

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“ฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชน”

บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

โดย

นายคตนันต์ เรือนท่อม และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่าข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว. สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ทีมวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับปรุงแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของ

กระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยมีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เรื่อง : โครงการวิจัย “ฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชน” บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายจาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

ผู้วิจัย : นายคณานต์ เรือนทอมและคณะ

บทคัดย่อ

โครงการ “ฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชน” บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายจาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชุมชน เพื่อค้นหาแนวทางการถ่ายทอดภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในชุมชน และเพื่อให้ชุมชนชาวชุมชน รวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนได้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

วิธีการดำเนินงานวิจัย เป็นไปตามลักษณะกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กล่าวคือ มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ, กิจกรรมการพัฒนา ปรับปรุงระบบเขียนภาษาชุมชน ด้วยตัวอักษรไทย, กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น, การจัดทำแผนการเรียนการสอน, การจัดทำสื่อการเรียนการสอน, การฝึกกลวิธีในการสอน, การทดลองจัดการเรียนการสอนภาษาชุมชนในชุมชน, การวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กในชุมชน, กิจกรรมจัดเวทีปิดโครงการ และการถอดบทเรียนโครงการ

ผลจากการดำเนินงานวิจัยทำให้เกิดผลลัพธ์ต่าง ๆ ได้แก่ เกิดระบบเขียนภาษาชุมชน ด้วยตัวอักษรไทย, เกิดการบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น คำศัพท์ นิทาน เรื่องเล่า สุภาษิต คำพังเพย, เกิดสื่อการเรียนการสอนภาษาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือนิทานเล่มเล็ก, หนังสือนิทานเล่มยักษ์, ฉากภาพวัฒนธรรม, นิทานภาพ, สื่อภาพ เป็นต้น, เกิดครูภูมิปัญญาที่สามารถสอนภาษาชุมชนได้อย่างมั่นใจ, เกิดการจัดการเรียนการสอนภาษาชุมชน ทุกวันเสาร์ จำนวน 24 ครั้ง ซึ่งมีทั้งรูปแบบการสอนในชั้นและการสอนนอกห้องเรียน ผ่านการฝึกปฏิบัติจากปราชญ์ผู้รู้ในชุมชน เช่น การจักสาน เป็นต้น ผลจากการประเมินการเรียนรู้พบว่า เด็กเยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการอ่าน เขียนภาษาชุมชนอยู่ในระดับดี

นอกจากนี้ผลจากการดำเนินงานวิจัยได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงสาธารณะ โดยทีมวิจัยและกลุ่มเยาวชน ได้นำผลงานไปนำเสนอในงานสมัชชาเด็กและเยาวชนชนเผ่าพื้นเมือง “มีติมาโฮว์” Together We Can ที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก แต่อย่างไรก็ตามปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ เด็กนักเรียนที่เข้ามาเรียนบางคน เข้าเรียนไม่สม่ำเสมอ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ จึงทำให้ทีมวิจัยชุมชนมีความต้องการที่จะนำภาษาและวัฒนธรรมชุมชนเข้าไปสอนในระบบโรงเรียนในโอกาสต่อไป

บทสรุปโครงการ

บทนำ

สถานการณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวขมุที่บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย พบว่า เด็กขมุส่วนใหญ่พูดภาษาขมุปนกับภาษาเมือง และพูดภาษาขมุไม่ชัด ส่วนทางด้านวัฒนธรรมพบว่า วัฒนธรรมบางอย่างของชาวขมุเริ่มถดถอยลงไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งกายตามแบบชาวขมุ ทำให้ชุมชนชาวขมุส่วนหนึ่งมีความต้องการที่จะฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง โดยในปี 2552 โรงเรียนบ้านห้วยเอียน ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย โรงเรียนแนวชายแดนและพื้นที่พิเศษ โดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่นในโรงเรียน แต่เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนขาดความต่อเนื่อง จึงทำให้การเรียนการสอนในโรงเรียนได้หยุดชะงักลง

ชาวขมุในบ้านห้วยเอียน จึงมีความพยายามที่จะฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ตามรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นขมุ เพื่อเด็กและเยาวชน” ผ่านการจัดการเรียนการสอนในชุมชน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนขมุสามารถใช้ภาษาขมุได้อย่างถูกต้อง ไม่พูดปนกับภาษาเมือง พร้อมกับเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวขมุสืบต่อไป

โจทย์วิจัย

ชุมชนขมุจะมีวิธีการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการจัดการเรียนการสอนภายในชุมชนเพื่อถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนขมุได้อย่างไร ?

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ
2. เพื่อค้นหาแนวทางการถ่ายทอดภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุภายในชุมชนเพื่อกลุ่มเด็กและเยาวชน
3. เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนชาวขมุให้เกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าความสำคัญของ ภาษาละภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

1. องค์ความรู้ด้านภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ เช่น ภาษาขมุ, ประวัติศาสตร์ชาวขมุ ประเพณี วัฒนธรรมของชาวขมุ เป็นต้น

2. แนวทาง / กระบวนการการถ่ายทอดความรู้ด้านภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวขมุภายในชุมชน โดยพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้
 - ระบบเขียนภาษาขมุ
 - สื่อการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - แผนการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - ครูภูมิปัญญาที่สอนภาษาขมุในชุมชน
 - การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - การมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ผลการเรียนการสอนภาษาขมุภายในชุมชน
 - เด็กและเยาวชนขมุ สามารถใช้ภาษาขมุภายในครอบครัว / ชุมชน
 - การฟื้นฟูด้านวัฒนธรรมของชาวขมุ เช่น ชุมชนมีการแต่งกายในชุดประจำเผ่ามากขึ้น

ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

ชุมชนชาวขมุ บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายางว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลา 12 เดือน นับจากเดือนที่ได้รับการอนุมัติ

วิธีการดำเนินงาน

1. กิจกรรมเปิดตัวชี้แจงโครงการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนชาวขมุ เกิดความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย ฯ
2. พัฒนาและปรับปรุงระบบตัวเขียน จากเดิมที่มีอยู่แล้ว ทำให้ได้ระบบตัวเขียนภาษาขมุเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกภาษา และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำไปใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มเยาวชน ประกอบด้วย
 - พัฒนาและปรับปรุงระบบตัวเขียนภาษาขมุเดิมที่มีอยู่แล้ว โดยใช้ตัวอักษรไทยร่วมกับนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์
 - ทดสอบระบบตัวเขียนภาษาขมุภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง
 - ปรับปรุง และแก้ไขระบบตัวเขียนภาษาขมุ เพื่อให้สามารถนำมาใช้บันทึกความรู้ของตนเองเป็นภาษาขมุได้
3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างนักเขียนชุมชน ทำให้ชาวขมุสามารถใช้ระบบตัวเขียน ในการเขียนเรื่องเล่า นิทาน รวมถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ของตนเองได้
4. เก็บรวบรวมข้อมูล / ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ เพื่อเป็นเนื้อหา และสาระที่จะนำไปสู่การเรียนการสอนในชุมชน

5. จัดทำแผนการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
6. จัดทำสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนขมุ
7. ฝึกครูภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวขมุ ให้มีความมั่นใจในการสอนภาษาขมุได้ รวมถึงให้มีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการสอนตามกลวิธีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการทักษะการใช้ภาษาขมุได้อย่างดี
8. ทดลองจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนภาษาขมุได้จริง พร้อมกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาขมุให้เกิดประสิทธิภาพ
9. การวัดผล / ประเมินผลการเรียนและถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการ เพื่อวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนของกลุ่มเยาวชน รวมไปถึงการใช้ภาษาขมุในครอบครัว และถอดบทเรียนในการดำเนินงานโครงการ ฯ
10. จัดเวทีปิดโครงการ ฯ เพื่อคืนความรู้ในการทำงานวิจัยสู่ชุมชน

ผลการดำเนินงาน

1. เกิดระบบเขียนภาษาขมุ ประกอบด้วย พยัญชนะต้น, พยัญชนะท้าย, สระเดี่ยว, สระประสมและเสียงวรรณยุกต์
2. เกิดการบันทึกองค์ความรู้ด้านภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ ได้แก่ คำศัพท์ทั้งหมด 19 หมวด เช่น หมวดตัวเลข หมวดสัตว์ หมวดสี หมวดร่างกาย รวมทั้งสิ้น 458 คำ, สุภาษิต คำพังเพย จำนวน 11 ประโยค, การเติม, นิทาน จำนวน 6 เรื่อง
3. เกิดสื่อการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน ได้แก่ หนังสือนิทานเล่มเล็ก จำนวน 15 เรื่อง, หนังสือนิทานเล่มยักษ์ จำนวน 6 เรื่อง, นิทานภาพ จำนวน 10 เรื่อง, ฉากภาพวัฒนธรรม จำนวน 6 เรื่อง รวมทั้งสื่อประกอบการสอนอื่น ๆ เช่น สื่อภาพผลไม้, สื่อภาพจำนวนนับ, สื่อภาพเครื่องแต่งกาย เป็นต้น
4. การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน โดยมีการจัดการเรียนการสอนทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. – 12.00 น. โดยนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีทีมวิจัยเป็นครูผู้สอน เริ่มมีการสอนตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2558 จนกระทั่งถึงเดือน 30 มกราคม 2559 รวมทั้งหมด 24 ครั้ง ส่วนเรื่องที่สอนจะไล่ระดับจากง่ายไปยาก เช่น เริ่มจากการสอนให้ใช้ระบบเขียนภาษาขมุ, สัตว์, สี, ร่างกาย, ผลไม้, สุภาษิต, เครื่องจักสาน เป็นต้น นอกจากนี้การสอนภาษาขมุในชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่ทีมวิจัยยังพานักเรียนออกไปเรียนรู้นอกชุมชนร่วมกับปราชญ์ และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การเรียนรู้เรื่องการจักสาน การเรียนรู้เรื่องการทำอาหาร เป็นต้น

จากการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนทั้งหมด 13 คน พบว่า เด็กส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอ่านออก เขียนภาษาขมุได้อยู่ในระดับดี กล่าวคือ มีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ที่ 67.65 คะแนน จากคะแนนเต็ม 82 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.50 แต่อย่างไรก็ตามปัญหาอุปสรรค คือ การเรียนรู้ของนักเรียน จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครบทุกสัปดาห์ แต่จากการทดลองการจัดการเรียนการสอนในชุมชน พบว่า เด็กนักเรียนที่มาเรียนครบทั้ง 24 ครั้ง มีเพียง 9 คนเท่านั้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัยตามโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ เพื่อเด็กและเยาวชน” สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) สามารถรวบรวมองค์ความรู้ ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุได้ กล่าวคือ มีการพัฒนาและปรับปรุงระบบเขียนภาษาขมุ ด้วยตัวอักษรไทย ร่วมกับนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ ทำให้ทีมวิจัยสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมั่นใจ ดังเช่น การบันทึกคำศัพท์, เรื่องเล่า, นิทาน, สุภาษิต, คำพังเพย ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถนำระบบเขียนไปใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนได้ในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย เช่น การทำหนังสือนิทานเล่มเล็ก การทำหนังสือนิทานเล่มยักษ์

2) สามารถทำให้เกิดแนวทางทางการถ่ายทอดภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุภายในชุมชนเพื่อกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ กล่าวคือ ทีมวิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและหลักการการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้จากสิ่งที่รู้แล้ว สู่สิ่งที่ไม่รู้ โดยเริ่มจากการสอนสิ่งที่ใกล้ตัว เช่น เรื่องสัตว์ เรื่องสี เรื่องร่างกาย ไปสู่การเรียนรู้เรื่องที่ยากขึ้น เช่น เรื่องการจักสาน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นการฟัง – พูด และการอ่าน – เขียน โดยสื่อที่เน้นการฟัง – พูด เช่น นิทานภาพ, ฉากภาพวัฒนธรรม และสื่อที่เน้นการอ่าน – เขียน เช่น หนังสือนิทานเล่มยักษ์ เป็นต้น โดยวิธีการสอนของครูมุ่งเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงออก และมีการใช้สื่อผ่านกลวิธีการสอนที่มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทางสมอง กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดจินตนาการและมีความกล้าแสดงออก สอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก 6 ชั้นตามแนวคิดของ Benjamin Bloom (1956) ได้แก่ การรู้ / จำได้, เข้าใจ, ประยุกต์, วิเคราะห์, ประเมิน และสร้างสรรค์

นอกจากการใช้สื่อต่าง ๆ ในการสอนในห้องเรียนแล้ว ทีมวิจัยยังได้จัดให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยมีปราชญ์ ผู้รู้ หรือผู้อาวุโสมาให้ความรู้ และทำให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กระบวนการเหล่านี้ทำให้เด็กสนุกในการเรียนรู้ และทำให้กลุ่มผู้อาวุโส หรือปราชญ์ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจอีกด้วย

3) จากการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุให้เด็กในชุมชน ทำให้คนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มผู้สูงอายุ เกิดความภาคภูมิใจที่เด็ก ๆ ได้เรียนภาษาขมุ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ส่งผลให้คนในชุมชนมีความต้องการให้จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนอย่างชัดเจนมากขึ้น

นอกจากนี้ผลที่เกิดจากการทำงานวิจัยได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ กล่าวคือ ทีมวิจัยพร้อมกับกลุ่มเยาวชนชาวขมุได้มีโอกาสนำผลงานไปนำเสนอในงานสมัชชาเด็กและเยาวชนชนเผ่าพื้นเมือง “มีดีมาโชว์” Together We Can ระหว่างวันที่ 4 – 6 พฤษภาคม 2559 ณ ห้องประชุมวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อ.แม่สอด จ.ตาก ซึ่งกลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยต่อผู้เข้าร่วมประชุม ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวขมุเป็นอย่างมาก

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในชุมชน เกิดขึ้นในลักษณะของความสมัครใจของเด็กในชุมชน ทำให้เด็กนักเรียนบางคนเข้าเรียนไม่ต่อเนื่อง บางคนเข้าเรียนครั้งเดียวก็ไม่ได้เข้าเรียนอีกเลย ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้พิจารณาร่วมกันว่า ควรผลักดันให้เกิดการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมชุมชนที่โรงเรียน เพื่อให้เด็กมีความสนใจและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1. หลักการและเหตุผล	1
2. โจทย์วิจัย	2
3. วัตถุประสงค์	2
4. พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย	2
5. ประเด็นในการศึกษา	3
6. แนวทางการดำเนินงาน	3
7. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	4
8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

1. บริบทชุมชนชาวขมุ	5
1.1 การกระจายตัวและประชากร	6
1.2 บริบทชุมชนชาวขมุ บ้านห้วยเอียน	6
2. ระบบเสียงภาษาขมุ	7
2.1 ลักษณะภาษาขมุ	7
2.2 ลักษณะระบบเสียง	8
2.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ	8
2.2.2 หน่วยเสียงสระ	8
2.2.3 ลักษณะน้ำเสียง	9
3. แนวคิดและหลักการในการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่	10
3.1 เป้าหมายและหลักการของการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่	10
3.2 สื่อการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น	11
3.2.1 สื่อที่เน้นการฟัง – พูด	12
3.2.2 สื่อที่เน้นการอ่าน – เขียน	13

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย	17
1.1 ขอบเขตเนื้อหา	17
1.2 ขอบเขตพื้นที่	17
1.3 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย	17
1.4 ขอบเขตระยะเวลา	17
2 กระบวนการวิจัย	18
2.1 การจัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ	20
2.1.1 กิจกรรมเซ็นสัญญาโครงการ ฯ / เปิดบัญชีโครงการ ฯ	20
2.1.2 ประชุมเพื่อเตรียมงาน จัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ	20
2.1.3 กิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ ภายในชุมชน	21
2.2 การจัดทำระบบเขียนภาษาخم	22
2.2.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำระบบเขียนภาษาخم	22
2.2.2 ประชุมเรื่องระบบเขียนภาษาخم เพื่อทำชาร์ตพยัญชนะภาษาخم	25
2.3 การเขียนคำศัพท์ เรื่องเล่า นิทาน	26
2.3.1 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์ และนิทาน (ครั้งที่ 1)	26
2.3.2 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 2)	26
2.3.3 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 3)	26
2.3.4 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 4)	26
2.3.5 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 5)	27
2.3.6 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 6) และเตรียมทำรายงาน	27
2.4 การผลิตสื่อการเรียนการสอน	29
2.4.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำสื่อการเรียนการสอน	29
2.4.2 ส่งงานสื่อการสอน และบันทึกวาระการประชุม	30
2.4.3 ทีมวิจัยปรึกษาหารือว่าจะเริ่มผลิตสื่ออย่างไร	31
2.4.4 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อนิทานเล่มเล็ก 2 เรื่อง	31
2.4.5 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อและตรวจเรื่องก่อนโยร เยาะ ตะอังกราง	32

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.4.6	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ 2 เรื่อง คนเฒ่า ทอดแห และ ยายมอม กับ ยายสัง	32
2.4.7	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ 2 เรื่องคือการเล่นลูกข่าง กับม้าก้านกล้วย	33
2.4.8	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อการสอน (เล่มยักษ์) เรื่อง “เต่า กับ ปลา”	34
2.4.9	ทีมวิจัยร่วมกันระบายสีหนังสือ (เล่มยักษ์) เรื่อง “เต่า กับ ปลา”	34
2.4.10	ทีมวิจัยร่วมกันระบายสีการเล่นม้าก้านกล้วย	34
2.4.11	ทีมวิจัยร่วมกันวาดภาพ การแต่งกาย และระบายสีเพิ่มสีให้เข้ม	35
2.4.12	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ วาดภาพฉากวัฒนธรรม และ เข้าเล่นนิทานเล่มยักษ์	35
2.4.13	ทีมวิจัยร่วมกันสื่อการสอน วาดภาพฉากวัฒนธรรม	36
2.5	การจัดทำแผนการสอนและการฝึกกลวิธีการสอน	37
2.5.1	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการเรียนการสอน	37
2.5.2	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกกลวิธีการสอน (ครั้งที่ 1)	38
2.5.3	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกกลวิธีการสอน (ครั้งที่ 2)	40
2.6	การจัดการเรียนการสอนในชุมชน	40
2.7	การวัดผล ประเมินผล	41
2.7.1	การประเมินผล และติดตามการเรียนการสอนจากการสังเกต	41
2.7.2	การทำแบบทดสอบ เพื่อวัดผลประเมินผล	41
2.7.3	การวัดผลและประเมินผลของนักเรียน	42
2.8	ทีมวิจัยเข้าร่วมงานเสวนาวิชาการ “วันภาษาแม่สากล”	43
2.9	การจัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ	44
2.10	การสรุปและถอดบทเรียนการทำงาน	46
3	วิธีการเก็บข้อมูล	46
4	การวิเคราะห์ข้อมูล	47

บทที่ 4 ผลการวิจัย

1.	ระบบเขียนภาษาขมุ	48
1.1	พยัญชนะต้น	49
1.2	พยัญชนะท้าย	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.3 สระเดี่ยว	50
1.4 สระประสม	51
1.5 วรรณยุกต์	52
2. องค์ความรู้ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ	56
2.1 คำศัพท์	56
2.2 สุภาษิต คำพังเพย	73
2.3 การเติม (เติมกนขมุ)	74
2.4 นิทาน	75
3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน	83
3.1 สื่อที่ใช้ในการประกอบการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน	83
3.1.1 หนังสือนิทานเล่มเล็ก	83
3.1.2 หนังสือนิทานเล่มยักษ์	92
3.1.3 นิทานภาพ	97
3.1.4 ฉากภาพวัฒนธรรม	99
3.1.5 สื่อประกอบการสอนอื่น ๆ	99
3.2 การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน	101
4. การประเมินผลการเรียนภาษาขมุของเด็กในชุมชน	131
 บทที่ 5 สรุปและวิเคราะห์ผลงานวิจัย	
1. สรุปผลการดำเนินงานวิจัย	133
2. วิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิจัย	134
3. ปัญหาและอุปสรรค	135
4. ถอดบทเรียนการทำงานโครงการ ฯ	135
 บรรณานุกรม	 139

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

1. รายชื่อทีมวิจัย	140
2. แบบทดสอบภาษาขมุของเด็กในชุมชน	142

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงการจัดกิจกรรมในโครงการวิจัย ฯ	18
ตารางที่ 2 แสดงพยานะต้นภาษาขมุ	49
ตารางที่ 3 แสดงพยานะท้ายภาษาขมุ	50
ตารางที่ 4 แสดงสระเดี่ยวภาษาขมุ	50
ตารางที่ 5 แสดงสระประสมภาษาขมุ	51
ตารางที่ 6 แสดงวรรณยุกต์ภาษาขมุ	52
ตารางที่ 7 แผนจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน	101
ตารางที่ 8 แสดงคะแนนผลการประเมินการเรียนรู้ภาษาขมุของเด็กในชุมชน	131

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

“ขมุ” แปลว่า คน เป็นคำเรียกที่ชาวขมุใช้เรียกตนเอง เป็นกลุ่มชนเก่าแก่ของดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งกระจายตัวอยู่ในบริเวณกว้างทางตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บริเวณทางเหนือของประเทศ ไทย ทางเหนือของประเทศเวียดนาม ภาคเหนือของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทางใต้ของประเทศ จีน จำนวนประชากรทั้งหมดมีมากกว่า 600,000 คน ส่วนชาวขมุในประเทศไทย พบในภาคเหนือ โดยเฉพาะ บริเวณชายแดนจังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน ส่วนที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ กระจายตัวอยู่ในจังหวัดภาคกลาง เช่น สุพรรณบุรี กาญจนบุรี อุทัยธานี เป็นต้น (สุวิไล เปรมศรีรัตน์)¹

ชาวขมุที่บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายจาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย มีจำนวนครัวเรือน 85 ครัวเรือน จำนวน ประชากรทั้งหมด 415 คน (2556) ส่วนใหญ่ 98% ของจำนวนประชากรเป็นชาวขมุ และสามารถพูดภาษาขมุ ได้ ส่วนอีก 2% เป็นคนเมืองที่ย้ายเข้ามาแต่งงานกับคนในหมู่บ้าน

สถานการณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของชาวขมุที่บ้านห้วยเอียน พบว่า เด็กขมุส่วนใหญ่พูดภาษาขมุ ปนกับภาษาเมือง และพูดภาษาขมุไม่ชัด ส่วนทางด้านวัฒนธรรมพบว่า การแต่งกายและวัฒนธรรมบางอย่าง ของชาวขมุเริ่มหายไปทุกที ทั้งนี้เนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่รุกคืบเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว

ในปี 2552 โรงเรียนบ้านห้วยเอียน ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย โรงเรียน แนวชายแดนและพื้นที่พิเศษโดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น หรือภาษาขมุในโรงเรียน เนื่องจากเด็ก นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวขมุ ซึ่งมีการพัฒนาระบบตัวเขียน ผลิตภัณฑ์การเรียนการสอนในเบื้องต้น แต่การ จัดการเรียนการสอนภาษาขมุไม่เกิดผลสำเร็จ อันเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การดำเนินงานโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยโรงเรียนแนวชายแดน และ พื้นที่พิเศษโดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน มีระยะเวลาในการดำเนินโครงการเพียง 1 ปีเท่านั้น ทำให้การ ดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ขาดงบประมาณในการจ้างครูชาวขมุ การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุจึงได้ หยุดชะงักลง

ประการที่สอง การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในโรงเรียน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูใน โรงเรียน และคนในชุมชนบางส่วนเท่านั้น ทำให้ในกระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้ และการจัดการเรียน การสอนเป็นไปอย่างกระต่อนกระแต่น เนื่องจากกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนจำเป็นต้องใช้ภาษา และ องค์ความรู้ของชุมชนเป็นหลักสำคัญ รวมถึงพลังชุมชนที่จะทำให้ได้สื่อการเรียนการสอนจำนวนมากและมี ความหลากหลาย

¹ สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2541). สารานุกรมชาติพันธุ์ขมุ. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประการที่สาม ปัจจุบันโรงเรียนบ้านห้วยเอียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีครูและนักเรียนจำนวนน้อย แต่มีภาระงานมาก ทำให้ทางโรงเรียนไม่มีความพร้อมที่จะสานงานต่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุ ภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้บทเรียนการทำงานฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาของขมุ ในจังหวัดน่าน² ยังพบว่าไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควรนัก เนื่องจากการเป็นการทำงานโดยโรงเรียนเป็นหลัก ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้ส่งผลต่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เนื้อหาหรือเรื่องราวทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก

จากประสบการณ์และบทเรียนดังกล่าว ทำให้ชาวขมุบ้านห้วยเอียนได้เกิดความพยายามที่จะสานต่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุภายในชุมชน โดยคนในชุมชน จึงได้เสนอโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นขมุ เพื่อเด็กและเยาวชน” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองเป็นสำคัญ ผ่านการจัดการเรียนการสอนในชุมชน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนชาวขมุสามารถใช้ภาษาขมุได้อย่างถูกต้อง ไม่พูดปนกับภาษาเมือง พร้อมกับเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวขมุสืบต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการดำเนินโครงการที่ใช้ทุนเดิมที่มีอยู่แล้ว โดยชุมชนนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์และพัฒนาต่อยอดให้เกิดผลสำเร็จ

2. โจทย์วิจัย

ชุมชนขมุจะมีวิธีการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการจัดการเรียนการสอนภายในชุมชนเพื่อถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนขมุได้อย่างไร ?

3. วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ
2. เพื่อค้นหาแนวทางการถ่ายทอดภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุภายในชุมชนเพื่อกลุ่มเด็กและเยาวชน
3. เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนชาวขมุให้เกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

4. พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

ชุมชนชาวขมุ บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายจาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

² โครงการ “รูปแบบการจัดการศึกษาแบบทวิภาษาโดยใช้ภาษาขมุร่วมจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านภาษาขมุและภาษาไทยกลางของนักเรียนโรงเรียนบรรณโคภีษฐ์ ต.ชนแดน อ.สองแคว จ.น่าน”

5. ประเด็นในการศึกษา

1. องค์ความรู้ด้านภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ เช่น ภาษาขมุ, ประวัติศาสตร์ชาวขมุ ประเพณี วัฒนธรรมของชาวขมุ เป็นต้น
2. แนวทาง / กระบวนการการถ่ายทอดความรู้ด้านภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวขมุภายในชุมชน โดยพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้
 - ระบบเขียนภาษาขมุ
 - สื่อการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - แผนการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - ครูภูมิปัญญาที่สอนภาษาขมุในชุมชน
 - การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - การมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ผลการเรียนการสอนภาษาขมุภายในชุมชน
 - เด็กและเยาวชนขมุ สามารถใช้ภาษาขมุภายในครอบครัว / ชุมชน
 - การฟื้นฟูด้านวัฒนธรรมของชาวขมุ เช่น ชุมชนมีการแต่งกายในชุดประจำเผ่ามากขึ้น

6. แนวทางการดำเนินงาน

1. กิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนชาวขมุ เกิดความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการ และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย ฯ
2. พัฒนาและปรับปรุงระบบตัวเขียน จากเดิมที่มีอยู่แล้ว ทำให้ได้ระบบตัวเขียนภาษาขมุเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกภาษา และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำไปใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มเยาวชน ประกอบด้วย
 - พัฒนาและปรับปรุงระบบตัวเขียนภาษาขมุเดิมที่มีอยู่แล้ว โดยใช้ตัวอักษรไทยร่วมกับนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์
 - ทดสอบระบบตัวเขียนภาษาขมุภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง
 - ปรับปรุง และแก้ไขระบบตัวเขียนภาษาขมุ เพื่อให้สามารถนำมาใช้บันทึกความรู้ของตนเองเป็นภาษาขมุได้
3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างนักเขียนชุมชน ทำให้ชาวขมุสามารถใช้ระบบตัวเขียน ในการเขียนเรื่องเล่า นิทาน รวมถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ของตนเองได้
4. เก็บรวบรวมข้อมูล / ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ เพื่อเป็นเนื้อหา และสาระที่จะนำไปสู่การเรียนการสอนในชุมชน
5. จัดทำแผนการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
6. จัดทำสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนขมุ

7. ฝึกครูภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวขมุ ให้มีความมั่นใจในการสอนภาษาขมุได้ รวมถึงให้มีความแม่นยำในการจัดกิจกรรมการสอนตามกลวิธีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการทักษะการใช้ภาษาขมุได้อย่างดี
8. ทดลองจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนภาษาขมุได้จริง พร้อมกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาขมุให้เกิดประสิทธิภาพ
9. การวัดผล / ประเมินผลการเรียนและถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการ เพื่อวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนของกลุ่มเยาวชน รวมไปถึงการใช้ภาษาขมุในครอบครัว และถอดบทเรียนในการดำเนินงานโครงการ ฯ
10. จัดเวทีปิดโครงการ ฯ เพื่อคืนความรู้ในการทำงานวิจัยสู่ชุมชน

7. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

12 เดือน หลังจากโครงการได้รับการอนุมัติ

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มิติเชิงวิจัย

1. ได้ระบบตัวเขียนภาษาขมุ โดยใช้ตัวอักษรไทย
2. ได้องค์ความรู้ด้านภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ
3. ได้แผนการเรียนการสอนภาษาขมุสู่กลุ่มเยาวชน
4. ได้สื่อการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
5. ได้ครูภูมิปัญญาที่สามารถสอนภาษาขมุในชุมชนได้

มิติเชิงพัฒนา

1. เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่กลุ่มเยาวชน
2. ชุมชนชาวขมุเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

โครงการ “ฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชน” บ้านห้วยเอียน ต.หล้ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ เพื่อค้นหาแนวทางการถ่ายทอดภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุภายในชุมชนเพื่อกลุ่มเด็กและเยาวชน และเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างชุมชนชาวขมุให้เกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าความสำคัญของภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นในการทบทวนวรรณกรรม ทีมวิจัยจะทบทวนวรรณกรรมใน 3 ประเด็นได้แก่

- 1) บริบทชุมชนของชาวขมุ
 - 2) ระบบเสียงภาษาขมุ
 - 3) แนวคิดและหลักการในการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่
- ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะใช้ในการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ต่อไป

1. บริบทชุมชนชาวขมุ

คำว่า ขมุ แปลว่า “คน” เป็นคำที่ชาวขมุใช้เรียกตนเอง คำว่า ขมุ จึงเป็นชื่อของเผ่าและภาษา ในสาธารณรัฐประชาชนลาว ซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ของชาวขมุ มีคำที่เรียกชาวขมุอยู่ 2 คำ คือ คำว่า “ข้า” หมายถึง ข้า ทาส ผู้รับใช้ เป็นคำที่คนลาวทั่วไปใช้เรียกชาวขมุละชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษากลุ่มมอญ – เขมร คือคำว่า ลาวเทิง “ลาวบนที่สูง” ซึ่งเป็นคำที่รวมกลุ่มชนต่าง ๆ ให้เป็นประชาชนลาว โดยใช้คำว่าลาวเทิง เพื่อแยกให้ต่างจากคนที่พูดภาษาลาวตระกูลไทยอื่น ๆ ที่นิยมอยู่ในเขตที่ราบลุ่ม ซึ่งเรียกว่า ลาวลุ่ม และชาวม้งซึ่งเรียกว่า ลาวสูง นโยบายรวมพวกนี้เกิดจากการที่รัฐบาลลาวเห็นความสำคัญของชนกลุ่มน้อยในประเทศ ซึ่งมีเป็นจำนวนมากและเป็นกำลังสำคัญของประเทศในด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ชาวขมุในลาว รวมทั้งชาวขมุที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทย บางครั้งจึงเรียกตนเองว่าเป็น ลาวเทิง และพูดภาษาลาวเทิง

สำหรับในประเทศนั้น คนไทยทางเหนือรู้จักชาวขมุมานานพอควร เพราะชาวขมุได้เข้ามาทำงานตาม โรงบ่มยา โรงสีทำงานในป่าไม้ และทำงานตามบ้าน โดยทำงานบ้านหรือเป็นพี่เลี้ยงเด็ก ๆ คนไทยรู้จักทั้งในชื่อว่าข้าและขมุ นอกจากนั้นในเอกสารเก่า ๆ และเอกสารทางประวัติศาสตร์ก็จะมีการเอ่ยชื่อขมุในฐานะที่เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมกลุ่มสำคัญกลุ่มหนึ่งของดินแดนสุวรรณภูมิ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2541)

1.1 การกระจายตัวและประชากร¹

ชาวมุขตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่กว้าง ในบริเวณตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บริเวณทางเหนือของประเทศไทย ทางเหนือของประเทศเวียดนาม ภาคเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทางใต้ของประเทศจีน จำนวนประชากรชาวมุขทั้งหมดมีไม่น้อยกว่า 600,000 คน ประชากรส่วนใหญ่หรือมากกว่า 500,000 คน อยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเฉพาะในเขตอุดมไซ หลวงน้ำทา บ่อแก้ว หลวงพระบาง เชียงขวาง ซำเหนือ พงศาลี ฯลฯ

สำหรับในประเทศไทย ชาวมุขเป็นชาวเขากลุ่มเล็ก ๆ พบในภาคเหนือ โดยเฉพาะบริเวณชายแดน จังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่านส่วนที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดภาคกลาง เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดอุทัยธานี เป็นต้น

ชาวมุข แบ่งได้เป็นหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีลักษณะการใช้ภาษาและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ การปฏิบัติตน เช่น การแต่งกาย พิธีกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไปมากบ้างน้อยบ้าง คำที่ใช้เรียกชาวมุขด้วยกันเองแต่ต่างกลุ่มกัน คือคำว่า ตม้อย และถ้าหากต้องการเจาะกลุ่ม ก็จะใช้ลักษณะเฉพาะของกลุ่มนั้น ๆ ต่อท้าย เช่น ตม้อยปุลวง (ชาวมุขจากหมู่บ้านปุลวง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่เดิม) ตม้อยดอย (ชาวมุขจากเขตภูเขาส่งซึ่งเป็นเขตที่อยู่เดิม) ตม้อยเพอะ (ชาวมุขที่ใช้คำว่า เพอะ แปลว่า กิน) ตม้อยลื้อ (ชาวมุขที่อยู่ในกลุ่มพวกลื้อ) ตม้ออัน (ชาวมุขที่ใช้คำปฏิเสธว่า อัน) ตม้อยอัล (ชาวมุขที่ใช้คำปฏิเสธว่า อัล) ตม้อยอู (ชาวมุขที่อยู่ในเขตแม่น้ำอู) ส่วนการแยกชาวมุขออกจากกลุ่มเชื้อชาติอื่น ๆ นั้นจะใช้คำว่า คมู่ หมายถึงกลุ่มของตน และใช้คำว่า แจะ หมายถึง ชนกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มชนเชื้อสายไทย ทั้งไทยภาคกลาง ไทยภาคเหนือ (คนเมือง) ลาว ลื้อ และไทยดำ โดยอาจเติมชื่อเฉพาะกลุ่มลงไปด้วยเพื่อให้ชัดเจน เช่น แจะคนเมือง แจะลื้อ แจะไทยดำ ฯลฯ และใช้คำว่า แจะแมว เรียกชาวม้ง เป็นต้น

หมู่บ้านชาวมุข ในจังหวัดเชียงรายมีที่บ้านห้วยเย็น และบ้านห้วยกอก อำเภอเชียงของ บ้านห้วยเอียน บ้านห้วยดอย บ้านโละ บ้านป่าตึง บ้านห้วยจ้อ อำเภอเวียงแก่น เป็นต้น (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, อ้างแล้ว)

1.2 บริบทชุมชนชาวมุข บ้านห้วยเอียน²

บ้านห้วยเอียนได้ก่อตั้งมาแล้วประมาณ 50 กว่าปี มีจำนวนประชากรทั้งหมด 452 คน ผู้ชาย 212 คน ผู้หญิง 240 คน และมี 85 หลังคาเรือน (สถิติ ปี 2557) ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อแบบเดิมๆ คือเชื่อผีบรรพบุรุษ รองลงมาก็คือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ อาชีพส่วนใหญ่ คือการทำไร่ โดยปลูกข้าวบนภูเขา เพื่อกิน (ไม่ได้ทำสำหรับขาย) อีกทั้งยังปลูกข้าวโพด เพื่อขายแก่พ่อค้าคนกลาง ปัจจุบันมีการเริ่มทดลองปลูกต้นยางพารา ปลูกผลไม้ ต้นกาแฟ เป็นต้น อีกทั้งบ้านห้วยเอียนยังตั้งอยู่ในอ้อมอกของภูเขา เป็นหมู่บ้านแรกก่อนจะเข้าสู่อำเภอเวียงแก่น ซึ่งมีอาณาเขตทิศเหนือ กับทิศตะวันออก ติดประเทศลาว มีเพียงแม่น้ำโขงที่

¹ สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2541). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์มุข. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

² ได้จากการเก็บข้อมูลของทีมวิจัย

กันระหว่างสองประเทศ ทิศใต้ติดกับอำเภอเวียงแก่น ซึ่งเส้นทางนี้เป็นเส้นทางแห่งการท่องเที่ยว คือใครที่จะเดินทางไปเที่ยวดูทะเลหมอกบนภูชี้ฟ้า ก็ต้องผ่านเส้นทางนี้ทั้งนั้น ส่วนทิศตะวันตก ติดกับอำเภอเชียงของ

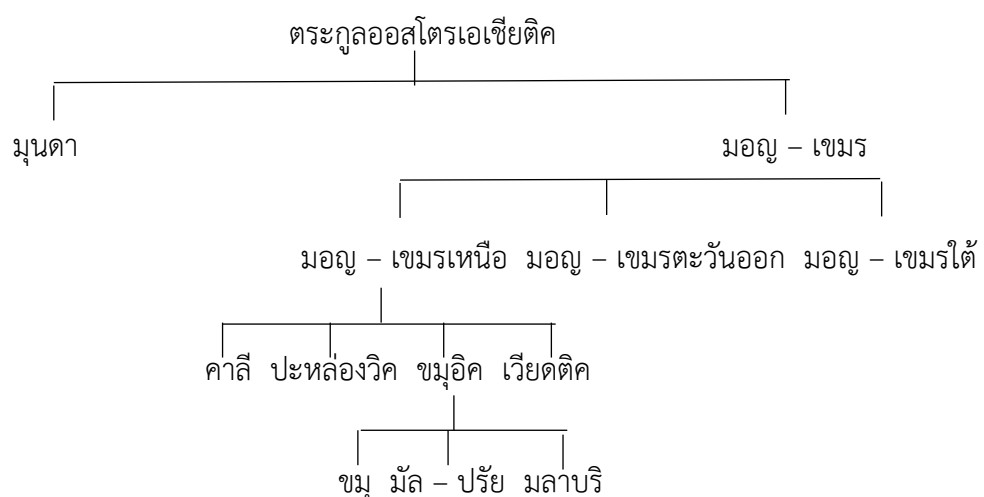
บ้านห้วยเอียนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองคือ เป็นหมู่บ้านชนเผ่าขมุทั้งหมด มีวัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม มีภาษาพูดเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ชาวบ้านยังมีการสนทนา พูดจา สื่อสารเป็นภาษาขมุ เด็กตัวเล็ก ๆ ก็พูดภาษาของตนเองได้ มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ๆ อีกทั้งยังไม่ได้เป็นบ้านบริวารของใคร มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาบ้านห้วยเอียน และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกด้วย

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ จุดแรก คือจุดชมวิว เป็นเส้นทางผ่านเข้าสู่อำเภอเวียงแก่น มีร้านค้าทั่วไปและสินค้าจากชาวบ้านที่นำมาขายในบางส่วน มีที่จอดรถ และสามารถถ่ายรูปที่ระลึก ถือว่าเป็นจุดชมวิวที่สวยงามระดับต้น ๆ ของอำเภอ ขณะที่ยืนอยู่จุดชมวิวก็นจะสามารถมองเห็นแม่น้ำโขง มองเห็นหมู่บ้านซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของเรา อีกทั้งยังสามารถมองเห็นทิวทัศน์ประเทศลาวอย่างชัดเจน ส่วนจุดที่สอง คือ ภูเขาวัดฐาน คือเป็นจุดที่อยู่สูงกว่าจุดชมวิว ขณะที่เรายืนอยู่บนภูเขาฯ ก็จะสามารถมองเห็น ทิวทัศน์อำเภอเวียงแก่นเกือบทั้งหมด และยังมองเห็นประเทศลาวบางส่วนได้อย่างชัดเจน

2. ระบบเสียงภาษาขมุ

2.1 ลักษณะภาษาขมุ

ภาษาขมูอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญ – เขมร และอยู่ในสาขาย่อยขมุอิก ภาษาขมูมีผู้พูดกระจายในวงกว้างทางด้านเหนือของเอเชียอาคเนย์ นับได้ว่าเป็นภาษาที่มีความสำคัญมากภาษาหนึ่งของภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ทั้งในแง่ของจำนวนผู้พูด ประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์ เชื่อกันว่าภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกเป็นภาษาดั้งเดิมของดินแดนสุวรรณภูมิก่อนการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มใด

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาขมุกับภาษาอื่น ๆ

2.2 ลักษณะระบบเสียง

ภาษาขมุในประเทศไทย มีความต่างกันในพื้นที่ต่าง ๆ จากสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, อ้างแล้ว) ได้ศึกษาลักษณะระบบเสียงภาษาขมุสำเนียงที่พูดในบ้านห้วยเย็น ต.เวียง อ.เชียงของ และบ้านห้วยเย็น อ.เวียงแก่นเป็นหลัก ซึ่งเป็นสำเนียงที่พูดในเขตปากแฉ่งของประเทศลาว และเป็นสำเนียงที่เข้าใจได้ทั่วไป

2.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

พยัญชนะในภาษาขมุทั้งหมด 17 เสียง ดังนี้

ฐานกรณ์ของเสียง ลักษณะของเสียง		ริมฝีปากทั้งคู่	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	คอหอย
เสียงกัก	อโฆษะ	p <ป>	t <ต>	c <จ>	k <ก>	ʔ <ฮ>
	โฆษะ	b <บ>	d <ด>			
เสียงเสียด แทรก	อโฆษะ		s <ซ>			h <ฮ>
เสียงก้องดัง	นาสิก	m <ม>	n <น>	ɲ <ญ>	ŋ <ง>	
	ข้างลิ้น		l <ล>			
	ลิ้นร่ว		r <ร>			
	อรรณสสะ	w <ว>		j <ย>		

ส่วนการออกเสียงพยัญชนะตัวสะกดนั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างจากภาษาไทยค่อนข้างมาก เพราะมีเสียงหลายเสียงที่ไม่ปรากฏในภาษาไทย เช่น /c/, /s/, /ɲ/, /l/, /r/, /h/ ซึ่งเป็นเสียงที่พบได้ทั่วไปในภาษากลุ่มมอญ – เขมร และนอกจากนั้นเสียงพยัญชนะสะกดอื่น ๆ จะมีการออกเสียงชัดเจนกว่าที่ปรากฏในภาษาไทย เช่น คำว่า เม้ง = รู้สึกได้ยิน, คร้าซ = หัวเราะ, มัร = งู เป็นต้น

2.2.2 หน่วยเสียงสระ

สระในภาษาขมุมีทั้งสิ้น 22 เสียง เป็นสระเดี่ยว 19 เสียง และสระประสม 3 เสียง คือ สระเดี่ยว มีคู่สระสั้นละยาว จำนวน 9 คู่ เช่นเดียวกับภาษาไทยและมีสระกลาง กึ่งต่ำเสียงยาว ซึ่งไม่มีภาษาไทยเพิ่มขึ้น 1 เสียง

ส่วนของลิ้น ระดับลิ้น	ห่อปาก				ไม่ห่อปาก	
	หน้า		กลาง		หลัง	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i <อิ>	i: <อี>	ɪ <อี>	ɪ: <อี>	u <อุ>	u: <อู>
กลาง	e <เอะ>	e: <เอ>	ə <เอ็>	ə: <เอ>	o <โอะ>	o: <โอ>
กึ่งต่ำ				ʌ <เอ็>		
ต่ำ	ɛ <แอะ>	ɛ: <แอ>	a <อะ>	a: <อา>	ɔ <อาะ>	ɔ: <ออ>

สระประสมมี 3 เสียง เป็นการเคลื่อนเสียงจากสระสูงมายังสระกลางคือ **io io uo** และ
 ไม่มีความแตกต่างระหว่างเสียงสั้น และเสียงยาว เช่นเดียวกับสระของภาษาไทย

2.2.3 ลักษณะน้ำเสียง

ภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก กลุ่มมอญ – เขมร มีลักษณะทางเสียงที่ทำให้
 ความหมายของคำแตกต่างออกไปในทำนองเดียวกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย แต่แทนที่จะมีความแตกต่าง
 ของวรรณยุกต์ จะเป็นลักษณะทางเสียงที่เกิดจากการทำงานของกล่องเสียง ซึ่งทำให้เราได้ยินเป็นลักษณะเสียง
 แหบหรือหรือใส ทุ้ม – ต่ำ หรือสูง – ครีดยด แรงหรือนุ่ม – เบา เสียงดัง หรือค่อย สั้นหรือยาว มีการพ่นลม
 หรือไม่มี เป็นต้น

ภาษาขมุ มีทั้งสำเนียงที่ใช้ลักษณะน้ำเสียง สำเนียงที่ใช้ลักษณะของวรรณยุกต์ และ
 สำเนียงที่ไม่ใช้ทั้งลักษณะน้ำเสียงและวรรณยุกต์ แต่ใช้ความตกต่างของพยางค์ต้น ภาษาขมุสำเนียงที่จะ
 กล่าวถึงในที่นี้เป็นกลุ่มที่มีการใช้ลักษณะน้ำเสียงประจำคำ ซึ่งแบ่งลักษณะน้ำเสียงเป็น 2 แบบ คือ (1)
 น้ำเสียงนุ่ม ทุ้ม เบา ใหญ่ ระดับเสียงเป็นเสียงระดับกลางหรือต่ำ (2) น้ำเสียงแหลม ครีดยด เร็ว แรง เล็ก ชัด
 ระดับเสียงสูง หรือ สูง – ตก

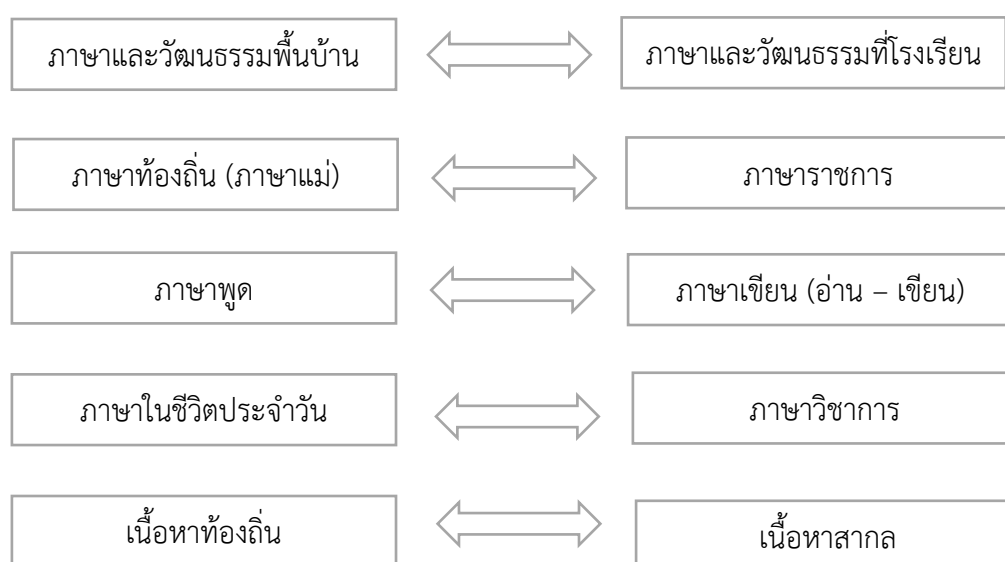
จากการศึกษาระบบเสียงของภาษาขมุ ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการจัดทำระบบเขียน
 ภาษาขมุ โดยใช้ตัวอักษรไทย 1 ตัว แทน 1 เสียง ผ่านการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ “การพัฒนาระบบ
 เขียนภาษาขมุ” โดยมีการพัฒนาระบบเขียนร่วมกันระหว่างนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ และชุมชนเจ้าของ
 ภาษา ดังรายละเอียดในบทต่อไป

3. แนวคิดและหลักการในการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่³

ภาษาแม่ คือ ภาษาแรกที่เด็กพูดและเข้าใจมากที่สุด มีความสำคัญต่อการเรียนคือ ทำให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีที่สุด เพราะสามารถโต้ตอบและพัฒนาความคิดได้ดี และสามารถใช้ในการสื่อสารที่ต้องการ และรับสารที่ได้อย่างเข้าใจ โดยเฉพาะการสื่อสารในชั้นเรียน

การใช้ภาษาแม่ในการจัดการเรียนการสอน มีเป้าหมายเพื่อให้เยาวชนไทยในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถใช้ภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับวัย สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมทั้งในวัฒนธรรมความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทย รวมทั้งเพื่อให้เด็ก เยาวชน กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตชายแดนเกิดความเข้มแข็งในการเรียนรู้ภาษาไทย และภาษาแม่ รวมทั้งยังพัฒนาสมองและการเรียนรู้ของเด็ก

การใช้ภาษาแม่ในการจัดการเรียนการสอน จะมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child centered) และเรียนรู้จากสิ่งที่รู้แล้ว สู่สิ่งที่ไม่รู้ (known to unknown) เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวสู่สิ่งที่ไกลตัว ดังแสดงได้จากแผนภาพดังนี้

3.1 เป้าหมายและหลักการของการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาแม่ มีเป้าหมายของพัฒนาการในการส่งเสริมเยาวชนใน 3 ด้าน ดังนี้

1) พัฒนาการทางด้านภาษา (การรู้หนังสือ และพัฒนาการทางสมอง) เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาแม่ รวมทั้งมีทักษะในภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่สองหรือ

³ มรินดา บุรุษโรจน์. (2553). โครงการวิจัยปฏิบัติการเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ : กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย – ภาษามลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ศูนย์ศึกษาและพัฒนาภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

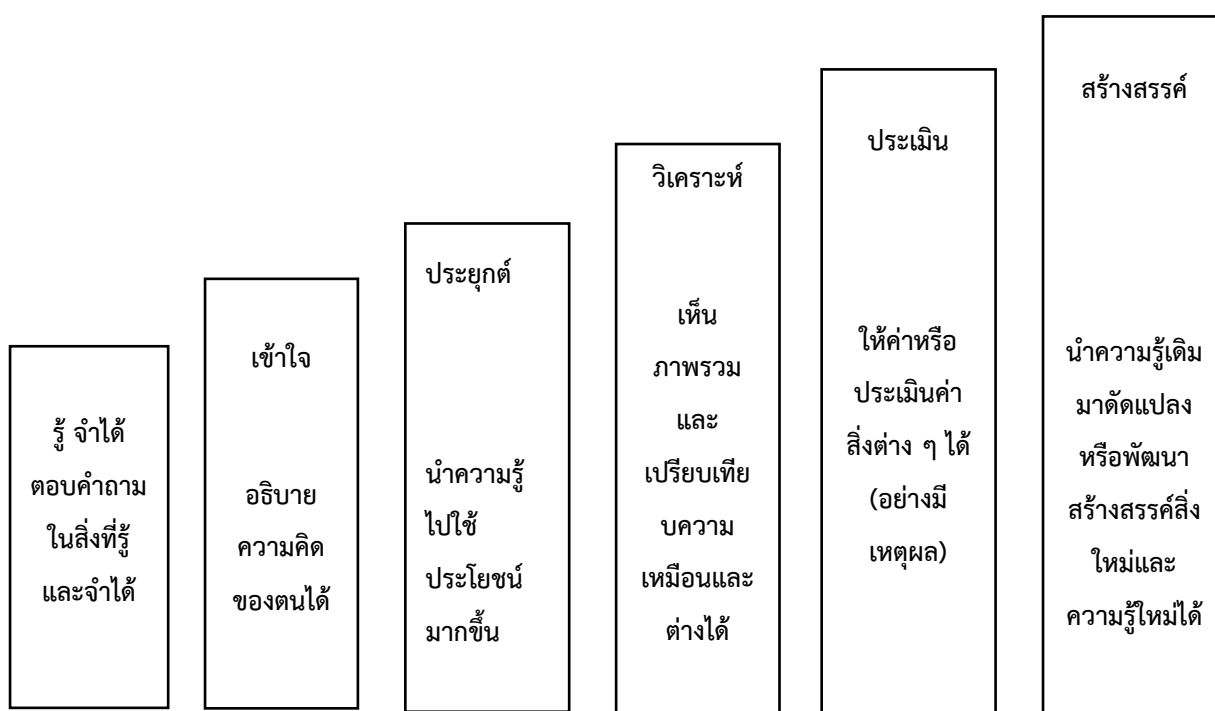
ภาษาราชการของเด็ก โดยมีความสามารถทางภาษาระดับขั้นของการพัฒนาทางสติปัญญาและความคิดของเด็กที่ควรจะเป็น รวมทั้งยังเป็นการดำรงรักษามรดกทางภาษาและวัฒนธรรมของบรรพบุรุษไม่ให้สูญหาย

2) พัฒนาการทางด้านเนื้อหาวิชาการ เพื่อการประยุกต์ใช้เนื้อหาที่เรียนในแต่ละวิชาของแต่ละระดับชั้นเรียน และสามารถแสดงสิ่งที่ตนเข้าใจตามเนื้อหาวิชาได้

3) พัฒนาการด้านสังคมวัฒนธรรม โดยมีการสืบสานและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเข้าใจในวัฒนธรรมส่วนกลาง เพื่อให้เด็กมีความรักละภูมิใจในมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมของตน และเข้าใจวัฒนธรรมของสังคมโดยรวมและใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.2 สื่อการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น⁴

สื่อการเรียนการสอนที่ออกแบบและจัดทำขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่มั่นคงด้วยภาษาแม่ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้สื่อสารด้วยภาษาที่คุ้นเคย ประกอบกับการใช้สื่อและกลวิธีการสอนที่พัฒนาการทางสมอง กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และกล้าแสดงออกของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Benjamin Bloom (1956) ได้นำเสนอระดับของการพัฒนาการทางสมอง หรือระบบการพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้น ดังนี้

แผนภูมิ แสดงระดับพัฒนาทางสมองและระบบการพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ (Benjamin Bloom)

⁴ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2553). กลวิธีการสอนเพื่อพัฒนาการทางสมองความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโครงการทวิภาษา. ๓. ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

3.2.1 สื่อที่เน้นการฟัง – พูด

1) นิทานภาพ (Picture Story)

ลักษณะสื่อ เป็นภาพวาดที่มีการลำดับเรื่องราวเป็นขั้นตอนให้เห็นอย่างชัดเจน สำหรับพัฒนาทักษะการคิดและทักษะการใช้ภาษาของเด็กผ่านการเล่าเรื่องราวแบบต่อเนื่อง พร้อมฝึกคิดหาเหตุ-ผลจากการเรียงลำดับรูปภาพก่อนและหลัง

ลักษณะภาพวาดควรมีความเชื่อมโยงต่อเนื่อง (จากภาพหนึ่งไปสู่อีกภาพหนึ่ง) มีความยาวประมาณ 4 - 5 ภาพ ภาพต้องมีความชัดเจน ไม่ต้องการรายละเอียดมาก แต่เน้นส่วนที่ต้องการในแต่ละภาพ เป็นเรื่องที่เด็กคุ้นเคย มีฉากและบริบทที่คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของผู้เรียน เช่น เกี่ยวกับ อาชีพ วันสำคัญ วัฒนธรรม ธรรมชาติ ฤดูกาล ฯลฯ

2) ฉากภาพวัฒนธรรม (Big Picture)

ฉากภาพวัฒนธรรม เป็นสื่อสำหรับการฝึกให้เด็กกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น และฝึกการโต้ตอบ และสิ่งที่สำคัญคือ ฝึกให้เด็กได้คิดวิเคราะห์ เป็นการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา โดยเฉพาะทักษะการพูดและการฟัง ใช้กลวิธีในการตั้งคำถามปลายเปิด – ปลายปิด โดยยึดหลักการตั้งคำถาม ครอบคลุมแนวคิดของ Bloom's Taxonomy คือ รู้ / จำได้, เข้าใจ, นำไปใช้, วิเคราะห์, ประเมินค่า, สร้างสรรค์

หลักในการสร้างสื่อประเภทฉากภาพวัฒนธรรม มีดังนี้

- ควรวาดโดยคนในท้องถิ่นเอง จะได้เข้าใจบริบทของสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่น
- การวาดฉากภาพวัฒนธรรม ต้องคำนึงถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เช่น สถานที่ การแต่งกาย เป็นต้น
- ให้มีรายละเอียดของภาพที่เด็กมองเห็น ไม่ควรเล็เกินไป ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ สิ่งของ
- ใน 1 ฉาก อาจมีหลายบริบทอยู่ในฉากเดียวกัน เหมือนการจำลองสถานที่ในชุมชนที่เด็กอยู่ เช่น มีโรงเรียน ตลาด ไร่ อยู่ในฉากเดียวกัน
- เนื้อหาของภาพควรให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ของเด็กที่จะเรียน

3) เรื่องเล่าท้องถิ่น (Listening Story)

การสอนเรื่องเล่าท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กเข้าใจและเห็นว่า จากตัวอักษรบนแผ่นกระดาษสามารถเล่าเป็นเรื่องราวได้ เพื่อฝึกทักษะการฟังและการจับใจความสำคัญ หรือเรื่องราวตามลำดับเหตุการณ์ได้ และเพื่อฝึกให้เด็กคิดและทำความเข้าใจให้คล้อยตามเนื้อเรื่อง รวมถึงการคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า

การเขียนเรื่องเล่าท้องถิ่น ควรเป็นเรื่องเล่าที่สนุกสนาน เหมาะกับวัยเด็ก จึงต้องตั้งเป้าก่อนว่าจะเขียนให้เด็กวัยไหน ตัวละครอาจเป็นคน หรือสัตว์ที่เด็กคุ้นเคย และเกิดเหตุการณ์ที่ตื่นเต้น แต่สามารถคาดเดาได้ ไม่ควรยาวจนเกินไป สำหรับเด็กอนุบาล ประมาณครึ่งหน้ากระดาษเอ 4 เนื้อเรื่องควร

เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ อาจจะสอดแทรกเรื่อง คุณธรรม จริยธรรมได้ ไม่ควรเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะจะทำให้น่าเบื่อ

3.2.2 สื่อที่เน้นการอ่าน – เขียน

สื่อที่เน้นการอ่าน – เขียนคือสื่อประเภทหนังสือ เช่น หนังสือนิทานเล่มเล็ก หนังสือนิทานเล่มยักษ์ หลักโดยทั่ว ๆ ของการเขียนเรื่องเพื่อทำหนังสือมีดังนี้

(1) แก่นของเรื่องหรือแนวคิด หมายถึง ความสำคัญของเนื้อเรื่องที่ต้องการสื่อควรมีความชัดเจน

(2) โครงเรื่อง ควรแบ่งเป็นส่วนต้น ส่วนกลางเรื่อง และตอนจบ โดยให้เนื้อเรื่องต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล ไม่ควรเกริ่นเรื่องให้ยาวเกินไป หรือจบอย่างกะทันหัน

(3) การดำเนินเรื่อง กลวิธีแต่งเรื่องให้สนุก ต้องมีจุดหักเหของตัวละคร โดยที่ผู้อ่านคาดเดายาก จะทำให้ตื่นเต้นและน่าติดตาม ควรแทรกคุณธรรม จริยธรรม ไว้ในเนื้อเรื่องหรือตอนจบด้วย เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีให้แก่เด็กในระหว่างการอ่าน เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความขยันและมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบ เป็นต้น

(4) เทคนิคการสร้างตัวละคร

- หากเป็นเรื่องสั้นสำหรับหนังสือเล่มเล็กระดับ 1 ไม่ควรมีตัวละครมาก เพราะจะทำให้จบเรื่องยาก เพราะจำกัดจำนวนหน้า

- ตัวละครในการดำเนินเรื่อง อาจเป็น คน สัตว์ หรือสิ่งของก็ได้ เพียงแต่ผู้แต่งใส่อารมณ์และพฤติกรรมให้ตัวละครเหล่านั้น

- หากตัวละครเป็นสัตว์ ผู้แต่งควรคำนึงถึง ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การดำรงชีวิต ที่อยู่อาศัย เช่น สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เป็นต้น

- หากเป็นตัวละครที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ยักษ์ นางฟ้า เทวดา ก็ควรคำนึงถึงพลังอำนาจพิเศษที่เหนือจริง รวมถึงภาษาที่ในสนทนาด้วย

(5) บทสนทนา หากเป็นเรื่องสั้นสำหรับหนังสือเล่มเล็กระดับ 1 ไม่ควรใช้คำพูด เพราะไม่สามารถสื่อความได้อย่างกระชับ ควรเป็นการเล่าเรื่อง แต่หากเป็นหนังสือเล่มเล็กระดับที่สูงขึ้น จะใช้คำพูดได้ เพราะเนื้อเรื่องจะยาวขึ้น และไม่จำกัดจำนวนหน้า

(6) ฉาก หรือเหตุการณ์ที่ใช้ในเรื่อง ควรบอกสถานที่ เวลา ลักษณะสังคมที่เกิดเหตุการณ์ให้ชัดเจน น่าเชื่อถือ ซึ่งควรเป็นสถานที่ที่เด็กคุ้นเคย และรู้จักดี เช่น บ้าน โรงเรียน สนามเด็กเล่น โดยไม่ต้องบรรยายรายละเอียดมากนัก เด็กก็สามารถเข้าใจได้

1) หนังสือเล่มเล็ก (Small Book)

การสอนด้วยหนังสือเล่มเล็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เด็กรักการอ่าน การเขียน และเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ตัวหนังสือ โดยเริ่มจากภาพไปสู่ตัวอักษร เน้นให้เด็กรักการอ่าน โดยใช้ภาพเป็นสื่อไปสู่ตัวอักษร

ลักษณะหนังสือเล่มเล็กเป็นหนังสือที่มีขนาดเล็กเหมาะสมมือ สามารถพกพาได้สะดวก เท่ากับกระดาษ A4 พับครึ่ง ใช้สำหรับอ่านคนเดียว หรืออ่านเป็นคู่ แบ่งเป็น 4 ระดับ

ระดับที่ 1 : มีเนื้อหาสั้น ๆ โครงเรื่องง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ภายใน 1 หน้า ประกอบด้วยข้อความไม่เกิน 1 – 4 บรรทัด มีภาพประกอบทุกหน้า ใน 1 เล่ม ไม่ควรเกิน 8 – 10 หน้า

ระดับที่ 2 : มีเนื้อหาอ่านง่าย ไม่ซับซ้อน แต่เนื้อหาจะยาวกว่าระดับที่ 1 เพิ่มคำศัพท์มากขึ้น มีภาพประกอบน้อยลง ความยาวของเนื้อเรื่องประมาณ 10 – 16 หน้า

ระดับที่ 3 : เนื้อเรื่องยาวและซับซ้อนมากขึ้น ข้อความ 1 หน้าไม่จำกัดบรรทัด ควรเว้นระยะไม่ติดกันเกินไป เน้นเนื้อหาดีกว่ารูปภาพ ความยาวของเนื้อเรื่องมากกว่า 16 หน้า

ระดับที่ 4 : เป็นหนังสือเน้นสาระ เนื้อหาจะซับซ้อนกว่าหนังสือเล่มเล็กระดับที่ 3 ไม่จำกัดจำนวนหน้า เหมาะกับผู้ที่เข้าใจภาษานั้น ๆ ดีแล้ว

ขั้นตอนในการทำหนังสือเล่มเล็ก มีดังนี้

- กำหนดเรื่องที่จะเขียน
- เขียนจากเรื่องใกล้ตัวที่สุด / เรื่องที่ผู้เขียนรู้ดีที่สุด / เป็นเรื่องที่คุ้นเคยในชุมชน
- การเขียนเรื่อง ถ้าเป็นหนังสือเล่มเล็กระดับที่ 1 ควรสั้น กระชับ ไม่ซับซ้อน เมื่อเด็กอ่านสามารถเดาเหตุการณ์ได้ เรื่องที่นำมาเขียน เช่น เรื่องในชีวิตประจำวัน, ประสบการณ์ผู้เขียน, นิทาน, เรื่องเล่า ฯลฯ
- การขัดเกลาเรื่อง เนื้อเรื่องต้องการสื่ออะไร, ใช้ภาษาเหมาะสมหรือไม่, การสะกดคำ การเว้นวรรคตอนถูกต้องหรือไม่ ฯลฯ
- การคิดและวาดภาพประกอบเนื้อเรื่อง ภาพต้องสื่อให้ตรงกับเนื้อเรื่อง เช่น ฉากตัวละคร ลักษณะตัวละครต้องมีลักษณะเดียวกันตลอดทั้งเรื่อง ภาพประกอบต้องมีความพอดี รายละเอียดไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป ภาพ 1 ภาพ ไม่ควรมีรายละเอียดที่มากนัก เน้นลายเส้นเรียบง่าย เข้าใจความหมายที่จะสื่อ

2) หนังสือเล่มยักษ์ (Big book)

วัตถุประสงค์ของการสอนด้วยหนังสือเล่มยักษ์ เพื่อให้เด็กมีความสุขในการเรียน เพราะเรียนรู้จากสิ่งที่รู้ไปสู่สิ่งที่ไม่รู้ เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองที่มีอยู่ เพื่อให้เด็กมีความรู้พื้นฐานอย่างมั่นคงและแข็งแรง ก็สามารถก้าวไปสู่การเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาอื่นๆได้อย่างมั่นใจ

ลักษณะของหนังสือเล่มยักษ์ มีขนาดใหญ่ (ขนาด A3) แข็งแรง ไม่ขาดง่าย ภาพประกอบมีขนาดใหญ่ ชัดเจน มีตัวหนังสือขนาดใหญ่ สามารถมองเห็น และอ่านได้ในระยะ 5 เมตร เนื้อเรื่องมีใจความสำคัญ

ขั้นตอนการทำหนังสือเล่มยักษ์ มีดังนี้

- การเขียนเรื่อง ควรเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับการนำมาเขียนเป็นสำหรับทำหนังสือเล่มยักษ์ (สำหรับเด็ก) ควรเป็นเรื่องที่มีโครงเรื่องซ้ำ แต่ไม่น่าเบื่อ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเด็ก และเด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย

- เขียนโครงเรื่องแบบหยาบๆ โดยใน 1 เรื่องควรมีเนื้อหาประมาณ 6-8 ภาพ และแต่ละภาพควรมีความยาวของประโยคไม่มากนัก

- ขณะที่เขียนเรื่อง แต่ละข้อความต้องคิดถึงรูปภาพประกอบด้วย โดยรูปภาพเหล่านั้น ควรจะสอดคล้องกับเนื้อเรื่องในหน้านั้น ๆ

- หลังจากเขียนโครงเรื่องแล้ว ต้องตรวจทานเนื้อเรื่องที่เขียน โดยการตรวจทานด้วยตนเองก่อน

- เขียนเนื้อเรื่องด้วยดินสอในกระดาษแม่แบบขนาด A3 รักษาระยะกันซ้าย-ขวา/หน้า-หลังอย่างดี

- ควรมีการตรวจทานอีกครั้งหนึ่งโดยผู้อื่น เพื่อความแน่ใจว่าไม่มีอะไรขาดตกบกพร่องแล้ว จึงลงมือเขียนทับด้วยหมึกสีดำ ที่มีลายเส้นใหญ่พอสมควร

- การทำปกหนังสือ หน้าปก ประกอบไปด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ชื่อผู้วาดภาพ และชื่อภาษาที่ใช้ในหนังสือ

- ชื่อเรื่องของหนังสือ ควรจะชัดเจนและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง สั้นและน่าสนใจ

- การทำปกหนังสือ ใช้กระดาษขนาดเดียวกับรูปเล่ม อาจเลือกรูปภาพดีๆ จากในหนังสือมาเป็นรูปหน้าปกได้ แต่ต้องแน่ใจว่าภาพนั้นสอดคล้องกับชื่อเรื่อง

- กระดาษสำหรับทำปก ควรใช้วัสดุที่มีความแข็งแรง คงทน ขนาดพอเหมาะกับรูปเล่ม เพื่อทำปกหน้าและปกหลัง

- ภาพประกอบหนังสือที่ดีควรมีลักษณะสอดคล้องกับเนื้อหา ฉาก ตัวละคร (คน, สัตว์, สิ่งของ) จำนวน (ตัวละคร) ทั้งหมดควรมีความต่อเนื่องจนถึงหน้าสุดท้าย ต้องไม่มากหรือน้อยเกินไป และภาพต้องสมบูรณ์ ขนาดพอดี ตำแหน่งภาพใกล้ไกลพอเหมาะ ลายเส้นเรียบง่าย ไม่สับสน

อาจกล่าวโดยสรุป ในการดำเนินงานโครงการ ฯ ทีมวิจัยจะใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษา ขมุ เพื่อสอนเด็กและเยาวชนในชุมชน โดยเริ่มจากการผลิตสื่อที่เน้นทักษะการฟัง พูด และอ่าน เขียน เช่น นิทานภาพ ฉากภาพวัฒนธรรม หนังสือเล่มเล็ก และหนังสือเล่มยักษ์ พร้อมทั้งการจัดทำแผนการเรียนการสอนให้ตรงตามหลักการเรียนรู้ จากสิ่งที่รู้ สู่สิ่งที่ไม่รู้ ผ่านการสอนตามกลวิธีที่มุ่งพัฒนาการทางสมองและระบบการ

พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ขั้นรู้ จำ จนกระทั่งความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในการใช้ภาษาขมุ และรักวัฒนธรรมของตนเอง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

กระบวนการวิจัยในโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวมุ เพื่อเด็กและเยาวชน” บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย ตั้งแต่เดือนกันยายน 2557 – เดือนกรกฎาคม 2558 มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา

- 1) องค์ความรู้ด้านภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวมุ เช่น ภาษามุ, ประวัติศาสตร์ชาวมุ ประเพณี วัฒนธรรมของชาวมุ เป็นต้น
- 2) แนวทาง / กระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวมุภายในชุมชน โดยพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้
 - ระบบเขียนภาษามุ
 - สื่อการเรียนการสอนภาษามุในชุมชน
 - แผนการเรียนการสอนภาษามุในชุมชน
 - ครูภูมิปัญญาที่สอนภาษามุในชุมชน
 - การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนภาษามุในชุมชน
 - การมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3) ผลการเรียนการสอนภาษามุภายในชุมชน
 - เด็กและเยาวชนมุ สามารถใช้ภาษามุภายในครอบครัว / ชุมชน
- 4) การฟื้นฟูด้านวัฒนธรรมของชาวมุ เช่น ชุมชนมีการแต่งกายในชุดประจำเผ่ามากขึ้น

1.2 ขอบเขตพื้นที่

บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

1.3 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

ชุมชนชาวมุ บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

1.4 ขอบเขตระยะเวลา

12 เดือน หลังจากโครงการได้รับการอนุมัติ

2. กระบวนการวิจัย

ทีมวิจัยชาวขมุ ได้มีการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ฯ สามารถแสดงรายละเอียดได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจัดกิจกรรมในโครงการวิจัย ฯ

ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม
1	25 กันยายน 2557	เซ็นสัญญาโครงการ ฯ / เปิดบัญชีโครงการ ฯ
2	16 ตุลาคม 2557	ประชุมเพื่อเตรียมงาน จัดกิจกรรมเปิดตัวชี้แจงโครงการ ฯ
3	21 พฤศจิกายน 2557	กิจกรรมเปิดตัวชี้แจงโครงการ ฯ ภายในชุมชน
4	29-31 มกราคม 2558	ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำระบบเขียนภาษาขมุ
5	21 กุมภาพันธ์ 2558	ประชุมเรื่องระบบเขียนภาษาขมุ เพื่อทำชาร์ตพยัญชนะภาษาขมุ
6	24 กุมภาพันธ์ 2558	ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 1)
7	2 มีนาคม 2558	ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 2)
8	6 มีนาคม 2558	ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 3)
9	10 มีนาคม 2558	ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 4)
10	6 เมษายน 2558	ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 5)
11	9 เมษายน 2558	ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 6) และเตรียมทำ รายงานความก้าวหน้า
12	10 - 11 มิถุนายน 2558	ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำสื่อการเรียนการสอน
13	16 กรกฎาคม 2558	ส่งงานสื่อการสอน และบันทึกวาระการประชุม
14	17 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยปรึกษาหารือว่าจะเริ่มผลิตสื่ออย่างไร?
15	18 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ (นิทานเล่มเล็ก 2 เรื่อง)
16	20 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ และตรวจเรื่องก่อนโยร กับ ตะอังกวาง
17	21 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ 2 เรื่อง คนเฒ่า ทอดแห และ ยายมอม กับ ยายสัง
18	23 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ 2 เรื่อง คือ การเล่นเกมช่าง กับ ม้าก้านกล้วย
19	24 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อการสอน (เล่มยักษ์) เรื่อง “เต่า กับ ปลา”
20	25 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อระบายสี (เล่มยักษ์) เรื่อง “เต่า กับ ปลา”
21	28 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ ระบายสีการเล่นม้าก้านกล้วย
22	29 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ วาดภาพ การแต่งกาย และระบายสีเพิ่มสีให้ เข้ม (เต่า กับ กระต่าย)
23	30 กรกฎาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อการสอน วาดภาพฉากวัฒนธรรม และ เข้าเล่ม

ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม
		นิทานเล่มยักษ์
24	31 กรกฎาคม 2558 และ 4 – 6 สิงหาคม 2558	ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อการสอน วาดภาพนกวัฒนธรรม (ต่อ)
25	21 – 22 สิงหาคม 2558	จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการเรียนการสอน และการฝึกกลวิธีการเรียนการสอน โดยทีมพี่เลี้ยงเป็นวิทยากร
26	25 สิงหาคม 2558	ทีมวิจัยประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำแผนการเรียนการสอน
27	29 สิงหาคม 2558 – 6 กุมภาพันธ์ 2559	ทีมวิจัยร่วมกันจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชนตามแผนการ สอนที่กำหนดไว้ ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. – 12.00 น.
28	12 ธันวาคม 2558	ประชุมเพื่อติดตามประเมินผลการเรียนการสอนเบื้องต้น
29	28 มกราคม 2559	ประชุมเพื่อจัดทำแบบทดสอบประเมินการเรียนการสอน (ครั้งที่ 1)
30	30 มกราคม 2559	ประชุมเพื่อจัดทำแบบทดสอบประเมินการเรียนการสอน (ครั้งที่ 2)
31	6 กุมภาพันธ์ 2559	วัดผล ประเมินผลความรู้ภาษาขมุ ในกลุ่มเด็กนักเรียน
32	18 – 19 กุมภาพันธ์ 2559	ทีมวิจัยเข้าร่วมงานวันภาษาแม่สากล ทีมมหาวิทยาลัยมหิดล
33	16 มีนาคม 2559	ประชุม วางแผน เพื่อจัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ
34	23 เมษายน 2559	จัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ และสรุป ถอดบทเรียนการทำงาน โครงการ
35	พฤษภาคม – กันยายน 2559	ทีมวิจัยร่วมกันจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ และรายงานการเงิน

จากกิจกรรมการดำเนินงานข้างต้น สามารถแบ่งประเภทการทำงานออกเป็น 9 ประเภด้วยกัน ได้แก่

- 1) การจัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ
- 2) การจัดทำระบบเขียนภาษาขมุ
- 3) การเขียนคำศัพท์ เรื่องเล่า นิทาน
- 4) การผลิตสื่อการสอน
- 5) การจัดทำแผนการสอนและการฝึกกลวิธีการสอน
- 6) การจัดการเรียนการสอนในชุมชน
- 7) การวัดผล ประเมินผล
- 8) การเข้าร่วมงานเสวนาวิชาการ “วันภาษาแม่สากล”
- 9) การจัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ
- 10) การสรุปและถอดบทเรียนการทำงาน สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ

ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ ทีมวิจัยได้มีการประชุมและเตรียมงานร่วมกัน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1.1 เชิญสัญญาโครงการ ฯ / เปิดบัญชีโครงการ ฯ

ในวันที่ 25 กันยายน 2557 ทีมวิจัยจำนวน 10 คน ได้ประชุมร่วมกับทีมพี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยมหิดล โดยทีมพี่เลี้ยงได้แจ้งให้ทราบว่าขณะนี้ได้รับโครงการวิจัยที่เสนอขอจากสกว. เรียบร้อยแล้ว ซึ่งได้มีการอธิบายชี้แจงรายละเอียดโครงการอีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับและตรวจสอบรายชื่อสมาชิกทีมวิจัย พร้อมกับบทบาทและวิธีการทำงานร่วมกัน

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้อธิบายให้ฟังถึงลำดับ ขั้นตอนในการทำงานว่า หลังจากที่ได้เซ็นสัญญาและเปิดบัญชีโครงการเรียบร้อยแล้ว ทีมพี่เลี้ยงจะส่งเอกสารไปสกว. และรองบประมาณงวดแรก เมื่อได้รับงบประมาณแล้ว กิจกรรมแรกที่จะต้องทำก็คือ กิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ โดยทีมพี่เลี้ยงขอให้ทีมวิจัยเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ออกแบบและวางแผนการทำกิจกรรมนี้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ทีมพี่เลี้ยงได้อธิบายวิธีการใช้จ่าย และการจัดทำเอกสารการเงินให้ทีมวิจัย โดยเฉพาะ น.ส. นภาพร สมศรี ให้ได้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดในการจัดทำเอกสารการเงิน หลังจากนั้นทีมวิจัยได้ปรึกษากันว่าจะต้องมีผู้ไปเปิดบัญชี 3 คน ที่ประชุมได้สรุปพร้อมกันว่า ผู้ที่จะเดินทางไปเปิดบัญชีโครงการ ฯ ได้แก่ นายคตนานต์ เรือนทอม (หัวหน้าโครงการ ฯ) น.ส. นภาพร สมศรี (การเงิน) และนายโกติเศส วงศ์ชัย (เลขานุการ) ทั้ง 3 คน พร้อมกับทีมพี่เลี้ยงได้เดินทางไปเปิดบัญชีที่ธนาคารกรุงไทย ซึ่งสามารถเปิดบัญชีเป็นผลสำเร็จ

2.1.2 ประชุมเพื่อเตรียมงาน จัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ

วันที่ 16 ตุลาคม 2557 ทีมวิจัยประชุมร่วมกัน โดยทบทวนหัวข้อการประชุมที่ผ่านมาว่าจะมีวิธีการทำงานร่วมกันอย่างไร ทีมวิจัยได้ช่วยกันคิด และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ดังนี้

- นายคตนานต์ เรือนทอม เป็นหัวหน้าโครงการ และประสานงาน
- นายโกติเศส วงศ์ชัย เป็นผู้บันทึกการประชุมทุกครั้ง
- นายพาส เชื้อน้อย เป็นผู้ช่วยในการบันทึก (หากเลขามาไม่ได้มาประชุม)
- น.ส. นภาพร สมศรี เป็นเหรียญิก (ดูแลการเงิน)
- กรรมการอื่นๆ เป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูล และอาจช่วยงานอื่นๆ ตามที่ทีมงานขอให้ช่วย

ทั้งนี้หัวหน้าโครงการ ได้ขอความร่วมมือจากทีมวิจัยทุกคนให้เสียสละในการทำงานวิจัยเพื่อส่วนร่วมด้วยกัน

ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนร่วมกันเพื่อเตรียมจัดงานประชุมชี้แจงโครงการ โดยกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ ในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2557 ที่ศาลาประชุมประจำหมู่บ้าน โดย

แบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ได้แก่ ทีมวิจัยนัดกันว่าจะไปดูสถานที่ด้วยกัน เตรียมอุปกรณ์ เครื่องเสียง หัวหน้าโครงการจะเป็นผู้ประสานงานบอกให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมนี้ และขอให้ชาวบ้านส่งตัวแทนบ้านละ 1 คน มาเข้าร่วมประชุม และจะต้องเชิญปราชญ์ชุมชน และผู้อำนวยการโรงเรียน ส่วนเรื่องอาหารกลางวันทีมวิจัยผู้หญิงจะเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งตอนแรกคุยกันว่าจะจัดเป็นข้าวกล่อง แต่ทีมวิจัยกลัวว่าชาวบ้านจะรับประทานไม่อิ่ม และไม่ชอบ เลยช่วยกันทำแกงต้มปลา ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวมุให้ ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับประทาน

2.1.3 กิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ ภายในชุมชน

วันที่ 21 พฤศจิกายน 2557 ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ ที่ศาลาประชุมประจำหมู่บ้าน มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 50 คน ประกอบด้วยปราชญ์ชุมชน ผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยเอียน และทีมพี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยมหิดล

หัวหน้าโครงการเป็นผู้เปิดประชุม กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมนี้ และขอให้ทุกคนได้แนะนำตนเอง จากนั้นหัวหน้าโครงการได้พูดถึงที่มาที่ไปของการทำโครงการ ฯ ตั้งแต่การเริ่มต้นทำงานด้านภาษาในปี 2552 จนถึงปัจจุบันเราได้งบประมาณสนับสนุนจาก สกว. ให้มีทีมงาน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยเอียน แสดงความคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับการทำโครงการ ฯ และพร้อมให้ความร่วมมือ จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้อธิบาย ทำความเข้าใจของลักษณะการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดย สกว. เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ และมุ่งหวังให้ชุมชนมีการทำงานฟื้นฟูภาษาของตนเอง เพราะชาวมุเป็นเจ้าของโครงการ และทีมพี่เลี้ยงจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือและให้การสนับสนุนในการทำงานตลอดโครงการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

หัวหน้าโครงการ ฯ ได้ให้ที่ประชุมได้พูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันว่า “อยากเห็นอะไรเกิดขึ้นในอนาคตบ้าง” ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอแนะและแลกเปลี่ยนกันดังนี้

- เวลาประกาศหรือมีการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน อยากให้พูดภาษามุ หรือเปิดเพลงเป็นภาษามุ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนสนใจภาษามุ และผู้สูงอายุจะได้มีชีวิตชีวาเพิ่มขึ้น
- อยากให้ฟื้นฟูการนับวันเดือนปีของชาวมุ เพราะปฏิทินมุจะแตกต่างจากปฏิทินไทย ในหนึ่งอาทิตย์จะมี 10 วัน อยากให้คนมุรู้ว่าวันนี้เป็นวันอะไร สำคัญอย่างไร ปัจจุบันมีผู้รู้น้อยลง
- อยากให้มีการบันทึกประวัติศาสตร์มุ
- อยากให้มีนิทานเก่า ๆ เพราะจะได้ข้อคิด หรือแง่คิด
- อยากให้เด็ก ๆ รู้จักการแต่งกายมุ สีแต่ละสีมีความหมายอย่างไรบ้าง
- อยากให้มีการบันทึกคำร้อง หรือ เต็ม เป็นบทกวีของชาวมุ
- อยากทำระบบเขียนภาษามุ ให้ชาวบ้านมุหมู่บ้านอื่นได้ใช้ด้วย
- อยากให้รวบรวมคำศัพท์ หรือมีการทำพจนานุกรมภาษามุ

หลังจากที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเรียบร้อยแล้ว ทีมวิจัยพร้อมกับผู้เข้าร่วมประชุมรับประทานอาหารร่วมกัน จากนั้นทีมพี่เลี้ยงและทีมวิจัยได้สรุปผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยมีข้อสรุปดังนี้

- ผู้เข้าร่วมประชุมมาไม่ครบตามที่คาดไว้ โดยตั้งเป้าไว้ว่าจะมีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 100 คน แต่สามารถมาร่วมได้ 50 คน เนื่องจากช่วงนี้เป็นช่วงทำเกษตร ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่สามารถมาร่วมได้

- ได้รับฟังเสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ทีมวิจัยรู้ว่าผู้สูงอายุพร้อมที่จะให้ความรู้กับทีมวิจัย และสนับสนุนในการทำโครงการวิจัย ฯ

ปัญหาและอุปสรรค

- เวลาเตรียมงานไม่ตรงกัน
- ทีมวิจัยบางคนทำหลายหน้าที่

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้นัดหมาย และชี้แจงการทำกิจกรรมต่อไปคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำระบบเขียน ซึ่งจะจัดขึ้นที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล

2.2 การจัดทำระบบเขียนภาษาขมุ

กิจกรรมสำหรับจัดทำระบบเขียนภาษาขมุ มีทั้งกิจกรรมที่จัดทำร่วมกับนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ ที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล และทีมวิจัยได้จัดประชุมร่วมกับชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำระบบเขียนภาษาขมุ

ในวันที่ 29 - 31 มกราคม 2558 ทีมวิจัยจำนวน 10 คน พร้อมกับ นายบุญเสริมไชยะเพ็ง ตัวแทนนักศึกษาจากประเทศลาว ได้เดินทางมาประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำระบบเขียนภาษาขมุที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันที่ 29 มกราคม 2558 เริ่มประชุมเวลา 9.00 น. ทีมพี่เลี้ยง คณะวิทยากรประกอบด้วย ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และ ดร.มยุรี ถาวรพัฒน์ และทีมวิจัยแต่ละคนแนะนำตัว จากนั้น ดร.มยุรี ถาวรพัฒน์ ได้ตั้งคำถามว่า “มีตัวเขียนไปทำอะไร” ทีมวิจัยได้ช่วยกันตอบว่า นำไปบันทึกความรู้ ใช้สอนเด็ก ๆ มีคำศัพท์บางอย่างหายไป หากมีการบันทึกไว้จะทำให้เด็ก ๆ ได้รู้จัก

ศ.ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ได้อธิบายหลักการใช้ระบบตัวเขียน ซึ่งมี 8 ข้อ ดังนี้

- 1) ระบบเขียน จะต้องเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม
- 2) ง่ายต่อผู้ใช้ ไม่ซับซ้อนเกินไป
- 3) แสดงลักษณะทางภาษาได้มากที่สุด
- 4) ใช้สัญลักษณ์ 1 ตัว แทน 1 เสียง
- 5) ใช้สัญลักษณ์สม่ำเสมอ อย่างเป็นระบบ
- 6) ครอบคลุมภาษาย่อยต่าง ๆ ได้
- 7) สามารถพิมพ์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้
- 8) เชื่อมโยงเข้าสู่ระบบราชการได้

จากนั้นให้ทีมวิจัยได้ทดลองเขียนคำศัพท์ต่าง ๆ เช่น โทร = เครื่องดนตรีประเภทหนึ่งของชาวขมุ, กนทา = คนเฒ่า, ลาร = คลีออก มัร = งู เป็นต้น เมื่อเขียนแล้ว ได้นำระบบเขียนภาษาขมุที่ จ.น่าน¹ มาดู พบว่ามีบางคำที่แตกต่างกัน เช่น คำว่า เถ้า ภาษาขมุที่ จ.น่าน ออกเสียงว่า “เซียง” ส่วนที่บ้านห้วยเอียน จ.เชียงราย ออกเสียงว่า “เจียง” คำว่า ซ้อน ภาษาขมุที่ จ.น่าน ออกเสียงว่า “นิบ” ส่วนที่บ้านห้วยเอียน ออกเสียงว่า “ระนิบ” เป็นต้น

จากนั้นทำชาร์ตภาษาขมุ บ้านห้วยเอียน โดยใช้ชาร์ตภาษาขมุที่ จ.น่าน เป็นต้นแบบ มีคำบางคำสามารถนำมาใช้ได้เลย เช่น คำว่า เงาะ = รวงข้าว, กะ = ปลา แต่คำบางคำต้องคิดหาคำใหม่ เช่น ดง = ป่า, โทร = เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง เป็นต้น ทำให้ได้ระบบเขียนภาษาขมุ ประกอบด้วย พยัญชนะต้น 22 ตัว, พยัญชนะท้าย 14 ตัว, สระเดี่ยว 22 ตัว, สระประสม 6 ตัว และวรรณยุกต์ 1 ตัว

ในช่วงบ่ายทีมพี่เลี้ยงได้พาทีมวิจัยไปชมนิทรรศการภายในศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา – วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต ทำให้ทีมวิจัยได้เห็นผลงานการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กลุ่มของ กลุ่มญ้อ กลุ่มเลอเวือะ กลุ่มปืซู ฯลฯ เมื่อทีมวิจัยได้ชมนิทรรศการเสร็จแล้ว ทีมพี่เลี้ยงได้ให้แลกเปลี่ยนกันว่า หลังจากที่ได้ดูมาแล้วได้เห็น หรือรู้สึกอะไรบ้าง ทีมวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยน ดังนี้

- เคยมาเป็นครั้งที่ 2 แล้ว คิดว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มีระบบเขียน บันทึกนิทาน เรื่องเล่า อาหาร สมุนไพร ทำให้ได้เห็นความร่วมมือของกลุ่มคน เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส
- ทำให้มีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น แม้ว่าจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่แสดงให้เห็นว่าตัวเองมีดีอะไร ถึงจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ทำงานได้
- รู้สึกประทับใจ เห็นถึงคนที่ทำงาน มีความร่วมมือ ทำให้ขมุเรามีคุณค่า
- รู้สึกสนใจ เราดูของคนอื่นเป็นแนวทาง แล้วเราก็จะมาทำของเราให้ดีที่สุด
- รู้สึกภูมิใจ ได้เห็นภาษาหลาย ๆ กลุ่ม แต่เราแค่เริ่มต้น
- รู้สึกดีใจที่ได้มีโครงการนี้

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้ให้แบ่งกลุ่มกันเขียนคำศัพท์ทั้ง 12 หมวดด้วยกัน ดังนี้

- 1) หมวดสัตว์
- 2) หมวดผัก – ผลไม้
- 3) หมวดอาหาร
- 4) หมวดเครื่องใช้ – เครื่องครัว
- 5) หมวดร่างกาย
- 6) หมวดตัวเลข
- 7) หมวดสี

¹โครงการ “รูปแบบการจัดการศึกษาแบบทวิภาษาโดยใช้ภาษาขมูร่วมจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านภาษาขมุและภาษาไทยกลางของนักเรียนโรงเรียนบรรณโคธิษฐ์ ต.ชนแดน อ.สองแคว จ.น่าน”

- 8) หมวดวัน เดือน ปี
- 9) หมวดธรรมชาติ
- 10) หมวดเครื่องแต่งกาย / เครื่องประดับ
- 11) หมวดต้นไม้ / สมุนไพร / ผักสวนครัว
- 12) หมวดเครือญาติ

ในวันที่ 30 มกราคม 2558 คณะวิทยากรได้ให้ทีมวิจัยช่วยกันตรวจคำศัพท์ที่ช่วยกันเขียนทั้ง 12 หมวด ทำให้ทีมวิจัยสามารถช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องร่วมกันได้ เสร็จแล้วทีมพี่เลี้ยงได้ให้การบ้านกับทีมวิจัย ดังนี้

- 1) วาดภาพประกอบ เพื่อใช้ประกอบชาร์ตระบบเขียนภาษาขมุ
- 2) ให้บันทึกการประชุมที่ผ่านมา
- 3) ให้นำระบบเขียนภาษาขมุ ที่ทำทีมหัดไปถ่ายทอด พูดคุยกับคนในชุมชน
- 4) ให้ฝึกเรียนเรื่องสั้น หรือนิทานสั้น ๆ

ก่อนที่จะเสร็จการประชุมทีมพี่เลี้ยงได้ให้ทีมวิจัยสะท้อนสิ่งที่ได้จากการเดินทางมาทำระบบเขียนภาษาขมุที่หัด ทีมวิจัยได้ช่วยกันสะท้อนความคิดเห็นดังนี้

- รู้สึกดีที่เห็นตัวเขียนภาษาขมุ
- ดีใจ เป็นครั้งแรกที่ได้มาที่หัด ดีใจที่ได้ร่วมทีมวิจัย จะช่วยผลักดันให้ได้มากที่สุด
- รู้สึกดีที่อาจารย์ และทีมพี่เลี้ยงต้อนรับเป็นอย่างดี มีความเป็นกันเอง และให้โอกาส

ชาวขมุได้ทำงานนี้

- ดีใจมากที่ได้มา ตอนแรกมีความกังวล กลัวเครียด แต่มาแล้วสนุก
- ขอบคุณอาจารย์และทีมพี่เลี้ยง ช่วยทำให้โครงการนี้ได้ทำอีกครั้งหนึ่ง แล้วก็ดีใจที่มี

ผู้นำในหมู่บ้านมาร่วมกัน ช่วยกันทำ เพราะจะเป็นมรดกให้ลูกหลานของเรา

ภาพกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำระบบเขียนภาษาขมุ

2.2.2 ประชุมเรื่องระบบเขียนภาษาขมุ เพื่อทำชาร์ตพยัญชนะภาษาขมุ

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2558 ทีมวิจัยได้ประชุมภายในชุมชน นายโกติเศส วงศ์ชัย (เลขานุการ) ได้ทบทวนระบบเขียน และสิ่งที่ได้ที่ได้ไปประชุมมาที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล ส่วนนายคณานต์ เรือนทอม (หัวหน้าโครงการ) ได้ทบทวนการบ้านที่เราจะต้องทำ เช่น การหาคำศัพท์ที่ยังหาไม่ได้ การวาดรูปเพิ่มเติมในชาร์ต

ทีมวิจัยได้พูดคุยกันว่าในชาร์ต ควรจะมีคำศัพท์ที่บางคำจะสูญหายไป เช่น คำว่า ก-กวล = ครก, ย - ยาน = กลอง (เครื่องดนตรีชาวขมุ) บางคำก็ต้องเปลี่ยนคำศัพท์เพื่อให้สามารถวาดรูปได้ เช่น สระ เอา คำว่า เตา = เต่า, ด-ดง = ป่า เป็นต้น บางคำที่ทีมวิจัยไม่รู้ก็ขอให้ปราชญ์ชาวบ้านผลิตขึ้นมา เช่น คำว่า โท้ร เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ทำจากไม้ไผ่ เป็นต้น

จากนั้นทีมวิจัยได้ตกลงกันว่า แต่ละคนจะต้องเขียนนิทานคนละหนึ่งเรื่อง ซึ่งแต่ละคนจะมีวิธีการของตนเอง เช่น น.ส. นภาพร สมศรี ได้เล่าว่า ตนเองให้แม่เล่านิทาน แล้วอัดเสียงใส่โทรศัพท์ แล้วก็นำมาเรียบเรียงเขียนเอง นายโกติเศส วงศ์ชัย ได้ให้ลุง และแม่อยู่ เล่านิทานให้ฟัง 3 - 4 เรื่อง โดยเล่าอย่างออกท่าทาง มีอรรถรส รู้สึกสนุกสนานมาก แล้วนำมาเขียนเอง ซึ่งเป็นนิทานที่เคยฟังมาแล้วตอนเด็ก ๆ ครูเขียน ได้ให้คนเฒ่าเล่าให้ฟัง แล้วเขียนเป็นภาษาไทยก่อน แล้วค่อยเขียนเป็นภาษาขมุ ทีมวิจัยนัดประชุมร่วมกันอีกครั้งในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2558

ภาพการตรวจสอบระบบเขียนภาษาขมุ

2.3 การเขียนคำศัพท์ เรื่องเล่า นิทาน

2.3.1 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์ และนิทาน (ครั้งที่ 1)

วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2558 ทีมวิจัยได้ประชุมร่วมกันเรื่องระบบเขียนภาษาขมุ โดยนำการบ้านที่ให้ทุกคนไปเขียนมาช่วยกันตรวจ แก้ไขและตรวจสอบความถูกต้อง

ในการตรวจคำศัพท์ หรือนิทาน ทีมวิจัยจะเขียนใส่กระดาษแผ่นใหญ่ แล้วมีปราชญ์มานั่งฟังด้วย ศัพท์บางคำเขียนผิด ศัพท์บางคำไม่เคยได้ยิน ไม่เข้าใจ ต้องถามปราชญ์ หรือผู้รู้ คำศัพท์บางหมวด เช่น หมวดเครื่องมือดักสัตว์ ทีมวิจัยรู้เพียง 4 - 5 ชนิด พอไปถามปราชญ์ ผู้รู้ ทำให้ได้คำศัพท์เกี่ยวกับเครื่องมือดักสัตว์เพิ่มอีก 14 ชนิด

บรรยากาศในการตรวจคำศัพท์ หรือตรวจนิทาน ทีมวิจัยจะถกเถียงกัน ทำให้ได้รู้คำศัพท์ ความหมาย และทำให้เขียนได้คล่องแคล่วขึ้น

บางครั้งทีมวิจัยบางคนรู้สึกเครียดมาก ปวดหัว เพื่อน ๆ ก็จะคอยให้กำลังใจกัน เมื่อเขียนและตรวจเสร็จ 1 เรื่อง ก็จะรู้สึกภูมิใจ บางคนเขียนภาษาไทยได้ เขียนภาษาขมุไม่ได้ ก็จะมาช่วยกัน

2.3.2 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 2)

ทีมวิจัยได้ประชุมร่วมกันในวันที่ 2 มีนาคม 2558 โดยมีกลุ่มอนุชน หรือกลุ่มเยาวชน เข้ามาร่วมประชุมด้วย ทีมวิจัยได้ให้กลุ่มเยาวชนเขียนคำศัพท์ และฝึกร้องเสียง พบว่า เยาวชนพออ่านได้ แต่ออกเสียงเพี้ยน หรือพูดได้ แต่เขียนไม่ตรงเสียง เช่น คำว่า มะฮ เยาวชนออกเสียงเป็น มะ

การประชุมครั้งนี้ทำให้กลุ่มเยาวชนได้ฝึกเขียนคำศัพท์ เขียนนิทาน ซึ่งเขียนออกมาได้ดี แต่ก็ยังมีการสะกดผิดอยู่บ้าง

ทีมวิจัยนัดประชุมกันอีกครั้งวันที่ 6 มีนาคม 2558

2.3.3 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 3)

วันที่ 6 มีนาคม 2558 ทีมวิจัยได้ประชุมร่วมกัน พร้อมกับกลุ่มเยาวชน นำคำศัพท์และนิทานที่กลุ่มเยาวชนได้เขียนมาตรวจร่วมกัน โดยให้สลับกันอ่าน เปลี่ยนกันตรวจแก้ไข ฝึกร้องเสียง ฝึกสะกด คำ ไหนที่ออกเสียงไม่ชัดก็จะถามปราชญ์

จากนั้นหัวหน้าโครงการก็ได้มอบการบ้านให้กลุ่มเยาวชนไปเขียนคำศัพท์ และเขียนนิทานอีก และมาตรวจพร้อมกันอีกครั้งวันที่ 10 มีนาคม 2558

2.3.4 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 4)

วันที่ 10 มีนาคม 2558 ทีมวิจัยประชุมร่วมกัน พร้อมกับทีมพี่เลี้ยง ทีมวิจัยได้ส่งงานที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ นิทาน หมวดคำศัพท์ นอกจากนี้ทีมวิจัยได้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาร่วมกัน เช่น รูป น. ไน = กระรอก รูป ญ. ญาง = แมงมุม ภาพวาดยังไม่ชัดเจน ให้วาดใหม่

นอกจากนี้ทีมพี่เลี้ยงได้สรุปผลงานร่วมกัน (ดูรายละเอียดในบทที่ 4) ดังนี้

- 1) ระบบเขียนภาษาขมุ
- 2) หมวดคำศัพท์ 14 หมวด ได้แก่ หมวดเครือญาติ, หมวดเครื่องประดับตกแต่ง, หมวดอาหาร, หมวดครัวเรือน / เครื่องใช้, หมวดนับเลข, หมวดสัตว์, หมวดร่างกาย, หมวดผลไม้, หมวดผัก, หมวดธรรมชาติ, หมวดวิถีชีวิต, หมวดบ้าน, หมวดการนับวัน, หมวดคำกริยา เป็นต้น
- 3) การเติม (การขับร้องเพลงขมุ)
- 4) นิทาน จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่องแม่ทองคำ, เด็กกำพร้าได้ทอง, นางชรวาย, แม่หม้าย, ตระกูลใจตายแล้วฟื้น, สามี ภรรยาหาปลาที่ห้วย, นางเมลมอล เป็นต้น

2.3.5 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 5)

วันที่ 6 เมษายน 2558 ทีมวิจัยได้ประชุมเพื่อตรวจสอบคำศัพท์ และนิทานร่วมกัน โดยให้ผลัดเปลี่ยนกันตรวจ และแก้ไข คำศัพท์ที่ออกเสียงยาก ก็จะถามปราชญ์ นอกจากนี้ทีมวิจัยยังทดสอบให้กลุ่มเยาวชนลองอ่านระบบเขียนภาษาขมุ จากชาร์ตพยัญชนะ หากอ่านไม่ได้ หรือมองภาพคำศัพท์ไม่ชัด ก็ให้ทีมวิจัยวาดรูปประกอบใหม่

นอกจากนี้หัวหน้าโครงการได้แจ้งให้ทีมวิจัยทุกคนทราบว่า ในวันที่ 9 เมษายน 2558 เวลา 10.00 น. ทีมพี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยมหิดลจะเดินทางมาร่วมประชุมด้วย ขอให้ทุกคนมาประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน

2.3.6 ฝึกเขียนและตรวจคำศัพท์และนิทาน (ครั้งที่ 6) และเตรียมทำรายงาน

ความก้าวหน้า

วันที่ 9 เมษายน 2558 ทีมวิจัยพร้อมกับทีมพี่เลี้ยงได้ประชุมร่วมกัน โดยทีมพี่เลี้ยงได้แจ้งว่า ทีมวิจัยได้มีการทำงานมา 6 เดือนแล้ว จะต้องมีการทำรายงานความก้าวหน้า ซึ่งประกอบไปด้วย

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม
- บทที่ 3 บริบทชุมชน
- บทที่ 4 วิธีการดำเนินงาน
- บทที่ 5 ผลจากการดำเนินงาน
- บทที่ 6 แผนการทำงานต่อไป
- ภาคผนวก

ทั้งนี้ทีมพี่เลี้ยงได้ให้ทีมวิจัยช่วยกันพูดคุยว่าที่ผ่านมาทีมวิจัยได้มีการดำเนินงานอะไรไปแล้วบ้าง เกิดผลงานอะไรบ้าง จากนั้นได้ให้การบ้านกับทีมวิจัยในการพิมพ์ผลงานที่ได้ เพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้าต่อไป

นอกจากนี้ทีมพี่เลี้ยงได้ให้ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยได้ข้อสรุปว่ากลุ่มเยาวชนที่จะมาเรียนอายุประมาณ 4 – 12 ขวบ ซึ่งการเรียนรู้ของเด็กแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน พี่เลี้ยงจึงเสนอว่าควรแบ่งการสอนออกเป็น 2 ระดับ คือ เด็กเล็ก (ที่ยังเขียนหนังสือได้ไม่คล่อง) และเด็กโต (ที่สามารถเขียนหนังสือได้คล่องแล้ว ทั้งนี้ทีมพี่เลี้ยงได้ให้แนวทางในการจัดทำแผนการสอนเพื่อให้ทีมวิจัยได้ช่วยกันคิดร่วมกัน ควรจะต้องประกอบไปด้วย

- เรื่องที่จะสอน
- กิจกรรมที่จะใช้สอนในชั้นเรียน
- วัตถุประสงค์ในการสอน
- สื่อที่จะใช้สอน
- ครูผู้สอน

ภาพกิจกรรมเก็บข้อมูลเพื่อเขียนคำศัพท์และนิทาน

ภาพกิจกรรมการเขียนคำศัพท์ นิทาน

2.4 การผลิตสื่อการเรียนการสอน

2.4.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำสื่อการเรียนการสอน

ในวันที่ 10 – 11 มิถุนายน 2558 ทีมพี่เลี้ยงได้เดินทางลงพื้นที่ เพื่อจัดกิจกรรมให้ทีมวิจัยได้เข้าใจการจัดการเรียนรู้ด้วยภาษาแม่ แต่ก่อนที่จะเริ่มต้นผลิตสื่อ ทีมพี่เลี้ยงจำเป็นต้องตรวจสอบระบบเขียน และทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน เนื่องจากว่านิทานหลายเรื่องมีการเขียนคำอย่างไม่สม่ำเสมอ เช่น คำว่า รวาย = เสือ จะเขียนอย่างไร รวาย หรือ รวายเป็นต้น

ทีมวิจัยมีข้อสรุปในการเขียนร่วมกันดังนี้

- 1) คำที่ออกเสียงสระอะ ให้เขียนเต็มรูป เช่น กะตาม, รวาย, รุมะฮ
- 2) การเขียนเป็นประโยคให้เขียนเป็นคำ และหยุดประโยคด้วยจุด
- 3) การเขียนคำซ้ำให้ใช้ไม้ยมก (๑)

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้อธิบายหลัก แนวคิด การจัดการเรียนรู้ด้วยภาษาแม่² เพื่อให้ทีมวิจัยได้มองเห็นภาพในการนำภาษาแม่ไปสอนให้กับเยาวชน ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย

- 1) ภาษาแม่คืออะไร
- 2) วัตถุประสงค์ในการใช้ภาษาแม่กับการเรียน
- 3) เป้าหมาย
- 4) การใช้ภาษาแม่ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน
- 5) หลักสูตรที่สอนด้วยภาษาแม่
- 6) องค์ประกอบการสอนภาษาท้องถิ่น
- 7) แผนการเรียนรู้ สื่อ และกลวิธีการสอน
 - แผนการสอนภาษาท้องถิ่น
 - สื่อการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น

หลังจากที่ทีมวิจัยได้ฟังแล้ว ทีมพี่เลี้ยงได้ชวนให้ทีมวิจัยได้จัดทำหนังสือเล่มยักษ์ 1 เล่ม โดยนำหนังสือเล่มยักษ์ของกลุ่มเขมรถิ่นไทยให้ดูเป็นตัวอย่าง และมีลำดับขั้นตอนในการทำดังนี้

1) ทีมพี่เลี้ยงให้ทีมวิจัยช่วยกันเขียนเรื่องนิทาน 1 เรื่อง โดยมีโครงสร้างประโยคซ้ำกัน ไม่น่าเบื่อ

- 2) ทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงช่วยกันขีดเกลาเรื่องที่เขียน และตรวจสอบความถูกต้อง
- 3) ทีมพี่เลี้ยงได้ให้ทีมวิจัยเขียน และวาดภาพลงในกระดาษ A3
- 4) ทีมพี่เลี้ยงได้แนะนำวิธีการเข้าเล่มหนังสือเล่มยักษ์

หลังจากเสร็จกิจกรรม ทำให้ทีมวิจัยได้หนังสือเล่มยักษ์ 1 เล่ม คือเรื่อง “ยะจุม ยะชรอน ซอก เฮอะ” เป็นผลสำเร็จ ทำให้ทีมวิจัยสามารถนำวิธีการไปผลิตหนังสือเล่มยักษ์ต่อเองได้

² ดูรายละเอียดในบทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

2.4.2 ส่งงานสื่อการสอน และบันทึกวาระการประชุม

วันที่ 16 กรกฎาคม 2558 ทีมพี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยมหิดล เดินทางมาประชุมร่วมกับ ทีมวิจัย เพื่อสรุปผลจากการทำงาน วันนี้ ทางอาจารย์ได้นำระบบตัวเขียนภาษาขมุตามที่ได้เปลี่ยนแปลงใหม่ มาให้ทีมวิจัยดู และโครงสร้างของบ้านแบบขมุอีกทั้งยังให้ทีมวิจัยช่วยกันตรวจดู เช่น

- เรื่องของรูปภาพ ง. เจ้าะ ได้เปลี่ยนรูปภาพใหม่ จาก เจ้าะรงใหญ่ มาเป็น เจ้าะรงเล็ก เป็นต้น ทำให้ภาพชัดเจนยิ่งขึ้น

- รูปภาพเปิด ที่มีสีไม่ชัด ก็ได้เพิ่มสีใหม่ ให้เข้มข้น
- รูปกระต๊อบข้าว จากเดิมที่มีลายเส้นไม่ชัด ก็เพิ่มลายเส้นใหม่ให้เข้มข้น
- สระ เอา ได้เพิ่มรูป เต่า และ สระ เออะ เปลี่ยนรูป เกลอะ (รูปผม) ให้ดูแล้วเข้าใจ

ว่าเป็นผม

- เรื่อง ระบบตัวเขียน คือ ได้เปลี่ยนวิธีการเขียน ตัว จ จ้า เปลี่ยนมาเขียนเป็น จ้ม ตัวนี้ ที่ถูกต้อง และ ตัว น ไน เปลี่ยนมาเขียนเป็น น นัย

จากนั้น ทีมอาจารย์ ได้นำรูปโครงสร้างของบ้านแบบขมุ มาตรวจดู สัญลักษณ์ ว่าตรงตามคำอธิบายไหม หากผิดก็จะมีการแก้ไขเพิ่มด้วยกัน

- ข้อสรุปของทีมวิจัย มีความเห็นว่า มีความเห็นชอบ และมีความพึงพอใจในรูปภาพ และระบบตัวเขียน

- พี่เลี้ยงทั้งสามท่านช่วยกันตรวจดูสื่อการสอนที่ทีมวิจัยขมุทำ เช่น
- หนังสือเล่มยักษ์ 5 เรื่อง
- นิทานเล่มเล็ก 11 เรื่อง
- นิทานภาพ 7 เรื่อง

เมื่อทีมพี่เลี้ยงตรวจดูสื่อ พบว่า สื่อบางส่วน ทีมวิจัยยังเขียนผิด การวางรูปประโยคยังไม่ค่อยถูก ทีมพี่เลี้ยงก็ช่วยแนะนำ อีกรางงานหนึ่งคือ การตรวจคำศัพท์ในนิทาน คือเปลี่ยนจาก อ้อ เป็น อะฮ, ยอฮ เป็น เยอะฮ เป็นต้น นอกจากนี้ทีมพี่เลี้ยงได้ชมทีมวิจัยขมุว่าทำสื่อได้มากกว่าที่คิดไว้ วาดรูปสวย และได้ระบายสีได้สดใสสวยงาม

สิ่งที่พี่เลี้ยง ได้ฝากไว้แก่ทีมงาน คือ

- วิธีการบันทึกวาระการประชุม ให้บันทึกลักษณะบรรยายว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง บันทึกให้เห็นภาพบรรยากาศในการทำงาน ไม่ควรบันทึกเป็นวาระการประชุมเหมือนบันทึกการประชุมของหมู่บ้าน

- ให้ทำหนังสือเล่มยักษ์เพิ่ม อีก 2 เรื่อง คือ ตากข้าว และหนอนกินมะเขือ
- ทำแผนการสอน คือให้ทำตารางเพิ่มอีก 1 ช่อง คือวิธีการสอน
- ให้เหรียญก๊ากถ่ายสำเนาบัญชีเงินฝากส่งให้พี่เลี้ยง
- ถ่ายเอกสาร นิทานเล่มเล็ก อย่างน้อยเล่มละ 3 ชุด เพื่อเด็กจะได้อ่านอย่างเต็มที่

หลังจากทีมพี่เลี้ยงกลับแล้ว ทีมวิจัยร่วมรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกัน แล้วช่วงบ่ายก็ช่วยกันทำงานที่ยังค้าง เช่น แก้นิทาน วาดรูปนิทานเพิ่มอีก เป็นต้น

ปัญหา และอุปสรรค

ทีมวิจัยมีเวลาว่างไม่ตรงกัน เวลาประชุม หรือมาร่วมกิจกรรม มักจะมาไม่ครบ และทีมงานส่วนมากไม่ค่อยมีความรู้ในการทำสื่อ แต่มีส่วนน้อยมากที่ทำได้ ฉะนั้นงานจึงเสร็จช้า

2.4.3 ทีมวิจัยปรึกษาหารือว่าจะเริ่มผลิตสื่ออย่างไร

วันที่ 17 กรกฎาคม 2558 เวลาประมาณ 8.55 น. ทีมวิจัยได้ประชุมพร้อมกันที่บ้านของ น.ส. นภาพร สมศรี เพื่อจะปรึกษากันว่าเราจะเริ่มผลิตสื่อการสอนอย่างไร

นายคตนันต์ เสนอว่า ควรจะทำสื่อหมวดเลข จะได้สอนเรื่องการนับเลข เช่น ถ้าเป็นเลข 1 ให้วาดภาพผลไม้ 1 ผล ถ้าเป็นเลข 2 ให้วาดภาพผลไม้ 2 ผล ทีมวิจัยเห็นด้วย และบอกว่าเป็นความคิดที่ดีมาก จากนั้นนายโกติเศส จะเป็นคนวาดภาพ ส่วนทีมวิจัยคนอื่นก็จะช่วยกันระบายสีให้ชัดเจนและสวยงามยิ่งขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค

- เมื่อวาดภาพและระบายสีเสร็จ ได้ทดลองให้ทายว่าเป็นภาพอะไร ทีมวิจัยหลายคนตอบไม่ตรงกับภาพ เพราะบางภาพไม่ค่อยเหมือนกับของจริง ทำให้ทีมวิจัยต้องวาดภาพระบายสีใหม่อีกรอบ
 - ทีมวิจัยมีเวลาว่างไม่ตรงกัน เวลาประชุมหรือมาร่วมกิจกรรมมักจะมาไม่ครบ
- เวลาเที่ยง ทีมวิจัยรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน ในช่วงบ่ายทีมวิจัยได้ทำสื่อต่อ คือช่วยกันระบายสีให้เสร็จ

2.4.4 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อนิทานเล่มเล็ก 2 เรื่อง

วันที่ 18 กรกฎาคม 2558 เวลาประมาณ 9.00 น. ทีมวิจัยขมุได้มาพร้อมกันที่บ้าน น.ส. นภาพร สมศรี เพื่อทำสื่อการสอน จากนั้นนายโกติเศส ได้เสนอให้เขียนนิทานเล่มเล็ก 2 เรื่อง คือ “เต่า กับ ปลา” (เต่า เยาะ กะ) และ “ลูกกำพร้าว กับผีปากยาว” (ก้อนโยร เยาะ ตะอังกะ)

เมื่อนายโกติเศส ได้เสนอให้ทำหนังสือเล่มเล็ก นายโกติเศสได้ทดลองเล่าเรื่องแบบย่อ ๆ ทีมวิจัยฟังแล้วก็ตอบว่า ดีมาก เพราะเรื่องนี้สามารถเขียนได้ทั้งนิทานเล่มเล็กและนิทานเล่มยักษ์ เมื่อเล่าเสร็จนายคตนันต์ ก็แยกประโยคของแต่ละเหตุการณ์ และนายโกติเศส ได้ร่างลายเส้นบนกระดาษ ด้วยดินสอ แล้งลงเส้นด้วยปากกาหมึกซึม แล้ววาดภาพประกอบเสร็จแล้วให้ทีมวิจัยผู้หญิงช่วยกันลบเส้นดินสอ เมื่อเขียนเสร็จแล้วทีมวิจัยช่วยกันเขียนประโยคนิทานลงในหนังสือ โดยเขียนด้วยดินสอก่อน แล้วช่วยกันตรวจทาน แล้วจึงเขียนทับด้วยหมึกซึม

ในช่วงรับประทานอาหารกลางวัน ทีมวิจัยได้พูดคุยกันว่าจะทำสื่ออะไรบ้าง เพื่อให้ตรงกับแผนการสอน เป็นต้น

ในช่วงบ่าย นายโกติเศสได้วาดภาพเพิ่ม โดยวาดภาพเด็กผู้ชาย ระบายสี แล้วก็ทำลูกศรชี้คำศัพท์บริเวณอวัยวะร่างกาย เช่น หัว (กะปง) เท้า (เจื่อง) ท้อง (ลูย) เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

ทีมวิจัยบางคนต้องไปทำงานต่างจังหวัด ไม่ได้มาช่วย บางคนก็ติดธุระ

ทีมผู้หญิง คือ กัลยา ช่วยเข้าเล่ม สื่อการสอนภาพผลไม้ คือการนับเลข (1-10) แบบขนม ส่วนนภาพร ก็กำลังโต้เถียงกับ โกติเศส เรื่องรูปผลไม้ ที่โกติเศสวาดไม่ค่อยเหมือน คือ รูปอู่นั่น นภาพร จึง วาดภาพใหม่ จากผลอู่นั่น เปลี่ยนมาเป็น สับปะรดแทน

เมื่อเสร็จหมด บางส่วนแล้ว ดูเวลาประมาณ 17.00 น ทีมงาน ก็ช่วยกันเก็บอุปกรณ์ แล้วก็ นัดวันที่จะมาทำสื่ออีก

2.4.5 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อและตรวจเรื่องก่อนโยร เยาะ ตะอิงกราจ

วันที่ 20 กรกฎาคม 2558 เวลาประมาณ 9.30 น. ทีมวิจัยมาได้มาพร้อมกันที่บ้านของ นางสาวนภาพร สมศรี เพื่อจะมาทำสื่อการสอนอีก วันนี้นายโกติเศส วาดภาพ “ลูกกำพร้าว กับ ผีปากยาว” ภาษาขมุ (ก่อนโยร เยาะ ตะอิงกราจ) ต่อจากวันนั้น คือเขาร่างเสร็จแล้ว ก็ใช้ปากกาหมึกซึมลงทึบรอยดินสออีกครั้ง ส่วนนายคตนาต ก็ได้นำกระดาษร้อยปอนด์ เพื่อทำสื่อเรื่อง “หมวดร่างกาย” โดยวาดรูปภาพ เด็กผู้หญิง นั่งบนเก้าอี้ จากนั้น ก็ลงมือระบายสี จากนั้นก็เขียนคำศัพท์ โดยทำลูกศรชี้ที่รูป เช่น ชีที่มือ (ติ) ชีที่ตา (มัด) เป็นต้น

วันนี้เรามีการถกเถียงกัน เรื่องคำศัพท์ คือนภาพรถาม คตนาต คำว่า ขยัน ภาษาขมุ เขียนอย่างไร คตนาตบอกให้เขาลองออกเสียง แล้วเขียนดู เขาเขียนว่า “กัน” หรือ “แกญ” ผมบอกว่าไม่น่าจะใช้ ผมว่าน่าจะเขียน ว่า “กัญ” ซึ่งโกติเศส กับกัลยา ก็เห็นด้วย สุดท้ายเราก็สรุปได้ว่าคำที่เขียนถูกต้อง คือ “กัญ” แต่นภาพร ก็ยังเคืองผมนิดหน่อย (หัวเราะ) จากนั้น นภาพรก็ทำเกี่ยวกับบัญชี การใช้จ่าย กัลยา เข้าเล่มนิทานที่ยังค้างคาต่อ และตรวจดูความเรียบร้อย

เวลาประมาณ 12.30-13.10 น. ทีมวิจัย ทั้งหมดพักรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน ระหว่างรับประทานอาหาร ก็มีการพูดคุย กันว่าจะทำสื่อนิทานเล่มใหม่ เกี่ยวกับยักษ์บ้าง ทีมงานบอกว่าตกลง เพราะนิทานขมุกมีหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับยักษ์

ปัญหา และอุปสรรค คือ ทีมวิจัยใช้เวลาในการถกเถียงกันนานมาก ทำให้เสียเวลา วันนี้ส่วนบางท่านก็ติดธุระ เป็นต้น

ช่วงบ่าย พวกเราก็ช่วยกันทำ โดยทำต่อจาก ช่วงเช้า สำหรับคนที่ทำเสร็จก็ช่วยชง กาแฟ ต้มชา เสริฟน้ำกันไป มีการแซวกันบ้าง ก็ช่วยกันทำจนถึงเวลาเย็น ก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

2.4.6 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ 2 เรื่อง คนเฒ่า ทอดแห และ ยายมอม กับ ยายสัง

วันที่ 21 กรกฎาคม 2558 ทีมวิจัยได้ประชุมพร้อมกันที่บ้านของ น.ส. นภาพร เพื่อจะทำสื่อการสอนกันอีก วันนี้โกติเศส ได้เสนอนิทานเพิ่มอีก 2 เรื่อง จากการไปสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน คือน้ำทอง พี่ชายของแม่ คือ 1. คนเฒ่า ทอดแห และ 2. ยายมอม กับ ยายสัง (ยักษ์) ทีมวิจัยทั้งหมดเห็นว่าเป็นเรื่องดี ตกลงถือว่า เป็นนิทานที่น่าสนใจ นำนำมาเผยแพร่ แก่เด็ก และเยาวชน คตนาต จึงบันทึก

ต่อมา โกติเศส ก็เริ่มเล่านิทานเรื่อง ยักษ์ คือ ยายมอม กับ ยายสัง เมื่อเริ่มเล่า คต นานต์ ก็เริ่มบันทึกจนเสร็จ บางศัพท์ก็กลัวเขียนผิด ก็เลยก็ช่วยออกเสียง ส่วนนภาพร ก็กำลังแก้ไข คำที่ผิด ซึ่ง อยู่ในนิทานเรื่อง (ตะอังกราช) ต่อมาเมื่อทำไปเรื่อยๆ เราเจอคำศัพท์คำหนึ่ง คือ คำว่า “รับจ้าง” ซึ่งภาษาขมุ เองก็ยังไม่ค่อยแน่ใจ เราใช้เวลาพอสมควรในการคิด และค้นหา มีการโทรศัพท์ไปหาปราชญ์บ้าง เรายังถกเถียง กันพอสมควร สุดท้ายก็สรุปได้ คือขมุใช้คำว่า “เปอล” แปลว่า ออกไปรับจ้าง เป็นเวลาหลาย ๆ เดือน หรือ หลายๆ ปี และศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ คำว่า “เล่ม” เช่น หนังสือหนึ่งเล่ม พวกเราก็ใช้เวลาในการถกเถียงกัน จน สรุปได้ คำว่า เล่ม ต้องเขียนว่า “ตีสลิม” นังซือ โมย ตีสลิม. เป็นต้น

พอถึงเวลาเที่ยง ทีมวิจัย ทั้งหมดก็พักรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน เวลานี้ต่างคนต่าง ตั้งหน้าตั้งตาทานข้าว เพราะต่างคนต่างหิวจัด อีกทั้งอาหารก็อร่อยมากๆ

ปัญหา และอุปสรรค คือ ทีมวิจัยบางคนก็ต้องไปทำงานต่างจังหวัด ไม่ได้มาช่วย ส่วน บางท่านก็ติดธุระ

ช่วงบ่าย ทีมเราก็ตั้งใจทำสื่ออีก พวกเราช่วยกันเข้าเล่ม “รูปผู้หญิง” ที่คต นานต์ วาด เป็นรูปภาพใหญ่ ต้องใช้หลายๆคน จากนั้น เราก็ช่วยกันตรวจประโยคในนิทานเรื่อง (ตะอังกราช และ คนแก่ ทอดแห) จนถึงเวลาเย็น เราก็เก็บอุปกรณ์ และแยกย้ายกลับบ้าน

2.4.7 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อ 2 เรื่องคือการเล่นลูกข่าง กับม้าก้านกล้วย

วันที่ 23 กรกฎาคม 2558 เวลา 9.50 น. ทีมวิจัยขมุได้นัดหมายกันที่บ้าน น.ส. นภาพร สมศรี เพื่อมาทำสื่อการสอนอีก วันนี้ทีมวิจัย ทั้งหมดได้พูดคุยกันก่อนว่า พวกเราจะต้องช่วยกันตรวจนิทาน เรื่อง “เด็กกำพร้ากับผีปากยาว และ “เต่า กับ กระต่าย” ก่อนที่จะลงรายละเอียด และก่อนที่จะเข้าเล่ม

หลังจากนั้น คต นานต์ ได้เสนอว่าจะทำสื่อประเภท คือ “เล่านิทานตามภาพ” เรื่องการ เล่นลูกข่าง” แล้วก็อธิบายเกี่ยวกับเรื่องราว และลักษณะการวาดภาพ แล้วทีมวิจัยก็ตอบตกลง เพราะเป็นการ อนุรักษ์ไว้ จากนั้น คต นานต์ ก็ลงมือวาดภาพ พร้อมทั้งลงด้วยปากกาหมึกซึม

นางสาวกัลยา ก็เสนอว่าจะทำสื่อประเภท คือ “เล่านิทานตามภาพ” เรื่อง “การเล่นม้า ก้านกล้วย” แล้วทีมวิจัยก็ตอบตกลง เพราะเป็นการอนุรักษ์การเล่นแบบเก่าไว้ จากนั้น โกติเศส บรรจงวาด ภาพ แล้ววาดลงด้วยปากกาหมึกซึมอีกที

เวลาเที่ยง ทีมวิจัย ทั้งหมดก็พักรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

ช่วงบ่าย ทีมงานทั้งหมดก็ช่วยกันทำสื่อต่อ โดย คต นานต์ วาดภาพ เรื่อง “การเล่น ลูกข่าง” เสร็จแล้วก็ให้ผู้หญิงช่วยลบรอยดินสอ จากนั้นก็ช่วยกันระบายสีจนเสร็จ ส่วนนายโกติเศส ก็วาดรูป การเล่นม้าก้านกล้วยจนเสร็จ แล้วให้ผู้หญิงลบรอยดินสอออก จากนั้นก็ระบายสี

ปัญหา และอุปสรรค คือ ขาดคนช่วยวาดรูปภาพ เพราะบางสื่อต้องใช้ภาพวาด เรื่อง ของเวลา ทีมวิจัยมีเวลาว่างต่างกัน

2.4.8 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อการสอน (เล่มยักษ์) เรื่อง “เต่า กับ ปลา”

วันที่ 24 กรกฎาคม 2558 เวลา 9.40 น. ทีมวิจัยได้มาที่บ้านของ น.ส. นภาพร สมศรี เพื่อทำสื่อการสอน วันนี้ทีมวิจัย ทั้งหมดได้ปรึกษาพูดคุยกันก่อนว่า พวกเราอยากจะทำ “หนังสือเล่มยักษ์” เพิ่ม เพราะหนังสือเล่มยักษ์ยังไม่ครบ เราต้องทำเพิ่ม

หลังจากนั้น เราจึงระดมความคิดกันว่าเอาเรื่องอะไรดี นางสาวกัลยา ได้เสนอว่า อยากจะทำเรื่อง “เต่า กับ ปลา” เพราะในเรื่องนี้มีการใช้ประโยคซ้ำๆ อีกทั้งมีคำศัพท์ที่ใหม่ และภาพค่อนข้างสื่อออกมาได้ดี และง่ายต่อการอ่านอีกด้วย ฉะนั้น เราทั้งหมดจึงตกลงว่าจะทำเรื่องนี้

จากนั้น โกติเศส ก็วาด เรื่อง “เต่า กับ ปลา” ส่วนนภาพรก็เข้าเล่มเล็ก และจากนั้น นภาพรก็วาดภาพ หมวดผักต่างๆ ทั้งนี้จะเป็นผักที่เป็นของคนหมู่มาก ปัจจุบันอาจไม่ค่อยมีแล้ว จากนั้นเราก็ค่อยกันเข้าเล่ม

ตอนเที่ยง เราก็กินอาหารในการทำสื่อ เพราะต้องทานเข้าด้วยกัน

ปัญหา และอุปสรรค คือ ขาดคนช่วยวาดรูปภาพ เพราะบางสื่อต้องใช้ภาพวาด เรื่องของเวลา ทีมวิจัยมีเวลาว่างต่างกัน

2.4.9 ทีมวิจัยร่วมกันระบายสีหนังสือ (เล่มยักษ์) เรื่อง “เต่า กับ ปลา”

วันที่ 25 กรกฎาคม 2558 เวลา 9.00 น. ทีมวิจัยได้นัดหมายให้เจอกันที่บ้านของ น.ส. นภาพร สมศรี เพื่อจะมาทำสื่อการสอนอีก วันนี้ทีมวิจัย ได้ปรึกษาพูดคุยกันก่อนว่า พวกเราจะทำ “หนังสือเล่มยักษ์” เรื่อง “เต่า กับ ปลา” เพราะยังทำไม่เสร็จ

เมื่อพูดคุยกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละคนช่วยกันทำสื่อตามความสามารถของตนเอง โกติเศส ก็เริ่มวาดลงเส้น รูปเต่า กับปลา ต่อจากวันนั้น จากนั้นก็ระบายสีไปเรื่อย ๆ ตามอารมณ์ศิลปิน ส่วน พาส ก็ตั้งหน้า ตั้งตาระบายสี นิทาน เล่าเรื่องตามภาพ เป็นเรื่องของการละเล่นปืนไม้ไฟ นภาพร ก็ใช้เวลาในการระบายสีรูปผัก และผลไม้

พอเที่ยงแล้วทีมวิจัยทั้งหมดก็พักรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกัน

พอเข้าช่วงบ่าย ทีมงานก็ช่วยกัน ทำสื่อต่อ เมื่อเสร็จไปแล้วบางส่วน แต่ยังไม่เสร็จหมด เวลาที่เย็น ทีมวิจัยก็ต้องแยกย้ายกันกลับบ้าน

ปัญหา และอุปสรรค คือ เวลาหยุดของทีมวิจัยไม่ตรงกัน จึงเป็นเหตุให้ทีมวิจัยมาน้อย นิด และขาดคนช่วยวาดรูปภาพ งานจึงค่อนข้างเสร็จช้า

2.4.10 ทีมวิจัยร่วมกันระบายสีการเล่นม้าก้านกล้วย

วันที่ 28 กรกฎาคม 2558 เวลา 10.00 น. ทีมวิจัยได้นัดกันที่บ้านของ น.ส. นภาพร สมศรี เพื่อจะทำสื่อการสอนอีก วันนี้จะระบายสีเรื่องการเล่นม้าก้านกล้วย

เมื่อพูดคุยกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว คตนานต์ ก็เริ่มลงมือระบายสีรูปภาพ (การเล่นน้ำก้านกล้วย) ต่อจากวันนั้น และเก็บรายละเอียดของภาพไปด้วย ส่วนนภาพร ก็เข้าเล่ม รูปภาพต่างๆ เช่น ภาพผัก รูปผลไม้ เป็นต้น

พอถึงเวลาเที่ยง เราก็พักรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกัน ช่วงทานอาหารก็คุยกันไปด้วย พอช่วงบ่าย ทีมงานก็ช่วยกัน ทำสื่อต่อ ทำให้เสร็จไปแล้วบางส่วน แต่ยังไม่เสร็จหมด เวลาที่เย็น จนถึงเวลา 18.45 น. พวกเราก็ต้องแยกย้ายกันกลับบ้าน

ปัญหา และอุปสรรค คือ เวลาหยุดของทีมวิจัยไม่ตรงกัน จึงเป็นเหตุให้ทีมวิจัยมาน้อย นิด และงานค่อนข้างเสร็จช้า

2.4.11 ทีมวิจัยร่วมกันวาดภาพ การแต่งกาย และระบายสีเพิ่มสีให้เข้ม (เต่า กับ กระต่าย)

วันที่ 29 กรกฎาคม 2558 เวลา 10.10 น. ทีมวิจัยได้นัดพบกันที่บ้าน น.ส. นภาพร สมศรี เพื่อจะมาทำสื่อการสอนอีก วันนี้จะระบายสีเรื่องเต่ากับกระต่าย

ทีมวิจัยได้เสนอให้นายโกติเศส วาดภาพผู้หญิงคนขมุ ซึ่งนุ่งห่ม และประดับกายแบบขมุ โกติเศสตอบตกลง จากนั้น เขาก็เริ่มวาด และระบายสีรูปภาพ เพื่อเพิ่มสีให้เข้ม เรื่อง เต่า กับ กระต่าย ต่อจากวันนั้น และเก็บรายละเอียดของภาพไป ส่วนกัลยา ก็ช่วยระบายสีรูปภาพเพื่อเพิ่มสีให้เข้ม ต่อจากวันนั้น และเก็บรายละเอียดของภาพไป นภาพร ก็ช่วยทาสี และตกแต่งรูปภาพเรื่องเต่า กับ กระต่าย เพราะต้องทำเป็นหนังสือเล่มยักษ์ด้วย

พอเวลาเที่ยง เราก็พักรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกัน ช่วงทานอาหารก็คุยกันไปด้วย พอช่วงบ่าย ทีมงานก็ช่วยกัน ทำสื่อต่อ เสร็จแล้วบางส่วน แต่ยังไม่เสร็จหมด เวลาที่เย็น จนถึงเวลา 15.45 น. พวกเราก็ต้องแยกย้ายกันกลับบ้าน

ปัญหา และอุปสรรค คือ ขาดคนช่วยวาดรูปภาพ ทาสีงานจึงค่อนข้างเสร็จช้า เวลาหยุดของทีมวิจัยไม่ตรงกัน

2.4.12 ทีมวิจัยร่วมกันทำสื่อการสอน วาดภาพฉากวัฒนธรรม และ เข้าเล่มนิทานเล่มยักษ์

วันที่ 30 กรกฎาคม 2558 เวลา 9.17 น. วันนี้ทีมวิจัยได้นัดกันที่บ้านของ น.ส. นภาพร เพื่อจะทำสื่อการสอนอีก วันนี้เราจะวาดภาพฉากวัฒนธรรม ต่อ และ เข้าเล่มนิทานเล่มยักษ์

โกติเศส ก็เริ่มลงมือวาดภาพฉากวัฒนธรรม ต่อ และ นภาพรก็ช่วย เข้าเล่มนิทานเล่มยักษ์ เรื่องยายคอม ตากข้าว

ปัญหา และอุปสรรค คือ เวลาเข้าเล่ม สื่อต่างๆ ค่อนข้างทำได้ยาก เพราะต้องใช้คนอย่างน้อย 2-3 คน และเวลาหยุดของทีมวิจัยไม่ตรงกัน จึงเป็นเหตุให้ทีมวิจัยมาน้อย นิด และงานค่อนข้างเสร็จช้า

พอเวลาเที่ยง พวกเราก็พักรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกัน ช่วงทานอาหารก็คุยกันไปด้วย พูดถึงข้อดีของการทำสื่อ และยังพูดถึงข้อเสียของสื่อ บางชนิดที่เราทำ

พอบ่ายโมง ทีมงานก็ช่วยกัน ทำสื่อต่อ เมื่อ เสร็จไปแล้วบางส่วน แต่ยังไม่เสร็จหมด เวลาก็เย็น จนถึงเวลา 18.45 น. พวกเราก็ก็ต้องแยกย้ายกันกลับบ้าน

2.4.13 ทีมวิจัยร่วมกันสื่อการสอน วาดภาพจากวัฒนธรรม

วันที่ 31 กรกฎาคม 2558 และ วันที่ 4 – 6 สิงหาคม 2558 เวลา 9.00 น. ทีมวิจัยได้นัดกันที่บ้านของ น.ส. นภาพร เพื่อทำสื่อการสอนเพิ่มอีก วันนี้จะวาดภาพจากวัฒนธรรม ต่อ และ เข้าเล่นนิทานเล่นนิทาน ถ้าเสร็จวันนี้เราจะทำสื่ออื่นเพิ่มแน่นอน จากนั้น โกติเศส ก็เริ่มลงมือวาดภาพจากวัฒนธรรม ต่อ จากเมื่อวาน และ นภาพรก็ช่วย เข้าเล่นนิทานเล่นยักษ์

ปัญหา และอุปสรรค คือ เวลาเข้าเล่น สื่อต่างๆ ค่อนข้างทำได้ยาก เพราะต้องใช้คนช่วยในการจับ อย่างน้อย 2-3 คน

พอเวลาเที่ยง พวกเราก็พักรับประทานอาหารเที่ยงด้วยกัน ช่วงทานอาหารก็คุยกันไป ด้วย พูดถึงความยากง่ายของสื่อต่างๆ

พอช่วงบ่าย ทีมงานก็ช่วยกัน ทำสื่อต่อ เมื่อ เสร็จไปแล้วบางส่วน แต่ยังไม่เสร็จหมด เวลาก็เย็น จนถึงเวลา 18.00 น. พวกเราก็ก็ต้องแยกย้ายกันกลับบ้าน

ภาพกิจกรรมทำสื่อหนังสือนิทานเล่นยักษ์

ภาพกิจกรรมการทำสื่อการเรียนการสอน

2.5 การจัดทำแผนการสอนและการฝึกกลวิธีการสอน

2.5.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการเรียนการสอน

ในวันที่ 21 สิงหาคม 2558 ทีมพี่เลี้ยงได้จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ทีมวิจัยสามารถจัดทำแผนการเรียนการสอนได้ด้วยตนเอง โดยทีมพี่เลี้ยงได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม ให้กลุ่มหนึ่งเป็นนักเรียน และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นครู ให้กลุ่มนักเรียนช่วยกันระดมความคิดว่า “มีอะไรบ้างที่ทำให้นักเรียนอยากเรียนภาษาขมุ” ส่วนกลุ่มครูให้ช่วยกันคิดว่า “ครูที่ดีควรเป็นอย่างไร” จากนั้นให้เขียนใส่กระดาษฟลิปชาร์ต แล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ทำให้ผู้ที่สวมบทบาทเป็นครูและสวมบทบาทเป็นนักเรียนได้เข้าใจความคิดและความรู้สึกของกันและกันมากขึ้น

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้อธิบายถึงวิธีการจัดทำแผนการเรียนการสอน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ ก่อนการสอน ระหว่างการสอน และหลังการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ก่อนการสอน ให้คิดว่าสอนเรื่องอะไร อยากให้เด็กนักเรียนรู้และเข้าใจเรื่องอะไร ควรมีลำดับขั้นตอนการสอนเป็นอย่างไร และต้องใช้สื่ออะไร

2) ระหว่างการสอน ให้บันทึกว่าในขั้นตอนการสอนจริงมีขั้นตอนอะไรบ้าง มีลำดับขั้นตอนอย่างไร การจัดห้องเรียนเป็นอย่างไร มีนักเรียนกี่คน และไม่จำเป็นต้องบันทึกเหมือนแผนก่อนการสอน แต่ให้เน้นการบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน

3) หลังการสอน เป็นการวัดผล ประเมินผลในชั้นเรียนว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหามาก น้อยอย่างไร สามารถใช้การตั้งคำถามเป็นตัวชี้วัด รวมทั้งให้ประเมินตัวเองว่าเราสอนดี หรือไม่ดีอย่างไร ควรปรับปรุงตรงไหนบ้าง เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการสอนครั้งต่อไป

นอกจากนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงทักษะในการเรียนรู้คือ ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และควรให้เด็กมีการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ไม่เครียด และที่สำคัญคือครูควรพูดภาษาขมุกับเด็กนักเรียนตลอดเวลาในการสอน และไม่ควรพูดภาษาขมุปนกับภาษาไทย จากนั้นทีมวิจัยได้ช่วยกันระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนการเรียนการสอน

2.5.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกกลวิธีการสอน (ครั้งที่ 1)

วันที่ 22 สิงหาคม 2558 ทีมพี่เลี้ยงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกกลวิธีการสอนให้กับทีมวิจัยชาวชุม โดยพี่เลี้ยงเป็นผู้อธิบายแนวคิดและหลักการของการใช้สื่อแต่ละประเภท ได้แก่ ฉากภาพ วัฒนธรรม นิทานภาพ และหนังสือเล่มยักษ์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดพัฒนาการระบบความคิด (สติปัญญา) ของเด็ก และเยาวชน ได้แก่ ขั้นรู้ จำได้, เข้าใจ, ประยุกต์ใช้, วิเคราะห์, ประเมินค่า และเกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งได้สาธิตวิธีการใช้สื่อแต่ละประเภท พร้อมกับให้ทีมวิจัยทดลองฝึกปฏิบัติร่วมกันอีกด้วย ซึ่งสื่อแต่ละประเภทมีวิธีการสอนที่แตกต่างกัน ดังนี้

ฉากภาพวัฒนธรรม : เป็นสื่อที่ฝึกให้เด็กกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น และฝึกการโต้ตอบ สามารถทำให้เด็กคิด วิเคราะห์ เป็นการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา โดยเฉพาะทักษะการฟัง พูด โดยมีขั้นตอนในการสอนคือ นำฉากภาพขนาดใหญ่ให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนพูดว่าเห็นอะไรในภาพบ้าง จากนั้นครูจึงตั้งคำถามปลายเปิดให้นักเรียนสามารถคิด วิเคราะห์ ประเมินค่า จนถึงทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์

นิทานภาพ : เป็นภาพวาดที่มีการลำดับเรื่องราวเป็นขั้นตอน มีความยาวประมาณ 4 – 5 ภาพ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการใช้ภาษาของเด็กผ่านการเล่าเรื่องราวแบบต่อเนื่อง พร้อมฝึกคิดหาเหตุผลจากการเรียงลำดับรูปภาพก่อนและหลัง โดยมีขั้นตอนในการสอนคือ

- 1) ครูแสดงนิทานภาพให้เด็กทั้งห้องดูทีละภาพ พร้อมกับชวนให้เด็ก ๆ ตอบคำถามว่าเห็นอะไรในภาพ จนครบทุกภาพ
- 2) ครูแจกภาพโดยเวียนให้เด็ก ๆ ได้ดูกันทุกคน โดยให้เด็กได้สัมผัสและดูภาพอย่างใกล้ชิด
- 3) ให้เด็ก ๆ ช่วยกันเรียงลำดับภาพ ตามเหตุการณ์ก่อน หลัง พร้อมทั้งยื่นถือภาพเรียงตามลำดับ แล้วให้เด็กแต่ละคนที่ถือภาพเล่าเรื่องให้เชื่อมโยงกันตามลำดับที่เรียงไว้
- 4) เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ คนอื่น ออกมาเรียงลำดับภาพใหม่ พร้อมกับเล่าเรื่องราวตามความเห็นของตนเอง
- 5) ปิดท้ายกิจกรรมด้วย เพลง หรือการเขียนเชิงสร้างสรรค์

หนังสือเล่มยักษ์ : เป็นสื่อที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดและทักษะการใช้ภาษาผ่านกระบวนการซักถาม – โต้ตอบ พร้อมกับเสริมสร้างทักษะด้านไวยากรณ์ การอ่านหนังสือเล่มยักษ์ สามารถอ่านพร้อมกันได้หลาย ๆ คน ทำให้ได้รู้สึกรว่าการอ่านไม่เป็นเรื่องยาก รวมทั้งสามารถเอามาอ่านซ้ำแล้วซ้ำอีกได้หลายครั้ง การสอนหนังสือเล่มยักษ์ มีขั้นตอนในการสอนดังนี้

- 1) ครูถือหนังสือเล่มยักษ์ โดยปิดหน้าปกไว้ และเกริ่นนำพูดคุยกับนักเรียนเพื่อเข้าสู่เนื้อหาในหนังสือเล่มยักษ์
- 2) ครูอ่านออกเสียง 1 รอบ ทั้งเล่ม พร้อมกับชี้ไปตามตัวหนังสือ
- 3) รอบที่ 2 ครูอ่านออกเสียงพร้อมเด็ก และชี้เนื้อเรื่องแต่ละบรรทัดจนจบเรื่อง
- 4) รอบที่ 3 ครูขออาสาสมัคร 2 คน หรือให้เด็กออกมาอ่านเป็นรายกลุ่ม ให้ออกมาอ่านแต่ละหน้าด้วยตนเอง

5) ครูถามคำถามแล้วให้เด็กตอบ โดยเป็นคำถามง่ายๆ เช่น ใคร ทำอะไร ทำไม เท่าไหร่ คิดอย่างไรบ้างกับตัวละคร

6) หลังจากอ่านหนังสือเล่มยักษ์และตอบคำถามร่วมกันแล้ว ควรทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น กลวิธีการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หรือการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

ภาพ กิจกรรมการทดลองฝึกปฏิบัติการสอนตามกลวิธีการสอนภาษาท้องถิ่น

เมื่อทีมวิจัยสามารถฝึกปฏิบัติการสอนตามกลวิธีการสอนของสื่อประเภทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ จนเกิดความมั่นใจแล้ว ได้มีการเรียกเด็กนักเรียนมาทดลองการจัดการเรียนสอนในห้องเรียน โดยมีทีมวิจัยเป็นครูท้องถิ่นในการสอนเด็ก ๆ และทีมพี่เลี้ยงเป็นผู้เฝ้าสังเกตการณ์การสอน จากการสังเกตการณ์สอนเบื้องต้นพบว่า เด็ก ๆ มีส่วนร่วม และมีความสุขสนุกสนานในการเรียนภาษาขมุเป็นอย่างดี ส่วนการสอนของครูในครั้งแรกพบว่ายังเกิดความประหม่าเล็กน้อย แต่ก็สามารถสอนผ่านไปด้วยดี

ภาพกิจกรรมการทดลองสอนภาษาขมุ กับเด็ก ๆ ในชุมชน

2.5.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกกลวิธีการสอน (ครั้งที่ 2)

วันที่ 25 สิงหาคม 2558 ทีมวิจัยได้นัดหมายกันประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและจัดทำแผนการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน โดยเริ่มประชุมในเวลา 19.30 น. ที่บ้านของ น.ส.นภาพร โดยนายกตนานต์ หัวหน้าโครงการได้เปิดประเด็นว่า “หัวข้อการสอน ควรสอนอะไรบ้าง” แล้วให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน

นายรัตน์ เสนอให้คนที่มีความสามารถสอนได้ หรือคนที่เคยผ่านการฝึกอบรมมาแล้วได้สอน เพราะบางคนไม่มีประสบการณ์ที่จะสอน แต่ก็สามารถช่วยงานในส่วนอื่น ๆ ได้ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูล การเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

น.ส. นภาพร ได้กล่าวว่า ตนเองสามารถสอนได้ แต่จะใช้ภาษาปะปนระหว่างภาษาขมุ กับภาษาไทย แต่ในที่ประชุมได้แสดงความเห็นว่า ทีมวิจัยจะต้องช่วยกันสอน โดยจะต้องมีครูที่ออกเสียงชัด ช่วยในการออกเสียง หรือเขียนสะกดคำ รวมทั้งยังมีปราชญ์ที่จะช่วยในการออกเสียงอีกด้วย

นายโกติเศส ได้เสนอว่า ตนเองสามารถวาดรูปได้ หากต้องการใช้สื่อเกี่ยวกับรูปภาพก็สามารถช่วยวาดได้

นายสว่าง (ผู้ใหญ่บ้าน) ได้เสนอว่า หากเป็นเรื่องยาก ๆ เช่น การนับวัน หรือการเต็มควรให้ปราชญ์ หรือนายบัณฑิต เป็นผู้สอนด้วยตนเอง

ทั้งนี้นายกตนานต์ ได้กล่าวต่อที่ประชุมว่า การสอนเป็นหน้าที่ของเราทุก การสอนมีหลายวิธีและหลายรูปแบบ เราไม่จำเป็นต้องยืนสอนแต่ในห้องเรียน แต่เราสามารถสอนเด็กทุกคนที่เราพบเจอในหมู่บ้าน หรือที่เป็นลูกหลานของเรา คือเวลาคุยกับเด็กเราต้องพูดภาษาขมุ ออกเสียงให้ชัด สอนให้เขาออกเสียงชัดด้วย นอกจากนี้เรายังสามารถนำเด็กไปเรียนรู้ประสบการณ์จริง เช่น ขวนไปที่ไร่ สวน หรือเข้าป่าหาอาหาร และไม่ต้องกังวล หรือกลัวว่าจะสอนไม่ได้ เพราะเรามีการทำแผนการสอน สอนไปด้วย เขียนไปด้วย ซึ่งเราจะปรับวิธีการสอนตามบริบทจริง ซึ่งตนเองได้มีประสบการณ์เขียนแผนการสอน และใช้สื่อในการสอนอยู่บ้าน แต่ทุกคนต้องช่วยกันทำ

ทุกคนในที่ประชุมตกลง เห็นด้วย และคนที่จะสอนต้องเลือกเรื่องที่ตัวเองถนัด และเข้าใจ เพื่อจะได้ไม่เป็นอุปสรรคในการสอน ส่วนเรื่องสื่อ นายโกติเศสจะเป็นผู้ช่วยทำสื่อ ส่วนเรื่องการพัฒนาแผนการสอน นายกตนานต์ จะเป็นผู้รับผิดชอบ โดยในที่ประชุมได้ตกลงกันว่าจะมีการสอนทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. – 12.00 น.

ปัญหาและอุปสรรค คือ ทีมวิจัยมีเวลาว่างไม่ตรงกัน ทำให้การประชุมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบ

2.6 การจัดการเรียนการสอนในชุมชน

การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน ได้จัดการเรียนการสอนในทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. – 12.00 น. โดยเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2558 – เดือนกุมภาพันธ์ 2559 รวมทั้งสิ้น 23 ครั้ง ในการสอนแต่ละครั้งทีมวิจัยได้มีจดบันทึกไว้ทั้งในระหว่างการสอน และหลังการสอน โดยทีมวิจัยได้สอนในหลาย

เรื่อง เช่น ระบบพยัญชนะต้น, พยัญชนะท้าย, สระ, การนับเลขแบบขมุ, สัตว์, ธรรมชาติ เป็นต้น (สามารถดูรายละเอียดในบทที่ 4)

2.7 การวัดผล ประเมินผล

2.7.1 การประเมินผล และติดตามการเรียนการสอนจากการสังเกต

หลังจากที่ทีมวิจัยได้มีการสอนภาษาขมุในชุมชนได้ระยะหนึ่ง ประมาณ 4 เดือน ทีมวิจัยได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อประเมินสถานการณ์ และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้พัฒนามากยิ่งขึ้น ในวันที่ 12 ธันวาคม 2558 ทีมวิจัยได้ประชุมร่วมกันเพื่อร่วมกันประเมินผลการสอนจากการสังเกตเบื้องต้น โดยนายคตนาต หัสนาโครงการ ได้ถามกับทีมวิจัยว่า **“หลังจากที่ได้สอนมาเกือบ 4 เดือน คิดว่าเด็กนักเรียนได้รู้ และเข้าใจในสิ่งที่พวกเราสอน มากน้อยแค่ไหน ผมอยากให้ทุกคนช่วยกันเสนอความคิดเห็น เพื่อจะได้เห็นปัญหาและปรับปรุงให้ตรงจุด”** โดยในที่ประชุมได้สรุปตรงกันว่า ตอนนี้จำนวนเด็กที่มาเรียนลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเด็กผู้ชายเริ่มมีจำนวนน้อยลง เราต้องแก้ไขร่วมกัน

ทั้งนี้หัวหน้าโครงการ ได้ให้ความเห็นว่า ที่เด็กไม่ค่อยมาเรียน หรือเด็กเริ่มหายไป โดยเฉพาะเด็กผู้ชาย ก็มีหลายสาเหตุ เช่น เด็กไปสนใจอย่างอื่นมากกว่า ผู้ปกครองบางคนไม่ยอมให้มา และอาจจะขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ทำให้เด็กน่าสนใจมากน้อยแค่ไหน

ในที่ประชุมจึงได้สรุปร่วมกันว่า เราต้องร่วมมือกันแก้ไข โดยมีแนวทางดังนี้

1) เรื่องเด็ก พวกเราที่ทีมวิจัยควรติดตามดู เพราะพวกเขาก็เป็นลูก เป็นหลานของเรา เวลาเจอเด็ก ๆ ก็ต้องพูดคุย ทักทายให้เป็นกันเอง แล้วก็ชักชวนให้มาเรียน

2) ผู้ปกครองของเด็กส่วนใหญ่ก็เป็นญาติพี่น้องกับเรา พวกเราควรเข้าไปเยี่ยมเยียน เข้าไปหา แล้วลองถามว่าทำไมเด็กไม่มาเรียน เพราะอะไร อาจจะทำให้เราได้ข้อมูลมากขึ้น

3) ส่วนครูผู้สอน เราก็ต้องทบทวนว่าที่ผ่านมาเราได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร สอนสนุกสนานหรือเปล่า ก็อยู่ที่พวกเราต้องปรับปรุงแก้ไข เราต้องใช้แผนการสอนเป็นหลัก แล้วก็ค่อยประยุกต์ใช้คู่กับเทคนิคการสอน สื่อของเราก็มีมากมาย ถ้ามีปัญหาอีกก็ต้องติดต่อกับทีมพี่เลี้ยง เพื่อขอคำปรึกษา

จากการประชุมครั้งนี้ ทำให้ทีมวิจัยได้มีข้อสรุปร่วมกันว่า เราจะต้องปรับปรุงเรื่องการสอน โดยจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับวัยเด็ก ๆ เน้นให้เด็กมีส่วนร่วม และทีมวิจัยทุกคนต้องเอาใจใส่การสอน ตั้งใจสอน ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการประชุมคือ เรื่องของเวลา ทีมวิจัยที่มีเวลาว่างต่างกัน จะมาประชุมหรือมาร่วมกิจกรรมไม่ค่อยครบ

2.7.2 การทำแบบทดสอบ เพื่อวัดผลประเมินผล

วันที่ 28 และวันที่ 30 มกราคม 2559 ทีมวิจัยได้ประชุมเพื่อจัดทำแบบทดสอบประเมินการเรียนการสอน ในวันที่ 28 มกราคม 2559 ทีมวิจัยได้ประชุมพร้อมกันที่บ้านของ น.ส. นภาพร จากนั้น

นายคณานต์ หัวหน้าโครงการได้แจ้งให้ทีมวิจัยทราบว่า ได้โทรไปถามทีมพี่เลี้ยงเพื่อปรึกษาเรื่องการทำแบบสอบถาม โดยทีมพี่เลี้ยงได้ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี

ในการประชุมเพื่อจัดทำแบบทดสอบของเด็ก ทีมวิจัยทุกคนได้ช่วยเหลือกัน บางครั้งก็เถียงกันบ้าง โดยได้ช่วยกันคิดคำถาม คิดรูปแบบของแบบทดสอบ มีทั้งให้ตอบคำถาม มีทั้งแบบให้จับคู่โยงหาคำตอบที่ถูกต้อง วันนี้ทีมวิจัยได้ช่วยกันคิดได้ 8 ข้อ และนัดหมายร่วมกันว่าจะมาประชุมกันอีกครั้งในวันที่ 30 มกราคม เพื่อทำแบบสอบถามให้เสร็จ

ในวันที่ 30 มกราคม 2559 ทีมวิจัยได้เดินทางไปประชุมที่ห้องประชุมหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันทำแบบสอบถามต่อ จนครบทั้ง 12 ข้อ เมื่อทำเสร็จแล้ว ทีมวิจัยได้ถ่ายรูปแล้วส่งไปให้ทีมพี่เลี้ยงดู โดยทีมพี่เลี้ยงได้ให้คำแนะนำว่า วิธีการทำแบบทดสอบ ต้องคำนึงถึงระดับความยากง่าย ของคำถาม เมื่อเราได้แนวทางแล้ว ทีมวิจัยก็ฮึดสู้ ช่วยกันตรวจสอบ แก้ไข จนกระทั่งเราสามารถทำแบบสอบถามได้ทั้งหมด 17 ข้อ เมื่อพวกเราได้คิดกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็มอบหมายให้ น.ส. นภาพร ไปพิมพ์ และถ่ายเอกสารเพื่อเตรียมสอบเด็ก ๆ ซึ่งทีมวิจัยได้ตกลงร่วมกันว่าจะมีการทดสอบในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559

ในการประชุมร่วมกันของทีมวิจัย พวกเราได้รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน และได้พูดคุย หยอกล้อกันด้วยบรรยากาศที่มีความสุขและสนุกสนาน ทีมวิจัยบางคนยังพูดกันว่า “ถ้าไม่ได้ทำโครงการวิจัย ไม่มี สกว. ไม่มี ม.มหิดล คงไม่มีวันนี้”

2.7.3 การวัดผลและประเมินผลของนักเรียน

ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559 ทีมวิจัยได้นัดหมายกลุ่มนักเรียน เพื่อมาทดสอบในเวลา 8.30 น. เมื่อเด็กนักเรียนมาถึงพร้อมกันแล้ว หัวหน้าโครงการได้เรียกชื่อเด็กนักเรียน แล้วให้ น.ส. กัลยา และนายพาส แจกแบบทดสอบ จากนั้นหัวหน้าโครงการได้พูดถึงข้อปฏิบัติ ดังนี้ 1) ไม่นำสมุด หรือเอกสารเข้ามา 2) ไม่คุยกันเสียงดัง 3) ไม่ลอกเพื่อน 4) ไม่นำข้อสอบออกนอกห้อง หากมีใครสงสัยให้ยกมือขึ้นถาม โดยใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 2 ชั่วโมง

เมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว นักเรียนทุกคนได้ส่งกระดาษคำตอบให้ น.ส. นภาพร และรับประทานอาหารเช้าร่วมกัน ในขณะที่รับประทานอาหารเช้าร่วมกันทีมวิจัยได้ถามเด็ก ๆ ว่า ข้อสอบยากไหม เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ตอบว่าพอทำได้ จากนั้นเด็ก ๆ ก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

ช่วงบ่าย ทีมวิจัยได้ช่วยกันตรวจข้อสอบ ต่างชมเด็ก ๆ ว่า ส่วนใหญ่ทำได้ดี มีแค่บางคน ซึ่งเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่ทำไม่ค่อยได้ เมื่อช่วยกันตรวจเสร็จแล้ว หัวหน้าโครงการก็อาสาที่จะนำผลคะแนนไปพิมพ์

นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้ประชุมร่วมกันเรื่องการเดินทางเข้าร่วมงานวันภาษาแม่สากล ที่จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล พร้อมแจ้งรายละเอียดก่อนที่จะเราจะไปร่วมงานให้ทุกคนทราบ จากนั้นจะได้โทรศัพท์ประสานงานกับทีมพี่เลี้ยงที่ม.มหิดล ว่าใครไปบ้าง เดินทางอย่างไร โดยมีหัวหน้าโครงการเป็นผู้ประสานงานหลัก

2.8 ทีมวิจัยเข้าร่วมงานเสวนาวิชาการ “วันภาษาแม่สากล”

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559 ทีมวิจัยกลุ่มฯ ได้เดินทางเข้าร่วมงานเสวนาวิชาการวันภาษาแม่สากล จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ทีมวิจัยได้เข้าร่วมงาน โดยเดินทางโดยรถตู้ มีผู้เข้าร่วมงาน จำนวน 11 คน ดังนี้

1) นายคตนันต์	เรือนทอม
2) นายบัณฑิต	บุญเสริม
3) นายโกติเศส	วงศ์ชัย
4) นายรัตน์	ยอมยา
5) นายเพียม	ชานเงิน
6) นายพาส	เชื้อน้อย
7) นายคุณ	หมั่นเยื่อน
8) นายสว่าง	บุญยัน
9) นางสาวกัลยา	หมั่นเยื่อน
10) นางสาวสุภาวดี	บุญยัน
11) นางสาวนภาพร	สมศรี

การเข้าร่วมงานในครั้งนี้ ทำให้ทีมวิจัยได้รับความรู้มากมายจากการฟังเสวนา เช่น เรื่องการเสวนาจากภาษาแม่ไปสู่โรงเรียน จากโรงเรียนไปสู่มหาวิทยาลัย การได้รู้จักการทำงานฟื้นฟูภาษา ฯ ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมทั้งยังได้ฟังปาฐกถาในหัวข้อ “ภาษาแม่ : รากฐานคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต” จาก ผศ.ดร. บัญชร แก้วส่อง อีกด้วย นอกจากนี้ทีมวิจัยฯ ยังได้นำเสนอผลงานวิจัย โดยได้นำสื่อการเรียนการสอนไปจัดนิทรรศการภายในงานอีกด้วย

หลังจากที่กลับมาจากการร่วมงานวันภาษาแม่สากล ทีมมหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นแล้ว ทีมที่เลี้ยงได้สอบถามทีมวิจัยว่าการร่วมงานครั้งนี้รู้สึกอย่างไรบ้าง ทีมวิจัยแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

1) โกติเศส : สนุกที่ได้มาเจอพี่น้องของแต่ละชาติพันธุ์ เขาได้โชว์ความเป็นเอกลักษณ์ที่สวยงามครับ แต่ผมเสียดาย ที่ไม่ได้เตรียมเพลงขมุ เพื่อร้องในงาน โอกาสหน้าทีมขมุจะร้องเพลงของขมุ (พูดแล้วหัวเราะ)

2) นภาพร : พูดด้วยน้ำเสียงตื่นเต้นว่า สนุกมากที่ได้ไปร่วม ได้เห็นการแต่งกายของหลาย ๆ ชนเผ่า และวัฒนธรรมการกิน กับภูมิปัญญาที่เขานำมาโชว์ และจำหน่าย

3) พาส : ผมเองดีใจที่สุดที่ได้ไป ม.มหิดล ซึ่งเป็นครั้งแรกของผม ผมประทับใจการแสดง และวิถีชีวิตของแต่ละชาติพันธุ์

4) กัลยา : ได้เห็นแต่ละชาติพันธุ์สุดยอดมาก ทั้งได้เห็นพญานาคระบบตัวเขียนของแต่ละชาติพันธุ์ ซึ่งมีความแตกต่างกัน อีกอย่างถ้ามีโอกาสได้ไปอีก อยากจะให้ทีมขมุได้แสดงบ้าง

5) รัตน์ : สนุกมากที่เห็นความหลากหลายของแต่ละชาติพันธุ์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการกิน เครื่องมือเครื่องใช้ และการแต่งกายที่คล้ายๆ กัน

6) สว่าง : ได้ศึกษาภาษาของแต่ละชาติพันธุ์ บางภาษาก็ใกล้เคียง เช่น การนับเลขของ ชาติพันธุ์
ໄສ້ ก็คล้าย ๆ ขมุ เป็นต้น

7) บัณฑิต : ถ้ามีโอกาสพวกเราก็คงจะไปอีก เพื่อได้ร่วมกัน แสดงความเป็นตัวตนที่แท้จริง
ของพวกเรา ร่วมฟื้นฟูวัฒนธรรมต่อไป

8) คตนาต : ผมได้ดูคลิปวิดีโอ การถ่ายทำ ของทีมงาน อาจารย์ ม.มหิตล ที่ออกพื้นที่ทำวิจัย
เพื่อให้ได้ระบบตัวเขียน พยัญชนะแต่ละชาติพันธุ์ กว่าจะได้มา ต้องต่อสู้กับหลาย ๆ สิ่ง ใช้ความอดทน และใช้
เวลายาวนานกว่าจะได้ แล้วต้องใช้เวลาในการสอน และถ่ายทอดอีก เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป เช่น
ตัวอย่าง ทางภาคใต้ที่พี่น้องมลายู ที่ต้องมีการฟื้นฟูใหม่ช่วยกันทำ แม้จะมีเพียงไม่กี่คนที่รักความเป็นตัวตน อีก
อย่างผมเอง ประทับใจ ก็ต้องขอล่าวชมเชย อาจารย์ และทีมพี่เลี้ยง ที่เอาจริงเอาจังกับงาน จะต้องสละ
ความสุข เพื่อไปอยู่กับทีมวิจัย ต้องนอนกลางดิน กินกลางทราย เป็นต้น ภาพเหล่านี้ได้ทำให้ผม และทีมงานมี
กำลังใจที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของเรา

2.9 การจัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ

วันที่ 16 มีนาคม 2559 ทีมวิจัยได้จัดประชุม โดยมีทีมพี่เลี้ยงเดินทางมาประชุมด้วย ทีมวิจัยได้มา
ถึงที่ประชุมเวลาประมาณ 8.30 น. ระหว่างรอทีมพี่เลี้ยง ทีมวิจัยได้พูดคุยกันว่า วันนี้พี่เลี้ยงจะถามอะไรเรา
บ้าง ส่วนใหญ่เราคิดว่าจะถามเรื่องงานภาษาแม่สากล จากนั้นเมื่อทีมพี่เลี้ยงมาถึงเราได้พูดกันถึงเรื่องงาน
วันภาษาแม่สากลที่ผ่านมา และได้สอบถามความคืบหน้าของการทำงาน เช่น เรื่องแผนการสอน, บันทึกหลัง
การสอน, รายชื่อนักเรียนที่มาเรียน และบันทึกการประชุม รวมทั้งการจัดทำเอกสารการเงินให้เรียบร้อย

จากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้ชวนคุยว่า “ถ้าโครงการนี้ปิดแล้ว จะยังสอนกันอีกไหม” หรือจะทำโครงการ
อื่นอีกไหม ทีมวิจัยส่วนใหญ่ตอบว่า อยากจะสอนต่อ เพราะอยากให้เด็กได้เรียนรู้ไปเรื่อย ๆ และกลัวเด็กลืม
แต่ก็ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน เด็กนักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งงบประมาณด้วย

นอกจากนี้ในที่ประชุมได้พูดคุยกันเรื่องการจัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ โดยในที่ประชุมได้กำหนด
วันร่วมกันคือวันที่ 23 เมษายน 2559 โดยในรายละเอียดทีมวิจัยไปคุยร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง

ในวันที่ 23 เมษายน 2559 ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ โดยใช้ห้องประชุมหมู่บ้านหลัง
ใหม่ เราได้เชิญพี่น้องในหมู่บ้านห้วยเอียนเข้าร่วมงาน มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ และปราชญ์ เพื่อมาร่วมรับฟัง
เกี่ยวกับโครงการที่ทีมวิจัยได้ทำมาโดยตลอด

เวลา 8.30 น. ทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ เริ่มทยอยกันมาเรื่อยๆ บริเวณห้องประชุม จากนั้นเวลา 9.10
น. Mทีมพี่เลี้ยงจาก ม.มหิตล ก็มาถึง เมื่อพี่น้องในหมู่บ้าน และทีมวิจัย พร้อมด้วยเด็กนักเรียนก็มาครบแล้ว
คตนาต หัวหน้าโครงการก็กล่าวต้อนรับพี่น้องทุกคน จากนั้นก็พูดเกี่ยวกับกำหนดการในวันนี้ ซึ่งจะใช้เวลา
ครึ่งวัน แล้วตอนเที่ยงเราจะร่วมทานข้าวด้วยกัน

โดยเริ่มต้นจากการแสดงของเด็กนักเรียน 2 ชุด คือชุดเด็กประถม ได้แสดงฟ้อนต้อนรับ และต่อ
ด้วยการแสดงของกลุ่มอนุชน ได้แสดงรำข้าวเคียงโขง คือแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิต การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว

และการนำมาบริโภค เมื่อแสดงเสร็จทุกคนปรบมือให้ และผมก็กล่าวชมเชย และขอบคุณการแสดง ทั้ง 2 ชุด ที่ร่วมแสดงได้อย่างดี

จากนั้น คตนานต์ หัวหน้าโครงการได้กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการวิจัยฟื้นฟูภาษาฯ ที่ได้ทำมาประมาณเกือบ 3 ปี และการดำเนินการจนถึงวันปิดโครงการ ผมได้นำสื่อการสอนที่ทีมวิจัยทำขึ้นมา เช่น นิทานเล่มยักษ์ นิทานเล่มเล็ก ภาพวาดฉากวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสื่อในหมวดต่าง ๆ เพื่อให้พี่น้องได้ดู และได้เห็น

จากนั้น เด็กชั้นประถม ได้นำเสนอในสิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้กับทีมวิจัย เช่น การอ่านออกเสียง ตัวเขียนพยัญชนะ สระ คำศัพท์ต่าง ๆ ตลอดจนการเล่านิทาน เป็นต้น เมื่อเด็ก ๆ นำเสนอเสร็จ ผมได้ถามพี่น้องที่มาร่วมประชุมว่ามีความเห็นอย่างไรบ้าง? ที่ได้เห็นชมมีตัวเขียน อีกทั้งเด็ก ๆ มีความกล้าแสดงออก สามารถอ่านตัวเขียนภาษาขมุได้ ท่านรู้สึกอย่างไร? หลายคน โดยเสียงส่วนใหญ่ได้กล่าวชมเชย และพูดว่าดีมาก เราอยากเห็นสิ่งนี้เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ก็ไม่เคยเห็นสักที สุดยอด บางคนก็พูดอีกว่าอย่าหยุดแค่นี้ล่ะ ทำต่อไป พวกเรายินดีช่วย และพร้อมที่จะสนับสนุน

จากนั้นผมเชิญ ทีมวิจัย หรือกรรมการชุดนี้ ออกมากล่าวความรู้สึก หลายคนพูดว่าโครงการนี้ดีมาก คือได้ช่วยให้ชมมีตัวเขียนขึ้นมา ต่อไปเรามีภาษาเขียนเป็นของตัวเองแล้ว เราขอบคุณ ทีมอาจารย์ทุกคน จาก ม.มหิดล และสกว. ที่ช่วยเราให้มีวันนี้ได้ เมื่อทีมวิจัยได้กล่าวเสร็จตัวแทนพี่เลี้ยงจาก ม.มหิดลฯ ก็กล่าวต่อไปว่าขอบคุณ ชุมชนบ้านห้วยเอียน คณะผู้นำ เด็กนักเรียน และทีมวิจัย ที่ได้ช่วยกันผลักดันโครงการครั้งนี้จนสำเร็จจุล่งไปด้วยดี หวังว่าโอกาสต่อไปเราจะได้ร่วมงานกันอีกไม่ช้าก็เร็ว

จากนั้น คตนานต์ หัวหน้าโครงการได้กล่าวสรุปโครงการ พร้อมกล่าวขอบคุณ ทีมอาจารย์ที่เสียสละมาช่วยเรา ม.มหิดลฯ ที่สนับสนุนเรา อุปถัมภ์เรา อีกทั้ง สกว. ที่สนับสนุนงบประมาณในครั้งนี้ ตลอดพี่น้องทุกคน คณะผู้นำหมู่บ้าน และทีมงานที่น่ารักทุกคนครับ เมื่อกล่าวปิดโครงการเสร็จ เวลาเที่ยงพอดี เราก็แจกอาหารให้ผู้เข้าร่วมประชุม วันนี้เป็นข้าวกล่อง เมื่อแจกเสร็จ พี่น้องบางคนก็นำกลับไปทานที่บ้าน บางคนก็ทานที่นี่ ส่วนทีมวิจัย และอาจารย์ก็ทานด้วยกัน คุยกันไปด้วยแบบกันเอง

ภาพกิจกรรมปิดเวทีโครงการ ฯ

2.10 การสรุปและถอดบทเรียนการทำงาน

ในวันที่ 23 เมษายน 2559 หลังจากที่ได้จัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงบ่าย ทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงได้ประชุมร่วมกันต่อ โดยเป็นการสรุปผลจากการทำงานร่วมกัน และถอดบทเรียนการทำงานร่วมกัน โดยทีมพี่เลี้ยงเป็นผู้ตั้งคำถามและให้ทีมวิจัยช่วยกันตอบ เช่น ถามว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในโครงการมีอะไรบ้าง เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ทำโครงการวิจัยแล้วได้อะไรบ้าง เป็นต้น โดยทีมวิจัยได้ช่วยกันตอบ

หลังจากนั้นทีมพี่เลี้ยงได้ถามทีมวิจัยว่า จบโครงการนี้แล้วอยากจะทำอะไรต่อ ทีมวิจัยบางคนตอบว่าอยากทำเรื่องสมุนไพร เรื่องแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งเรื่องการเดิม ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุ โดยทีมพี่เลี้ยงได้กล่าวว่า สามารถเก็บไปคิดก่อน ในระหว่างนี้จะต้องจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อส่งสกว.ต่อไป

3. วิธีการเก็บข้อมูล

ในการดำเนินงานโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ เพื่อเด็กและเยาวชน” มีกิจกรรมในการจัดทำระบบเขียนภาษาขมุ อักษรไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการบันทึกภาษาของตนเอง ตั้งแต่ในระดับคำศัพท์ ประโยค รวมถึงนิทาน ซึ่งทีมวิจัยทุกคนเป็นเจ้าของภาษา สามารถพูดภาษาขมุได้เป็นอย่างดี หากคำไหนที่ไม่รู้ เบื้องต้นจะพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันก่อน หากไม่มีใครรู้ หรือไม่มีใครตอบได้ก็จะใช้วิธีการถามปราชญ์ชุมชน ส่วนในเรื่องการบันทึกนิทานของชาวมุ ส่วนใหญ่ทีมวิจัยจะกลับไปถามคนเฒ่าคนแก่ ซึ่งเป็นวงในเครือญาติเดียวกัน ให้เล่านิทานให้ฟัง แล้วบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง ผ่านโทรศัพท์บ้าง แล้วนำกลับมาเขียนและเรียบเรียงภาษาขมุ ทำให้ได้นิทานหลายเรื่อง

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนในชุมชน ทีมวิจัยมีการจดบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง เพื่อให้สามารถประเมินผล และสามารถนำวิธีการสอนมาปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

กล่าวโดยสรุป กระบวนการเก็บข้อมูล ทีมวิจัยจะใช้วิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเบื้องต้น หากไม่รู้หรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ทีมวิจัยจะใช้วิธีการถามปราชญ์ผู้รู้ บันทึกด้วยเครื่องอัดเสียง แล้วบันทึกข้อมูลด้วยระบบเขียนภาษาขมุ อักษรไทย นอกจากนี้ยังมีการจดบันทึกกระบวนการทำงาน และผลจากการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการ ฯ ทีมวิจัยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่ เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่า เด็ก และเยาวชนที่เรียนภาษาขมุภายในชุมชน จะสามารถพูดหรือใช้ภาษาขมุได้ถูกต้อง หรือมากขึ้นอย่างไร นอกจากนี้ทีมวิจัยยังใช้วิธีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อตอบโจทย์และวัตถุประสงค์ของโครงการร่วมกัน นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้จัดทำแบบทดสอบ เพื่อวัดผล ประเมินผลของนักเรียน เพื่อให้ทราบว่านักเรียนมีความเข้าใจภาษาขมุมากน้อยอย่างไร (สามารถดูรายละเอียดในบทที่ 4 และ บทที่ 5)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินงานในโครงการ “ฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนเพื่อเด็กและเยาวชน” บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย มีผลการดำเนินงานได้แก่

1. ระบบเขียนภาษาขมุ
2. องค์ความรู้ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ
 - 2.1 คำศัพท์
 - 2.2 สุภาษิต คำพังเพย
 - 2.3 การเติม (เติมกนขมุ)
 - 2.4 นิทาน
3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - 3.1 สื่อที่ใช้ในการประกอบการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
 - หนังสือนิทานเล่มเล็ก
 - หนังสือนิทานเล่มยักษ์
 - นิทานภาพ
 - ฉากภาพวัฒนธรรม
 - สื่อประกอบการสอนอื่น ๆ
 - 3.2 การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน
4. การประเมินผลการเรียนภาษาขมุของเด็กในชุมชน

1. ระบบเขียนภาษาขมุ

การทำระบบเขียนภาษาขมุ ทีมวิจัยได้ดำเนินการผ่านการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำระบบเขียนภาษาขมุ โดยเริ่มจากการทำระบบเขียนร่วมกับนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ เมื่อได้หลักการและสามารถเขียนได้เบื้องต้นแล้ว ทีมวิจัยได้นำกลับไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนอีกครั้ง นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้ฝึกใช้ระบบเขียนภาษาขมุผ่านการบันทึกคำศัพท์ เรื่องเล่า นิทานอีกด้วย ระบบเขียนภาษาขมุ บ้านห้วยเอียน ต.หล่ายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 พยัญชนะต้น

พยัญชนะต้นภาษาขมุ ประกอบด้วย 22 ตัว ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงพยัญชนะต้นภาษาขมุ

พยัญชนะต้น	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
ก-	กวล	ครกตำข้าว
ค-	เคิบ	ฝักใส่มีด
ง-	เงาะ	ข้าว
จ-	เจื่อง	เท้า
ช-	ชาง	ชะนี
ซ-	เซาะ	สุนัข
ญ-	ญาง	ใยแมงมุม
ด-	ดง	ป่าดงดิบ
ต-	ติ	มือ
ท-	โห้ร	เครื่องดนตรีที่ทำจากไม้ไผ่
น-	นัย	กระแต
บ-	เบ็ด	เบ็ดตกปลา
ป-	ปัด	เปิด
พ-	เพื่อน	ขันโตก
ฟ-	แฟบ	ผงชักฟอก
ม-	มัว	งู
ย-	ยาน	กลองมโหระทึก
ร-	ร้าง	ฟัน
ล-	ล๊ะ	ใบไม้
ว-	เวีร	เครื่องมือใช้ถ่างหญ้า
อ-	แอบ	กระต๊อบข้าว
ฮ-	ฮวล	หมี

1.2 พยัญชนะท้าย

พยัญชนะท้ายภาษาขมุ ประกอบด้วย 14 ตัว ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงพยัญชนะท้ายภาษาขมุ

พยัญชนะท้าย	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
-ก	ตราบก	ควาย
-ง	เจื่อง	เท้า
-จ	มูจ	มด
-ยฮ	ฮอยฮ	ตุ๊กแต่น
-ญ	ชีร์มิญ	ดวงดาว
-ด	ปัด	เปิด
-น	เพื่อน	ขันโตก
-ค	เคิบ	ฝักมีด
-ม	ยุม	ลูกอีอด
-ย	ระวาย	เสื่อ
-ร	มัว	งู
-ล	โยล	หัวปลี
-ว	(เปละ) ปลา	มะพร้าว
-ฮ	ติฮ	เห็ด

1.3 สระเดี่ยว

สระเดี่ยวภาษาขมุ ประกอบด้วย 20 ตัว ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงสระเดี่ยวภาษาขมุ

สระ	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
-ะ	ซันวะ	แมงมุม
-า	ซา	กระบุง
-ิ	มัดปริ	ดวงอาทิตย์
-ึ	ปี	เครื่องดนตรี สำหรับเป่า
-ุ	ติร์ลึบ	กระบอกไม้ไผ่ใส่ข้าวเหนียว

๔	อึ้ง	อึ้งอ่าง
ุ	ปลุ	ขา (ต้นขา)
ู	มูม (อม)	อาบน้ำ
เ-ะ	กิลเเมะ	อ้อย
เ-	เปลก	ปลาไหล
แ-ะ	ซังแปะ	แพะ
แ-	แลบ	ลูกสะบ้า
โ-ะ	โโซะ	ขวาน
โ-	โปก	นกเค้าแมว
เ-าะ	เงาะ	รวงข้าว
-อ	จอย	ไซดักปลา
เ-อะ	เกลอะ	ผม
เ-อ	เป็กเปอ	ตุ๊กแก
แ-ิ	แวิร	มีดพร้า
เ-า	เตา	เต่า

1.4 สระประสม

สระประสมภาษาขมุ ประกอบด้วย 6 ตัว ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงสระประสมภาษาขมุ

สระประสม	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
เียะ	เซียะ	เขย
เีย	เซียม	เสียม
เือะ	(กลาง) เกลือะ	นกเหยี่ยว
เือ	ปือเลือ	ไฟ
ัวะ	กิมลัวะ	ต้นไม้อชนิดหนึ่ง (คล้ายข้าว)
ัว	กวล	ครกตำข้าว

1.5 วรรณยุกต์

วรรณยุกต์ภาษาขมุ มี 1 ตัว คือ

ตารางที่ 6 แสดงวรรณยุกต์ภาษาขมุ

วรรณยุกต์	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
ˊ	ร៉าง	พิน

23 / 09 / 58

ภาษาขมุ

ตัวพยัญชนะ มี 22 ตัว

บ้านห้วยเอียน ต.หลายางว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

ก- กวล	ค- เคิบ	ง- เง้าะ	จ- เจือง	ช- ชาง	ช- เซาะะ
ญ- ญาง	ด- ดง	ต- ติ	ท- ทื้อร์	น- นัย	บ- เบ็ด
ป- ปัด	พ- เพือน	ฟ- แฟบ	ม- ม้ร	ย- ยาน	ร- ร៉าง
ล- ลัะ	ว- เวิร	อ- แอบ	ฮ- ฮวล		

โครงการ พัฒนาภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นขมุเพื่อเด็กและเยาวชน
บ้านห้วยเอียน ตำบลหลายางว อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

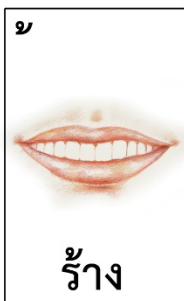
ภาษาขมุ

ตัวพยัญชนะท้าย มี 14 ตัว

บ้านห้วยเอียน ต.หลายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

-ก ตราก	-ง เจื่อง	-จ มูจ	-ยฮ ฮอยฮ	-ญ ชีร์มิญ	-ด ปัด
-น เพื่อน	-บ เคิบ	-ม ยุม	-ย ระวาย	-ร มَّر	-ล โย้ล
-ว (เปละ) ปลาว	-ฮ ติฮ				

ตัววรรณยุกต์ มี 1 ตัว

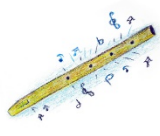
โครงการ พัฒนาภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นขมุเพื่อเด็กและเยาวชน
บ้านห้วยเอียน ตำบลหลายงาว อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

ภาษาขมุ

สระเดี่ยว มี 20 ตัว

บ้านห้วยเอียน ต.หลายงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

-ะ ชันวะ	-า ชา	-ิ มัดปริ	-ึ ปี	-ู ตึรลึบ	-ุ อึง
-ี ปลุ	-ีย มูม(อม)	-เะ กิลเมะ	-เ เปลก	-เะ ซังแบะ	-แ แลบ
-โอะ โอะชะ	-โ โปก	-เาะ เง้าะ	-อ จอย	-เอะ เกลอะ	-เอ เป็กเปอ
-แ แวีร	-เา เตา				

โครงการ พัฒนาภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นขมุเพื่อเด็กและเยาวชน
บ้านห้วยเอียน ตำบลหลายงาว อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

ภาษาขมุ

สระประสม มี 6 ตัว

บ้านห้วยเอียน ต.ห้วยงาว อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย

เียะ	เีย	เือะ	เือ	ัวะ	ัว / -ว-
					
เียะ (เขย)	เียม	(กลาง) เือะ	ปือ	กิมัวะ	กวล

โครงการ พัฒนาภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นขมุเพื่อเด็กและเยาวชน
บ้านห้วยเอียน ตำบลห้วยงาว อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

2. องค์ความรู้ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวมุ

2.1 คำศัพท์

ทีมวิจัยสามารถรวบรวมคำศัพท์ โดยจำแนกตามหมวดต่าง ๆ ทั้งหมด 19 หมวด ตามรายละเอียดต่อไปนี้

1) หมวดตัวเลข

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	โมย	หนึ่ง
2	ปาร	สอง
3	เปะ	สาม
4	เปื่อง	สี่
5	ตอล	ห้า
6	รก	หก
7	เจ็ด	เจ็ด
8	แปด	แปด
9	เก้า	เก้า
10	ซิบ	สิบ

2) หมวดสัตว์

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ม้ร	งู
2	เซื่อง	หมู
3	เซาะ	หมา
4	ตราก	ควาย
5	ลีมโปะ	วัว
6	กะตาม	ปู
7	น้ย	กระแต
8	ปวยฮ	กวาง
9	ซังแบะ	แพะ
10	เอมรัง	ม้า

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
11	เปลก	ปลาไหล
12	ซึ่ม	นก
13	วะ	ลิง
14	จิ่นตะ	กุ่ม
15	กะ	ปลา
16	โรจ	หอย
17	ปัด	เปิด
18	อิเอียร	ไก่
19	ซัวร์	อิเห็น
20	ซาง	ค่าง
21	ยุม	ลูกอ๊อด
22	เซะ	เหา
23	ซังปก	ยุ่ง
24	ตะมะ	หมัด
25	มูจ	มด
26	เก๋รตอร	เขียด
27	กิมปวร	ลิ้น, ตะกวด
28	ตื้รกอด	แตน
29	พรอก	กระรอก
30	กล้าง	เหี้ยว
31	ก้อก	หนอน
32	โปก	นกฮูก
34	ฮวล	หมี
35	ซันวะ	แมงมุม
26	วาก	ไส้เดือน
27	กะต่าย	กระต่าย

3) หมวดตระกูล

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ตะซิม อม	ตระกูลนกน้ำ
2	ต ตี มอง	ตระกูลอีเห็น
3	ตะระวาย	ตระกูลเสือ
4	ตะตะวะ	ตระกูลต้นเฟิร์น
5	ตะจีแตระ	ตระกูลนกปรอด

4) หมวดสี

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ซียิม	สีแดง
2	ซีกลอก	สีขาว
3	ซียุด	สีม่วง
4	ซีจะงาร	สีน้ำเงิน
5	ซีเลื่อง	สีเหลือง
6	ซีเฮียง	สีดำ
7	ซีชมพู	สีชมพู
8	ซีเกลิก	สีเทา

5) หมวดร่างกาย (ดีรลองลอส)

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	กิมปง	หัว
2	เกลอะ	เส้นผม
3	อิมปุร	ผิว
4	กลองมัด	ดวงตา
5	คุลมัด	ขนตา
6	คุลอิมปีร	คิ้ว
7	มุฮ	จมูก
8	รึมโปฮ	แก้ม

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
9	ตะน้อฮ	ปาก
10	กาบ	คาง
11	ระเมย	หู
12	กินตัวร	คอ
13	อ็ก	อก
14	ปละ	ไหล่
15	ปุ	นม
16	ติ	มือ
17	ลฺุย	ท้อง
18	กินตีบ	เอว
19	ตะปู	ก้น
20	อมมัด	น้ำตา
21	คุลมุฮ	ขนจมูก
22	เจื่อง	เท้า
23	กะนูน	เข่า
24	ตะมอง	เล็บ
25	ร่าง	ฟัน
26	อินตาก	ลิ้น
27	จะอาน	กระดูก
28	เอี้ยก	อุจจาระ
29	นุ้ม	ฉี่
30	ตะลอม	ตับ
31	เรียง	ไส้
32	ตะลอมตฺูย	ปอด
33	กินตึง	สะดือ
34	อมปี้รจ้ง	น้ำดี
35	กี้ตฺุฮ	กระเพาะ
36	รือญืออม	หัวใจ
37	กลั่น	ไต
38	ปาง	ม้าม
39	มาม	เลือด

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
40	รื้มเฮะ	เอ็น
41	เกียง	ศอก
42	ปล้อง	น่อง
43	ปลุฮ	ขา, ต้นขา
44	กิลเงลติ	ข้อมือ
45	กิลลัฮปลุฮ	กระดูกต้นขาที่ต่อจากสะโพก
46	จีรกุลติ	นิ้วมือ
47	เกอตาเกื่อง	ฝ่าเท้า
48	อมตืรอะ	น้ำลาย
49	อินตรอง	หลัง

6) หมวดธรรมชาติ

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ละวาง	ท้องฟ้า
2	ปุด	เมฆ
3	กะมะ	ฝน
4	เปรียล	ลูกเห็บ
5	มก	ภูเขา
6	รังกอง	สันเขา
7	วัก	เหว
8	แกง	หน้าผา, น้ำตก
9	ติ้มเปาะ	ร่องน้ำ, ร่องน้ำที่ไม่มีน้ำ
10	ติร์	บึง, น้ำขัง
11	มัดปริกูต	ทิศตะวันตก
12	มัดปริเลียน	ทิศตะวันออก
13	ดง	ป่าดงดิบ
14	กลาง	หิน
15	เซ็รฮ	ทราย
16	ปะเตะ	ดิน
17	ตุตซออง	ต้นไม้

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
18	อมรอก	ลำห้วย
19	มัตปริ	ดวงอาทิตย์
20	มง	ดวงจันทร์
21	ซีรมิญ	ดาว
22	อินเตรย	ลม
23	อิงกูร	พายุ
24	อินทรายฮลัก	ฟ้าผ่า
25	โตยุ	สัตว์ป่า
26	อมมีร์	น้ำค้าง
27	งอร	หนทาง,ทางเดิน
28	ปุง	ดินโคลน
29	ป้อฮ	ฝุ่น
30	อม	น้ำ
31	ตีนโละ	แอ่งน้ำ,โคลนตม
32	อมยั้ง	น้ำที่ไหลขึ้นตามแม่น้ำ แล้วขัง
33	กิมลาง	น้ำหลาก
34	ปะเตะกูร	ดินสะไล้
35	อมกิลปา	คลื่น
36	ปริวาร	อากาศร้อน
37	ปรังร	อากาศเย็น
38	ปรักัด	อากาศหนาว
39	โตมก	สัตว์บก
40	โตอม	สัตว์น้ำ

7) หมวดเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	วาย	เสื้อ
2	วายเลียด	เสื้อแขนสั้น
3	วายวาง	เสื้อแขนยาว
4	ซง	กางเกง

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
5	กััน	ผ้าซิ่น
6	กลี๊็บ	หมวก (सान)
7	เคบ	รองเท้าแตะ
8	ทุงเจื่อง	ถุงเท้า
9	ซังปง	ผ้าโพกหัว
10	ซังปึงกะ	ตุ้มหู
11	ซรอย	สร้อยคอ
12	ชีรปวด	แหวน
13	โม่ง	นาฬิกา
14	ซังติ	กำไลแขน
15	เกือก	รองเท้า
16	ซายฮัด	เข็มขัด
17	แวนมัด	แว่นตา

8) หมวดเครื่องมือดักสัตว์บก - น้ำ

เครื่องมือดักสัตว์บก

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ปราย	ทำด้วยท่อนไม้, ดักทั้งสัตว์เล็กและใหญ่
2	กับจุด	ทำด้วยไม้ไผ่ดักสัตว์ขนาดเล็ก, ปานกลาง
3	ชะยอจ	ทำด้วยไม้ไผ่ดักสัตว์ขนาดเล็ก
4	ตอร	ทำด้วยไม้ซางดักสัตว์เล็กเช่นหนูฯ
5	ปียรอก	ทำด้วยไม้ไผ่ ดักสัตว์เล็ก เช่น หนู
6	ตีเกิร	ทำด้วยไม้ไผ่ ดักสัตว์ประเภทนก
7	ปรายกลาง	ทำด้วยกิ่งอินทิน ดักสัตว์ขนาดเล็ก, ปานกลาง
8	คัดตุน	ใช้ไม้ไผ่ทำเป็นเชือก ดักสัตว์ประเภทตุ่น
9	บอกตุน	ทำด้วยไม้ซางดักสัตว์ประเภทตุ่น
10	กูป	ทำด้วยไม้ไผ่ (सान) ดักสัตว์ประเภทนก
11	กะทีบ	ทำด้วยไม้ไผ่ดักสัตว์เล็กเช่นหนูฯ
12	กาว	ดักสัตว์ใหญ่ เช่น อีเห็น (ในบนต้นไม้)
13	แมน	ทำด้วยไม้ไผ่ดักสัตว์เล็กเช่นหนูฯ

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
14	กับวัก	ทำด้วยไม้ไผ่ดักสัตว์ที่ชอบไต่ตามเชือกเถาวัลย์

เครื่องมือดักสัตว์น้ำ

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	มอง	ตาข่าย ดักปลาขนาดปานกลาง-ใหญ่
2	จอย	ดักปลาเล็ก
3	ซัย	ดักปลาใหญ่
4	เร็บ	แห
5	เซราะ	ดักสัตว์ตัวเล็กขนาดปานกลาง

9) หมวดเครื่องใช้ในครัวเรือน

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	อินแตฮ	ถ้วย
2	ระนึบ	ช้อน
3	ตึรลอส	หม้อ
4	ตึรลอสคาง	กระทะ
5	กะตัง	ไห โอ่ง
6	กลางตึงเกือล	สามขา
7	ซินโอฮ	ฮวดนั่งข้าว
8	แวล	มีด
9	กิมโนฮ	เขียง
10	ชะลัย	จาม
11	ตูเราะซังมะฮ	ตู้เก็บ, ใส่กับข้าว
12	เวีร	แวก
13	เอือร	มีดปลายแหลม
14	เพือน	ขันโตก
15	มาร	เกลือ
16	แปงนัว	ผงชูรส
17	จิมงาย	พริก
18	จิมงายเปริอร	พริกหนุ่ม

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
19	จิมงายรายฮ	พริกแห้ง
20	ฮอมยิม	หอมแดง
21	ฮอมกลอก	กระเทียม
22	โจกอม	ชั้นน้ำ
23	กวล	ครกตำข้าว
24	อินแตฮโกลฮ	ครก
25	กลางลูลฮ	สากครก
26	ระนอม	ตอก
27	จะเมอะ	เชือก
28	ชะกัมลอยฮ	เข็มเย็บผ้า

10) หมวดเครื่องจักสาน

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ชะปุง	กระบุง
2	ตะเยร	กระด้ง
3	กรีน	กรงนก
4	ซีนโอส	หวดนั่งข้าว
5	เพื่อน	ชั้นโตก
6	กลีบ	หมวกสาน
7	ยาง	ที่ใส่ไก่
8	เคิบ	ฝักใส่มีด
9	ชะจะฮ	ข้องใส่ปลา
10	ชะเปาะ	บั้งกี้
11	ซีรเลื่อง	หญ้าคาที่ใช้มุงหลังคา
12	แอบมะฮ	กระติ๊บใส่ข้าวเหนียว
13	ปี่รเนาะกาง	ไม้กวาด
14	ปี่รเนย	พัด
15	ซาด	เสื่อ
16	เตียร์	คราด
17	จอย	กบดักปลา

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
18	กูป	กัปเดตกนก
19	ตะแล	ทำจากไม้ไผ่ สานใช้ประกอบพิธีกรรม
20	กะเตะฮ	ทำจากใบไม้ เย็บใบติดกันใช้คลุมกันฝน
21	ตั้งแยง	ทำจากไม้ไผ่ สานใช้สำหรับใส่ซ้อน
22	ตันอาย	ทำจากไม้ไผ่ สานจะใหญ่กว่าเสื้อ ใช้ตากเมล็ดต่างๆ
23	แตะฮ	ทำจากไม้ไผ่ สานใช้ใส่สิ่งของเวลาไปไร่
24	จาว	ทำจากไม้ไผ่ เป็นท่อนตรงปลายผ่าเป็นซี่ ใช้เคาะใบไม้
25	อึมเปียร	ดั่ง
26	อึ้งฮอด	ทำจากไม้ไผ่ สานใช้เวลาเก็บเกี่ยว รูดเมล็ดข้าว
27	แกรง	ทำจากไม้ไผ่ สาน ใช้ตักข้าวเปลือก
28	ทุง	ทำจากไม้ไผ่ สานใช้เก็บข้าวเปลือก บรรจุได้ 10-20 กระสอบ
29	ต๊ร	ทำจากเชือก ตรงกลางสานด้วยไม้ไผ่ ใช้ผูกสิ่งของที่หนักแล้วแบกด้วยหัว
30	ปุม	ทำจากหวาย สานสี่เหลี่ยมเหมือนกระเป๋ ใช้เก็บข้าวของสำคัญ
31	กลวย	สานด้วยไม้ไผ่ เป็นทรงกระบอก เอาใบไม้รอง ไว้ใส่ยาเส้น พริก

11) หมวดอกอาหาร

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	อูรกอง	แกง (แกงผัก,แกงเนื้อ)
2	อูรตัง	แกง (ใช้เนื้อที่แห้ง ใส่น้ำน้อย)
3	อูรดอ	แกง (ใช้เนื้อดิบ ใส่น้ำน้อย)
4	จิมงายลุฮ	น้ำพริก
5	การฮฮ	ปิ้งเนื้อ
6	โฮโฮฮ	นึ่ง

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
7	กูบ	หมก,แอ็บ
8	ตัมกะตง	ตัมไซ่
9	รุงมะฮ	นึ่งข้าว
10	วีลพัก	ยำผัก
11	คัวกะตง	ทอดไข่

12) หมวดเมล็ดพันธุ์พืช (ชิมละ)

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	เง้าะ เอ็ก	ข้าวเหนียวดำ (ข้าวกำ)
2	เง้าะ ยิม	ข้าวเปลือกสีแดง
3	เง้าะ ปีรนีร์	ข้าวที่ด้านข้างมีปีก
4	เง้าะ ชิว	ข้าว พันธุ์ กข (ข้าวชีว)
5	เง้าะ กลอก	ข้าวเปลือกสีขาว
6	เง้าะ ยอ	ข้าวเปลือก เม็ดใหญ่ ยาว นิยมปลูกในไร่
7	เง้าะ รุก	ข้าวเปลือกเมล็ดกลมสั้น นิยมปลูกในไร่
8	เง้าะ เป	ข้าวเปลือกเมล็ดคล้ายข้าวชีว
9	กวายฮอ	มันสำปะหลัง
10	โสระ	เผือก
11	เปริม	มันหัวเสือ
12	กลอง อัมปี้ร ยิม	เมล็ดฟักทอง
13	กลอง เปละซีโกะ	เมล็ดน้ำเต้า
14	กวายเอ็ก	มันดำ
15	ครอญ	มันแกว
16	ปีรเลต	มันเทศ

13) หมวดผัก (ซังปรีซัน)

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ตะโละ	ผักกาด
2	ตะลุม	ผักขม

3	ลีมตาง	มะเขือ
4	จิมงาย	พริก
5	อิมปรียม	ฟักทอง
6	อิมปริง	ฟักเขียว
7	กวยฮอ	มันสำปะลั่ง
8	โหระ	เผือก
9	ชีปาย	ถั่วฝักยาว
10	ชีเปะ	ลูกเดือ
11	ตีมรี	ยอดฟักทอง
12	ชีโกะ	น้ำเต้า
13	ปริงซัม	ผักไผ่

14) หมวดผลไม้

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	เปละชะออง	ผลไม้
2	เปละมักเกียง	ส้ม
3	เปละตะลอย	กล้วย
4	เปละมักมวง	มะม่วง
5	เปละซิมปอร	มะขาม
6	เปละมักมี	ขนุน
7	เปละมักทัน	พุทธรักษา
8	เปละมักพุก	ส้มโอ
9	เปละมักพาง	มะปราง
10	เปละจรัมัย	มะขามป้อม
11	เปละมักสูง	มะละกอ
12	เปละปะญา	เงาะ

15) หมวดเครื่องดนตรี

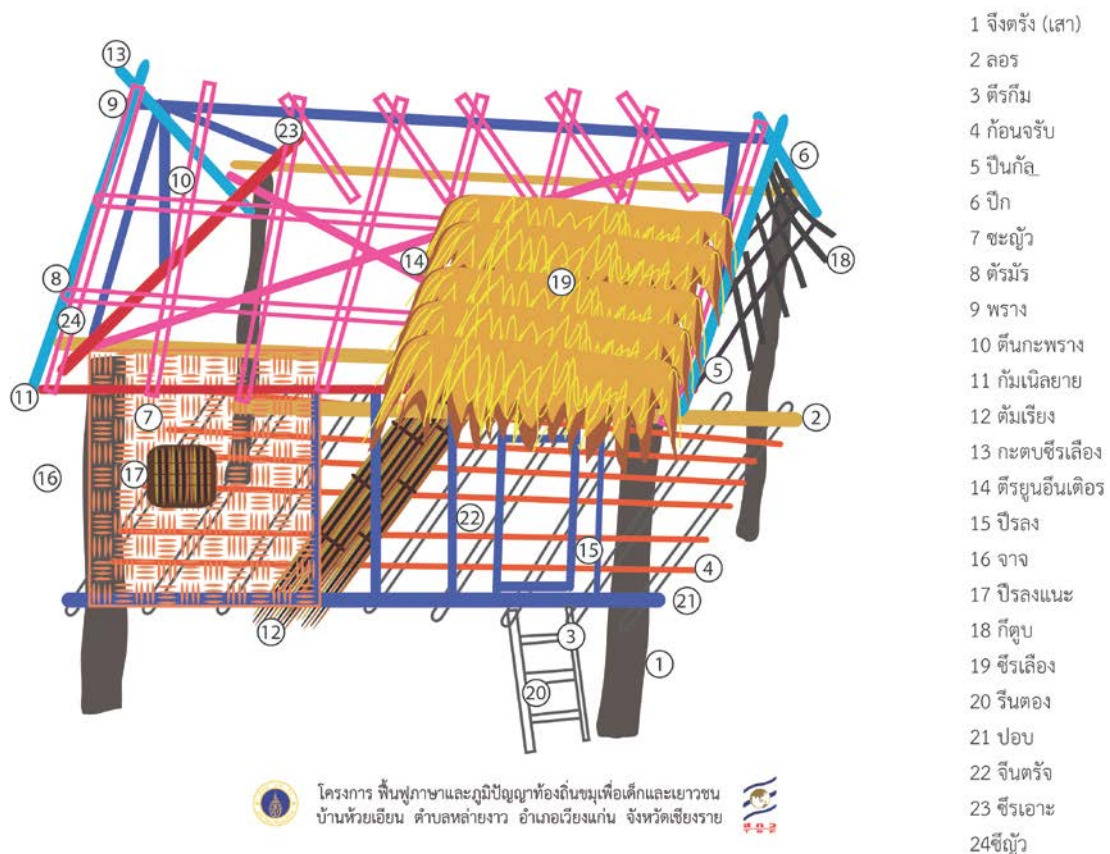
ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	โโฮง	โหวด ประเภทเป่า
2	โทร	ดนตรีที่ทำจากไม้ไผ่ ประเภทดี
3	โรง	ดนตรีที่ทำจากไม้ไผ่ ประเภทดี
4	ปี่	ปี่
5	ซูล	ดนตรีที่ทำจากไม้ไผ่ ประเภทเป่า
6	ซิมญาง	แคน
7	ปรีง	กลอง
8	ระปาง	ซ้อง
9	แซรง	ฉาบ
10	คราซอาก	ดนตรีที่ทำจากไม้ไผ่ ประเภทดี
11	ยาน	กลองมะโหระทึก
12	ดิลเวียร	ทำจากไม้ไผ่ ประเภทเป่า
13	ปาน	คล้ายซ้อง แต่ไม่มีปี่ม ประเภทดี
14	กิลตอง	ทำจากไม้ไผ่ (ซาง) ประเภทดี
15	เป็ดเปิง	ทำจากไม้ไผ่ (ซาง) ประเภทดี
16	เตลเฮก	ทำจากไม้ไผ่ (ซาง) ใช้หนังคางคกปิดหน้า ประเภทดี
17	จื๋มอยฮือ	ทำจากไม้ไผ่ เวลาสักข้าวปลายด้ามจะมีเสียง

16) หมวดบ้าน (องค์ประกอบของบ้าน)

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	กาง	บ้าน
2	อินตริง	เสาบ้าน
3	ลอรปิ่น	
4	ตื๋รกี๋ม	
5	ลอร	
6	ปอบ	

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
7	ก้อนจรับ	
8	อินกีร	
9	ปึก	
10	ปิ่นกัล	
11	ชีญว	
12	ตัมมร	
13	มะฮพราง	
14	กะตบชีเลื่อง	
15	กะตูป	
16	ปิร์ลง	ช่องประตูสำหรับเดินเข้า-ออก
17	มะฮปิร์ลง	ขอบประตูบ้าน
18	กินตึบ	ประตูบ้าน
19	กิลโอง	ห้องนอน
20	ตัมเรียง	ไม้พื้น
21	ปิ่นตรู	ที่แขวนเนื้อต่างเพื่อให้แห้ง
22	ปิ่นตรัก	ที่เก็บพวกของจักรสาน
23	ปิร์โตร	ที่เก็บถ้วย,จาน,อาหาร,กับข้าว
24	โลก	หลังบ้าน
25	ลาฮ	หน้าบ้าน
26	ตัมระฮ	ที่ก่อไฟทำอาหาร
27	ริงตอง	บันได

เนื่องจากคำศัพท์ในหมวดองค์ประกอบของบ้าน มีหลายคำที่ไม่สามารถอธิบายด้วยความหมายภาษาไทยได้ ทีมวิจัยจึงวาดภาพประกอบ เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำชัดเจนยิ่งขึ้น แสดงได้ดังภาพ

ภาพแสดงคำศัพท์ภาษาขมุ ในหมวดส่วนประกอบของบ้าน

17) หมวดสรรพนาม

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	โอะ	ฉัน
2	ปา	เธอ
3	แยะ	เขา
4	เกอ	เขาผู้ชาย
5	นา	เธอผู้หญิง
6	อะ	เราสองคน
7	อิ	พวกเรา
8	ปอ	พวกเขาทั้งหลาย (ใช้ในรูปแบบปัจจุบันเห็นกัน)
9	นอ	พวกเขาทั้งหลาย (ใช้ในรูปแบบมองไม่เห็น)

18) หมวดเครือญาติ

ลำดับที่	ภาษาขมุ	ภาษาไทย
1	ยง	พ่อ
2	มะ	แม่
3	ตะ	ปู่
4	ยะ	ย่า
5	เอม	น้ำ
6	เตง	ลุง (พี่ที่เป็นผู้ชาย)
7	อาว	อา (น้องของพ่อ)
8	กัญ	ลุงที่เป็นญาติฝ่ายเขย
9	กิน	น้องสาวของสามี
10	ก้อนจิมเราะ	ลูกชาย
11	ก้อนจิมกิน	ลูกผู้หญิง
12	เจาะ	หลาน
13	อัม	สะใภ้ (สำหรับพ่อสามีเรียก)
14	เอ็ก	สะใภ้ (สำหรับแม่สามีเรียก)
15	นึ่ง	ใช้เรียกรรยาของพี่ชาย
16	ปืรฮา	เขย
17	ตาย	พี่ชาย
18	มอก	พี่สาว,น้องสาว
19	แฮม	น้องชาย,น้องสาว
20	เซี่ยะ	ใช้เรียกพี่ชาย,น้องชายของภรรยา

19) หมวดการนับวัน เดือน ปี แบบขมุ¹

กัต-เรา	กัต-เซอ	กัต-เปิ้ล้า
กต-เซ็ด	กต-ชะง่า	กต-ญี่
รวง-เกอ	รวง-มด	รวง-เมมา

¹ การนับวัน เดือน ปี ของชาวขมุ มีความแตกต่างจากการนับตามสากล ทีมวิจัยจะศึกษา ความหมายและรายละเอียดต่อไป

เตา-เจอ	เต้า-ชั้น	เต้า-ชี
กา-เปล้า	กา-เรา	กา-เซอ
กาบ-ญี่	กาบ-เซ็ด	กาบ-ชงา
รับ-เมา	รับ-เกอ	รับ-มด
ระวาย-ชี (มือแฮะ)	ระวาย-เจอ(มือแฮะ)	ระวาย-ชั้น (มือแฮะ)
เมิง-เซอ	เมิง-เปล้า	เมิง-เรา
เปลิก-ชะงา	เปลิก-ญี่	เปลิก-เซ็ด
กัต-มด	กัต-เมา	กัต-เกอ
กต-ชั้น	กต-ชี	กต-เจอ
รวง-เรา	รวง-เซอ	รวง-เปล้า
เต้า-เซ็ด	เต้า-ชะงา	เต้า-ญี่
กา-เกอ	กา-มด	กา-เมา
กาบ-เจอ	กาบ-ชั้น	กาบ-ชี
รับ-เปล้า	รับ-เรา	รับ-เซอ
ระวาย-ญี่(มือแฮะ)	ระวาย-เซ็ด(มือแฮะ)	ระวาย-ชะงา (มือแฮะ)
เมิง-เมา	เมิง-เกอ	เมิง-มด
เปลิก-ชั้น	เปลิก-เจอ	เปลิก-ชั้น
กัต-เซอ = วันดี ทำ กิจการ ทำธุรกิจดี	กต-ชะงา=วันดี เหมาะ แก่การเดินทางไกล	รวง-มด
เต้า-ชั้น	กา-เรา	กาบ-เซ็ด
รับ-เกอ	ระวาย-เจอ(มือแฮะ)	เมิง-เปล้า
เปลิก-ญี่	กัต-เมา	กต-ชี
รวง-เซอ	เต้า-ชะงา	กา-มด

กาบ-ชั้น	รับ-เรา	ระวาย-เซ็ด(มือแฮะ)
เมิง-เกอ	เปลิก-เจอ	กัต-เปล้า
กต-ญี่	รวง-เมา	เต้า-ซี่
กา-เซอ	กาบ-ซงา	รับ-มด
ระวาย-ชั้น (มือแฮะ)	เมิง-เรา	เปลิก-เซ็ด
กัต-เกอ	กต-เจอ	รวง-เปล้า
เต้า-ญี่	กา-เมา	กาบ-ซี่
รับ-เซอ	ระวาย-ซงา (มือแฮะ)	เมิง-มด

2.2 สุภาษิต คำพังเพย

คำสุภาษิต คำพังเพย ของชาวมุ ผ่งไปด้วยคำสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) กนรัง กะม้งโอะ กนฮอย ทะลอย อีนจิม

หมายความว่า คนที่มีสัจจะ พูดแล้วทำ เหมือนดาบที่คมตลอดเวลา คนที่ไม่มีสัจจะ ดีแต่พูด ไม่เคยทำ เหมือนต้นกล้วยที่อ่อนแอ หาประโยชน์ไม่ได้

2) ปรี นองปะฮ มะฮ นองซิ่น

หมายความว่า ตะวันยังมีมืด มีสว่าง เช้าวันใหม่ยังรอเราอยู่ เหมือนข้าวที่เราหุงสุก จะช่วย ชุบชีวิตให้เราก้าวต่อไป

3) เยาะฮ ลอจ กลอด ลอง

หมายความว่า ถึงการอวยพร ให้โชคดีตลอดไป

4) ตาปัด สะนัร วายเตอะ ตาปัด จะเมอะ วายเล็จ

หมายความว่า เมื่อประสบปัญหาแล้ว ค่อยแก้ไข ป้องกันทีหลัง เหมือน “วัวหาย ล่อมคอก”

5) คริต เจื่อง ยะ จังวะ เจื่องเอม

หมายความว่า จะทำอะไรก็ตาม ควรเข้าหาผู้ใหญ่ก่อน คือทำตามธรรมเนียมประเพณี (เข้าตามตรอก ออกตามประตู)

6) กะ ซอกยัต ตา สะลุงจรุ กิมมุ ซอกยัต ทีเลอะ

หมายความว่า ถึง การเลือกที่อยู่อาศัยที่ดี เหมาะสมปลอดภัย

7) เยาะปะฮ เลอะ รือญือม, เยาะปะเชื่อม เลอะฮิมโปะ

หมายความว่า ถึงยามเช้า ก็สบายใจ แม้ยามกลางคืนก็มีสันติสุขหลับฝันดี

8) เกลอะ วาง ร้าง เจิง

หมายความว่า ผู้ที่มีอายุยืนยาว เหมือนเส้นผม ผู้ที่มีสุขภาพดี แข็งแรง เหมือนฟัน

9) อวน ยัดเลอะ เปอะลัม

หมายความว่า การอวยพร ให้อยู่ดี กินดี

10) ตีรเก็ด นองยัร, ตัร นอง รอด

หมายความว่า เมื่อยังมีชีวิต มีความคิด มีสติปัญญา ย่อมประสบผลสำเร็จ

11) เลอะฮเลอะ เกลอะ เมย

หมายความว่า ผู้ที่มีลักษณะสุขภาพดี แข็งแรง

2.3 การเติม (เติมกนขมุ)

การเติม เป็นเสมือนบทเพลงของชาวขมุ แสดงถึงการพรรณนา ความรักของหนุ่มสาว

1) เพราะ อะฮกลุง รวมฮุด กี่รฮาจ อะเจคาง เลตรู เพราะ อะฮกลุง รวมฮุด กี่รฮาจ อะเจคาง เลตรอง เพราะอะกุด รวมกุง อมครอง อะเจ ลาง อมวาก เพราะอะ กุดรวมกาง อมอู เจलग อมวาก.

2) เตระมะฮ กอนซิม จิมตายุ เลิมตาง เตระมะฮ กอนซิม จิมตาราง จิจอ เตระมะฮ กอนเอม พริตา กอเลวาง เตระมะฮ กอนเอม พร้มตา ลางปะเตะ เติมริน.

3) ยง....เคื่ององ อวนเปือน อง ยงเคื่อง แอง อวนเปือน แอง ยงแตงเมือง อวนเปือน เมือง ยงปองเมืองอวนเปือนเมือง

4) ยงเปรียง ยอฮจาง ปี จางคอบ ยงอะยอฮ จางคอบ จางโม่ง เจนกาย ก้อนเปรียง เปอะกะ แangk้อน อะเปอะแตรงซอด ก้อนเปรียง เปอะกะแกง กอนอะเปอะ แตรงปัก

5) ตายยอะฮ ยงตาย ยอฮแกง ตะฮฮระวาย แกงพาย อะฮปีรยอง ตายกิมฮัก ตาปลอง กี่ รนูน ตายกิมฮัก ตาปลอง กี่รแวง กิมปอฮ มาล ตากูล อมครอง กิมปอฮมาล ตาแกง อมครอง

6) ซึงรุงวาง เรวาง เรนตาน เจื่องซิมซิ กลิชเกาะ วานเป แบนเกาะ วาน ซิ่นตراج เจเอือน นังกลิช ทาเกอ กลิช เลอวน จางพองเกาะ วานกาล ทาเกอ เปแบน เลอวน จางปาร วานเอจ

7) ตาเมอะ อุยัดเซื่อง ยอมเยม เปอเตจ ตาอุยัด เซื่องยอม เยมละวาง ตาเมอะ เมืองยัดจุ เอิน ตะะ เลอะ ยอง ตาเมอะ เมืองยัด คองเอินตรูจ เลิมเยม

8) เปอะกวาง มะเปอะกวาง เปเปอะกวาง เจกอง ตีรทอด เปเปอะ กลางเจ กองเกียง ๆ ปางเจ งามปาง เจงเปปาง เจงเจปอด ยีลมอง ปางเจ งามปาง เจงเป ปางเจง เจเวียง ตีรมอง

9) เอย ตรายปัด อวนเตียง นังปัด เอยเรื่อม อวนเตียง นังเรื่อม รือเื่อมโมยอวน เตียงนังโมย กลองมัด โมย อวนเตียง นังโมย

10) เตนโล เรจตาอวน เซื่องกลุง เซื่องก้มกลุง ระวาย กัมโปฮ เซื่องก้มกลุง ระวาย กัมเปอะ ก้อนนัมกุง ตาอวนเมอะเตะ เมอะกัมเตะ เจทอก ปี่รกาย เมอะ กัมเตะ กัมทาย เปอเลียล

11) เซอเกรอ ตานันมอง เกอญอง ตานันนาด ซังคาคต นองน่อง ตีรลองเลอะฮ ยัดจะ เกอเยอ จะเมือนโม่ง เกอเยอ เมือนโม่ง

12) เต็มเปอะ อะเปร้าง เจปัก เรมาง เยาะเร โมย เต็มเปอะ อะเปร้าง เจปักเรมาง เยาะเร เม
รคอน กางอะเปกู อะเจกุด ยอดกลาง ซี้ลจวย ยอดกลาง ก้อนกาง อะเป้ตรัม อะเจยอด กลาง ซี้ลเกรฮยอด
กลาง

13) กะตาม ซามเอิจตุ อุจจอก กะตามซาม เอินตุ อุฮวเรกัร อวเรจ้อมกุ จุฮานปรัต ๆ รือญ้อมกุ
จุฮาน

14) เตนทาเลอะฮ กัยซัย เป็งกะ เตนทาจ กัยซัย ซี้รเองซี้รเอง ญามจิมโกะ อิมโละ ญามเปอ
เชื่อม เปอเชื่อมไกอิมโปะ จิมโกะกัยซี้รเอง

15) โกลง อางริจ เอ็มเปียง เซกอด อางวะริจ เอ็มเปียง เซกอด ซังตั้นยง ฮารอด เมียด ๆ ซัง
ตั้น มะฮ ฮารอดเมียด ๆ

16) เกต ตาพรั้งกรั้ว เกตดาว กรั้ว เกตตา จั้วมะฮ เกต ตาจั้วยง เซเต็นเก็ก เยาะกาน บักเพ็ก

2.4 นิทาน

1) นิทานเรื่อง ซังตึรเตอะฮ เลื่อง ซะอองวางเปือร (ต้นไม้ขุบชีวิต)

ผู้เขียน นายคตนันต์ เรือนหอม

อะฮ ตายแสม จิมเราะ ปารกน เยาะฮ เรือมระ โสจ เมะมัว เปือน โมยโต เกอ อวน แสม
กายกรั้ว ตา อินเติร์ แสม กรั้วมัว โกะรา โสจเซะ ตาตง ระฮาง เกอ เจ กวีร์ เกอ เปื่อะฮ ระนึบ เกอ เยาะฮ
ชอกปัดซะออง แดง จินตรู (ทัพพี) เกอ ชอกซะออง ตาเมอะ ตั้ง เปื่อะฮ อะฮ ซะออง โมยตุต ออนยัด ตา
ปือนิม เกอปัด ซะออง อูร์ อินโตระ เกอ กวีร์ มัว วอกเลียน เกอเมะ มัวฮาน กรั้ว โกะเซะ ตาตง อูร์ อินโตระ
เกอ กวีร์ เมะ มัว วอกเลียน เกอแดง ยังกะนิ ลักรอด ซะจิ

เกอ นัมตาย วารลูน กายเรจ แสม โสจ เมนกุญ เกอ โกะมัว นัมตาย มอดกิลเมล เมะ กะปอง
เฮม ลักฮาน วายกะนิ เกอ เมะมัว กรั้ว โกะกอง อูร์ อินโตระ เกอมอด จินตรู กวีร์ มัว วอกเลียน เกอ เมะมัว
เกอแดงยังกะนิปาร เปะ เตื่อ เกอ เมนเนิง ยอร ยังกิ เกอกาย ยามแสม มอดแสม กับ จินตรู มาน ปีรเตอะ
เยาะ

วาย กะนิ อม ตาซะออง จูร์จัด เลาะฮแสม เกอเวร เรอะเปริอร์ เกอ เยาะฮ ตางุง มอด ซะ
ออง เยาะฮแด รอดตางุง โมยุง นอแมน กองกะ เกอ มอด ซะออง กวีร์ กะ ปีรโตย เลียน เกอ ตีร์เก็ด เลาะ
ออง กวีเซต โสจเกอ เยาะฮบูบ กะเนะฮาน มอด ซะออง จัดกะเนะ กะเนะ ไตร เกอ ตีร์เก็ด เลาะซะออง กวีเซต
เกอเยาะฮ รอดตา กุงตะปะญา เกอกุญ ตะปะญา เต็นยาม ยอร์ก้อน เกอฮาน ตะปะญา เลาะ เมอะ จอยก้อน
เตเปือน เตเจ อวน ซังระมาง เกอเลา เตจอย นาเปือน เกอมอด ซะออง จัดตา มัด มัดลาร จัดติ ติ อิมปีร จัด
กะนูน กะนูน อิมปีร วายกะนิ นาเวร เรอะเปริอร์ ตะปะญา มาญ แยะ เจเตะ เมอะ เกอเลา เตเตะ “ชะโกะ
ลือ อิมปีร ลอร์” ตะปะญา อวน เกอเตะ

วาย กะนิ เกอ เยาะฮเมะ โมยุง โสจเตะ ตีมเกาะ โสจเกอ ปินซิม กลอง ชะโกะ เกอ อะท
ทาน เลาะ ครอ อวนโลร์ ชะโกะ ลอร์ เยาะฮกาง นอนัม พานเต ปินซิม โสจ โลร์ ชะโกะ ลอร์ รอดกาง ตาย ตีม
เกาะ ตาย รุงมะฮ กองอูร์ โลร์ชะโกะ ชัม วิญปิจ แวล เกอกิด กาย ออนเมะ ชะนา เปเปือน เตเปอะมะฮ โมย

มือ เกอ แกบเคิบ เยาะฮันน์ โลระโทะ กิดเยาะฮๆ ลักรอด ตากาง แฮม เกอ เป้จื่อ แฮม แตนัม แฮม นองจื่อ มาญเยะฮ มาญกาย ซะลอด เนิงเยาะ ตายยาม ซีรกกอก เยาะ เกอนัม แฮม พานโต (ตราก) เลียงตาย กับ กิม ประ ยาม ชะนา เจกาย เกอ นัมแฮม เตียบมะฮ เตียบฮ้อ ปรับ เยาะ ซีล เกอนัม แฮมเลา ฮาตากระ ตางอร เกาะรอดตาตึรนัง กาล กอย กระเนอ (ยอร์ เกอฮวน กนไจ เยาะฮปาด เกละ กิมประ เยาะฮรอด ตาตึรนัง เต็น เปอะฮ มะฮโฮจ ชะนา กระเดอม ตึรเนียบ ปุบซีล ชะนา เกละ ตัมเกาะ ยวญ ยูน โฮจ จะเมอะ ตึรนัง ตึรเต็จ ชะนา กะเซะ ตาอม กีรลาถ อมตบ ชะนาฮาน.

ซังตึรเตาะฮ เลื่อง ซะฮอง วางเปือร ซอน ฮวนเนิง ซังวาร ลูย ซังจุเปอะ แดงฮวน อีโรฮ เปือน แดงฮวน อีเปอะฮ ซะติ (นายคตนาถ เรือนทอม)

เรื่อง ต้นไม้ขบชีวิต

มีพี่น้อง 2 คน ไปทำไร่ แล้วเจอ หนึ่งตัว พีกขำงูตัวนั้น แล้วบอกให้น้องชายเอาจูไปปรุงอาหารเที่ยง ระหว่างที่ชำแหละงูนั้นแล้ว ก็หั่นงูเป็นชิ้นๆ แล้วใส่ในกระบอกไม้ไผ่ ตั้งไฟ เมื่อน้ำเดือดไม่มีอะไร คนแกง เลยเดินไปตัดไม้ในป่า ไม่มีต้นไม้สักต้นเลย เพราะต้นไม้ตายหมด พอดีซังๆจ่อมปลวกมีต้นไม้เขียวขจี ซึ่งมีเพียงต้นเดียว เขาจึงตัดแล้วเหลา เพื่อนำมาคนแกง เมื่อเขาเอาไม้มาคนแกงในกระบอกไม้ไผ่ งูก็พุ่งออกจากกระบอกไม้ เขาก็ตกใจกลัว จากนั้นเขาก็ตึงตาย ชำแหละ หั่นใส่กระบอกไม้ แล้วคนแกงอีก งูก็พุ่งออกจากกระบอกไม้ไผ่ ครึ่งแล้ว ครึ่งเล่า ก็ยังเหมือนเดิม จนเวลาล่วงไปถึงบ่าย ส่วนพี่ชายก็หิวจัด ก็รีบเดินทางน้องชายหวังว่าจะได้ทานเข้าเที่ยงอย่างอร่อย แต่ภาพที่เห็นคือ น้องชายกำลังชำแหละ เขาเดินเข้าหาน้องชายพร้อมกับเอาท่อนไม้ตีหัวน้องชาย เสียชีวิต จากนั้น พี่ชายก็นำงูมาชำแหละ หั่นใส่กระบอกไม้ไผ่ น้ำเดือดจนได้ที่ เขาก็นำไม้เล่มเดียวกันที่น้องเขาทำ เขานำไม้เล่มนั้นมาคนแกงในกระบอกไม้ไผ่ งูก็พุ่งออกจากกระบอกไม้ไผ่ เขาก็ตึงจนตาย แล้วหั่นใส่กระบอกไม้ แล้วเอาไม้คนอีกงูก็พุ่งออกอีก เขาทำอย่างนั้น ครึ่งแล้วครึ่งเล่า จนเวลาเย็น เขากำลังรู้ว่าเพราะอย่างนี้เองน้องชายถึงปรุงอาหารไม่สุกสักที เขาจึงร้องไห้กอดน้องชาย จากนั้นก็นำศพน้องชายพร้อมกับไม้เล่มนั้นมาฝังด้วยกัน

จากนั้น น้ำจากไม้ที่ฝังพร้อมกับเขาก็หยดลงบนร่างของเขา จึงทำให้เขาฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อเขาฟื้นขึ้นมา เขาได้เดินทางไปยังหมู่บ้านหนึ่ง พวกเขา กำลังแกงปลาอยู่ เขาก็ลองเอาไม้มาคนปลาก็กระโดดออกจากหม้อ เขารำพึงในใจว่าไม้นี้ช่างวิเศษจริงหนอ เขาเดินต่อไปเจอหนูนอนตาย เขาก็เอาไม้มาแตะหนู หนูก็ฟื้นขึ้น เขาพูดว่าไม้นี้ช่างวิเศษจริงๆ เขาได้เดินทางไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง เห็นเศรษฐีนั่งร้องไห้ ต่อหน้าศพลูกสาว ซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียวที่เขารักมาก เศรษฐีกล่าวว่า “ถ้าใครสามารถชุบชีวิตลูกสาวขึ้นมา จะให้ทุกอย่างที่มี” แล้วชายคนนั้นก็เอาไม้มาแตะที่ตา ตาก็ลืมขึ้น แตะที่นิ้วมือ มือก็ขยับ แตะที่หัวเข่า เขาก็ขยับ สุดท้ายเขาก็ฟื้น เศรษฐีก็ถามว่าต้องการอะไร เขาบอกว่าต้องการเมล็ดฟักทอง เศรษฐีก็ให้ตามที่ขอ

จากนั้นเขาก็ออกเดินทางไปยังหมู่บ้านหนึ่ง แล้วได้แต่งงานที่นั่น เขานำเมล็ดที่ได้แล้วปลูก พร้อมกับอธิษฐานว่า ขอให้ยอดมันเลื้อยไปหาคนที่ฆ่าเขา นั่นก็คือ พี่ชาย ปลูกได้ไม่กี่วัน ต้นฟักทองก็เลื้อยไปถึงบ้านพี่ชาย เวลาภรรยานั่งข้าว หรือแกง ต้ม ยอดฟักทองก็เลื้อยผลัดคว่ำทั้ง เป็นประจำ ข้าวก็ไม่ได้กิน พี่ชายเลยเอามีดฟัน แต่ก็ผลิออกมาเรื่อยๆ พี่ชายตัดสินใจขอข้าวชาวบ้าน แล้วออกเดินทางกับภรรยา เพื่อตามหา

เจ้าของต้นผักทอง สุดท้ายก็เจอ เลยเข้าไปหาแล้วพี่น้องทั้งสองก็เจอกัน พี่นั้นจำน้องไม่ได้ แต่น้องจำได้ เมื่อน้องถามเขาว่ามีพี่น้องไหม พี่ชายบอกว่าเคยมี แต่ตายไปแล้ว เพราะตัวเองเป็นคนฆ่า น้องก็บอกว่า เรานี้แหละเป็นคนนั้น เมื่อพูดคุยกันเสร็จแล้ว ต่างก็เข้าโอบกอดกัน พี่ชายก็ร้องไห้ ส่วนน้องก็จัดงานเลี้ยงพี่ชาย และพี่สะใภ้ ก่อนกลับบ้านน้องชายสั่งให้ลูกน้อง ไปตัดเชือกที่สะพานออกบางเส้น เมื่อถึงเวลากลับน้องชายก็ห่ออาหาร พร้อมกับห่อเงิน และทอง น้องชายพูดว่า เมื่อถึงที่สะพานให้หยุดกินข้าวก่อน แล้วค่อยเปิดอีกห่อ ทั้งสองก็ออกเดินทาง เมื่อมาถึงสะพานเขาก็หยุดทำตามที่น้องสั่งไว้ คือกินข้าวก่อน แล้วค่อยเปิดอีกห่อ เมื่อเขาเปิดออกมาดู ทั้งสองต้องตกตะลึง เพราะในห่อนั้นมีแต่ เงิน ทอง สร้อยคอ เป็นต้น ทั้งสองดีใจต่างก็กระโดดโลดเต้น จนเชือกสะพานรับน้ำหนักไม่ได้ เลยขาด ทั้งสองก็ตกสะพานน้ำที่หลากก็พัดพาทั้งสองหายไปกับสายน้ำ

นิทานเรื่องนี้ สอนให้รู้ว่า ความหิวกระหาย ความอยาก ทำให้เกิดความโกรธ และขาดสติ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้

2) ชังตรีเตาะฮ ยะเฮอยเฮอย

อะฮ จำกีน โมยกน นาเจ รุงปุง นาเป้ เนอง นาเยะฮ มอด เฮอะ เทะไร้ย ยะเฮอยเฮอย นาซ่มโฮป เยะฮ นารุง ปุงโฮจ วายกะนิ ละงิณ ชีนอวล กะมะ อิงกูร รอด นอเลา “ปาเปื่อน กลิไร้ย เจแตง จะเมอะ” นอจอย เยะโฮจ ตำระ นอ อะฮกาจ อินตะ นอโฮจ มอดนา เราะะ มอด อิมเปียร ตีบ มอดกวล ตีบ นอยัดเตน ตะนิญีต ๆ ญีต ๆกะมะ อิงกูรลัก นังฮิ เพรื่อง เวื่อย ปาจ นาเปละบุด นาลาจ ยะเฮอยเฮอย มอด นาเยะฮ เปอะโฮจ นำเยอะ เมอะ ปินกลิ ไร้ย ระวาย นอเจรอดปก ไร้ย เจเปอะ

ชังตรีเตาะฮ อวน เนองเลา ตาเลอจ ของตะเปริยง ,ตามอด ของ ตะเปริยง

เรื่องฝีกองกอย

มีหญิงคนหนึ่ง เธอต้องการทำเล้าไห เธอจึงไปหาฟืน เธอไม่รู้จึงไปหยิบฟืนที่ฝีกองกอยเก็บไว้ แล้วเธอก็กลับบ้านไปหุงข้าวเพื่อทำเล้าไหให้เสร็จ สักพักมีลมฝนฟ้าร้องพายุพัดกระหน่ำอย่างรุนแรง คนในหมู่บ้านพูดว่า “เธอทำผิด เธอทำผิดผีแล้ว จะทำอย่างไร” พวกเขาชุดหลุมที่เตาไฟในบ้านแล้วเอาเธอยัดลงหลุม เอากระดัง เอาครกตำข้าวปิดไว้ แล้วนั่งทับ ฝนฟ้าพายุลูกพัดกระหน่ำ เมื่อฝนซา ทุกอย่างเงียบสงบลง พวกเขาช่วยกันเปิดหลุม ไม่พบเธอแล้ว ฝีกองกอยเอาเธอไปกินแล้ว เมื่อสมัยโบราณมีความเชื่อว่าถ้าใครทำผิดผี เสือ หรือพวกผีต่าง ๆ จะนำคนนั้นๆ ที่ทำผิดไปกิน

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “ของที่ไม่ใช่ของตนเอง ห้ามหยิบไปโดยไม่ขออนุญาตเจ้าของ หรือห้ามขโมยของคนอื่น”

3) ชังตรีเตาะฮ มะปอยฮ

นำเยอะ เกอะอะฮ โมยกุง อะฮ มะปอยฮ โมยกน กอนกุง นอกู ปะยัมนา อะฮ โมยมือ กนตา กุนนอเปื่อนมัว นัม โมโยโต เกอนัม ลัก กอนกุง นอปัน เยอะเปอะ นอ นอง กิมปง นอไก อวน มะปอยฮตะ นา

ตังเปเปอะ นามอด เปอะฮ ตากวล กนตา กุนนอ ชัมเปอะ มัรนิ ลักโลจ เกอะอะ ก้อน จิมเราะ ปารกน รอดมาญ
ก้อนกุง จิมกาง เลานอเปอะ เมอะ กอนกุง ชำเลาลัก โลจเลา นอเปอะ มัรนิม นองเตอก มะปอยฮ โมยกน เล
เตเป้เปือน เปอะมัร ชะนา ปารกน นี ชะนาเมอะ ปีรยง ชะนา จอบมาญ เลาเมอะ เปอะเยอะเต ชะนา ชัม
ปิ่นกลีบ กุงโลจ กนปะกุง ชัมฮาน โลจ ชะนา เปอะ เตอก มะปอยฮ โมยกน.

เรื่อง แม่หม้าย

กาลครั้งหนึ่ง มีหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ในหมู่บ้านมีแม่หม้ายคนหนึ่ง คนในหมู่บ้านมักจะดูถูก
เหยียดหยามกลั่นแกล้ง อยู่มาวันหนึ่งคนในหมู่บ้านได้งูใหญ่มาหนึ่งตัว แล้วมาแบ่งปันกันกินเหลือส่วนหัว
พวกเขาจึงให้แม่หม้าย แต่นางก็ไม่กิน นางเก็บเอาไว้ในครกตำข้าว ต่อมาผู้ขายแปลกหน้าสองคนเข้ามาใน
หมู่บ้านและเข้ามาถามว่าหมู่บ้านนี้ตอนนี้ทุกคนกินข้าวกับอะไร ทุกคนตอบว่าทุกคนในหมู่บ้านกินงูใหญ่ที่เพิ่ง
จับได้มา และกินทุกคน ยกเว้นแม่หม้ายคนเดียวที่บอกว่าตนไม่ได้กินงูใหญ่นั้น ความจริงแล้วผู้ขายสองคน
ที่มาถามนั้นเป็น พญานาค มาตามหาเพื่อนที่หายไปและตามสืบหาจนรู้ว่าถูกมนุษย์ฆ่ากิน ด้วยความโกรธ
พญานาคทั้งสองจึงทำให้เกิดพายุน้ำท่วม หมู่บ้านถูกน้ำท่วมทุกคนในหมู่บ้านตายกันหมด และพญานาคเว้น
เพียงบ้านเดียวคือบ้านแม่หม้ายที่ยังมีชีวิตอยู่

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า คนดีมีคุ้ม

4) ชังตรีเตาะฮ ยะชรีล

อะฮ โมยกุง ยัตตา ปริดง โมยมือ อะฮยะเทา โมยกน รอดตากุง เลอะฮนา อะฮโอฮ อะฮฮู
อะฮเกือด กิฏเลอะฮ นารอด ตากุง ครอดเตชิ โมย ปะเซียม ตังแต กะปังกุง จนรอด ก็นชิตกุง เปอะฮ เมอะฮ
อวนนาชิ วายกะนิ นารอด ตากาง ยะเทา เมอะฮ มะฮปอยฮ โมยคน ยัตแซต เปอะฮ ก้อน เปอะฮ แฮม
มะฮปอยฮ คนกี ออระยะเทา ตูฮ กุดชิ กลองกางเต ยะเทา มะฮ ปอยฮ เปือนเต ลุฮ จิมงาย ตังอวน ยะเทา
ตูฮเปอะฮ วายเปอะฮ โฮจ นามอด ซาดเปือล อวนนาชิ

วาย กะนิ ชะนาชิ รอดติริติ เปอะเซียม ยะเทา ตูฮ บอกเลา เตจุละ (จูเอียก) มะฮปอยฮ
บอกนา แตะเลา อวนปาละ ตากलग กางละโฮจ มอดกวล เจลูป เปอะฮ เรอะฮเยอะเจือบ มะปอยฮ
ฮูร์ปี่รเลือ รุงมะฮ โฮจเยอะฮเดอม ยะเทาตูฮ นาเปลาะ กูญ เจเยอะฮ เดอมตัง เป้กูญ กูญอะฮ แสงเลื่อง ๆ ยัต
ตาซาด บอน ยะเทาตูฮ นิชิมะฮ ปอยฮ เดอม นอเลา เมอะฮ ชรีล นาเยอะฮ เดอมตา กวล บอนนาละ
ตังเมอะฮ ชรีล เมื่อ กนตากุง ปะโลจโนเลา นาเมอะฮ ยะชรีล นออร ยอฮ นำยะชรีล นำเยอะฮ นำเยอะฮ
รอดกุด ลางตา รอกอม เลาเกา

กะนิ ตา รอกอม เลาเกา นองอะฮ ชรีล จิมมือ เกอนิ คาล เตนอาย ตียะเทา ชิ เมอะฮ ชรีล
นอมอด เปอะเกะปาก กางนอ อะฮ รือเลอะ

ชังตรีเตาะฮ เกอกี บอกอวน อีเนองเลา “ฮาดาววน อีชะเงย ถูกเปรียง ปะย่าเปรียง จี
เมอะ กนตูก กนระมาง ตังเมอะฮ กนเมือนเยอะ”

เรื่อง ไทยยาคำ

คนขมุเชื่อว่า นางทองคำนั้น มีเจ้าของ หรือ หูต เทวดาเป็นเจ้าของ มีการเล่าขานกันมาว่า ประมาณ 150 ปี ผ่านมา ยังมีหมู่บ้านแห่งหนึ่งตั้งอยู่ในป่าดงดิบ อยู่มาวันหนึ่งตะวันใกล้จะตกดิน มียายแก่ คนหนึ่งเดินเข้ามาในหมู่บ้าน เนื้อตัวเต็มไปด้วยตุ่มน้ำหนองไหลย้อย หน้าตาเป็นแผลพุพอง ตัวซูบผอมเดินโซ่ ซัดโซเซ ไปบ้านโน้น บ้านนี้แล้วขอ นอนพักสักหนึ่งคืน ไปนอนตั้งแต่หัวบ้าน จนถึงท้ายบ้าน ก็ไม่มีใคร บ้านไหนสักคนที่จะให้นอนพัก จนมืดค่ำ ยายแก่คนนั้น จึงเดินมาถึงบ้านแม่ยายคนหนึ่ง แล้วขออนอนพักค้าง คืน บ้านยายแม่ยายคนนั้น ซึ่งยายแม่ยายไม่มีลูก ไม่มีหลานอยู่คนเดียว ยายแม่ยายจึงเชิญ ยายที่เป็นโรคเรื้อนเข้ามา ในบ้าน พร้อมจัดหาอาหารให้กิน และปูเสื่อให้ยายคนนั้นนอน พอกลางคืนยายโรคเรื้อนก็บอกว่าปวดท้องยาย แม่ยายบอกว่า ให้ถ่ายลงในบ้านนี้แหละ เสร็จแล้วก็เอาครกตำข้าวครอบไว้ พรุ่งนี้เช้าฉันจะเอาไปทิ้งเอง

จากนั้น ทั้งสองคนก็นอนหลับ พอเช้าวันรุ่งขึ้น ยายแม่ยายคนนั้นก็ลุกขึ้นก่อไฟ พอไฟลุกสว่าง แล้ว ยายก็มองหาหญิงที่เป็นโรคเรื้อนนั้น แต่ไม่เห็น จึงเอาฟืนที่ติดไฟมาส่องดู ก็ไม่เห็น เห็นแต่แสงประกาย ระยิบระยับบนเสื้อที่หญิงโรคเรื้อนนั่นนอน แล้วสิ่งที่หญิงแม่ยายเห็นนั้นคือเห็นว่าเป็นทองคำ ยายจึงเดินไปที่ครก ซึ่งครอบไว้พอเข้ายายแม่ยายก็บอกกับชาวบ้านว่าแท้จริง หญิงเรื้อนนั่น เป็นแม่ทองคำ ทุกคนก็รีบตามยายเรื้อนไป และนางมาหายในลำห้วยแห่งหนึ่งที่มีชื่อว่า ห้วยเลาเกา ยายแม่ยายคนนั้น ก็เปลี่ยนฐานะทันที จาก คนยากจน เป็นคนรวย

ข้อคิด หรือ คติเตือนใจ นิทานเรื่องนี้สอนให้เรารู้จัก การเอื้อเฟื้อเอ็นดูผู้อื่น

5) ชังตรีเตาะฮ โยรเปื่อนชริล

ผู้เขียน นายคตนันต์ เรือนเทอม

อะฮุกง โมยงุง ตังยัด ตาปริ อะฮากง ตะปญา โมยกลอง นัมระมาง เลือเปริยง นองอะฮ ก้อน โยร ยงมะฮ ฮานปิจ เปื่อฮ ตาย เปื่อฮ แฮม นอตาทุง ตังเปี พรอม อะฮเด็ก กนกุ โลรปะยัม แมนก้อนโยร เจ ตุกแญร เปื่อฮ กรัวยด เปื่อฮ รือโกะจำ เกอชาย โลร ชาย ประญา เจโลร อวนกน ยาม ตังเปื่อน อวนกน ครายฮ ตังเปื่อนโลจ จิมมือ ก้อนแนะ กนเทายัด รอดเต็น กิมจรั

โมยมือ อะฮก้อน จิมกิน ปาร (2) กน เปลีย เลือเปริยง เมอะฮก้อน ตะปญา ชะนาเยาะฮ แมนรอต ตากางโยร ละเอือก ชะนา แมนชิต นานัมแฮม พรองตาย กุดตูละ ตากางโยร นัมตาย นาอิก กุด นากุดแซดโฮจโลร เยาะฮ ก้อนโยร นาชะมัญ ชังโยร ประญา (กึรเลาะฮ ชังชะนา โลรเยะ)

ก้อนโยร แฮมเต็น ๆ ตากलग ละอะรือเญือม อิเมอะ กนตูก ยัดกาง เตราะ

ก้อนตะปญา จาง เปัยร์ เมอะ

ก้อนโยร โลร ตามรึด ตามกรอง ประญา เตะแจบ เตะมวน

ก้อนตะปญา ยัดครายฮ ชังโยร ประญา ยัดเอ็ด นากูญ กลางยัด ตักแกม ตีมระ นามาญ ตาย เมอะฮ กลางเมอะ? เปลียรัง

ก้อนโยร เมอะกลาง เปละะ กลางแลง ตายมอด ตามก อะฮ โวฮวาญ เปอะ ตะเล็งแวล

ก่อนตะปะญา เนิงตา รือเญ้อม เป้เมอะ กลางเปเลาะ เกอเมอะฮ **ซรีล**. อวนตาย มอดกลาง เปอะเลอะๆ ฮีแสมเจกาย ปรับกรัว กายยัด เยาะตาย.

ก่อนโยร เป้เปื่อน แสม ตายตุก ตายยาก กรัว เจฮด ตั้งเป้อะ ยงมะฮ เพร แสมนอ เจพาน ตาย นออีก นอเกินตรารอิ

ก่อนตะปะญา เป้ยร์เมอะ ตาย อะยัด เตอะเยาะ จอยเยาะ แต่ง เยาะซาง โมยมือ อะ เจ ะมาง อวนตายมัน รือเญ้อม (โลรโฮจ นากาย กางบอก ตีรเตอะฮ ยง มัย เพร นาเตะ ยงมะฮ นาแจะ ตีรวาฮ ะฮ ปีนตุส ตัดยง ตัดมะฮ

วาย กะนิ กลาดเยาะฮ ลายมือ กนตากุง ตากาง โลรปรัม ชะนา แตะ ชะนา ยัดอด โมยมือ ตีมเกาะปรองเกละ เยาะฮตามก เมื่อชะนา เยาะฮรอด ตามก เกละจิงกุล เลากะเกอ ก็เมอะฮบอน โอะบุด กลาง ตะเล็ง นาตีเมเกาะ จิงกะวะ เดอม นาแฮด...เกอ ก็ เป้เมอะ กลาง เกอเมอะฮ **ซรีล** **ซรีล** ซีร์เมอะ อะฮปะ กลองแนะ อะฮปะ กลองนี้้ม ตอเยาะฮ เจเปเลาะ ตุกยาก เปเลาะยาก ชะนา มอด**ซรีล** เราะตา ญั่งฮอด ลักกิญ โฮจ ชะนา กายตากุง นาตีเมเกาะ เลากะเกอ เตะฮา ตาเยาะฮ เลากะเมอะฮ เตะเนอ วายกะนิ นาตีเมเกาะ มอด**ซรีล** ตามแตง ซร้อย ซังติ ซีร์ปัด ซังปิงกะ ลักโฮจโลจ นามอด เยาะฮแลก กะมูล ตีปะเตะ ลิมโปฮ ตราก โระกาง กลางจะโอะ ลักโฮจ

วายกะนิ กลาดเยาะฮ ลายมง ชะนา ะมาง เลือเยาะ ตากุง ก้อนกานา อินตารนา จูรี อเญ้อม เลากะนาเปื่อนเตะ เกละระมาง โมยมือ ชะนา จัดงาน เตะเยาะ ชะนา กะเอย นอตากุง กะเอย ยงมะฮ เพร กาย เปอะเย้อม ยง มะฮ เพร ญูญเย้อม อะฮปะ กะมูล อะฮ**ซรีล** ซังปิงกะ ชะนา มะฮ ยง ตีร์เกิด ซังเต เกยฮัก เกยอินตาร เกอดิ นอปะโลจ ตากุง กายรัก นับทือ ก้อนโยร โฮจ กลายเมอะฮ ซังตีรเตอะฮ ลักทิง เกอดิ...

ซังตีร์เกิด ซังตินซอน (ชะฮองตึง จำกาก เปื่อน กนตึง ฮาตา จำกาก)

เรื่อง เด็กกำพร้าได้ทอง

กาลครั้งหนึ่ง ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในป่าลึก แต่ก็ยังมีบ้านเศรษฐีที่ใหญ่โต และ ร่ำรวยมากกว่าใครในบ้านนั้น แต่อีกมุมหนึ่งก็มีเด็กกำพร้าหนุ่ม ซึ่งพ่อ แม่เสียชีวิตโดยทิ้งให้อยู่เพียงตามลำพัง ไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีคนคบหา จะมีก็แต่ผู้คนที่คอยจะพูดดูถูก ดูหมิ่น กระทั่งพูดคำหยาบคายแก่เขา ถึงแม้เด็กหนุ่มจะดูยากจน แม้บ้านที่ซุกหัวนอนก็เป็นเพียงหลังเล็ก ๆ ทำด้วยไม้ไผ่ที่เก่า และผุพังไปบ้าง เสื้อผ้าก็ไม่มีจะนุ่ง ข้าวสารก็ไม่มีจะแช่ แต่ว่าเด็กหนุ่มคนนี้มีดีทางด้านวาทยศิลป์ คือการพูดจาดี รู้กาลเทศะ ไม่ว่าจะเป็นการพูดให้คนร้องไห้ หรือให้คนหัวเราะจนไม่หยุดเขาก็ทำได้ ฉะนั้นวันๆจะมีคน ที่ไม่รู้จะทำอะไร หรือว่างงาน ก็จะเข้าไปนั่งคุย และฟังเขาพูดเพื่อให้หายเครียด

วันหนึ่งมีหญิงสาว 2 คน ซึ่งมีรูปร่างสวยงามกว่าใครในหมู่บ้าน ที่สำคัญยังเป็นลูกเศรษฐีที่รวยที่สุดในหมู่บ้าน พอตีสาวทั้งสองได้เดินผ่านหน้าบ้านหนุ่มกำพร้าก็เลยอยากจะเข้าไปขอไฟเพื่อจุดบุหรือน้องสาวเป็นคนชวนพี่สาวให้เข้าไป แต่พี่สาวไม่อยากเข้าไปอาจเป็นเพราะรังเกียจขยะแขยงส่วนน้องสาวก็เข้าไปในบ้าน เลยได้พูดคุยและสนทนากัน (บทสนทนา)

หนุ่มกำพร้าว เชิญมานั่งข้างในซิ ดีใจที่น้องเข้ามาที่บ้านคนจน ที่ผู้พัง และเก่าหอมช่อ

ลูกเศรษฐี ไม่เป็นไร น้องก็ได้รังเกียจ แต่เต็มใจ

หนุ่มกำพร้าว ก็พูดไปต่างๆนา ตามประสาคนหนุ่มที่โลซ่อ และไร้เดียงสา ไม่มีพิษมีภัยกับใคร

ลูกเศรษฐี ช่วงเวลานั้นลูกเศรษฐีเองมีความสุขกับการได้พูดคุย(เธอเองก็แอบชอบเด็กหนุ่ม)

ลูกเศรษฐี ระหว่างที่กำลังหัวเราะก็ได้สังเกตเห็นหินก้อนหนึ่งสีเหลืองอร่าม สวยดิดตา ก็เลย

ถามว่า

ลูกเศรษฐี เอะ...นั่นหินอะไร?สวยจัง

หนุ่มกำพร้าว อ้อ...หิน ธรรมดาที่เพิ่งเก็บได้จากภูเขาลูกโน้น พี่เอาไว้ฝนมีด บ่นภูเขายังมีมากมาย (เขาเข้าใจว่าเป็นหินจริงๆ)

ลูกเศรษฐี เธอเองรู้ดีแกใจว่าหินนั้นไม่ใช่หินฝนมีดธรรมดาแน่นอนเธอพูดต่อไปว่า วันนี้ น้องจะเก็บเข้าของมาอยู่กับพี่นะ

หนุ่มกำพร้าว พูดอะไรอย่างนี้ อย่ามาล้อเล่น และไม่ได้จะถ้าน้องมาอยู่กับพี่ พ่อแม่ และพี่ชายของน้องต้องมาฆ่าพี่ตายแน่ๆเพราะพี่เป็นคนจน พ่อแม่ก็ไม่มี แม่บ้านก็ไม่มีจะนอน

ลูกเศรษฐี ไม่เป็นไรหรอกพี่ เมื่อเราอยู่ด้วยกันก็ต้องช่วยกันทำมาหากินวันหนึ่งครอบครัวเราก็มีกิน มีใช้ และพี่ต้องมั่นใจหน่อยนะจ๊ะ

เมื่อพูดเสร็จแล้วเธอก็ลากลับบ้าน เพื่อไปบอกพ่อ แม่ พี่ชายตามที่ได้พูดตกลงกับหนุ่มกำพร้าว แต่...คำตอบที่เธอได้คือ พ่อ แม่ และพี่ชายต่างก็พูดว่า “ถ้าจะไปอยู่กับไอ้คนจนจริงๆก็ตัดจากการเป็นพ่อ แม่ สะดึกกว่า แล้วก่อนที่เธอจะไป ทั้งพ่อ และพี่ชายก็เขียนตีเธอพร้อมกับขับไล่เธอออกจากบ้านอย่างไม่มีคน

หลังจากที่เธอเก็บเข้าของก็ย้ายไปอยู่กับหนุ่มกำพร้าว วันเวลาผ่านไปหลายวัน ชาวบ้านในหมู่บ้านต่างก็พูด และนินทาเธอต่างๆนาๆ แต่เธอก็อดทน อยู่มาวันหนึ่งเธอจึงชวนสามีของเธอไปยังภูเขาลูกโน้น ต่อมาเมื่อทั้งสองเดินทางไปถึงภูเขาลูกโน้น แล้วสามีก็ชี้ พร้อมกับบอกว่าที่ตรงแหละที่พี่เก็บหิน ขณะที่เธอเอามือมาค้ำยืมบริเวณนั้น โอโฮ...ว้าว....อะไรกันนี้? นี่มันไม่ใช่หินธรรมดาซะแล้ว แต่มันเป็นทองทั้งหมดเลย ทั้งก้อนเล็ก และก้อนใหญ่ แล้วเธอก็บอกกับสามีตัวเองว่า อย่าเอาเรื่องนี้ไปบอกใคร ต่อไปนี่เราไม่ต้องรับจ้างทำงาน และทำไร่ ทำสวนอีกต่อไปแล้ว เพราะเราจะขนทองเหล่านี้กลับ เพื่อมาเจียรระโน แปรรูป เป็นสร้อยคอ กำไลแขน ตุ้มหู และทำเป็นเครื่องประดับตกแต่งต่างๆมากมาย ทั้งนี้เพราะเธอก็ได้เรียนรู้วิธีแปรรูปจากพ่อของเธอ หลังจากนั้นเธอก็ใช้เวลาและทุ่มเทกับงานเหล่านี้ จนเสร็จ จากนั้นเธอก็นำมาแลกเงิน แลกที่ดิน วัวควาย และสัตว์อีกมากมาย ทั้งสร้างบ้านที่ใหญ่โต มีทั้งบ่าวไพร่ คนที่คอยรับใช้ จากนั้นไม่กี่เดือน ทั้งเธอและสามีก็เปลี่ยนสถานะใหม่หมด คือร่ำรวยที่สุดในหมู่บ้าน ทั้งสองได้ช่วยเหลือคนยากจน ส่วนญาติพี่น้องก็เกิดความอิจฉาครอบครัวหนุ่มกำพร้าว

วันหนึ่ง ทั้งสามี และภรรยาก็จัดงานแต่งงานอย่างยิ่งใหญ่ คือเชิญคนในหมู่บ้านมาร่วมงาน และเชิญแขกที่พิเศษ คือ พ่อแม่ และพี่ชายของเธอ โดยที่เธอเป็นคนไปเชิญเขาที่บ้านด้วยตนเอง และภาพที่เห็นในวันนั้นคือ ทั้งพ่อแม่ พี่ชายต่างก็ร้องไห้เสียใจ เกิดความละอายแก่ใจที่พูดดูถูก ดูหมิ่น เคยดุด่า และขับไล่เธอ และไม่นึกเลยว่าคำสินสอดที่วางอยู่ตรงหน้าจะมีค่ามหาศาล คือเงินทอง สร้อยคอ เครื่องประดับฯลฯ

แต่เธอกลับพูดว่าไม่เป็นไรหรอก ไม่ถือสา ตั้งแต่นั้นพ่อกับแม่ ญาติพี่น้อง คนในหมู่บ้านต่างก็ยอมรับ เคารพ รัก และศรัทธาในตัวเขา และมีคนกล่าวขานต่อๆกันมาจนถึงทุกวันนี้

ลักษณะสามี ภรรยาที่ดี คือเข้าใจกัน

เราไม่ควรมองดูคนแต่รูปลักษณ์ภายนอก แต่ควรมองดูคนที่ภายใน คือ จิตใจ และการกระทำ เราไม่ควรพุดดูหมิ่น หรือดูถูก และพุดซ้ำเติมผู้อื่น แต่เราควรถ่อมใจ

คติ หรือข้อคิด ที่ได้จากนิทานเรื่องนี้คือ “ไม่ล้มข้ามได้ แต่คนล้มอย่าข้าม”

6) ชังตรีเตาะฮ์ เกละ กิมประ เยาะฮ์โลฮ์

อะฮ์โมยมือ ชะนานิ เกละตี้มเกาะ ชะนาออร์เยาะ เตเยาะฮ์โลฮ์ ชะนา รอด ตาอม เกละ เกือนกัล ตูตชะอง มายเปอะ โฮจชะนา คาจ อม ตาซวรต ลักรอด เจโก๊ะ อมตัง เปจूर ปีรยง เมจชะนา คาจ อม เปิกซีก เกอ เลื่อมเลาะฮ์ เมอะฮกน โฮจเรอะฮ์ แต่งเต มาญุชะนา ชะวา เตงเมอะฮ์? เกละเลา เต คาจ อม ปาจเปอะกัอน ปีรยง (โลร ตังโรยฮ์) ปีรยง มาญุเลา ชะวาคาจ อมจूर รอดตาเมอะฮ์? แะนิ อม รอด ตาตีอะฮ์ กัล เกอดิ ฮาเจงัด นาตี้มเกาะ เลารัง ปีรยง เเงะ เลาะชะนา เจแต่งรัง ปีรยง มาญุ ชะวา เจ เตะเมอะฮ์ เตเจอวน ครอ ชะวา ฮาตา คาจ อม ปีรยง ปรับ ชะนา เยาะปลอง กับระเวะ วายกะนิ ชะนา ภายตา ทาง เราะงอร ปลองฮัก เกอโกฮ์ ปิจ ระเวะ นัก ตี้มเกาะ มอดปิจ ชะนารอด ตากาง กระ เดอมไต ซำเมอะฮ์

ซรีล ปะโลจ วายกะนิ ชะนา อะฮ์เปอะ อะฮ์ มะฮ์

วาย กะนิ ยัดเอ็ด อะฮ์ เกละ ตี้มเกาะ แกมทาง รอดมาญุ เลา ชะวา อะฮ์ ระมาง ชะวา แต่งเมอะ? ชะนาเลา เตเยาะฮ์ คาจ อม..... โลร เปตาซิด วายกะนิ ชะนาเกละ ตี้มเกาะ ออร์เยาะ เตเยาะฮ์ แต่งเมือน ชะน่านำพริ้ม ปีรยง เมจ เกอ เรอะฮ์ มาญุ ชะนาเลา ไนชะวา คาจ อม เกอยัด นังเมอะ? นำเกละ เลาดิง ตางง เกอดิฮารอด ตาป็น นำตี้มเกาะ เลา เกอลาก อะฮ์คาจ ตาไน อมยัด เตียงพริ้ม อมเป็จूर ปีรยง เมจชะนา เลา เป็เมือนเยาะ ปีรยง กูรเปอะ ชะนา โฮจ ฮานปะปาร

ชังตรีเตาะฮ์ กีเลา “เมอะฮ์โมย กลอง โมย รือเญือมเยาะ เมอะฮ์ ชิง ตีเลอะฮ์”

เรื่อง สามีภรรยา หาปลา

กาลครั้งหนึ่ง มีสามีภรรยาคู่หนึ่ง ชวนกันไปหาปลาที่ลำห้วย พอมาถึงลำห้วยสามีก็นั่งต้นไม้ แล้วทำสัญลักษณ์บนต้นไม้ จากนั้นก็ช่วยกันวิดน้ำออกจากแอ่งน้ำ ตั้งแต่เช้าจนถึงเย็นแต่น้ำก็ไม่ลดลง พญานาคได้ยินแล้วรู้สึกรำคาญขึ้นมา เลยแปลงกายเป็นมนุษย์ แล้วขึ้นมาถามว่า เจ้ามาวิดน้ำทำไม? เราวิดน้ำเพื่อจับลูกพญานาคไปกิน (สามีตอบ อาจเป็นช่วงเวลาที่เหนื่อยเลยพุดประชด) ภรรยาพุดต่ออีกว่าใช่ เราวิดน้ำใกล้จะหมดเห็นสัญลักษณ์ที่เราทำไว้ไหม? พอพญานาคได้ยินจึงตกใจกลัวจนตัวสั่น จึงอ้อนวอนว่าอย่าทำอย่างนี้เลย เราจะให้รางวัลแก่เจ้าทั้งสอง คือให้ชิงหนึ่ง กับต้นหวาย พอทั้งสองกลับระหว่าทางรู้สึกว่าย่ำแย่หนัก เหน็ดเหนื่อยจึงทิ้ง พอมาถึงบ้าน แล้วทั้งสองก็เปิดดู ปรากฏว่าเป็นทองคำ ทั้งสองก็ดีใจ ต่อมาชีวิตทั้งสองคนก็ดีขึ้นจนคนข้างบ้านรู้สึกแปลกใจ

หลายวันผ่านไป มีสามี ภรรยาคู่ใหม่ มาถามว่า ทำไมพวกเจ้าถึงรำรวยขึ้น? เพราะอะไร? พวกเจ้าทำอะไร? ซึ่งมาถามวันละ 9-10 ครั้ง เลยรำคาญ ก็เลยตอบว่า เราไปหาปลาที่ลำห้วย....พูดยังไม่ทันจบ คำ ทั้งสองคนก็ไป พอมาถึงแล้วก็ทำอย่างที่มีสามี ภรรยาคู่แรกทำทุกอย่าง แล้วพญานาคก็แปลงกายขึ้นมา ถามว่าพวกเจ้าทำอะไร? สามีเป็นคนตอบ เราวิดน้ำใกล้จะหมดเห็นสัญลักษณ์ที่เราทำไว้ไหม? “ภรรยาบอกว่าอย่าเชื่อ” น้ำก็ยังเหมือนเดิม ไม่เห็นลดเลย เมื่อพญานาคได้ยิน ก็ไม่กลัว เพราะทั้งสองพูดไม่ตรงกัน จึงฆ่าทั้งสอง กินเสีย

นิทานเรื่องนี้ สอนให้รู้ว่า “การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ย่อมเป็นผลดีต่อเขาทั้งสอง”

3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน

3.1 สื่อที่ใช้ในการประกอบการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน

3.1.1 หนังสือนิทานเล่มเล็ก

1) ยะซัง ยะมอม

ซังตึรเตาะฮ : กนเทา

รูป : โกติเศส วงศ์ชัย

อะฮ จีบกัน โมย กน มาน ก้อน และฮ เจ เกิด เกละ นา เยาะฮ เปอล. นา เมอะฮ มะ อวน ก้อน จิม เราะ ปารกน เยาะฮ ซอก ฮิเอียร ซู. ก้อน ตีมเราะ ปารกน ซอก ฮิเอียร ตาเมอะ ดั่ง เปอะฮ. ซะน้ำ เยาะฮ เปือน ฮิเอียร ตากุง ยะซัง ยะมอม. ยะซัง ยะมอม นอ ปรับ ซะ น้ำ เตะ อม กิลมะ กน โมย ตะลิ้ม. โฮจ เลา อวน ซะ น้ำ ปุม เปอะ เยาะฮ นัม งอร. ซะน้ำ ภาย ตากุง นัม งอร. ซะน้ำ ปุม อม กิลมะ ปุม ปิจ กัมญะ นัม งอร เยาะฮ ลัก รอด ตากาง. ซะ น้ำ รอด ตากาง นอ เลอ ซู ซูโอจ. มะ ซะ น้ำ มาญ “ซะวา เยาะฮ เปือน ฮิเอียร ตา เยอะฮ” ซะ น้ำ เลา “ตากุง ยะซัง ยะมอม” มะ ซะน้ำ ตรัน เลา “ซะ น้ำ เมอะ ญัก อี เจ ฮาน”. วาย กะ นิ ยะซัง ยะมอม เยาะฮ ซอก ปาจ ซะ น้ำ ปาร กน. เยาะฮ คอด นัม กัมญะ อม กิลมะ นัม ซะ น้ำ ปุน ปิจ ตา งอร. ลัก รอด ตากุง.

นัม มะ เนิง เลา ซะน้ำ ญัก เจ รอด ปาจ ตากาง มะ นา ก้อน นัมแนะ เรอะฮ เปบ ตา ปินตรัก. แฮม เยาะฮ เปบ ตา กะตัง มาร. นัม ต้าย เปย ตา กะตัง จิมงาย รายฮ. ซะ น้ำ ญัก คอด เม็ง กลิ่น ปุบ มะ เยาะ ก้อน นัม แนะ ตา ปินตรัก. ซะน้ำ มอด ปีรจूर จ้าก เปอะ. โฮจ คอด ตา กะตัง จิมงายฮ. ซะ น้ำ ตัมแอะฮ เลอ มอด กะตัง กะ ปัง ปิจ. คิด กะ ตัง มาร ปุบ แฮม ซะ น้ำ เลอ จอย เยาะ จ้าก เปอะ. นอง นัม ต้าย ญัก ซอก เปปุบ. เกอ ตูลียน ยาม ชีรเอง มะ น้ำ แฮม ปาร กน. เกอ เลอ เยาะฮ นัม งอร ซอก ยง. วาย กะ นิ เกอ ปุบ ยง เกอ ยาม ชีรกก ยง โฮจ ตีร เตาะฮ ยง เกอ เตะ. ซะน้ำ ยง ภาย ตากุง โฮจ รอด ตากาง. ยง เกอ มวน เร เลาะ เมอะ กะ เซะ ตา ตีมร. มวน มัร กะอึบ เซะ ตา อมปัง. มวน กะ อาญู เซะ

ตา มะฮ จัม. มวน จีระละ เซะ ตา ซาด. เซ่น้ำ ญัก รอด เยะาะ ปะเซี่ยม เซะ น้ำ สุร ปีรเลื่อ กะ
ปี่รแตะฮ รึงเกอะ กุด มัด เซ่น้ำ มอด อมบั้ง เจรา มัด มัร กะอึบ นอ เลียน ตก. เกิด เจ มอด
มะฮ จัม กะอาญู กลัย สุจ. เซะ น้ำ จีม ตา ซาด จีระละ กลัย ตับ อินตรง. เซ่น้ำ จีม เวล ตา
ซาด ยาม. จุระอะ มัด มุฮ ชัมแอะฮ นัม ยง มวน เรละอะ มอด กะมั้ง กิด เซ่น้ำ ญัก ฮาน ปะ
ปาร. เซะ น้ำ ก้อน ยง เลอ ยัด ปrompt เยะาะ เด็ก ปาร กน. จอย เยะาะ เออะ เวียก ยัด ตา กาง.

เรื่องยายซัง ยายมอม

มีผู้หญิงคนหนึ่งท้องแก่ใกล้คลอด สามีนางออกไปรับจ้างต่างหมู่บ้าน แม่จึงให้ลูก
ชายทั้งสองคนออกไปหาไก่มาสู่ขวัญ ลูกชายสองคนจึงออกไปหาไก่ที่ไหนก็ไม่มี เขาทั้งสองจึงไปได้ไก่ที่หมู่บ้าน
ยายซัง ยายมอม ยายซัง ยายมอมได้ให้อ้อยแก่มากเขาคนละท่อน เสร็จจากนั้นบอกให้เด็กทั้งสองเคี้ยวกิน
อ้อยไปตามทางที่กลับด้วย เขาทั้งสองเดินกลับบ้านตามทาง ทั้งสองเคี้ยวอ้อย ทิ้งกากอ้อยไว้ตามทางเดินไป
จึงถึงบ้าน ทั้งสองกลับมาถึงบ้าน พวกเขารีบทำพิธีสู่ขวัญเสร็จ แม่จึงถามทั้งสองว่า “ลูก ๆ ไปได้ไก่มาจาก
ไหนจ๊ะ” ลูกทั้งสองตอบว่า “ได้ที่หมู่บ้านยายซัง ยายมอมจ๊ะ” แม่ตกใจแล้วพูดว่า “ยายทั้งสองเป็นยักษ์
พวกเราต้องตายแน่”

ต่อมายายซัง ยายมอม ตามหาเด็กทั้งสอง ตามกลิ่นตามกากอ้อยที่ทั้งสองเคี้ยวทิ้งไว้
ตามทางจนถึงหมู่บ้าน แม่รู้ว่ายักษ์ทั้งสองตนจะมาที่บ้านแน่ แม่กับลูกน้อยจึงไปแอบที่เก็บของชั้นบนของบ้าน
น้องไปแอบที่ไหเกลือ พี่ชายไปแอบที่ไหพริกแห้ง ยักษ์ทั้งสองตัวดมกลิ่นจนเจอ แม่และลูกน้อยที่ห้องเก็บของ
ชั้นบน ยักษ์ทั้งสองจึงเอาลงมาฉีกกิน เสร็จจากนั้นก็ดมกลิ่นที่ไหพริกแห้ง ยักษ์ทั้งสองตาม พวกมันจึงเอาไ
โยนทิ้ง แล้วดมกลิ่นที่ไหเกลือ ก็เจอน้องคนเล็ก พวกยักษ์จึงช่วยกันฉีกกิน เหลือพี่ชาย ยักษ์หาไม่เจอ เขาเลย
หนีไป ร้องให้ส่งสารแม่และน้อง ๆ ทั้งสองคน เขาเดินไปตามทางเพื่อไปตามหาพ่อ ต่อจากนั้นเขาก็ไปเจอพ่อ
เขาร้องไห้กอดพ่อ เสร็จแล้วเขาจึงเล่าเรื่องราวทั้งหมดให้พ่อฟัง ทั้งสองพ่อลูกกลับไปยังหมู่บ้าน แล้วไปที่บ้าน
พ่อเขาจึงเสกคาถาใส่ปลาไว้ในเตาไฟ เสกงู ตะขาบ ใส่ไว้ในกระบอกน้ำไม้ไผ่ เสกตัวต่อใส่ไว้ในข้าวแช่ เสก
หนามไว้ในเสื้อ ยักษ์ทั้งสองกลับมาตอนกลางคืน ทั้งสองก่อไฟ พอเป่าไฟ ปลาที่ดั้น แฉ่ถ่านก็กระเด็นเข้าตา ทั้ง
สองหยิบเอากระบอกน้ำไม้ไผ่จะล้างตา งู ตะขาบก็ออกมาฉกกัด เปิดจะเอาข้าวแช่ ตัวต่อก็ออกมาต่อย ทั้ง
สองนอนที่เสื้อ หนามก็ทิ่มแทงหลัง ยักษ์ทั้งสองนอนเกลือกกลิ้งที่เสื้อ ร้องไห้ ต้องการจะลุกขึ้น ตา จมูก ก็บวม
เป่ง ฝ่ายพ่อจึงเสกคาถาใส่มีดดาบแล้วฟัน ยักษ์ทั้งสองตนจนตาย ทั้งสองพ่อลูกจึงอยู่ด้วยกันเพียงลำพัง
ช่วยกันทำงานอยู่บ้าน

2) เต่า เยะาะ กะ

ซังตึรเตาะฮ : โกติเศส วงค์ชัย

รูป : โกติเศส วงค์ชัย

เต่า เยะาะ กะ เมอะฮ เยะาะ ปrompt เยะาะ โมย มือ เต่า ปrompt กะ เยะาะฮ พิก รือเลอะ
อินโตะ รือญืออม ตามก. กะเลา “เต เป่ เยะาะฮ เต ยัด ตา อม เลอะ โฮจ.” เต่า เรอะ ตามก พิกอินโตะ รือ

เญ่อม แซะ. พิก โหจ เต่า จูร ปรง กะ เรอะ พิก อินโตะ รือ เญ่อม เมะ กะเลา “เต เป้ เยอะฮ เต กราน.” มือ ปาร เต่า เรอะ ตามก กูญ ชังเปลี้ย อะฮ โทมก โวะฮ วาญ ปะแนะ ปะนัม. มือ เปะ เต่า เยอะฮ ปรง กะเมะ เต่า ตีรเตะฮ ชังเปลี้ย ตามก อะฮ โวะฮวาญ. มือเปื่อง เต่า เรอะ ตามก กูญ กน เป้ง ตู้ด ชะออง เรือม ปรี. เต่า จูร โลร กะเตะ เลา เอ็ด ปรี เจวาร อมเจงต์ อีเจ ฮาน กะตัง เป้ กิมังร. มือ ตอล ปรี กอยวาร อมจัต กะมะ เป้ รอด โต อม ฮาน กัมเอ็ด. มือ รัก เต่า ดิน เตอม โตอม ชัม ฮาน ยอร ยัด ปูร โต ยุ รอด ปก เปอะฮ.

เรื่อง เต่ากับปลา

เต่ากับปลาเป็นเพื่อนกัน มีอยู่วันหนึ่งเต่าได้ชวนปลาไปฝึกการหายใจบนบก ปลาบอกว่า “เราไม่ไป เราอยู่ใต้น้ำดีแล้ว” เต่าขึ้นไปบนบก เพื่อไปฝึกคนเดียว ฝึกเสร็จแล้วเต่าลงไปชวนปลาไปฝึกการหายใจอีก ปลาบอก “เราไม่ไป ขี้เกียจ” วันที่สองเต่าขึ้นไปบนบก เห็นแต่สิ่งสวยงามมากมาย วันที่สามเต่าไปชวนปลาอีก เต่าให้ฟังว่าบนบกมีสิ่งสวยงามมากมาย มีสัตว์บก ทั้งตัวเล็ก ตัวใหญ่ วันที่สี่เต่าขึ้นไปบนบก เห็นคนตัดต้นไม้ ทำลายป่า เต่าลงไปพูดให้ปลาฟังว่า เดียวนี้อากาศร้อน น้ำจะแห้งหมด พวกเราก็จะพากันตาย ปลาก็ไม่ฟัง วันที่ห้าอากาศค่อย ๆ ร้อน น้ำก็ค่อย ๆ แห้งลง ฝนก็ไม่ตก สัตว์น้ำทั้งหลายค่อย ๆ พากันตายลง วันที่หก เต่ายืนดูสัตว์น้ำตายกันหมด มีแมลงวันตอม สัตว์บกพากันมากัดกิน

3) ก้อนโยร เยอะ ตะซังกราจ

ซังตีรเตะฮ : กนเทา

รูป : โกติเศส วงค์ชัย

ก้อนโยร เยอะฮ เกาะ ชิม ตายุ. ตะซังกราจ ปุบ เกอ ตา งอร เลอ ครอ เต เยอะฮ แด. ก้อนโยร เลอ อวน เกอ เยอะฮ เตอะ เต. ก้อนโยร ชะน้ำ ตะซังกราจ จอย เยอะ แดง ชุม โหจ. ชะน้ำ เตน เกาะ ชิม ตา ชุม. ก้อนโยร ปิณ เปือน ชิม ปะแนะ ปะนัม เกอ ปัน ตะซังกราจ เตะ ชิม นัม นัม. ชะ น้ำ ลาย เยอะ เต เยอะฮ. ตะซังกราจ มาญ ก้อนโยร “เยะ เจ เยอะฮ งอร อม เลอ เจ เยอะ งอร มก” ก้อนโยร เลา “เต เยอะฮ งอร อม” ตะซังกราจ เลอ เยอะฮ งอร มก. ก้อนโยร เยอะฮ ปุบ กะ ปุบ เลิน ปุบ กะตาม. นอ เลอ ครอ เปอะ ชิมแด. เกอเลอ ปัน อวน เยอะ นอ. นอ เลอ ปัน เกอ เตะ เอนชะนุ. ก้อนโยร เกอ เยอะฮ ปุบ กาง รอ. เกอ เลอ มอด เอนชะนุ ปาม เปอะฮ ตา ปีรลง แนะ ปีรลง นัม โหจ เกอ เลอ กูด ยัด เกาะ ตา กลวง กาง. ตะซังกราจ แสด เยอะ เต รอด. นอ รอด แกวด กาง เลา เจ เปอะ ก้อนโยร. นอ เลอ ปีร ตะเนะฮ อวน วาง เจ ควด เปอะ ก้อนโยร. นอ แดง ปีร ตะเนะฮ กูด ตา ปีรลง แนะ ปีรลง นัม เจ ตวด ก้อนโยร. โหจ นอ เลอ วัด เอนชะนุ นัม ก้อนโยร ปาม. ก้อนโยร เลียน มอด กะมั่ง เจ กิด อวน นอ ฮาน. ตะซังกราจ นอ ครอ เลา “ตา พาน อี เนอ อี เงาะ โหจ.” “ตาพาน อี อวน แยะ ปลอย อี อี เจ อวน แยะ เตะ ชรีล กะมูล” ตะซังกราจ เลอ อวน เยอะ เต กาย มอด ชรีล กะมูล ตากุง เต. ตะซังกราจ นอ มอด อวน ก้อนโยร เตะ ชรีล โหจ ก้อนโยร ปลอย นอ กาย ตากุง. ก้อนโยร มอด ชรีล กะมูล กาย ตากาง เกอ เลอ กลาย เมอ กร ระมาง.

เรื่อง เด็กกำพร้ากับผีปากยาว

เด็กกำพร้าไปดักยิงนกในป่า ผีปากยาวเจอเขาระหว่างเดินทาง ผีปากยาวจึงขอไปด้วย เด็กกำพร้าก็เลยให้เขาไปด้วย เด็กกำพร้ากับผีปากยาวช่วยกันทำซุ้มเสร็จ เขาทั้งสองจึงนั่งรอ ดักยิงนกในซุ้ม เด็กกำพร้ายิงนกได้ทั้งตัวเล็ก ตัวใหญ่ เขาจึงแบ่งนกตัวใหญ่ให้กับผีปากยาว ทั้งสองจึงแยกย้ายกันไปคนละทาง ผีปากยาวถามเด็กกำพร้าว่า “นายจะกลับไปทานน้ำหรือกลับไปทางบก” เด็กกำพร้าตอบ “ฉันจะกลับทางน้ำ” ผีปากยาวจึงกลับไปทางบก เด็กกำพร้าเดินทางไปเจอ ปลา ปลาช่อน ปู พวกเขาจึงขอกินนกด้วย เขาจึงแบ่งนกให้พวกเขา พวกเขาจึงให้เชือกพิเศษ เด็กกำพร้าไปเจอบ้านร้าง เขาจึงเอาเชือกพิเศษทำเป็นกับดัก ดักตามหน้าต่าง ประตูบ้าน เสร็จแล้ว เขาจึงเข้าไปอยู่ในบ้าน ผีปากยาวเรียกพวกเพื่อน ๆ มา พวกเขามาล้อมบ้านร้าง เพื่อว่าจะจับกินเด็กกำพร้า พวกเขาจึงยึดปากให้ยาวจะดูกินเด็กกำพร้า พวกเขายึดปากยาว ยาวเข้าไปตามประตู หน้าต่าง ประตูบ้าน จะดูกินเด็กกำพร้า จากนั้นพวกเขาก็ถูกเชือกพิเศษรัดปากที่เด็กกำพร้าดักไว้ เด็กกำพร้าถือมีดออกมาจะฟันให้พวกเขาตาย ผีปากยาวขอร้องว่า “อย่าฆ่าพวกเราเลย พวกเรากลับแล้ว” “อย่าฆ่าพวกเรา ปล่อยพวกเราเถอะ พวกเราจะให้ทอง เงิน แก่ท่าน” ผีปากยาวจึงให้พวกตนกลับไปเอาทองเงิน ที่เมืองของพวกเขา ผีปากยาว เอาทองเงินให้เด็กกำพร้า จากนั้นเด็กกำพร้าจึงปล่อยพวกเขากลับไป เด็กกำพร้าจึงนำเอาทองเงิน กลับไปบ้าน เขาจึงได้กลายเป็นเศรษฐี ร่ำรวย

4) อม รือ เญีอม

ซังตืรเตะฮ : มะชะเติน

รูป : กอนนัมมะ

มะพน นา อะฮ ระ โมย กลอง. ตา ระ นา อะฮ ซัง ปะ ซิม โวะฮ. นา เมอะฮ กนกัญ กอน กาง นอ กุ รอด มาญ ซัง นา ปัน ซิม. นา ตัง อะฮ อม รือเญีอม เลอะ. นา เจ ปัน ปวน นอ เตะ กุ ตื่อ. เมอะ รอด มาญ เมฮ นา ตัง ปัน อวน นอ เตะ โลจ. กอน กาง นอ ตอบ รือเญีอม นา. นอ อะฮ เมอะ นอ ตัง รอด อวน นา เตะ. โฮจ รอด จอย นา เออะ เวียก ปัน ซิม พัก. โฮจ นอ ยัด เลอ เปอะ ลัย.

เรื่อง น้ำใจ

แม่พน มีสวนพืชผักสวนครัว 1 แปลง ที่สวนแม่พนมีพืชผักหลายชนิด ในหมู่บ้านมีแม่พนคนเดียวที่มีพืชสวนครัว ชาวบ้านชอบมาถามเก็บผักกับแม่พน แม่พนเป็นคนใจดี ชอบแบ่งปันให้ชาวบ้านตลอด ใครมาถามแม่พนกก็เก็บให้ ชาวบ้านตอบน้ำใจแม่พนโดยมีของกินก็แบ่งให้ตลอด ใครมีก็มาให้ พอถึงหน้าปลูกผัก ชาวบ้านก็พากันมาช่วยปลูกผัก ชาวบ้านก็มีความสุขกันทั่วหน้า

5) ตาเทา แตร เร็บ

ซังตืรเตะฮ : มะชะเติน

รูป : กอนนัมมะ

โมย มือ ตะเทา เยอะฮ แตร เร็บ ตา อม ครอง. รอด ตา รอกอม เกอ แตร เปือน กะแนะ กะนัม กัญ ชะจะฮ. โฮจ เกอ ภาย รา เลอะฮ ตา แกม อม เกอ มอด เร็บ อินตาร ตา กลาง นัม. รา เลอะฮ

โธจ เกอ วิด กาย เกอ ตรัน รับ ลาจ เกอ ปาจ ตา เมอะฮ ตัง เป้ ปุบ. เกอ กาย ตากาง เกอ ปัว ชังมะฮ เปอะฮ. ยัด เอ็ด ปีรยง เลื่อม เลอะฮ เมอะฮ กน รอด เร็จ ตากาง ครอ อวน จอย ปัว เยอะส ปรอม นัมจุ ตากุง. ตาเทา เลอ จูร ตากุง ปรอม ปีรยง. ชะนา จูร รอด ตากุง ตะเทา ตรัน เกอ ญูญ รับ ยัด วัน เลอะฮ ปีรยง ตะเทา มาญ “แยะจุ เมอะ” ปีรยง เลส “เป้ เนิง” ตะเทา ปุม ระเวะ พรูย ปีรยง เกอ ตัม ฮัยฮ เกอ มอด มิด เซ็ก โกล รับ เลียน โธจ ปีรยง เลอะ เปละจุ. ปีรยง ปรับ เกอ ตะ ระเวะ ปลอง อวน เกอ กาย ตากาง. เกอ มวน รือเลอะ โธจ เรอะ รอด ตากุง ตะ. รอด ตากาง เกอ กระ เดอม ตัย เกอ ตรัน เกอ ญูญ ระเวะ กลาย เมอะฮ ซริล ปลอง กลาย เมอะฮ ชังติ. วาย กะนิ ตะเทา กลาย เมอะฮ กน ระมาง อะฮ กะมุล ซริล โวะฮ วาญ.

เรื่อง ตาเฒ่าทอดแห

วันหนึ่งตาเฒ่าไปทอดแห ที่แม่น้ำโขง มาถึงแม่น้ำ เขาทอดแหได้ปลาเล็กปลาน้อย จนเต็มข้อง จากนั้นเขาก็ล้างเนื้อล้างตัวริมน้ำ แล้วเอาแหตากไว้ที่หินก้อนใหญ่ พอล้างตัวเสร็จ เขาหันกลับไปดู เขาตกใจ ปรากฏว่าแหเขาหายไป เขาไปหาที่ไหนก็ไม่เจอ เขาจึงกลับบ้าน ไปทำกับข้าว สักพักพญานาค แปลงกายเป็นคนมาหาที่บ้าน มาขอให้ไปช่วยรักษาเพื่อที่ป่วยอยู่ที่เมืองของตน ตาเฒ่าจึงไปยังเมืองบาดาลกับพญานาค พวกเขาลงไปถึงเมืองบาดาล ตาเฒ่าตกใจ เขาเห็นแหพันอยู่กับร่างพญานาค ตาเฒ่าจึงถาม “ท่านป่วยเป็นอะไร” พญานาค ตอบว่า “ไม่รู้เหมือนกัน” ตาเฒ่าจึงนำขิงมาเคี้ยว แล้วก็ฟันใส่พญานาค พญานาคจาม เขาจึงเอามีดัดแหออก จากนั้นพญานาคจึงหายป่วย พญานาคจึงตอบแทนด้วยการให้ขิง หวาย แล้วก็ให้ตาเฒ่ากลับบ้าน ตาเฒ่าเสกคาถา จากนั้น เขาก็กลับขึ้นไปเมืองมนุษย์ พอกลับมาถึงบ้าน เขาก็แกะดูในย่าม เขาตกใจ เขาเห็นขิงกลายเป็นทอง หวายกลายเป็นกำไล จากนั้นตาเฒ่าจึงได้กลายเป็นเศรษฐี มีเงิน มีทองมากมาย

6) ชังตาญ

ชังติรเตอะฮ : กัลยา หมั้นเยือน

รูป : โกติเศส วงค์ชัย

ตาทิม เยอะฮ ตาปริ. ตะทิม เยอะฮ ซอก ตู้ด ชุก. ตะทิม เยอะฮ ปุบ โปก ยาม “โปก ปัก โปกปัก”. ตะทิม ปาว เยอะฮ ลัก รอด ตา ตู้ด ชุก. ปก ชุก กาย. ตะทิม เตน กละฮ ชุก โธจ. เกอ เลอ มอด อินตาร. ตะทิม แต่ง ตาญ. เกอ ตาญ เปือน ตะฮ ซี้จะ อิมเปเรียน ชังตาญ โวะฮ วาญ. ตะทิม มอด เยอะฮ เจง ตากาด.

เรื่องจักสาน

ตาทิมเข้าไปในป่า ตาทิมไปหาตัดไม้ไผ่ ตาทิมไปเจอนกฮูกร้อง “โปกปัก โปกปัก” ตาทิมรีบไป จนถึงต้นไผ่ เขาจึงตัดไม้ไผ่กลับบ้าน ตาทิมนั่งเหลาไม้ไผ่ จากนั้นก็เอามาตากแดด ตาทิมนั่งจักสาน เขาสานได้ ตะฮ ข้อง กระตัง และเครื่องจักสานอีกมากมาย ตาทิมเอาไปขายที่ตลาด

7) ก้อน เป้ เลอะ

ซังตืรเตาะฮ : กัลยา หมั่นเยื่อน

รูป : นภาพร สมศรี

ยะจุม นา อะฮ ก้อน ปาร กน. จิมกีน โมย จิม เราะ โมย. ก้อน จิม กีน นา เตะ เก
ละ นา เยะฮ ยัด ตา กาง เกละ. ยะจุม นา ยัด เยะฮ ก้อน จิม เราะ. นา เตะ รือเญ้อม เกอ. เกอ ยัด เยะฮ นา.
เกอ ยัด แจะ ตุมะ เต. นา ยัด ยาม ปะ จัก. เกอ เป้ เออะ เวียก. เกอ ยัด เอือก ปุง เอือก ยา. แจบ มวน พร
อม เยะฮ นัม เป้ เลอะ. นอ กุ ครี เกอ เยะฮ แวด ยาพิน โฮจ กัย อวน เกอ เตะ ปุง โมย ตง. อะฮ โมย มือ
นอ ครี เกอ เยะฮ แวด อิมรัง เปะ กลอง. ตำนวด นอ เนิง นอ เลอ ยีบ เกอ. เกอ กุด ตากอก เปลาะ เปื่อน
เลี่ยน. มะเกอ เลอ เต็น ยาม.

เรื่อง ลูกไม่ดี

ยายจุมมีลูกสองคน ผู้ชายหนึ่งคน ผู้หญิงหนึ่งคน ลูกผู้หญิงแต่งงานจึงไปอยู่กับสามี
ยายจุมเลยอยู่กับลูกชาย ยายจึงตามใจลูก ลูกอยู่กับแม่ ลูกมีแต่ดุด่าแม่ แม่ต้องร้องไห้เพราะลูกประจำ ลูกชาย
ไม่ทำงาน เขามีแต่กินเหล้า สูบบุหรี่ สนุกสนานอยู่กับเพื่อนที่ไม่ดี พวกเขาจะใช้ให้เขาไปซื้อฝิ่น แล้วก็ให้เหล้า
หนึ่งขวด มีวันหนึ่งพวกเขาใช้ให้เขาไปซื้อยาบ้า สามเม็ด ตำรวจสืบรู้จึงจับเขา เขาเข้าคุก ไม่ได้ออกมา แม่จึงนั่ง
ร้องไห้

8) ซรืล

ซังตืรเตาะฮ : นภาพร สมศรี

รูป : นภาพร สมศรี

นัม เยะอะ อะฮ โมย กุง นอ เมอะ กุง เคื่อง ซรืล. อะฮ ก้อน จิม เราะ เปะ กน นอ
ปรอม เยะฮ เยะฮ เคื่อง ซรืล. โมย กน เกอ ญู ซรืล กาล. เกอ เลอ แฮต เยะฮ ปรอม. นอ เปะ กน จอย
เยะฮ เดอม เลา เมอะฮ ซรืล นัง เป้. เกอ นัม ปุง ซรืล กาล เกอ ตีรเก็ด จู เตะ แซด. ซะ น้ำ ปาร กน แดง เต
กุด ตา ยุ ปรอม รือเญ้อม เยะฮ เลา เจ พาน แทม โมย กน. ซะ นา เลอ จอย เยะฮ เมะ ตะ แทม โมย กน
ฮาน. โฮจ ซะ น้ำ ตีรเก็ด เจ พาน เยะฮ เต. ซะ น้ำ เลอ กาย เมะ เยะฮ เต ฮาน. นอ ปะ เปะ กน ซัม ฮาน ลัก
โลจ. ซรืล กะ นิ เปลาะ อะฮ เมอะ เปื่อน เตะ. เกอ ยัด เกอะ กน นัม เป้ เลอะ รอด พาน เยะฮ ฮาน ตา นิ
เมะ.

เรื่องทอง

กาลครั้งหนึ่ง มีหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีอาชีพขุดทอง มีผู้ชายสามคน พวกเขาชวนกันไป
ขุดทอง มีชายคนแรก เขาเห็นทองก่อนจึงเรียกเพื่อนไปด้วย เขาสามคนช่วยกันคิดว่ามันเป็นทองจริง เขาคนแรก
คิดอยากได้ทองเพียงคนเดียว เขาสองคนแกล้งทำเป็นเข้าไปในป่า เพื่อไปปรึกษากันจะฆ่าชายคนแรก เขาสอง

คนจึงช่วยตีอีกคนจนตาย จากนั้นเขาทั้งสองก็คิดจะฆ่ากันเอง ทั้งสองคนจึงฆ่ากันตาย เขาทั้งสามคนจึงตายกันหมด ทองนั้นไม่มีใครได้ครอง มันยังรอคนที่ไม่ตีมาฆ่ากันตายอีกที่นั่น

9) กะนั้ม

ซังตืรเตาะฮ : กัลยา หมั่นเยื่อน

รูป : โกติเศส วงศ์ชัย

ตะแดง เต็น ตาญ ซัย. ตะแดง กลั้ม ซัย เยาะฮ ปาม ตา อม ครอง. เกอ ปาม ซัย เปอะฮ โฮจ เกอ เยาะฮ ปะ ซัย เกอ เป้ วัด. ตะแดง เยาะฮ เย็ด ซัย ปาม เมะ. ตะแดง เยาะฮ ปะ ซัย เยาะฮ รวด เลอ วัด กะ เนะ. แทม โมย มือ เกอ เยาะฮ ปะ ซัย เยาะฮ รวด เลอ วัด กะ ปาเพีย. เกอ เยาะฮ ปะ ซัย เมะ วัด กะ ติมปะ. เกอ เยาะฮ ปะ เยาะฮ รวด เมะ วัด ปา แค นั้ม. เกอ เย็ด แซด เป้ แป เลอ กาย แฮด ก้อน กุจ จอย เยาะ กลั้ม กะ กาย. นอ จอย เยาะ รี้ละ กะ นั้ม. อวน ก้อน กุจ ตะ แด.

เรื่อง ปลาใหญ่

ตาแดงसानไซ ตาแดงแบกไซไปที่น้ำโขง เขาไปดักไซไว้แล้วไปกู้ก็ไม่ได้ ตาแดงไปดักไซไว้อีก ตาแดงไปกู้ไซ ตอนเช้ากู้ไซได้ปลาเล็ก อีกวันหนึ่งเขาไปกู้ไซตอนเช้าได้ปลาเพีย เขาไปกู้ไซได้ปลากระเบน เขาไปกู้ไซตอนเช้าอีกได้ปลาแคใหญ่ เขายกปลาคนเดียวไม่ไหว เขาเลยไปเรียกเพื่อนบ้านมาช่วยกันแบกกลับ พวกเขาช่วยกันแล่นือปลาใหญ่ แล้วก็แบ่งปันกัน

10) จอยเยาะ

ซังตืรเตาะฮ : นภาพร สมศรี

รูป : วรรัตน์ บุญมี

เปา เยาะฮ ตา ยุ. เกอ เยาะฮ ซอก บอน เราะะ กุบ. แสม โมย มือ เปา เยาะฮ ปะกุบ วัด ซิม โมย โต. ซิม เกอ โลรเปื่อน. เกอ เลอ อวน เปา ปลอย เต. เต นอง อะ ก้อน เนะ. เปา ซิรเอง ซิม เกอ เลอ ปลอย ซิม กะ นิ. อะฮ โมย มือ เปา เยาะฮ ตา ยุ เกอ ปุบ มัร นั้ม. มัร เจ กั้มเลอด เกอ. ซิม ญูญ. ซิม เยาะฮ แฮด เยาะ เต จอย. ซิม จอย เยาะ ตก มัร. มัร เกอ เลอ ตุ. เปา เลอ คอบ รือเงื่อน ซิม นั้มจอย เต เปลาะ อวน ฮาน.

เรื่อง ช่วยกัน

เปาเข้าไปในป่า เขาไปหาที่ใส่กุบ อีกวัน เปาไปกู้กุบได้นกหนึ่งตัว นกพูดได้ นกบอกให้เปาปล่อยเธอไป ตัวนกยังมีลูก ลูกยังเล็กอยู่ เปารู้สึกสงสารจึงปล่อยนกตัวนั้น มีอยู่วันหนึ่ง เปาเข้าไปในป่า เขาเจองูใหญ่ งูกำลังจะกลืนเขา นกเห็น นกไปเรียกเพื่อน ๆ มาช่วย นกช่วยกันจิกงู งูเลยหนีไป เปาจึงขอบคุณที่ช่วยเขาไม่ให้ตาย

11) ตะตีส

ซังตีสเตาเฮ : กัลยา หมั่นเยื่อน

รูป : ทักษิภา จันทรพันธ์

ยะโลม ชะน้ำ ยะฮิง เยาะฮ ซอก ตีส ตาปรี. ยะโลม เยาะฮ โมย งอร ยะฮิง เยาะฮ โมย งอร. ยะโลม เยาะฮ ปุบ ตีส ออน โวะฮ. ยะฮิง นา เป้ ปุบ ตีส. ยะโลม นา แสด ยะฮิง รอด ตะ ตีส ปรอม เยาะ. ชะน้ำ จอย เยาะ ตะตีส ลักโลจ. ชะน้ำ ปรง เยาะ กาย. ชะน้ำ กาย ปุบ กะฮีบ. ชะน้ำ จอย เยาะ เมะ กะฮีบ ฮาน. ชะ น้ำ กาย ตา ทาง. มอด ตีส นัมเปื่อน เยาะฮ เต็จ ตากาด.

เรื่อง เก็บเห็ด

ยายโลมกับยายฮิงไปหาเห็ดในป่า ยายโลมไปทาง ยายฮิงไปอีกทาง ยายโลมไปเจอเห็ดมากมาย ยายฮิงไม่เจอเห็ดเลย ยายโลมจึงเรียกลายฮิงมาเก็บเห็ดด้วยกัน พวกเขาช่วยกันเก็บเห็ดกันจนหมด พวกเขาจึงพากันกลับ พวกเขาไปเจอตะขาบ พวกเขาจึงช่วยกันตีจนตะขาบตาย พวกเขาจึงพากันกลับบ้าน เอาเห็ดที่ได้ไปขายที่ตลาด

12) ยะเฮอย เฮอย

ซังตีสเตาเฮ : นภาพร สมศรี

รูป : วรวิรัตน์ บุญมี

อะ ก้อน จิม เราะ เกอ เยาะ ตาเย เกอ ปุบ ยะ เฮอย เฮอย. ยะ เฮอย เฮอย นา มอด เกอ เมอ เกละ. อะ โมย มือ เกอ จู กาย ตะทาง นา เลอ เตียบ เกอ ตะ ระวะ. เกอ กาย ตา ทาง กระเดอม เกอ เมอะ ฮรีล. กอน ทาง เยอง แดง เยาะฮ แด ปุบ ยะ เฮอย เฮอย. ยะ เฮอย เฮอย มอด เกอ เมอะ เกละ. เกอ แดง เต จู กาย ตากาง. นา เนียบ เกอ ตะ ระวะ. เกอ เป้ ปอ เกอ เลอด มอด ระวะ เราะ ตา ตัย เมะ. เกอ ปุ กาย กอย นั ก กอย นั ก. ยะ เฮอย เฮอย นา เนอง นา เลอ พาน เกอ ฮาน ตาเย.

เรื่อง ผีกองกอย

มีผู้ชายคนหนึ่งเข้าไปในป่า ไปเจอกับนางผีกองกอย นางผีกองกอยเอามนุษย์ผู้ชายมาเป็นสามี มีวันหนึ่งมนุษย์ผู้ชายอยากกลับบ้าน นางผีกองกอยเลยห่อขิงให้ เขากลับบ้าน แกห่อผ้าดู ปรากฏว่าเป็นทองคำ คนข้างบ้านรู้จึงทำเป็นไปหานางผีกองกอย นางผีกองกอยจึงเอาเขามาเป็นสามี เขาสร้างทำว่าอยากกลับบ้าน นางจึงห่อขิงให้ แต่เขาไม่พอ เขาจึงแอบขโมยขิงใส่ในย่าม เขาแบกกลับบ้าน ค่อย ๆ หนัก ผีกองกอย นางรู้จึงฆ่าผู้ชายคนนั้นตายในป่า

13) วุด กน ลี

ซังตีสเตาเฮ : กัลยา หมั่นเยื่อน

รูป : โกติเศส วงศ์ชัย

วุด เรอะ ตา ชิ. เกอ เป้ กละ มัด เกอ เป้ ชริ ราง. เกอ เลอจรู ตา กาง. วุด เยอะฮ บุป อีเอียร์ เกอ เลอ มอด ชะออง วัด อีเอียร์ อีเอียร์ เลอ ตีร์ ตู. วุด เยอะ บุป ปัด เกอ เลอ มอด. ชะออง วัด ปัด ปัด เลอ ตู เกอ เลอ ครายฮ ญวน. วุด เยอะ บุป แม้ว. เกอ เลอ มอด ชะออง วัด แม้ว แม้ว เลอ ตู เกอ เลอ ครายฮ ญวน เมะ. วุด เยอะฮ บุป เซาะ เกอ เลอ มอด ชะออง เมะ เซาะ. เซาะ เวร กาย ปัก วุด. วุด เลอ ยาม กาย ตา กาง.

เรื่อง วุฒิคณตื้อ

วุฒิตื่นนอน เขาไม่ล้างหน้า เขาไม่แปรงฟัน เขาลงไปจากบ้าน วุฒิไปเจอไก่ เขาเลยใช้ไม้ตีไก่ ไก่เลยบินหนี วุฒิไปเจอเป็ด เขาเลยเอาไม้ตีเป็ด เป็ดเลยหนี เขาจึงหัวเราะชอบใจ วุฒิไปเจอแมว เขาเลยเอาไม้ตีแมว แมวเลยหนี เขาจึงหัวเราะชอบใจอีก วุฒิไปเจอหมา เขาเลยเอาไม้ตีหมา หมาหันมากัดวุฒิ วุฒิเลยร้องให้กลับบ้าน

14) มูจ

ซังตืเรอะฮ : เทน เชื้อน้อย

รูป : นภาพร สมศรี

อะฮ มูจ โมย โต เกอ เมอะฮ ยง กุง. เกอ เรอะ เดอม ละ วาง. เกอ แฮด ก้อน กุง รอด กิ่ง เฌง ซัง โลร. เกอ เลอ นิ้ม กี เกอ เจ รอด กะ มะ วัย. อวน ก้อน กุง ปะโลจ จอย เยอะ ซอก ซัง เปอะ เปอะฮ อวน โวะฮ. มูจ ลัก โลจ เรอะฮ ตา อินตุ ซอก ซัง เปอะ ครอน เปอะฮ. นอ ลักโลจ จอย เยอะ คน ซัง เปอะ เป้ เนิง รี้ลุ. มูจ นอ เลอะ รือ เฌ้อม นัมเปือน ซัง เปอะ โวะฮ. รอด ญาม กะ มะ อม กีม ลาง. มูจ ปะ โลจ ออร เยอะ เต ยัด ตา อินตุ. ยัด กลอง อินตุ ลัก แจบ มวน.

เรื่อง มด

มีมดตัวหนึ่ง เป็นหัวหน้าฝูง เขาขึ้นรูเพื่อไปดูท้องฟ้า เขาเรียกพวกมดมาประชุมกัน เขาบอกว่าปีนี้ฝนจะมาไว เขาจึงให้พวกมดทุกตัวช่วยกันไปหาอาหารตุนไว้ให้มาก ๆ มดทั้งหมดทุกตัวออกจาก รู ช่วยกันหาอาหารมาตุนไว้ มดทั้งหมดช่วยกันขนอาหารอย่างไม่รู้จักพัก มดรู้สึกดีใจที่ได้หาอาหารเยอะมาก เข้า ถูฝุ่น น้ำหลาก มดทั้งหมดเข้าอยู่ในรู พวกเขายู่ในรูอย่างมีความสุข

15) ยะแลง ตาญ ซาด

ซังตืเรอะฮ : มะชะเติน

รูป : กอนนิมแนะ

อะฮ โมย มือ ยะแลง เยอะฮ ตา ปรี ซอก ตู้ด ตรุฮ. ยะแลงรอด ตา ปรี ปุป ตู้ด ตรุฮ โวะฮ. ยะแลง เลอะ รือ เฌ้อม นา เลอ ปัด ตู้ด ตรุฮ ลัก โวะฮ กาย ตา กาง. ยะแลง เตน ะฮ ตู้ด ตรุฮ. ยะแลง

เตน ซะ กอด ตู้ต ตรุฮ โหจ นา เลอ มอด อินตาร. ยะ แลง จุป ซี อวน เปลีย. ยะแลง เตน ตาญ ซาด นา จุป ซี.
ยะแลง เปื่อน ซาด โวะฮ นา เลอ มอด เยะาะ เต็ง ตา กาง.

เรื่อง ยายแลงसानเสือ

วันหนึ่งยายแลงเข้าไปในป่าหาต้นตรุษ ยายแลงมาถึงในป่า พบต้นตรุษมากมาย ยายแลงดีใจ ยายเลยตัดต้นตรุษมาก ๆ แยกกลับบ้าน ยายแลงนั่งผ่าต้นตรุษ นานแลงนั่งเหลาต้นตรุษ เสร็จจากนั้น ยายก็นำไปตาก ยายแลงชอบสีจันทน์สวย ยายแลงนั่งสานเสื่อที่ซุบสีแล้ว ยายแลงได้เสื่อหลายผืน ยายจึงนำวางขายที่บ้าน

ภาพ หนังสือนิทานเล่มเล็ก

3.1.2 หนังสือนิทานเล่มยักษ์

1) បះបង្គុំ បះបង្គុំ ឆ្លង ចេញ

ชังติรเตาะฮ : นภาพร สมศรี

រូប : វរីរ័ត្ន បុណ្ណិ

ຍະລູນ ນ້ຳ ຍະຮຽນ ສະນາ ເຢະຮ ສອກ ເຢະ ຕາອມ ເຢະ.

ยะจุม น้ำ ยะชรอน รอด ตาอม เคื่อน. ยะจุม ญญ กะตาม ตาอม. ยะชรอน เจ ญิบ
ยะจุม เลา “ตาญิบ ชีรเอง กะตาม”.

ຍະຈູນ ນ້ຳ ຍະຊຣອນ ເຍາະສ ເມະ. ຍະຈູນ ກູນູ ເປລກ ຕາອມ. ຍະຊຣອນ ເຈ ລູບ. ຍະຈູນ
ເລາ “ຕາລູບ ສີ່ຣອງ ເປລກ”.

ຍະຈູມ ນ້ຳ ຍະຮຸນ ເຍາະອ ເມະ. ຍະຈູມ ກູນ ມ້ຣ ຕາອມ. ຍະຮຸນ ເຈ ຄູບ ເມະອ. ຍະຈູມ ເລາ “ຕາເມະອ ສິ້ຣເອ ມ້ຣ”.

ยะจุม น้ำ ยะชรอน เยาะฮ เมะ. ยะจุม กุญ ปีรยง ตาอม. ยะชรอน ตรัน นา ตรั ตู
กาล ยะจุม.

ยะจุม น้ำ ยะชรอน ตรั ตู กัน ลัก อึง กะฮ.

เรื่อง ยายจุมกับยายชรอน

ยายจุมกับยายชรอนไปหาฟัน

ยายจุมกับยายชรอน จะไปหาฟันที่น้ำเขื่อน

ยายจุมเห็นปูอยู่ในน้ำ ยายชรอนจะไปจับปู ยายจุมบอกว่า “อย่าจับมันเลย สงสาร
ปู”

ยายจุมกับยายชรอน เดินไปอีก ยายจุมเห็นปลาอยู่ในน้ำ ยายชรอนจะไปจับปลา
ยายจุมบอกว่า “อย่าจับมันเลย สงสารปลา”

ยายจุมกับยายชรอน เดินไปอีก ยายจุมเห็นปลาไหลอยู่ในน้ำ ยายชรอนจะไปจับปลา
ไหล ยายจุมบอกว่า “อย่าจับมันเลย สงสารปลาไหล”

ยายจุมกับยายชรอน เดินไปอีก ยายจุมเห็นงูอยู่ในน้ำ ยายชรอนจะไปตัก ยายจุมบ
อกว่า “อย่าตีมันเลย สงสารงู”

ยายจุมกับยายชรอน เดินไปอีก ยายจุมเห็นพญานาคอยู่ในน้ำ ยายชรอนตกใจยายช
รอนรีบวิ่งหนีหน้าตั้งไปก่อน

ยายจุมกับยายชรอน วิ่งหนีจนผ้าถุงหลุด

2) เจ๊าะ

ซังตึรเตาะฮ : มะชะเติน

รูป : ก้อนนิ่มแนะ

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ เรือม ตา เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ ปอก เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ ปูร์ ตา เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ จิมอล ตา เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ แฮล ตา เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ เดอม เจ๊าะ ตา เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ ฮอด เจ๊าะ ตา เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ เยาะฮ กรีวึง เจ๊าะ ตา เระ.

เกละ น้ำ ตีมเกาะ ปุฮ เจ๊าะ กาย เปอะ ตา เจอโอะปรี.

เรื่อง ข้าว

สามีและภรรยาไปถางหญ้าที่ไร่
สามีและภรรยาไปเผาหญ้าที่ไร่
สามีและภรรยาไปเผาหญ้าซ้ำที่ไร่
สามีและภรรยาไปปลูกข้าวที่ไร่
สามีและภรรยาไปถางหญ้าที่ไร่
สามีและภรรยาไปดูข้าวที่ไร่
สามีและภรรยาไปรู้ดข้าวที่ไร่
สามีและภรรยาไปฟัดข้าว นวดข้าวที่ไร่
สามีและภรรยา แยกข้าวไปที่ยุ้งข้าว

3) ยะคอม อิน ตาร เจ้ะ

ซังตืรเตาะฮ : มะชะเติน

รูป : ก้อนนิ่มแนะ

ยะคอม มอด เจ้ะ เยาะฮ อิน ตาร ตา ตีน อาย.

ยะคอม ป้อยฮ เจ้ะ นำ อินตาร ตา ตีน อาย.

ยะคอม ป้อยฮ เจ้ะ ซิม รอด ตัก เจ้ะ ตา ตีน อาย. ยะคอม รี วะฮ ซิม ตู.

ยะคอม ป้อยฮ เจ้ะ ซิม รอด ตัก เจ้ะ ตา ตีน อาย. ยะคอม วะฮ ฮิเอียร ตู.

ยะคอม ป้อยฮ เจ้ะ ซิม รอด ตัก เจ้ะ ตา ตีน อาย. ยะคอม วะฮ ปัด ตู.

ยะคอม ป้อยฮ เจ้ะ เซื่อง รอด เปอะฮ เจ้ะ ตา ตีน อาย. ยะคอม วะฮ เซื่อง ตู.

ยะคอม ป้อยฮ เจ้ะ ซิม ฮิเอียร ปัด เซื่อง รอด ตัก เปอะฮ เจ้ะ ตา ตีน อาย ลัก

โลจ.

ยะคอม วะฮ เป้ ตัน เจ้ะ ลัก โลจ นา เตน ยาม.

เรื่อง ยายคอม ตากข้าว

ยายคอม เอาข้าวไปตากที่เสื่อ

ยายคอม ฝ้าข้าวที่ตากไว้ในเสื่อ

ยายคอม ฝ้าข้าว นกลมาจิกข้าวที่ตากในเสื่อ ยายคอมไล่หนู

ยายคอม ฝ้าข้าว ไหมมาจิกข้าวที่ตากในเสื่อ ยายคอมไล่ไก่

ยายคอมฝ้าข้าว เป็ดมากินข้าวที่ตากในเสื่อ ยายคอมไล่เป็ด

ยายคอม ฝ้าข้าว หมูมากินข้าวที่ตากไว้ในเสื่อ ยายคอมไล่หมู

ยายคอม ฝ้าข้าว นก ไก่ เป็ด หมู มากินข้าวที่ตากไว้ในเสื่อจนหมด

ยายคอมไล่ไม่ทัน ข้าวหมด ยายจึงนั่งร้องไห้

4) กอก เปอะ ลืมตาง

ซังตืรเตาะฮ : นางเทน เชื้อน้อย

รูป : ก้อนนึมแนะ

อะฮ กอก โมย โต เจ เยาะฮ เรจ ตู้ด ลืมตาง.

กอก เกือน เรอะฮ เรจ ตู้ด ลืมตาง.

มือ อินทราน กอก เกือน เรอะฮ เปอะฮ โลร ลืมตาง.

มือ ปาร กอก เกือน เรอะฮ เปอะฮ เปละ ลืมตาง.

มือ เปะ กอก เกือน เรอะฮ เปอะฮ ลัะ ลืมตาง.

มือ ปวน เยาะ ซรอด อะฮ กน รอด ซิด ตู้ด ลืมตาง.

มือ ยี่ กอก เกือน เรอะฮ เปอะฮ เปละ ลืมตาง.

กอก เปอะฮ เปละ ลืมตาง น้ม กน ซิด ตู้ด ลืมตาง. กอก เอือล โสจ เกอ ซะลอด

ฮาน.

เรื่อง หนอนกินมะเขือ

มีหนอนตัวหนึ่ง จะไปที่ต้นมะเขือ

หนอนขึ้นไปที่ต้นมะเขือ

วันแรก หนอนขึ้นไปกินยอดมะเขือ

วันที่สอง หนอนขึ้นไปกินลูกมะเขือ

วันที่สาม หนอนขึ้นไปกินใบมะเขือ

วันที่สี่ตอนเช้า มีคนพ่นยาฆ่าแมลงที่ต้นมะเขือ

วันที่ห้า หนอนขึ้นไปกินลูกมะเขือ

หนอนกินลูกมะเขือที่คนไปพ่นยาฆ่าแมลงที่ต้นมะเขือ หนอนอ้วกแล้วมันก็ตาย

5) กะลิมแมร

ซังตืรเตาะฮ : มะชะเติน

รูป : ก้อนนึมแนะ

เปือน รอด อวน ซัง มะฮ เยาะ กะลิมแมร.

กะลิม แมร ตริฎาด เยาะฮ เปอะฮ ซัง มะฮ.

กะลิมแมร น้มแนะ เปะ โต ตริฎาด ซัง มะฮ เป้ ต้น.

กะลิมแมร น้มแนะ เปะ โต แนะ จูร.

กะลิมแมร น้ม น้ม โมย โต เกอ ซิรเอง น้มแนะ.

กะลิมแมร น้ม น้ม โมย โต ปั้น ซัง มะฮ อวน น้ม แนะ เปอะฮ จิมมือ.

กะลิมแมร น้มแนะ เลอ น้ม นัง กะ ลิม แมร น้ม น้ม.

กะลิมแมร นัม แนะ เยาะฮ คอบ รือเญือม ปรอมน กะ ลิม แมร นัม นัม.

เรื่อง ปลาตุก

เปือน มาให้อาหารกับปลาตุก

ปลาตุกแย่งกันกินอาหาร

ปลาตุก ตัวเล็ก แย่งกินอาหารไม่ทัน

ปลาตุก ตัวเล็กสามตัว ผอมตัวเล็กลง

ปลาตุก ตัวใหญ่ตัวหนึ่งรู้สึกสงสารปลาตุกตัวเล็ก

ปลาตุก ตัวใหญ่ตัวหนึ่งได้แบ่งอาหารให้กับปลาตุกเล็กทุกวัน

ปลาตุกตัวเล็กจึงใหญ่เท่ากับปลาตุกตัวใหญ่

ปลาตุกตัวเล็กจึงไปหา แล้วขอบคุณปลาตุกใหญ่

6) เตา เยาะ กะ

ซังตืรเตาะฮ : กนเทา

รูป : โกติเศส วงศ์ชัย

เตา เยาะ กะ เมอะฮ เยาะ ปรอมน เยาะ. เตา ปรง กะ เยาะฮ พิก อิน โตะ รือ
อเญือม ตา มก.

กะเลา “โอะ เป เยาะฮ โอะ เจ ยัด ตา อม” เตา เรอะฮ ตา มก พิก อินโตะ รือ
อเญือม แซด.

พิก โสจ เตา รุจ ตา อม ปรง กะ เรอะฮ พิก อิน โตะ รือเญือม ตา มก เมะ. กะเลา
“โอะ เป เยาะฮ โอะเจ ยัด ตา อม.

มือ เมะ เตา เรอะฮ ตา มก กุญ ซัง เปลีย โวะฮ วาญ.

เตา จูร ตา อม ปรง กะ เรอะฮ พิก อิน โตะ รือ เญือม ตา มก เมะ. กะเลา “โอะ
เป เยาะฮ โอะ เจ ยัด ตา อม”.

เตา เรอะฮ พิก อิน โตะ รือเญือม ตา มก เมะ. เตา กุญ กน เปง ตู้ด ซะอง เรือม
ปรี.

เตา จูร เลา เมะ กะ เปลาะ กัม เญึง.

วาย กะ นิ อม เมอะ ซัม จัด กะ มะ เป รอด. โต อม ซัม ฮาน โลจ. นอง เด็ก เตา.

เรื่อง เตากับปลา

เตากับปลาเป็นเพื่อนรักกัน เตาชวนปลาไปฝึกหายใจบนบก

ปลาพูดว่า “ฉันไม่ไป ฉันจะอยู่ในน้ำ เต้าขึ้นไปบนบกฝึกหายใจด้วยตัวเอง”

ฝีกเสร็จแล้ว เต่าลงไปชนปลาขึ้นไปฝีกหายใจบนบกอีก ปลาพูดว่า “ฉันไม่ไป ฉันจะอยู่ในน้ำ”

วันใหม่ เต่าขึ้นไปบนบกเห็นสิ่งสวยงามมากมาย

เต่าลงไปในน้ำชนปลาไปฝีกหายใจบนบกอีก ปลาพูดว่า “ฉันไม่ไป ฉันจะอยู่ในน้ำ”

เต่าขึ้นไปฝีกหายใจบนบกอีก เต่าเห็นคนกำลังตัดต้นไม้ ทำลายป่า

เต่าลงไปบอกปลาอีก แต่ปลาไม่ฟัง

หลังจากนั้นไม่นาน น้ำเริ่มแห้ง ฝนก็ไม่ตก สัตว์น้ำพากันตายหมด เหลือเพียงเต่าตัวเดียว

เดียว

ภาพ หนังสือนิทานเล่มยักษ์

3.1.3 นิทานภาพ

นิทานภาพ มี 10 เรื่อง ดังนี้

- 1) ลูกสะบ้า
- 2) ขุดหน่อขาย
- 3) หาบปลาลำห้วย
- 4) ไม้โกงกาง
- 5) ข้าว
- 6) กีบดักหนู
- 7) สานเปล
- 8) เล่นลูกข่าง

10) ม้าก้านกล้วย

ตัวอย่าง สื่อนิทานภาพ

3.1.4 ฉากภาพวัฒนธรรม

ฉากภาพวัฒนธรรม มี 6 เรื่อง ดังนี้

- 1) การทำเหล้าไห
- 2) การปลูกข้าวไร่
- 3) เลี้ยงผี
- 4) พิธีปี่จุงรวกัก (พิธีจับขโมย)
- 5) ตำข้าว นวดข้าว
- 6) พิธีแต่งงาน

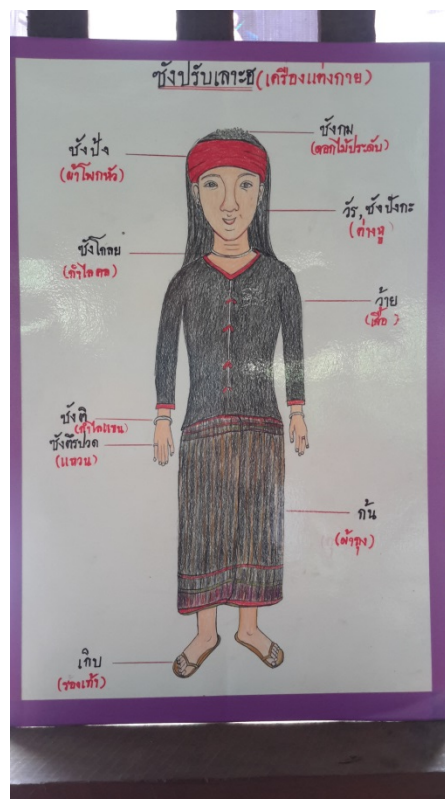
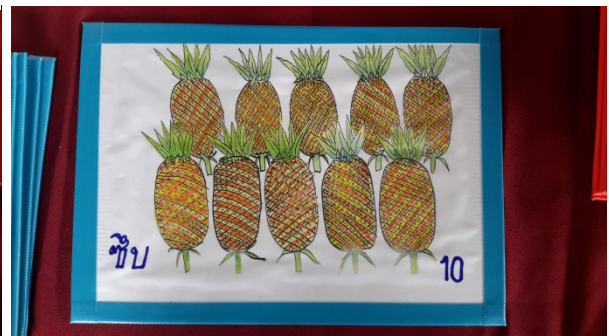
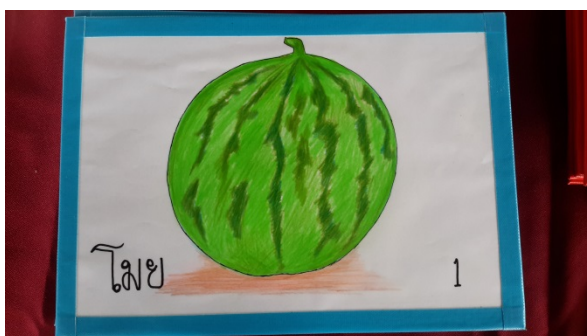
ตัวอย่าง ฉากภาพวัฒนธรรม

3.1.5 สื่อประกอบการสอนอื่น ๆ

สื่อประกอบการสอนอื่น ๆ เป็นลักษณะสื่อภาพ ดังนี้

- 1) ภาพหมวดผัก
- 2) ภาพหมวดผลไม้
- 3) ภาพหมวดตัวเลข
- 4) ภาพหมวดสี

-
- The image displays two separate children's drawings, each mounted on a white sheet of paper and surrounded by an orange border. The drawing on the left depicts a variety of produce: a large yellow pumpkin, a purple leaf, a green corn cob, a green bell pepper, two red tomatoes, a green cucumber, and two small red mushrooms. The drawing on the right shows a different assortment: a pineapple, a slice of watermelon with red flesh and a green rind, a green kiwi, a bunch of yellow bananas, a green bell pepper, a green corn cob, an orange, and two red pears. Both drawings are executed with bold black outlines and filled with flat colors.

100

หากวิเคราะห์โดยภาพรวมของการดำเนินงานโครงการ ฯ ในระยะแรก พบว่า ทีมวิจัยมีความรู้และความสามารถในการใช้ระบบเขียนภาษาขมุได้เป็นอย่างดี ดังแสดงให้เห็นจากผลงาน การเขียนหมวดคำศัพท์ การเขียนนิทาน รวมไปถึงการจัดทำสื่อต่าง ๆ มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน อีกทั้งยังมีความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถผลิตสื่อได้หลากหลายประเภท สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าทีมวิจัย รวมทั้งชุมชนชาวขมุ ต่างมีความมุ่งมั่นและความตั้งใจในการทำงานเป็นอย่างมาก

3.2 การจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน

ทีมวิจัยได้ร่วมกันจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน โดยทีมวิจัยเป็นครู ผลัดกันสอน ซึ่งจะสอนทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. – 12.00 น. ที่ห้องประชุมบ้านห้วยเอียน โดยนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้น ป.4 – ป.6 สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 7 แผนจัดการเรียนการสอนภาษาขมุในชุมชน

ครั้งที่	วันที่สอน	เรื่องที่สอน	จำนวนนักเรียน (คน)
1.	22 ส.ค. 58	ระบบตัวเขียน พยัญชนะต้น	20
2.	29 ส.ค. 58	ระบบตัวเขียน วรณยุกต์	18
3.	5 ก.ย. 58	ระบบตัวเขียน พยัญชนะท้าย	18
4.	12 ก.ย. 58	ระบบตัวเขียน พยัญชนะท้าย (พิเศษ)	16
5.	19 ก.ย. 58	ระบบตัวเขียน สระ	15
6.	26 ก.ย. 58	การนับเลข ด้วยภาษาขมุ	14
7.	3 ต.ค. 58	สัตว์	14
8.	10 ต.ค. 58	สี	14
9.	17 ต.ค. 58	ร่างกาย	14
10.	24 ต.ค. 58	ผัก	11
11.	31 ต.ค. 58	ผลไม้	13
12.	7 พ.ย. 58	การนับวันแบบขมุ	12
13.	14 พ.ย. 58	ธรรมชาติ	12
14.	21 พ.ย. 58	เครือญาติ	10
15.	28 พ.ย. 58	นิทาน	13
16.	5 ธ.ค. 58	เครื่องดนตรี	11
17.	12 ธ.ค. 58	การดื่ม (การขับร้อง)	11
18.	19 ธ.ค. 58	สุขภาพจิต	11

ครั้งที่	วันที่สอน	เรื่องที่สอน	จำนวนนักเรียน (คน)
19.	26 ธ.ค. 58	อาหาร	11
20.	2 ม.ค. 59	ก๊าดัก	11
21.	9 ม.ค. 59	ครัวเรือน	11
22.	16 ม.ค. 59	เครื่องแต่งกาย	11
23.	23 ม.ค. 59	เครื่องจักสาน	11
24.	30 ม.ค. 59	เรื่องเมล็ดพันธุ์	11

ในการสอนแต่ละครั้งทีมวิจัยได้บันทึกวิธีการสอน วัตถุประสงค์การสอน สื่อการสอน และบันทึกหลังการสอน โดยในการสอนแต่ละครั้งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ครั้งที่ 1 เรื่องระบบตัวเขียน พยัญชนะต้น

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เข้าใจระบบตัวเขียน พยัญชนะต้น ภาษาขมุ และเพื่อให้สามารถเขียนคำศัพท์ได้

สื่อการสอน : ชาร์ตระบบเขียนพยัญชนะต้นภาษาขมุ, รูปภาพ, ใบงาน

ครูผู้สอน : นายคตนันต์ เรือนท่อม

วิธีการสอน :

- ครูและนักเรียนแนะนำตัว
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยถามนักเรียนว่าเคยเห็นพยัญชนะเหล่านี้หรือไม่
- ครูอ่านคำในชาร์ตพยัญชนะ ให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนอ่านตาม
- ครูและนักเรียนอ่านพร้อมกันอีกครั้ง
- ครูอธิบายระบบเขียน ที่ออกเสียงแตกต่างจากภาษาไทย ได้แก่ คำว่า กวล โท้ร มัร เวิร์ และฮวล และฝึกให้นักเรียนออกเสียงให้ชัด
- ครูอธิบายวิธีการเขียนพยัญชนะทั้ง 22 ตัว และอธิบายอักษรที่ถูกตัดออก เช่น เสียง ค ไม่ใช้ตัว ข ข ค เป็นต้น
- ครูให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียง และฝึกเขียนคำศัพท์พยัญชนะต้น 22 ตัว
- ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาอ่านให้เพื่อนในห้องฟัง
- ครูให้แต่ละกลุ่มออกมาเขียนคำศัพท์ตามคำบอกบนกระดาน จากนั้นครูกล่าวชมเชย และให้กำลังใจนักเรียน
- ครูให้นักเรียนแต่ละคนเขียนพยัญชนะทั้ง 22 ตัว พร้อมคำศัพท์ แล้วให้นักเรียนแต่ละคนสลับกันตรวจ ครูให้คะแนนและกล่าวคำชมเชย
- ครูสรุปคำศัพท์ให้นักเรียนฟังอีกครั้ง และให้นักเรียนเขียนลงในสมุดตัวเอง

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กยังไม่เข้าใจ งง อ่านไม่ค่อยได้ ออกเสียงคำศัพท์ไม่ชัด เช่น ท โท้ร, ม มัร, ว แวร เป็นต้น เมื่อเริ่มเรียนแรก ๆ เด็ก ๆ หัวเราะเพราะตลกเกี่ยวกับการออกเสียงพยัญชนะต้น เช่น ก กวล ค เคิบ และง เงาะ เป็นต้น ซึ่งอาจไม่ค่อยคุ้นหู อีกทั้งออกเสียงไม่ชัด แต่หลังจากเรียนเสร็จ เด็ก ๆ เริ่มปรับตัวแล้วมีความเข้าใจมากขึ้น คืออ่านได้ ออกเสียงและเขียนได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนเอง ก็ยังลำดับขั้นตอนในการสอนไม่ค่อยได้ วิธีการสอนยังติดขัดๆไม่ไหลรื่น และยังใช้ภาษาขมุกขมูญกับภาษาไทย

ปัญหา/อุปสรรค : ไม่มีกระดาน ห้องเรียนเล็ก พื้นฐานการเรียนรู้ต่างกัน

2) ครั้งที่ 2 เรื่องวรรณยุกต์

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เข้าใจสระและวรรณยุกต์ภาษาขมุก และเพื่อให้สามารถเขียนคำศัพท์ได้

สื่อการสอน : ชาร์ตสระ และวรรณยุกต์ภาษาขมุก, รูปภาพ, ใบงาน

ครูผู้สอน : นายคตนา นต์ เรือนทอม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องพยัญชนะต้น โดยสุ่มถามนักเรียน หรือถามเพื่อช่วยกันตอบ เช่น พยัญชนะต้นมีทั้งหมดกี่ตัว ? (ให้นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงสลับกันท่อง)
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียน และช่วยออกเสียงที่ถูกต้องให้เด็กฟังอีกครั้ง
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยถามนักเรียนว่าเคยได้ยินคำศัพท์ที่เขียนเหมือนกัน แต่ออกเสียงต่างกันไหม ? (เสียงสูงกับต่ำ) พร้อมยกตัวอย่าง ๑ คำ แล้วลองอ่านให้เพื่อนฟัง
- ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- ครูอธิบาย เรื่องวรรณยุกต์ที่ระบบตัวเขียนแบบขมุกจำเป็นต้องใช้ เพราะอะไร?
- ครู ยกตัวอย่างคำศัพท์ เช่น คำว่า กลาง แปลว่า หิน ก้อนหิน กับอีกคำ กล้าง (ออกเสียงสูง) ที่แปลว่า นกเหยี่ยว ซึ่งสองคำเขียนเหมือนกัน แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่าคำไหน? แปลว่าหิน หรือนก เป็นต้น
- ครูอธิบายเพิ่มเติม คำซึ่งจำเป็นอย่างมากที่ต้องใส่วรรณยุกต์ (รูปโท) โดยครูเขียนบนกระดาน คำว่า กลาง กับกล้าง (พร้อมกับออกเสียงให้นักเรียนฟัง) เพื่อให้นักเรียนได้ยิน และได้เห็นถึงความแตกต่าง
- ครูออกเสียง แล้วให้นักเรียนออกเสียงตาม จนกว่าจะออกเสียงชัดเจน และถูกต้อง
- ครูแบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม พร้อมแจกกระดาษ (ใบงาน) เพื่อให้แต่ละกลุ่มระดมความคิด แล้วเขียนคำศัพท์ ที่เขียนเหมือนกัน แต่ออกเสียงสูง ต่ำ แล้วให้แต่ละกลุ่มเขียนกลุ่มละ ๓ คำ พร้อมกับบอกความหมาย
- ครูตรวจและเฉลย พร้อมกับเขียนบนกระดาน ทั้งออกเสียงให้นักเรียนฟัง

- นักเรียนออกเสียงตาม พร้อมกับบอกความหมายด้วย
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- ครูให้นักเรียนกลับไปบ้านแล้วถามผู้ปกครองว่ามีคำศัพท์ใดบ้างที่ออกเสียงคล้าย ๆ กัน พร้อมความหมาย และฝึกเขียนในสมุด (เสาร์หน้านำมาส่งครู)

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กยังไม่เข้าใจ ยังแยกคำศัพท์ไม่เป็น คือคำที่เขียนคล้ายกัน แต่ออกเสียงต่างกัน คือสูง ต่ำ อีกทั้งออกเสียงไม่ชัด แต่หลังจากเรียนเสร็จ เด็ก ๆ เริ่มเข้าใจ และสามารถหาคำศัพท์ที่เขียนเหมือนกัน เช่น รวง กับ ร้าง เงาะ กับ เงาะ และเด็กยังออกเสียงได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนเอง ก็ยังลำดับขั้นตอนในการสอนไม่ค่อยถูก และ วิธีการสอนยังขัด ๆ ภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทย.

3) ครั้งที่ 3 เรื่องพยัญชนะท้าย

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เข้าใจพยัญชนะท้ายของภาษาขมุ และเพื่อให้สามารถเขียนคำศัพท์ได้

สื่อการสอน : ชาร์ตพยัญชนะท้ายภาษาขมุ, รูปภาพ, บัตรคำ

ครูผู้สอน : นายคตนันต์ เรือนทอม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องวรรณยุกต์ โดยสุ่มถามนักเรียน หรือถาม เพื่อช่วยกันตอบ เช่น คำใดบ้างที่เขียนเหมือนกัน แต่ออกเสียงสูง ต่ำ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยครูนำบัตรคำ เช่น คำว่า ระวาย, มัร, และปัด ถามนักเรียน อ่านว่าอะไร? และพยัญชนะท้ายคือตัวอะไร?
- ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- ครูอ่านบัตรคำ ให้นักเรียนฟังก่อน
- ครูอ่าน ให้นักเรียนพูดตาม
- ครูอธิบาย เรื่องพยัญชนะท้าย 14 ตัว ถึงความสำคัญที่จะต้องเรียน
- ให้นักเรียนทุกคนจดบันทึกลงในสมุด
- ครู แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อเล่นเกม
- ครูเป็นผู้กำหนดคำ เช่น ให้เขียนคำศัพท์เกี่ยวกับหมวดร่างกาย แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คน มาเขียนคำที่กำหนด
- ครู และนักเรียนร่วมกันตรวจพร้อมให้คะแนนกลุ่ม
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกกลุ่ม
- ครูอธิบายคำที่สะกดด้วยพยัญชนะท้ายเพิ่มเติม โดยครูเขียนบนกระดาน (พร้อมกับออกเสียง ให้นักเรียนฟัง)

- ครูให้นักเรียนทุกคนแต่งประโยค คนละ 3 ประโยคโดยมีคำศัพท์ ที่สะกดด้วยพยัญชนะท้าย เช่น กวาล เป็นต้น
- เสร็จแล้วส่งครู ครูตรวจ และเฉลย พร้อมกับเขียนคำผิด บนกระดาน พร้อมออกเสียงให้นักเรียนฟัง
- นักเรียนออกเสียงตาม พร้อมกับบอกความหมายด้วย
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- ให้นักเรียนกลับบ้านแล้วถามพ่อ แม่ หรือปราชญ์เกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ แล้วบันทึกลงในสมุด
- ตรวจสอบว่าคำศัพท์ไหนที่สะกดด้วยสะกดด้วยพยัญชนะท้าย

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนที่จะเรียนเด็กยังไม่รู้ และเข้าใจ ยังไม่รู้จักคำศัพท์ โดยเฉพาะการสะกดพยัญชนะท้าย เช่นครูถามว่า “ยาน ระปาง โสง ” พยัญชนะท้ายคืออะไร? เด็กตอบไม่ได้ หลังจากเรียนแล้ว เด็ก ๆ เริ่มเข้าใจ สามารถบอกได้ว่าพยัญชนะท้ายคือตัวไหน? เขียน และอ่านคำศัพท์ได้.

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังสอนแบบชัดๆ ภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทยบ้าง โดยเฉพาะคำศัพท์บางคำ

4) ครั้งที่ 4 เรื่อง พยัญชนะท้ายพิเศษ

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เข้าใจระบบเขียนพยัญชนะท้าย และพยัญชนะท้ายเสียงพิเศษในภาษาขมุ, เพื่อให้สามารถเขียนคำศัพท์ได้

สื่อการสอน : ชาร์ตระบบตัวเขียนพยัญชนะท้ายภาษาขมุ, รูปภาพ

ครูผู้สอน : นายคตนันต์ เรือนเทอม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องพยัญชนะท้าย โดยให้นักเรียนช่วยยกตัวอย่าง เช่น นักเรียนชาย 2 คำ นักเรียนหญิง 2 คำ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยถามนักเรียนว่าใครบ้างที่พอจะรู้จัก พยัญชนะท้ายที่มีเสียงพิเศษ แตกต่างจากเสียงในภาษาไทยบ้าง? (ยกตัวอย่าง 1 คำ)
- ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- ครูเขียนคำว่า “ฮอยฮ ตอยฮ” (ตักแตน มดง่ามดำ) บนกระดาน แล้วถามนักเรียนว่าอ่านว่าอย่างไร?
- ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- ครูออกเสียงให้นักเรียนฟังหลาย ๆ รอบ
- ครู อธิบาย คำว่า “ฮอยฮ” ให้นักเรียนฟัง ว่าทำไมต้องเขียนแบบนี้ พร้อมบอกความหมาย
- ครู ให้นักเรียนทุกคนช่วยกันระดม และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำศัพท์ ที่ใช้ “พยัญชนะท้ายพิเศษ” ว่ามีอะไรบ้าง ?
- ให้นักเรียนเขียนลงในสมุดทุกคน

- เชิญปราชญ์ 1 ท่าน มาเพื่อช่วยยกตัวอย่างคำศัพท์ต่างๆ ที่ออกเสียงยาก และเขียนยาก พร้อมทั้งออกเสียงให้นักเรียนฟัง
- นักเรียนออกเสียงตามปราชญ์
- ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- นักเรียนทุกคนจดบันทึก ลงในสมุด
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- ครูและนักเรียน กล่าวขอบคุณปราชญ์ที่ช่วยสอน

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนที่จะเรียนเด็กยังไม่รู้ และเข้าใจ โดยเฉพาะคำศัพท์ ที่เขียนด้วยพยัญชนะท้ายพิเศษ เช่น ครูถามว่า “ฮอยฮ ” พยัญชนะท้ายคืออะไร? เด็กตอบไม่ได้ หลังจากเรียนแล้ว เด็กๆ เริ่มเข้าใจสามารถบอกได้ว่าพยัญชนะท้ายพิเศษ คือตัวไหน? เขียน และอ่านอย่างไร?

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังสอนแบบชัด ๆ ภาษาที่ใช้ยังปนภาษาไทยบ้าง โดยเฉพาะคำศัพท์บางคำ

5) ครั้งที่ 5 เรื่อง สระเดี่ยวและสระเดี่ยวพิเศษ

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เข้าใจสระเดี่ยวและสระเดี่ยวพิเศษ และนำไปเขียนคำศัพท์ได้

สื่อการสอน : ชาร์ตสระ และรูปภาพ

ครูผู้สอน : นายโกติเศส วงศ์ชัย

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องพยัญชนะท้าย โดยถามนักเรียน ใครบ้างที่กลับบ้านแล้วถามพ่อ แม่มาบ้าง ?
- ให้นักเรียนยกตัวอย่างให้ครู และเพื่อน ๆ ฟัง เช่น นักเรียนชาย 3 คำ นักเรียนหญิง 3 คำ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยถามนักเรียนว่าเคยรู้จักสระเดี่ยวไหม? คืออะไร? ให้ยกตัวอย่าง 1 คำ แล้วลองอ่านให้เพื่อนฟัง
- ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- ครูอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างเช่น ชันวะ อึง เปลก คำไหนบ้างใช้สระเดี่ยว?
- ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- ครูเขียนบนกระดาน แล้วถามนักเรียน คำว่า “แวร” อ่านอย่างไร? แปลว่าอะไร?
- ครูออกให้นักเรียนฟัง หลาย ๆ รอบ ให้นักเรียนออกเสียง ตามครู และส่วมนักเรียน 2 – 3 คน ให้ออกเสียงให้เพื่อน ๆ ฟัง ครูฟัง และสังเกตเวลานักเรียนออกเสียง
- ครูอธิบายเพิ่มเติม เกี่ยวกับการใช้สระและสระพิเศษ และการอ่านการออกเสียงที่ถูกต้อง
- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม เป็น ๒ กลุ่ม เท่า ๆ กัน
- ครูเตรียม ฉลาก 1 ใบ ในฉลากใบที่ 1 ให้เขียนคำศัพท์หมวดเครื่องใช้ครัวเรือน 15 คำ ใบที่ 2 ให้เขียนคำศัพท์หมวดธรรมชาติ 15 คำ

- ครูแจกกระดาษใบงานให้แต่ละกลุ่ม ให้ทั้ง 2 กลุ่มช่วยระดมความคิด แล้วเขียนคำศัพท์ตามที่กำหนดลงในกระดาษ
- ครู นักเรียนร่วมกันตรวจทีละกลุ่ม โดยคำที่นักเรียนเขียนผิด ให้ตัวแทนออกมาเขียนบนกระดาน
- ครูช่วยแก้ไขเขียนคำศัพท์ให้ถูกต้อง พร้อมอธิบายความหมาย
- นักเรียนทุกคน จดบันทึกลงในสมุด
- ครูกำหนดให้นักเรียนทุกคนเขียนคำศัพท์ คนละ 10 คำ แล้วเลือก 1 คำ เพื่อแต่งประโยคเกี่ยวกับคำศัพท์นั้น
- ครูตรวจจมนักเรียน พร้อมให้คะแนน จากนั้น ครูเขียนคำศัพท์ที่นักเรียนเขียนผิดบนกระดาน พร้อมอธิบาย
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกคน
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์ที่เขียนด้วยสระเดี่ยวอีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กส่วนใหญ่ไม่รู้จักสระเดี่ยว กับสระเดี่ยวพิเศษ ยังมีส่วนน้อยที่รู้จักแต่สระเดี่ยว โดยครูสังเกตจากการตอบของนักเรียน เช่น ปลุ ปละ ตี เป็นต้น หลังจากเรียนเสร็จ เด็ก ๆ สามารถรู้เข้าใจเรื่องสระเดี่ยว และสระพิเศษมากขึ้น คือตอบได้ทุกคน และสามารถที่จะเขียนได้ด้วย

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนเอง สอนแบบวิธีง่าย ๆ แต่ภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทย โดยเฉพาะการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจเป็นประโยค

6) ครั้งที่ 6 เรื่องการนับเลขแบบขมุ

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เข้าใจการนับเลขในภาษาขมุ, เพื่อให้สามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : รูปภาพผลไม้ และบัตรจำนวนเลข

ครูผู้สอน : นายคตนันต์ เรือนหอม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องสระพิเศษ โดยถามนักเรียน ให้ช่วยยกตัวอย่าง เช่น นักเรียนชาย 1 คำ หญิง 1 คำ
- ครูนำเข้าสู่วิธีเรียน โดยหยิบสิ่งของใกล้ตัว 1 ชิ้น เช่น ดินสอ ถามนักเรียนว่ามีจำนวนเท่าไร? คืออะไร? ให้นับเลขแบบขมุ
- ครูสังเกตดูว่านักเรียนตอบได้หรือไม่?
- ครูนำรูปภาพผลไม้มา 10 ภาพ แล้วหยิบแต่ละภาพ ถามนักเรียนว่าเป็นรูปอะไร? มีประโยชน์อะไร? บ้านใครปลูกบ้าง? มีจำนวนเท่าไร?
- ครูนับเลขแบบขมุ 1 - 10 ตามแต่ละรูปภาพ ให้ฟังหลาย ๆ ครั้ง

- ครูนับเลขตั้งแต่ 1 - 10 แล้วให้นักเรียนนับตาม
- ครูและนักเรียนนับเลขพร้อม ๆ กัน
- ครูอธิบายวิธีการนับเลขแบบขมุ
- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยให้นับเลข 1, 2 และ 1, 2 ใครที่ได้นับ 1 อยู่กลุ่มแรก ถ้านับ 2 อยู่กลุ่มสอง แล้วนั่งตามกลุ่ม
- ครูให้นักเรียนเล่นเกม ถ้าครูยกรูปไปที่กลุ่มใด กลุ่มนั้นต้องนับเลขตามภาพ (ตอบให้เร็วที่สุด) กลุ่มใดตอบเร็วและถูกต้องก็เป็นฝ่ายชนะ
- ครูกล่าวชมเชยทั้งกลุ่มที่ชนะและแพ้
- ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทน กลุ่มละ 2 คน ออกมานับเลขตามรูปภาพให้เพื่อนฟัง
- ครูใช้เวลา 10 นาที เพื่อให้นักเรียนท่องจำ จากนั้นทุกคนท่องจำให้ครูฟัง
- ครูสังเกตการนับเลข และการออกเสียงของนักเรียนถูกต้องหรือไม่
- ครูให้นักเรียนเขียนเลข 1 - 10 พร้อมวาดภาพ และระบายสีเสร็จแล้วเปลี่ยนกันตรวจ พร้อมใส่คะแนนด้วย
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ได้คะแนนมาก และได้คะแนนน้อย
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กส่วนใหญ่ยังนับเลขแบบขมุไม่เป็น แต่มีส่วนน้อยที่นับได้นิดหน่อย เช่น 1 2 3 (โมย ปาร เปะ) จากนั้นเลขสี่ก็นับเป็นภาษาไทย หลังจากเรียนเสร็จ เด็ก ๆ สามารถนับเลขได้ และเขียนคำอ่านได้หมดทุกคน

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนเอง สอนแบบวิธีง่าย ๆ แต่ภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทย

7) ครั้งที่ 7 เรื่องสัตว์

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เด็กรู้จักชื่อเรียกสัตว์ต่าง ๆ ในภาษาขมุ, เพื่อให้เด็กออกเสียงได้ถูกต้อง และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : รูปภาพสัตว์, ฉลาก, นิทานเล่มยักษ์เรื่อง “ปลากับเต่า”

ครูผู้สอน : นางสาวกัลยา หมั่นเย็น

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องการนับเลขแบบขมุ ทดสอบเรื่องการบวก และการลบเลข ถามนักเรียนว่า $10 + 15$ เท่ากับเท่าไร ? $30 - 15$ เท่ากับเท่าไร ? แล้วให้นักเรียนช่วยกันตอบ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยนำนิทานเล่มยักษ์ เรื่อง “ปลากับเต่า” มาเล่าให้นักเรียนฟัง
- ครูพานักเรียนออกไปนอกห้องเรียน พร้อมเอาสมุดกับปากกาไปด้วย (ใช้เวลา 30 นาที)
- ครูพานักเรียนเดินรอบ ๆ หมู่บ้าน ให้นักเรียนจดบันทึกว่านักเรียนเห็นสัตว์อะไรบ้าง

- ขณะเดิน ครูถามนักเรียนถึงสัตว์ชนิดต่าง ๆ มีอะไรบ้าง? เช่น ชื่ออะไร ประเภทอะไร และมีประโยชน์อย่างไร?
- เมื่อกลับเข้าห้อง ให้นักเรียนอาสาสมัครผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 2 คน ออกมาหน้าห้องเล่าให้เพื่อนฟังว่าเห็นสัตว์อะไรบ้าง?
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ครูนำรูปภาพของสัตว์ต่าง ๆ ถามนักเรียนว่าเป็นสัตว์อะไร?
- ครูออกเสียงชื่อสัตว์ ให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนพูดตาม
- ครูนำคำศัพท์ที่สะกดยากมาเขียนบนกระดาน ให้นักเรียนดู
- ให้อาสาสมัคร 2 - 3 คนออกมาเขียนชื่อสัตว์ที่ตัวเองชอบ
- ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม
- ครูให้หัวข้อ 3 ข้อ 1 สัตว์บก 2 สัตว์น้ำ และ 3 สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ
- ครูทำฉลาก 3 ชิ้น พร้อมเขียนหัวข้อประเภทสัตว์ต่างๆ
- ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทน กลุ่มละ 1 คน มาจับฉลาก
- ทุกกลุ่มระดมความคิด แล้วเขียนชื่อสัตว์ต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด
- ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบสิ่งที่นักเรียนเขียน และออกเสียงให้ฟัง
- ครูกล่าวชมเชยทั้งกลุ่มที่ได้คะแนนมาก และคะแนนน้อย
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักชื่อสัตว์ ออกเสียงไม่ชัด หลังจากเรียน และทำกิจกรรม เด็ก ๆ เริ่มรู้จักสัตว์มากขึ้น และเขียนชื่อสัตว์ได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยถูก วิธีการสอนก็ยังติดขัดนิดหน่อย และยังใช้ภาษาปนในบางประโยค

8) ครั้งที่ 8 เรื่องสี่

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้นักเรียนรู้จักชื่อเรียกสี่ต่าง ๆ ในภาษาخم ออกเสียงได้ถูกต้อง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : ฉลากสี่, นิทานภาพเรื่องการละเล่น, บัตรสี่, ใบงาน

ครูผู้สอน : นายรัตน์ ยอมยา

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องสัตว์โดยถามนักเรียน เช่น นักเรียนชอบสัตว์อะไร? ทำไมถึงชอบ? นักเรียนช่วยกันตอบ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยนำนิทานภาพ 1 เรื่อง เรื่องเกี่ยวกับการละเล่น
- ครูแนะนำนิทานภาพ และให้นักเรียนออกมาเรียงลำดับภาพ และเล่าเรื่องจากภาพ

- ครูถามนักเรียนว่า นักเรียนชอบอะไรบ้าง มีสีอะไรบ้าง
- ครูให้นักเรียนจับฉลาก (ข้างในมีสี ๕ สี) ทุกคนเปิดดูแล้วหากกลุ่มตามสี แล้วนั่งตามสี
- ครูนำบัตรคำ ซึ่งมีสีสันแตกต่างกัน
- ให้เล่นเกม กติกาเมื่อครูยกบัตรคำ กลุ่มไหนที่จะตอบ ต้องยกมือก่อนตอบ
- ครูกล่าวชมเชยทุก ๆ กลุ่ม
- ครูออกเสียงตามแต่ละสีให้นักเรียนฟัง
- ครูออกเสียง ให้นักเรียนพูดตาม
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ครูอธิบายความสำคัญของสี
- ครูแจกกระดาษใบงาน ให้นักเรียนเพื่อแต่งประโยค คนละ 1 ประโยค ในรูปประโยคจะต้องมีชื่อสี
- นักเรียน อาสาสมัคร 3 - 4 คน ออกมาเล่าเรื่องราวที่เขียนให้เพื่อนฟัง
- ครูสังเกต ขณะนักเรียนออกเสียง นักเรียนส่งสมุด ให้ครูตรวจ พร้อมให้คะแนน ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกคน
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักชื่อสีทั้งหมด และจำแนกไม่เป็น แต่บางคนพอจะรู้จักบ้างนิดหน่อย 3 - 4 สี เช่น สีแดง สีดำ สีขาว และสีเขียว (สีส้ม สีเหลือง สีกลอก สีจะงาร) เป็นต้น หลังจากเรียน และทำกิจกรรมเด็ก ๆ เริ่มรู้จักสีมากขึ้น สามารถเขียนสะกดชื่อสีได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยถูก ยังดึงความสนใจเด็กไม่ค่อยได้ บางสีที่ไม่รู้ คำศัพท์ต้องถามปราชญ์เพิ่มเติม ส่วนภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทย โดยเฉพาะการใช้ประโยค

9) ครั้งที่ 9 เรื่องร่างกาย

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เด็กรู้คำศัพท์ที่ใช้เรียกในร่างกาย, เพื่อให้ออกเสียงได้ถูกต้อง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : รูปภาพหมวดร่างกาย, เด็กนักเรียน

ครูผู้สอน : นายโกติเศส วงศ์ชัย

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องสีโดยให้นักเรียนสังเกตดูสิ่งที่อยู่รอบข้าง เช่น เสื้อผ้า โต๊ะ เก้าอี้ สมุดปากกา ต้นไม้ ฯลฯ เป็นต้น ถามนักเรียนว่าแต่ละอย่างมีสีอะไร? ช่วยกันตอบ
- ครูนำเข้าสู่วิธีสอน โดยตั้งคำถาม ในร่างกายคนเราอวัยวะส่วนใดสำคัญที่สุด? (ชาย-หญิง สลับกันตอบ)
- ครูให้นักเรียนอาสาสมัคร 1 คน ชาย-หญิง ก็ได้ เพื่อยืนเป็นหุ่น

- ครูชี้ที่หุ่นโดยชี้ที่อวัยวะส่วนใดก็ได้ เช่น ตา แก้ม หรือเส้นผม แล้วถามนักเรียนว่าคืออะไร?
- ครูสังเกตขณะนักเรียนออกเสียงคำศัพท์ ถูกต้องหรือไม่?
- ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม (ชาย-หญิง)
- ครูนำภาพหมวดร่างกาย (ภาพเด็กชาย กับภาพเด็กหญิง) ครูชี้ที่ภาพ เด็กชาย เช่น หนวด เป็นต้น พร้อมกับถามกลุ่มนักเรียนชาย คืออะไร? และชี้ที่ภาพเด็กหญิง เช่น ใบหน้า หู พร้อมกับถามนักเรียนหญิง คืออะไร?
- ครูสังเกต ขณะนักเรียนออกเสียง
- ครูกล่าวชมเชยกลุ่มนักเรียนชาย และหญิง
- ครู นำภาพ เด็กชาย และเด็กหญิง ถามนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มอีกครั้ง แต่ละกลุ่มช่วยกันตอบ
- ครูอ่านออกเสียงให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนอ่านออกเสียงตาม
- ให้นักเรียน ๒ กลุ่ม เล่นเกมแข่งขันเขียนคำศัพท์ บนกระดาน (ตามคำบอก)
- ครูกล่าวชมเชยทุก ๆ กลุ่ม
- ครู นักเรียนร่วมกันตรวจ และครูออกเสียงคำศัพท์ให้นักเรียนฟัง
- ครูแจกกระดาษ ให้นักเรียนเพื่อเขียนแต่งประโยค คนละ ๑ ประโยค ในรูปประโยคจะต้องมี คำศัพท์ร่างกายด้วย
- ครูตรวจสมุดนักเรียน พร้อมให้คะแนน และสังเกตการเขียนศัพท์ที่นักเรียนเขียนถูกต้องหรือไม่
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักคำศัพท์เกี่ยวกับร่างกาย เพราะค่อนข้างมีรายละเอียดเยอะ พอให้ลองออกเสียงส่วนใหญ่ออกเสียงผิด ไม่ชัด หลังจากเรียน และทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กๆ เริ่มรู้จักคำศัพท์มากขึ้น สามารถเขียน และสะกดคำศัพท์ได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยถูก วิธีการสอนก็ยังไม่ค่อยต่อเนื่อง และยังดึงความสนใจเด็ก ๆ ไม่ค่อยได้ ส่วนภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทยบ้าง โดยเฉพาะการใช้ประโยค

10) ครั้งที่ 10 เรื่องผัก

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้นักเรียนรู้จักคำศัพท์เรื่องผักเป็นภาษาขมุ, ออกเสียงได้ถูกต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : รูปภาพผัก, ผักต่าง ๆ ในสวนครัว

ครูผู้สอน : นางสาวกัลยา หมั่นเย็น

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องร่างกายโดยการทบทวนคำศัพท์ เช่นครูชี้ที่ คอ ศอก หัวเข่า แล้วให้นักเรียนช่วยกันตอบ

- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยตั้งคำถาม เป็นรายบุคคล เช่น ตอนเช้านักเรียนทานข้าวกับอะไร? (ถ้าตอบผิด) ถามต่อ ผักอะไร? มีประโยชน์อะไร?
- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น ๒ กลุ่ม (คละกัน) แต่ละกลุ่มนำสมุด ปากกา เพื่อบันทึกสิ่งที่ศึกษา
- ครูให้นักเรียนเดินบริเวณในหมู่บ้าน แล้วให้นักเรียนเดินดูสวนครัวของครูที่ปลูกผักสวนครัว
- ครูถามแต่ละกลุ่มว่าเห็นผักอะไร? ปลูกอย่างไร? นำไปปรุงอาหารได้อย่างไร? และมีประโยชน์อะไร?
- ให้นักเรียนฝึกออกเสียงตาม
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียน
- ครูช่วยออกเสียงคำศัพท์ที่ถูกต้อง
- นักเรียนทุกกลุ่มจดบันทึก
- ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผักต่าง ๆ และนำรูปภาพผักบางส่วนที่ไม่มีในหมู่บ้าน ให้นักเรียนดู แล้วเน้นการออกเสียงที่ถูกต้อง
- ครูให้นักเรียนกลับห้องเรียน และถามนักเรียนแต่ละกลุ่มว่าเห็นผักอะไรบ้าง? พร้อมกับส่งตัวแทนออกมาเขียนชื่อผัก
- เขียนครบทุกกลุ่มแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจ พร้อมให้คะแนน และครูกล่าวชมเชย
- ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนละ 2 - 3 คนเพื่อออกมาเล่าประสบการณ์ที่ได้ศึกษามาพร้อมบอกชื่อผักที่ชอบและประทับใจ (ครูกล่าวชมเชยตัวแทนทุกกลุ่ม)
- ครูให้นักเรียนทุกคนเขียนชื่อผักต่าง ๆ ลงในสมุดที่ตัวเองรู้จักมาให้ได้มากที่สุด
- ครูให้นักเรียนอาสาสมัคร 3 - 4 คนออกมาอ่านชื่อผักต่าง ๆ ที่ตัวเองเขียน ให้เพื่อนฟัง
- ครู สังเกตขณะนักเรียนออกเสียงคำศัพท์ ถูกต้องหรือไม่?
- ครูออกเสียงให้ฟัง แล้วนักเรียนพูดตาม
- ครูอธิบายประเภทผักต่าง ๆ และเขียนชื่อผักต่าง ๆ บนกระดาน
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักชื่อผัก มีส่วนน้อยมากที่พอรู้จักผัก ที่พ่อแม่ได้ปลูกตามสวนครัว และเคยกทาน เช่น ตะลึง ตะลุม ตีมิรี แต่พอให้ออกเสียงส่วนใหญ่ออกเสียงไม่ค่อยถูก หลังจากเรียน และทำกิจกรรม เด็ก ๆ เริ่มรู้จักผักหลาย ๆ อย่างมากขึ้น และเขียนสะกดชื่อผักได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยถูก วิธีการสอนก็ยังขัด ๆ เชน ๆ ครูยังดึงความสนใจเด็กไม่ค่อยได้ ส่วนภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทย และเสียงยังดังไม่พอ.

11) ครั้งที่ 11 เรื่องผลไม้

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้นักเรียนรู้จักคำศัพท์เรื่องผลไม้เป็นภาษาขมุ, ออกเสียงได้ถูกต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : ผลไม้ต่าง ๆ และรูปภาพผลไม้

ครูผู้สอน : นางสาวนภาพร สมศรี

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องผัก ถามนักเรียน ผักที่กินได้ทั้งใบและดอกมีอะไรบ้าง? และผักที่กินยอดมีอะไรบ้าง? ชายและหญิงสลับกันตอบ
- ครูนำเข้าสู่วิธีสอน โดยตั้งคำถาม และสุ่มถาม เช่น ผลไม้ที่ท่านได้ทั้งเปลือก เนื้อ และเมล็ดมีอะไรบ้าง?
- ถามนักเรียนหญิง ผลไม้ที่ท่านได้เฉพาะเนื้อมีอะไรบ้าง? มีประโยชน์อะไร?
- ครูให้นักเรียนสังเกตบริเวณนอกห้องเรียนว่าเห็นผลไม้อะไรบ้าง? พร้อมกับจดบันทึก
- ครูถามนักเรียนมีผลไม้อะไรบ้าง? ท่านอย่างไร? มีประโยชน์อะไร? และเขียนสะกดอย่างไร?
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ครูนำผลไม้ที่เตรียมมา 6 - 7 ชนิด (ที่หาได้ง่ายตามท้องถิ่น) พร้อมกับถามนักเรียน วิธีการปลูก วิธีทาน และประโยชน์? เป็นต้น พร้อมอธิบายการเขียนและสะกดคำที่ถูกต้อง
- -ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม (คละกัน)
- -กลุ่มที่ 1 เขียนชื่อผลไม้ฤดูร้อน กลุ่มที่ 2 เขียนชื่อผลไม้ฤดูหนาว และกลุ่มที่ 3 เขียนชื่อผลไม้ฤดูฝน เป็นต้น
- ทุกกลุ่มส่งตัวแทน กลุ่มละ 2 คน เพื่อมาบอกชื่อผลไม้ที่กลุ่มตัวเองเขียน วิธีทาน และประโยชน์
- ครูเปิดโอกาสให้กลุ่มอื่นที่สนใจ ถามได้
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียน ครูช่วยออกเสียงคำศัพท์ที่ถูกต้อง
- นักเรียนทุกกลุ่มจดบันทึก
- ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลไม้ต่าง ๆ และนำรูปภาพผลไม้ต่าง ๆ ที่ไม่มีในหมู่บ้าน ให้นักเรียนดู แล้วเน้นการออกเสียงที่ถูกต้อง
- ครูออกเสียงชื่อผลไม้ต่าง ๆ ให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนออกเสียงตาม
- ครูอธิบายประเภทของผลไม้ต่าง ๆ แต่ละชนิด
- ให้นักเรียนเขียนชื่อผลไม้ต่าง ๆ บนกระดาน
- ครูอธิบายสรุปคำศัพท์อีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- เมื่อกลับถึงบ้าน ให้นักเรียนเดินสังเกตบริเวณบ้านว่ามีต้นไม้อะไรบ้าง? ถามพ่อ แม่ใครเป็นคนปลูก

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักชื่อผลไม้ มีส่วนน้อยมากที่พอรู้จักบ้าง เช่น กัลล้วย มะละกอ (ตะล่อย บักฮุง) ที่พ่อ แม่ได้ปลูกตามสวนครัว และเคยได้ทาน แต่พอให้ออกเสียงส่วนใหญ่ ออกเสียงผิด เขียนไม่ค่อยได้ หลังจากเรียน ได้ฝึกอ่าน เขียน และทำกิจกรรม เด็ก ๆ เริ่มรู้จักชื่อผลไม้มากขึ้น และเขียนสะกดได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยถูก ส่วนภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทยบ้าง โดยเฉพาะการใช้ประโยค อีกอย่างครูยังดึงความสนใจเด็กไม่ค่อยได้ เสียงยังดังไม่พอ

12) ครั้งที่ 12 เรื่องการนับวันแบบขมุ

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เข้าใจชื่อเรียก วัน เดือน ปี ของชาวขมุ

สื่อการสอน : ตารางวัน เดือน ปี แบบขมุ, หนังสือนิทานเล่มยักษ์

ครูผู้สอน : นายบัณฑิต บุญเสริม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องผลไม้ ถามนักเรียน ผลไม้ที่ออกทุกฤดู กินได้ทั้งปีมีอะไรบ้าง? นักเรียนชายและหญิงสลับกันตอบ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยเล่านิทานเล่มยักษ์ 1 เรื่อง (ครูเลือกเอง)
- ครู ถามนักเรียนทั้งหมดว่าวันนี้ เป็นวัน เดือน และปีอะไร? (นักเรียนอาจตอบเป็นวัน เดือน ปีแบบสากล)
- ครูอธิบายความเป็นมา และความสำคัญของวันแบบขมุ
- ครูแจก (ตารางการนับวันแบบขมุ) ให้นักเรียนทุกคน
- ครูอธิบายวิธีการนับวันแบบขมุอย่างละเอียดให้นักเรียนฟัง
- ครูออกเสียงคำศัพท์ ให้นักเรียนฟัง
- ให้นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 2 คน (คละกัน)
- ครูให้แต่ละคูฝึกท่อง (ใช้เวลา 15 นาที)
- กลุ่มไหนพร้อมก็ออกมาท่องให้เพื่อนฟัง (จนครบทุกกลุ่ม)
- ครูให้นักเรียนทุกคนเขียนตามคำบอก เป็นคำศัพท์วัน เดือน และปี
- ให้สลับสมุดกับเพื่อน เพื่อเปลี่ยนกันตรวจ
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียน
- ครูเขียนคำศัพท์ ที่นักเรียนเขียนผิด
- ครูออกเสียงให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียน ครูช่วยออกเสียงคำศัพท์ที่ถูกต้อง

- นักเรียนทุกคนจดบันทึกลงในสมุด
- เมื่อกลับถึงบ้าน ให้นักเรียนถามพ่อ แม่ และปู่ ย่า เกี่ยวกับคำศัพท์ และจดบันทึกด้วย

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียน เด็กๆ ทั้งหมดไม่รู้จักการนับวันแบบขมุเลย ทุกคนจะต้องเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด หลังจากเรียน เด็ก ๆ ได้ฝึกอ่าน ฝึกเขียน และทำกิจกรรม เด็ก ๆ เริ่มเข้าใจ เริ่มมีการเปรียบเทียบเป็น และสามารถท่องจำได้ และเขียนได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำบากการสอนไม่ได้ วิธีการสอนก็ยังสอนแบบไม่ค่อยสนุก เพราะสอนแบบเน้นการจำเป็นส่วนใหญ่ เป็นคำศัพท์ที่ยาก ส่วนภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทยบ้าง

13) ครั้งที่ 13 เรื่องธรรมชาติ

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้ได้รู้จักคำศัพท์ธรรมชาติ, เพื่อให้ออกเสียงได้ถูกต้อง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : นิทานเล่มยักษ์ เรื่อง “คนหาปลา”, พาไปวัด

ครูผู้สอน : นายคตนา นต์ เรือนเทอม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่องผลไม้ ถามนักเรียน ผลไม้ที่ออกทุกฤดู กินได้ทั้งปีมีอะไรบ้าง? นักเรียนชายและหญิงสลับกันตอบ
- ครูนำเข้าสู่วิธีสอน โดยใช้นิทานเล่มยักษ์เรื่อง คนหาปลา
- ครู ถามถึงบริบท ตัวละคร ในนิทาน (เกี่ยวกับธรรมชาติ) ว่านักเรียนเห็นอะไรบ้าง? จากนิทานเรื่องนี้ (นักเรียนตอบคนละ 1 อย่าง)
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่พยายามช่วยกันตอบ
- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 2 กลุ่ม (โดยคละกัน)
- ครูให้นักเรียนออกเดินชมสถานที่วัด เพื่อเดินชมธรรมชาติ (ใช้เวลา 40 นาที)
- ระหว่างเดินชมธรรมชาติ ครูสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง โดยถามนักเรียนว่าได้เห็นอะไรบ้าง? มีลักษณะอย่างไร? และมีประโยชน์อะไร? แต่ละกลุ่มเปลี่ยนกันตอบ
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าออกเสียงถูกต้องหรือไม่ ?
- ครู ให้นักเรียนจดบันทึกสิ่งที่กลุ่มตนเองได้เห็น และการออกเสียง
- กลับเข้าสู่ห้องเรียน ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาเล่าประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่กลุ่มตนเองเห็น และได้จดบันทึกคำศัพท์นั้น ๆ
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม
- ครูนำคำศัพท์ต่าง ๆ จากที่นักเรียนเล่า และที่นักเรียนไม่เคยรู้จัก มาเขียนบนกระดาน
- ครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจและออกเสียงให้นักเรียนฟังก่อน แล้วนักเรียนออกเสียงตาม
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่

- ครูให้เวลานักเรียน 10 นาทีในการระดมความคิดในการเขียนคำศัพท์เกี่ยวกับ “ธรรมชาติ” ให้ได้มากที่สุด
- ครูเขียนคำศัพท์ ที่นักเรียนเขียนผิด และออกเสียงให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียน ครูช่วยออกเสียงคำศัพท์ที่ถูกต้อง
- นักเรียนทุกคนจดบันทึกลงในสมุด
- ครูอธิบายเพิ่มเติม “คำศัพท์ธรรมชาติ” อย่างละเอียดเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- เมื่อกลับถึงบ้านให้นักเรียนถามพ่อ แม่ หรือปู่ ย่า เกี่ยวกับคำศัพท์ “ธรรมชาติ” แล้วจดบันทึก และฝึกออกเสียงด้วย

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่พอจะรู้จักคำศัพท์เกี่ยวกับธรรมชาตินิดหน่อย เพราะเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ก็ยังไม่รู้จักทั้งหมด ค่อนข้างออกเสียงยาก ออกเสียงไม่ค่อยถูก เช่น เปรี๊ยะล ชีร์มิญ เป็นต้น ยังมีคำศัพท์มากมาย เช่น เกี่ยวกับฤดูต่าง ๆ (ปริกัต ปรีวาร และปริกะมะ) เด็กออกเสียงผิด แล้วไม่ค่อยชัด เขียนไม่ค่อยชัด หลังจากเรียน เด็ก ๆ ได้ฝึกอ่าน ฝึกเขียน และทำกิจกรรม เด็ก ๆ ก็เริ่มรู้จักศัพท์มากขึ้น

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยได้ การสอนก็ยังไม่ต่อเนื่อง ภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทยบ้าง โดยเฉพาะการใช้ประโยค.

14) ครั้งที่ 14 เรื่องเครือญาติ

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เด็กเข้าใจโครงสร้างและระบบเครือญาติ, ออกเสียงได้ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : ใบงาน, โครงสร้างระบบเครือญาติ

ครูผู้สอน : นายบัณฑิต บุญเสริม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “ธรรมชาติ” ถามนักเรียนว่าอยากเที่ยวสถานที่ใดที่มีบรรยากาศแบบธรรมชาติ เพราะอะไร? นักเรียนชายและหญิงสลับกันตอบ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยสุ่มถามนักเรียนว่ามีพี่น้องกี่คน? เป็นคนที่เท่าไร? ถ้ามี 3 คน สมมุติ นักเรียนถูกเป็นคนกลาง คำว่าพี่ เรียกว่าอะไร? และน้องเรียกว่าอะไร?
- ครู ออกเสียงคำศัพท์ คำว่า พี่ กับน้อง ให้นักเรียนฟัง พร้อมกับเขียนบนกระดานให้นักเรียนดู
- ครูเชิญปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อมาสอนเรื่อง “เครือญาติ”
- ให้นักเรียนจดบันทึกเกี่ยวกับคำศัพท์ต่างๆจากนั้น
- ครูเขียนคำศัพท์ บนกระดาน เพื่อสอนวิธีการสะกด เขียน และการออกเสียงที่ถูกต้อง

- ครูแจกกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น เพื่อเขียนโครงเรื่อง “เครือญาติ” ในครอบครัวตัวเอง เขียนบอกว่าใครเป็นใคร? พร้อมวาดภาพประกอบ และทาสีให้สวยงาม
- ครูให้นักเรียนอาสาสมัคร 4 - 5 คน เพื่อนำโครงสร้างที่ตัวเองเขียน มานำเสนอให้เพื่อนฟัง
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียน และคอยช่วยสะกดคำศัพท์ที่ถูกต้อง
- นักเรียนนำใบงานที่เขียนโครงสร้าง ส่งครู ๆ ตรวจแล้วให้คะแนน พร้อมกล่าวชมเชยนักเรียน
- ครูอธิบายโครงสร้างของเครือญาติ และคำศัพท์ที่ใช้เรียกให้นักเรียนฟัง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- ครูออกเสียงคำศัพท์ให้นักเรียนฟัง นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ครูให้ปราชญ์ ฟังและช่วยออกเสียง ให้นักเรียนฟัง
- สอนเสร็จ ครูบอกนักเรียนเมื่อกลับถึงบ้านให้ถามคุณพ่อ คุณแม่ หรือปู่ ย่า ก็ได้

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จัก เรื่องเครือญาติ หรือระบบครอบครัว ยังเรียกคนในบ้านผิด ๆ หลังจากเรียนกับปราชญ์ และครู เด็ก ๆ เริ่มเข้าใจ สามารถแยกแยะระบบเครือญาติ และสามารถเรียกญาติแต่ละฝ่าย และคนในครอบครัวได้ถูกต้อง

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยถูก วิธีการสอนก็ยังไม่ต่อเนื่อง ส่วนภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทยบ้าง

15) ครั้งที่ 15 เรื่องนิทาน

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เด็ก ๆ รู้จักนิทาน

สื่อการสอน : นิทาน, ฉลาก

ครูผู้สอน : นางสาวกัลยา หมั่นเหียน

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “เครือญาติ” ถามนักเรียนว่าใครบ้างที่กลับบ้านแล้วถามผู้ปกครองว่าตัวเองเป็นเครือญาติกับใครบ้าง? แล้วจะต้องเรียกญาติว่าอะไร?
- นักเรียนที่ได้ถามพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ให้อาสาออกมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนถูกต้องหรือไม่
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยแนะนำปราชญ์ที่ได้เชิญมา พร้อมกับเล่านิทาน 1 เรื่องให้นักเรียนฟัง (ปราชญ์เลือกนิทานเอง)
- ให้นักเรียนจดบันทึกเกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ จากนั้น
- ครู ถามนักเรียนว่าในนิทานมีใครบ้าง? ทำอะไร? ที่ไหน? เมื่อไหร่? เป็นอย่างไร?
- ให้นักเรียนชาย และหญิงช่วยกันตอบ
- ครูสังเกตการตอบของนักเรียนถูกต้องหรือไม่

- ครูเขียนคำศัพท์ บนกระดาน เพื่อสอนวิธีการสะกด เขียน และการออกเสียงที่ถูกต้อง
- ครูให้นักเรียนจับคู่กัน คู่ ๆ ละ 2 คน (ให้เลือกเอง)
- ให้แต่ละคู่เลือกนิทานเล่มเล็กคู่ละ 1 เรื่อง แล้วอ่านหลาย ๆ รอบ ทำความเข้าใจในนิทาน (ใช้เวลา 15 - 20 นาที)
- ครูกำหนดให้นักเรียน 1 คนเป็นคนเล่า อีกคนเป็นคนทำท่าประกอบ แล้วนิทานได้สอนอะไร?
- ครูนำฉลาก ที่มีตัวเลข 1 - 10 เป็นต้น แล้วให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับฉลาก
- ให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมาเล่านิทาน พร้อมทำท่าประกอบให้เพื่อนฟัง และดู
- ครู และนักเรียนสังเกตการเล่านิทานของแต่ละกลุ่ม เช่น การออกเสียง คำศัพท์ เป็นต้น
- เปิดโอกาสให้กลุ่มอื่น ๆ ได้ถามบ้าง?
- ครูให้นักเรียนทุกกลุ่ม สรุปนิทานที่ตัวเองได้ ลงในสมุด และวาดภาพตัวละครพร้อมระบายสีให้สวยงาม
- ส่งสมุดให้ครู ครูตรวจและให้คะแนน อีกทั้งกล่าวชมเชย
- ครูสรุป และอธิบายที่มาและความสำคัญ ของนิทาน คติเตือนใจ หรือข้อคิดในนิทาน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- ประชาชนช่วยออกเสียงคำศัพท์ และ ครูเขียนคำศัพท์บนกระดาน พร้อมออกเสียงให้นักเรียนฟัง นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียน และคอยช่วยสะกดคำศัพท์ที่ถูกต้อง สอนเสร็จ ครูบอกนักเรียนเมื่อกลับบ้านให้คุณพ่อ คุณแม่ หรือปู่ ย่า ก็ได้เล่านิทานให้ฟัง

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กๆไม่ค่อยอยากเรียน และส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักนิทานชม แต่ส่วนใหญ่เด็กๆรู้จักแต่นิทานแบบทั่วไป หลังจากได้เรียน ได้ยินนิทาน เรื่องเล่าต่างๆ เกี่ยวกับวิถีชีวิตคนสมัยก่อนเด็กชอบ หลังจากเรียน เด็กๆยิ้มชอบใจ สนใจ อยากจะฟัง อยากจะอ่าน และมีความตั้งใจที่จะเรียนมากขึ้น

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการเล่าเรื่อง “นิทาน” ไม่ค่อยต่อเนื่อง ครูยังสร้างความดึงดูด และความสนใจเด็กไม่ค่อยได้ น้ำเสียงที่ใช้เล่าเรื่องยังธรรมดา ไม่ค่อยสร้างความสนใจ แก่เด็ก ควรเพิ่มท่าทางประกอบน้ำเสียงสูง ต่ำ เบา แรง ตามอารมณ์ในเนื้อเรื่อง การใช้ประโยคคำพูดยังปะปนภาษาไทย

16) ครั้งที่ 16 เรื่องเครื่องดนตรี

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้ได้เรียนรู้เครื่องดนตรีของชาวชม

สื่อการสอน : เครื่องดนตรี, ใบงาน

ครูผู้สอน : นายบัณฑิต บุญเสริม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “นิทาน” ถามนักเรียนว่าใครบ้างที่กลับบ้านแล้ว ได้ถามนิทานต่าง ๆ จากพ่อ แม่ ปู่ ย่าตา และยายเป็นต้น (อาสาสมัครเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง 2 คน)
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ออกมาเล่านิทาน แล้วครูช่วยสรุป พร้อมบอกข้อคิด หรือคติเตือนใจ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยสุ่มถามนักเรียน ว่าชอบดนตรีประเภทใดบ้าง? ทำไมถึงชอบ? เล่นอย่างไร? บอกเหตุผลให้ครู และเพื่อน ๆ ฟัง (พอสังเขป)
- ครูเชิญปราชญ์มา เพื่อบรรเลงดนตรีซม (ดนตรีชนิดใดก็ได้ 1 ชนิด) ให้นักเรียนฟัง
- ปราชญ์ ถามนักเรียนว่าดนตรีที่บรรเลงจบลงไป คือดนตรีอะไร? ทำจากอะไร? วิธีเล่นอย่างไร
- ปราชญ์นำเครื่องดนตรีที่เตรียมมา เพื่ออธิบายประวัติความเป็นมา ของดนตรีแต่ละชนิด
- ปราชญ์ และครู ช่วยออกเสียงคำศัพท์ที่ใช้เรียกเครื่องดนตรี ให้นักเรียนฟัง พร้อมกับเขียนบนกระดานให้นักเรียนดู
- ให้นักเรียนจดบันทึก คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ปราชญ์สอน และครูเขียนบนกระดาน
- ครู และปราชญ์ออกเสียงคำศัพท์ให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนออกเสียงตามครู และปราชญ์
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียน และคอยช่วยสะกดคำศัพท์ที่ถูกต้อง
- ครู ให้นักเรียนอาสาสมัคร 4 คนผู้ชาย กับผู้หญิง เพื่อออกมาเขียนตามคำบอกคำศัพท์ชื่อของดนตรีต่าง ๆ
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียน
- ปราชญ์อธิบายประเภทรูปแบบดนตรีต่าง ๆ ประวัติความเป็นมา การสื่อความหมาย และดนตรีประเภทใดบ้างที่ใช้ประกอบในพิธีกรรม
- ครูแจกกระดาษให้นักเรียนคนละแผ่น เพื่อเขียนชื่อดนตรีต่าง ๆ แล้ว บอกประเภทดนตรี พร้อมอธิบายชนิดของดนตรีต่าง ๆ
- ครูให้นักเรียนเปลี่ยนกันตรวจ และกล่าวคำชมเชย
- ครูทบทวนเรื่องคำศัพท์อีกครั้งโดยออกเสียงให้นักเรียนฟังเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น และให้นักเรียนออกเสียงตาม
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียน และคอยช่วยสะกดการออกเสียงคำศัพท์ที่ถูกต้อง
- สอนเสร็จ ครูบอกนักเรียนเมื่อกลับถึงบ้านให้ถามคุณพ่อ คุณแม่ หรือปู่ ย่า ก็ได้ว่าในบ้านมีดนตรีอะไรบ้าง? ช่วยเล่นให้ฟัง และอธิบายประวัติพอสังเขป

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็กๆส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักเครื่องดนตรีซมสักชนิดเลย ทั้งที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ในห้องถิ่นทำ เช่น โท้ระ ปี ซูล เป็นต้น เด็ก ๆ รู้จักแต่ดนตรีสากล เช่น กีตาร์ เบส กลอง หลังจากเรียน คือเด็กๆได้เห็นดนตรีจริง ๆ เห็นปราชญ์เล่นให้ฟัง เด็ก ๆ สนใจ อยากรู้ อยากเล่น มากขึ้น

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนอธิบายค่อนข้างเข้าใจง่าย แต่สอนยังไม่ค่อยต่อเนื่อง ส่วนภาษาที่ใช้ยังปนภาษาไทยบ้าง

17) ครั้งที่ 17 เรื่องการเต็ม (การขับร้อง)

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เด็กรู้ความเป็นมาของการเต็ม, ฝึกการเต็ม และสามารถเขียนคำศัพท์ได้

สื่อการสอน : เครื่องเสียง, แผ่นเสียง, บทเพลงการเต็ม

ครูผู้สอน : นายบัณฑิต บุญเสริม

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “ดนตรี” ถามนักเรียนว่าใครบ้างที่กลับบ้านแล้ว ได้ถามเกี่ยวกับเครื่องดนตรีอะไร? จากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา และยายเป็นต้น (อาสาสมัครเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง 2 - 3 คน) พร้อมทั้งบอกว่าตนเองชอบดนตรีประเภทไหน? เพราะอะไร?
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ออกอาสาสมัครเล่าสิ่งที่ได้เรียนรู้จากชุมชน
- ครูช่วยสรุป พร้อมอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับดนตรีที่นักเรียนกล่าวถึง อาจมี ข้อคิด หรือคติเตือนใจเพื่อสอนนักเรียน
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยนำเครื่องเล่นเสียง เปิดเพลงสากล 1 เพลง และเปิดเพลงไทย 1 เพลง ให้นักเรียนฟัง เสร็จแล้วสุ่มถามนักเรียน ว่าระหว่าง 2 เพลงนี้ฟังแล้วรู้สึกอย่างไร?
- ครูสังเกตการตอบของนักเรียนว่านักเรียนรู้สึกอย่างไร?
- ครูเชิญปราชญ์มา เพื่อสอนเรื่อง “การเต็ม”
- ปราชญ์เปิดแผ่นเสียง การเต็มแบบขมูให้นักเรียนฟัง 4 - 5 รอบแล้วถามนักเรียนว่าฟังแล้วรู้สึกอย่างไร?
- ปราชญ์แจก “บทเพลงการเต็ม” ให้นักเรียน คนละ 1 แผ่น
- ปราชญ์อ่าน บทเพลงการเต็มให้นักเรียนฟังหลาย ๆ รอบ นักเรียนออกเสียงตามปราชญ์
- ครูและปราชญ์สังเกตการออกเสียงของนักเรียน ว่าถูกต้องชัดเจนหรือไม่?
- ปราชญ์ อธิบายประวัติความเป็นมา เรื่องราวการเต็ม ให้นักเรียนฟัง
- นักเรียนจดบันทึกคำศัพท์ต่าง ๆ ที่ปราชญ์สอน
- ครูเขียนคำศัพท์ที่สะกด และออกเสียงยาก บนกระดาน
- ครูสอนวิธีการขับร้อง การเต็มให้นักเรียน
- นักเรียนฝึกออกเสียง และฝึกเต็ม
- ครูให้นักเรียนจับคู่ ๆ ละ 2 คน แล้วเลือกบทเพลงการเต็ม 1 บทแล้วฝึกอ่านและขับร้อง (ใช้เวลา 20 นาที)
- ให้แต่ละคู่ออกมาหน้าชั้นเรียน เพื่ออ่านบทเพลงการเต็ม ให้ครู ปราชญ์ และเพื่อน ๆ ฟัง
- ปราชญ์ สังเกต นักเรียนแต่ละคู่ในการออกมาขับร้อง (การเต็ม)
- ปราชญ์กล่าวชมเชยนักเรียนแต่ละคู่ ที่ออกมาเต็ม
- ปราชญ์ สรุปเรื่องการเต็มให้นักเรียนฟังอีกครั้ง
- ครูสรุปวิธีการออกเสียง การสะกด อีกครั้งเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

- ให้นักเรียนจดบันทึก คำศัพท์ต่างๆ ที่ปราชญ์สอน และครูเขียนบนกระดาน
- สอนเสร็จ ครูบอกนักเรียนเมื่อกลับถึงบ้านให้ไปถามคุณพ่อ คุณแม่ หรือปู่ ย่า ก็ได้ว่าช่วยเติมให้ฟังหน่อย แล้วนักเรียนอาจบันทึกเสียง และฝึกเติมด้วย

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักการเติมเลย ขณะเรียน เด็ก ๆ ได้ฟังเติม เด็ก ๆ ก็หัวเราะ ในการเติมของปราชญ์ เพราะเด็กไม่ค่อยคุ้นหู เลยฟังไม่เข้าใจเลย อาจเป็นเพราะปราชญ์ใช้คำศัพท์และสำนวนที่เป็นแบบขมุแท่ หลังจากเรียนเด็ก ๆ เริ่มเข้าใจนิดหน่อย ส่วนวิธีการเติมเด็ก ๆ ก็เติมไม่ค่อยได้.

ครูผู้สอน : ครูผู้สอน อธิบายค่อนข้างเข้าใจยาก สลับซับซ้อน ครูยังดึงความสนใจเด็กไม่ค่อยได้

18) ครั้งที่ 18 เรื่องสุภาษิต

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้รู้ เข้าใจบทสุภาษิต และเพื่อให้สามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง

สื่อการสอน : นิทาน บทสุภาษิต

ครูผู้สอน : นายโกติเศส วงศ์ชัย

วิธีการสอน :

- ครูทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “การเติม” ถามนักเรียนว่าใครบ้างที่กลับบ้านแล้ว ได้ถามเกี่ยวกับการเติมแบบขมุแท่ จากปู่ ย่า ตา ยายหรือปราชญ์ เป็นต้น
- ให้อาสาสมัครเล่าประสบการณ์ให้เพื่อน ๆ ฟัง 2 - 3 คน พร้อมทั้งบอกว่าเป็นการเติมอย่างไร? พรรณนาถึงอะไร?
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ออกอาสาสมัครเล่าสิ่งที่ได้เรียนรู้จากชุมชน
- ครูช่วยสรุป พร้อมอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเติม ที่นักเรียนกล่าวถึง อาจมี ข้อคิด หรือคติเตือนใจเพื่อสอนนักเรียน
- ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยเล่านิทาน 1 เรื่อง (เน้นนิทานที่สอน และให้ข้อคิดคติเตือนใจเสร็จแล้วสุ่มถามนักเรียน ว่าในนิทานเรื่องนี้ได้สอนอะไรเราบ้าง? แล้วรู้สึกละอย่างไร?
- ครูสังเกตการตอบของนักเรียนว่านักเรียนรู้สึกอย่างไร?
- ครูสอดแทรกสุภาษิต คำพังเพย 1 - 2 บท ให้สอดคล้องกับนิทานที่ฟังเล่าจบ
- ครูแจก “บทสุภาษิต คำพังเพย” ให้นักเรียน คนละ 1 ชุด
- ครูอ่านบทสุภาษิต 2 - 3 รอบแล้วสุ่มถามนักเรียน
- คำว่า “เกลอะวาง ร้างเจิง” หมายถึงอะไร? เข้าใจไหม?
- ครู อ่านแล้ว ให้นักเรียนพูดตาม
- ครู สังเกตการออกเสียงของนักเรียน ว่าถูกต้องชัดเจนหรือไม่?
- ครู อธิบายประวัติความเป็นมา เรื่องสุภาษิต ให้นักเรียนฟัง (อาจมีนิทานสอดแทรก)
- นักเรียนจดบันทึกคำศัพท์ต่าง ๆ ที่ครูสอน
- ครูเขียนคำศัพท์ที่สะกด และออกเสียงยาก บนกระดาน

- ครูสอนวิธีการแปลบทสุภาษิตให้นักเรียนฟัง
- ครูให้นักเรียนจับคู่ ๆ ละ 2 คน แล้วเลือกนิทาน คนละ 1 เรื่องแล้วช่วยกันอ่าน
- เขียนบันทึกว่าในนิทานได้ให้ข้อคิด คติเตือนใจอะไรบ้าง? หรืออาจเขียนบทสุภาษิต ที่ครูสอน
- ให้แต่ละคู่ออกมาหน้าชั้นเรียน เพื่อสรุปนิทาน พร้อมทั้งอธิบายบอกคติเตือนใจ หรือบทสุภาษิตสอนใจ ให้ครู และเพื่อนๆ ฟัง
- ครู สังเกต นักเรียนแต่ละคู่ในการออกมาสรุปนิทาน
- ครู กล่าวชมเชยนักเรียนแต่ละคู่ ที่ออกมา
- ครู สรุปเรื่อง สุภาษิต ให้นักเรียนฟังอีกครั้ง
- ครูสรุปวิธีการออกเสียง การสะกด อีกครั้งเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น
- ให้นักเรียนจดบันทึก คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ครูสอน และครูเขียนบนกระดาน
- สอนเสร็จ ครูบอกนักเรียนเมื่อกลับถึงบ้าน ให้ไปขอ คุณพ่อ คุณแม่ หรือปู่ ย่า ก็ได้ว่าช่วยพูดเกี่ยวกับสุภาษิต หรือสำนวนแบบขมุ ให้ฟังหน่อย

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จักสุภาษิตขมุ หรือสำนวนเก่า ๆ เลย ขณะครูยกตัวอย่าง สุภาษิต เช่น ปัด ชะนัร วาย เตอะฮ ถามเด็ก เด็กก็แปลไม่ได้ ฟังไม่เข้าใจ ตีความหมายไม่ได้ หลังจากเรียนแล้ว ได้ฝึกอ่าน ฝึกเขียน ฝึกแปล เด็กเริ่มเข้าใจขึ้น คืออ่านได้ เขียนได้ และอธิบายได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอนยังลำดับการสอนไม่ค่อยถูก วิธีการสอนก็ยังไม่ต่อเนื่อง ส่วนภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทยบ้าง โดยเฉพาะการใช้ประโยค

19) ครั้งที่ 19 เรื่องอาหาร

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เด็กรู้วิธีทำอาหารขมุ, บันทึกสูตรการทำอาหาร และนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : ผักสวนครัว, อุปกรณ์ทำอาหาร, รูปภาพอาหาร, นฉลาก

ครูผู้สอน : นางสาวนภาพร สมศรี

วิธีการสอน :

- ทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “สุภาษิต” สุ่มถามเป็นรายบุคคล เช่น คำว่า “ปรินองปะฮ มะฮ นอง ซิน” หมายถึงอะไร? เราจะนำประยุกต์ในชีวิตจริงอย่างไร?
- นำเข้าสู่บทเรียนโดยถามนักเรียนเป็นรายบุคคล ว่าตอนเช้า ทานข้าวกับอะไร? ใครทำ อร่อยไหม? ทำยากไหม? เป็นต้น
- ครู กล่าวชมเชยนักเรียนทุกคน ที่ตอบ และมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
- ครูนำนักเรียนออกนอกห้องเรียน โดยนำนักเรียนเดินไปที่บ้านครู และเก็บผักสวนครัวที่บ้านครู

- ระหว่างเก็บผักสวนครัว ครูสอนวิธีการเก็บผัก เช่น พริก ตะไคร้ ถั่วฝักยาว และยอดฟักทองถามนักเรียน ว่าผักเหล่านี้ใช้ทำอาหารอะไรบ้าง?
- ครู ออกเสียงให้นักเรียนฟัง หลาย ๆ รอบ
- นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครู ให้นักเรียนจดบันทึก คำศัพท์ต่างๆ
- เก็บผักเสร็จ ครูนำนักเรียนกลับเข้าห้องเรียน
- ครูเตรียมเครื่องมือในการทำอาหาร เช่น หม้อ ถ้วย จาน ช้อน ทัพพี เป็นต้น
- ครู ถามนักเรียนว่าเครื่องมือเหล่านี้ เรียกว่าอะไร? ครูออกเสียงให้ฟัง แล้วนักเรียนพูดตาม
- ครู นักเรียนช่วยกันทำอาหารแบบขนม ประเภทแกง
- ขณะทำอาหาร ครูอธิบายด้วยเกี่ยวกับขั้นตอนการทำอาหารและวิธีปรุง พร้อมกับบอกประโยชน์ ของอาหาร
- ให้นักเรียนสังเกตการทำอาหาร และจดบันทึกวิธีทำอาหาร และคำศัพท์ต่างๆ
- ครูอธิบายประวัติความเป็นมาของวิถีชีวิต วัฒนธรรมการกินแบบขนมให้นักเรียนฟัง
- ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม
- ครูอธิบายเกี่ยวกับประเภทของอาหารแบบขนม พร้อมกับนำรูปภาพอาหารบางอย่าง ที่ทำในการประกอบพิธีกรรมด้านความเชื่อ เช่น แกงไก่ แกงเนื้อหมู และหลู้เลือดกระด้าง เป็นต้น
- นักเรียนจดบันทึก สิ่งที่ได้ฟัง
- ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม (นักเรียนเลือกกลุ่มเอง)
- ทุกกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คน เพื่อออกมาจับฉลากจากครู
- ครูเตรียมฉลาก 3 ใบ ใบที่ 1 อาหารประเภทแกง ใบที่ 2 อาหารประเภทน้ำพริก+ผักนึ่ง และใบที่ 3 อาหารประเภทใช้ประกอบพิธีกรรม
- เขียนเสร็จ ให้แต่ละกลุ่มออกเขียนชื่ออาหารบนกระดาน
- ครู และนักเรียนช่วยกันตรวจแล้วใส่คะแนนให้แต่ละกลุ่ม
- ครูกล่าวชมเชย นักเรียนทุกกลุ่ม
- ครูออกเสียงคำศัพท์ให้นักเรียนฟัง นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- พร้อมกับเขียนการบนกระดานให้ดู
- ครู สรุปเรื่องอาหารต่างๆของคนขนม และบอกประโยชน์ของอาหาร เป็นต้น
- ครู เน้นกับนักเรียนว่าเมื่อกลับบ้านให้ฝึกทำอาหาร และช่วยคุณพ่อ แม่ทำอาหาร เพราะจะได้ทำเป็น และเป็นการได้ฝึกทำอาหารไปด้วย

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักอาหารขนม เช่น อูร (แกง) และไม่สามารถแยกได้ว่าอาหารชนิดไหนเป็นอาหารขนม และอาหารชนิดไหนเป็นอาหารไทย ๆ เมื่อลองถามเด็ก ๆ ก็ตอบไม่ได้

หลังจากเรียน และทำกิจกรรมร่วมกัน คือได้ทำอาหาร ได้ชิม ได้ทานอาหารแล้ว เด็ก ๆ เริ่มรู้จัก เข้าใจ ยิ่งขึ้น
อีกทั้งอยากจะทำอาหารเอง

ครูผู้สอน : ครูผู้สอน อธิบายค่อนข้างเข้าใจยากนิดหน่อย เพราะภาษาที่ใช้ยังปะปนภาษาไทย
บ้าง

20) ครั้งที่ 20 เรื่องกับดัก

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้รู้ความเป็นมา วิธีการดักสัตว์ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อการสอน : เครื่องมือดักสัตว์, บัตรคำ

ครูผู้สอน : นายคุณ หมั่นเยื่อน และปราชญ์

วิธีการสอน :

- ทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “อาหาร” ถามนักเรียนทุกคนว่าใครกลับบ้านแล้ว ทำอาหารให้คุณพ่อ แม่ หรือคนในครอบครัวทานบ้าง? ทำอาหารอะไร? อร่อยไหม?
- ครู กล่าวชมเชยนักเรียนที่นำไปปฏิบัติจริง และครูแนะนำ ให้นักเรียนที่ยังไม่ได้ทำ ก็พยายามทำ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดย นำนักเรียนทุกคนไปหาปราชญ์ที่บ้าน
- ปราชญ์ นำเครื่องมือดักสัตว์แต่ละประเภท เช่น กับดักสัตว์บก, กับดักสัตว์ปีก, และกับดักสัตว์น้ำ เป็นต้น
- ปราชญ์ อธิบายประวัติความเป็นมาของกับดัก และชื่อที่ใช้เรียก
- ปราชญ์ ออกเสียงคำศัพท์ให้นักเรียนฟัง นักเรียน พูดย่อเสียงตามปราชญ์
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ปราชญ์ สาธิตวิธีการใช้กับดัก และการนำกับดักไปดักสัตว์ต่าง ๆ ที่ถูกต้องให้นักเรียนดู และให้นักเรียนได้ซักถาม
- ให้นักเรียนอาสาสมัคร 2 - 3 คน ออกมาสาธิตวิธีการใช้กับดักดักสัตว์แต่ละประเภท
- ครู และนักเรียนกล่าวขอบคุณปราชญ์
- ครูนำนักเรียนกลับสู่ห้องเรียน
- ครู ให้นักเรียนทุกคน เขียนชื่อกับดัก แต่ละประเภทลงในสมุดตัวเอง เสร็จแล้วส่งครู
- ครูตรวจแล้ว พร้อมกับให้คะแนนแก่นักเรียน
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกคน
- ครูแจกบัตรคำ (ที่ยังไม่ได้เขียนอะไร) ให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น
- นักเรียนเขียนชื่อกับดักสัตว์ คนละ 1 อย่าง (ห้ามซ้ำกัน) วิธีใดก็ได้
- ครูแบ่งช่องบนกระดาน เป็น 3 ช่อง คือช่องที่ 1 กับดักสัตว์บก ช่องที่ 2 กับดักสัตว์ปีก และช่องที่ 3 กับดักสัตว์น้ำ เป็นต้น

- ครู ให้สัญญาณโดยชี้ที่ช่องไหน นักเรียนที่มีคำตอบในช่องนั้นต้องรีบออกมาแปะตรงช่องประเภทกับดักที่ตัวเองเขียนให้เร็วที่สุด เป็นต้น
- เล่นเสร็จ ครูกล่าวชมเชยนักเรียน
- ครูเขียนคำศัพท์ ที่นักเรียนเขียนผิด แล้วออกเสียงให้ฟัง
- ครูสรุป เรื่องกับดัก อีกครั้ง พร้อมออกเสียงให้นักเรียนฟัง นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องไหม
- ครู เน้นกับนักเรียนว่าเมื่อกลับบ้านให้ไปหาพ่อ แม่ หรือปราชญ์ ที่จะช่วยสอนวิธีการทำกับดัก และวิธีการใช้ดักสัตว์จริง

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักกับดักแบบขมเลย อีกทั้งไม่เคยเห็น อาจเป็นเพราะปัจจุบันไม่ค่อยมีการทำขึ้นมาดักสัตว์ เมื่อเด็ก ๆ เห็นกับดักที่ปราชญ์นำมาสาธิต เช่น ตอ แขน ปียอก เด็ก ๆ มีความตื่นเต้น มีความสนใจ อยากรู้ อยากลอง หลังจากเรียนแล้วเด็ก ๆ เริ่มรู้จักกับดักแต่ละชนิด และสาธิตวิธีการดักสัตว์ได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอน อธิบายค่อนข้างดี สาธิตแบบง่าย ๆ แต่ประโยคที่ใช้พูดสอนยังปะปนภาษาไทยอยู่บ้าง และเสียงยังดังไม่พอ

21) ครั้งที่ 21 เรื่องเครื่องใช้ในครัวเรือน

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้รู้จักเครื่องใช้ในครัวเรือน รู้จักวิธีใช้ และนำมาใช้ในชีวิตจริงได้

สื่อการสอน : บ้านจำลอง, เครื่องใช้ในครัวเรือน

ครูผู้สอน : นายคตนันต์ เรือนหอม และปราชญ์

วิธีการสอน :

- ทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “กับดัก” ถามนักเรียนชายว่าใครบ้างที่ไปดักสัตว์โดยใช้กับดัก? แล้วได้สัตว์อะไร? นำไปปรุงอาหารอย่างไร? แล้วถามนักเรียนหญิงว่าที่ผ่านมาใครได้ถามพ่อแม่ หรือปราชญ์เกี่ยวกับ กับดัก?
- ครู กล่าวชมเชยนักเรียน ทั้งชาย และหญิงที่เรียนแล้วนำไปปฏิบัติจริง และครูแนะนำ ให้ นักเรียนที่ยังไม่ได้ทำ ก็พยายามทำ
- ครูนำเข้าสู่วิธีเรียนโดย ถามนักเรียนทุกคนว่า นักเรียนเห็นอะไรในครัวเรือนบ้านตัวเองบ้าง?
- ครูสังเกตดูนักเรียนทุกคนที่ตอบ และสังเกตการออกเสียงด้วย
- ครูให้นักเรียนออกไปยังบ้านจำลองในหมู่บ้าน เพื่อไปดูเครื่องครัวเรือนทั้งแบบเก่า และใหม่
- เมื่อมาถึง ครูเชิญปราชญ์มาแนะนำตัว และเพื่อช่วยสอนเกี่ยวกับเครื่องครัวเรือน
- ปราชญ์ อธิบายประวัติความเป็นมาของเครื่องครัวเรือนแบบขม
- ปราชญ์ ถามนักเรียนชายก่อนพร้อมกับชี้ไปที่ “อึ้งฮอด” แล้วให้นักเรียนตอบว่าคืออะไร? พร้อมกับออกเสียง

- ปราชญ์ ถามนักเรียนหญิง คือชี้ไปที่ “เพื่อน” แล้วให้นักเรียนตอบคืออะไร? พร้อมออกเสียง
- ปราชญ์ ออกเสียงคำศัพท์ที่ถามให้นักเรียนฟัง นักเรียน ออกเสียงตามปราชญ์
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ปราชญ์ ชี้ไปยังเครื่องครัวเรือนทุกชิ้น พร้อมออกเสียงให้ฟังอีกทั้งสาธิตวิธีการใช้ หรือประโยชน์ต่าง ๆ ให้นักเรียน
- ปราชญ์ ออกเสียงให้นักเรียนฟังหลายครั้ง นักเรียนออกเสียงตามปราชญ์
- ครูสังเกต นักเรียนที่ออกเสียงตามปราชญ์ ว่าถูกต้องไหม
- ปราชญ์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม
- ให้นักเรียนอาสาสมัคร 2 - 3 คน ออกมาอธิบายเกี่ยวกับเครื่องใช้ 1 ชิ้น ทั้งสาธิตวิธีการใช้ และประโยชน์
- ครู และนักเรียนกล่าวขอบคุณปราชญ์
- ครูนำนักเรียนกลับสู่ห้องเรียน
- ครู ให้นักเรียนทุกคน ลองจินตนาการ แล้วเขียน “ห้องครัวในฝัน” โดยเขียนชื่อเครื่องใช้ที่ตัวเองอยากให้มี พร้อมบอกวิธีใช้ (เน้นให้นักเรียนเขียนให้ได้คำศัพท์มากที่สุด) เขียนลงในสมุดตัวเอง เสร็จแล้วส่งครู
- ครูตรวจ แล้ว พร้อมกับให้คะแนนแก่นักเรียน
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกคน
- ครู เขียนคำศัพท์ที่นักเรียนเขียนผิด แล้วสะกดให้นักเรียนเขียนตาม แล้วออกเสียงให้ฟัง
- ครูสรุป เรื่องเครื่องครัวเรือนอีกครั้ง พร้อมออกเสียงให้นักเรียนฟัง
- นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องไหม
- ครู แนะนำนักเรียนว่าเมื่อกลับบ้านให้ลองเข้าห้องครัว ลองสังเกตดูว่าในครัวมีเครื่องครัวอะไรบ้าง? มีมาก หรือน้อยกว่าในบ้านจำลอง

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ค่อนข้างรู้จัก เครื่องใช้ในครัวอยู่บ้าง แต่เครื่องใช้บางอย่างเด็กไม่รู้จักก็มี เช่น “เอี๋อร์” (มีดปลายแหลม เล่มเล็กใช้กับงานไม้ไฟ) เด็กส่วนน้อยออกเสียงไม่ค่อยชัด หลังจากเรียนเด็ก ๆ เริ่มรู้จักเข้าใจมากขึ้น เมื่อเห็นเครื่องใช้ เด็กสามารถบอกชื่อได้

ครูผู้สอน : ครูผู้สอน สอนตามแผนการสอน สำหรับเครื่องใช้บางอย่าง ต้องถามปราชญ์ คำศัพท์ที่ออกเสียงไม่ชัด ต้องให้ปราชญ์ช่วยออกเสียง ภาษาปะปนภาษาไทยอยู่บ้างนิดหน่อย.

22) ครั้งที่ 22 เรื่องเครื่องแต่งกาย

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้รู้จักเครื่องประดับ วิธีใช้ และชื่อเรียก

สื่อการสอน : เครื่องแต่งกาย, รูปภาพจำลอง, ใบงาน

ครูผู้สอน : นายพาส

วิธีการสอน :

- ทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “เครื่องใช้ครัวเรือน” ถามนักเรียนหญิง และชายว่าใครบ้างที่กลับบ้านแล้วเข้าครัวบ้าง? มีเครื่องใช้อะไรบ้าง? มีประโยชน์อะไรบ้าง?
- ครู กล่าวชมเชยนักเรียน ทั้งชาย และหญิงที่สามารถนำไปปฏิบัติจริง และครูแนะนำให้ นักเรียนที่ยังไม่ได้ทำ ก็พยายามทำ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดย ชี้ไปที่นี้วก้อย “สิริพวด” แหวน และชี้ไปที่ตุ้มหู “ซังปิงกะ” แล้วถาม นักเรียนทุกคนอีกว่าคืออะไร? มีความหมายอย่างไร? แล้วมีประโยชน์อะไร?
- ครูสังเกตดูนักเรียนทุกคนที่ตอบ และสังเกตการออกเสียงด้วย
- ครูให้นักเรียนชายอาสาสมัคร 2 คน ออกมาหน้าห้อง เพื่อถือรูปภาพการแต่งกายแบบชมแล้ว ให้นักเรียนหญิง 1 คน มาชี้ที่ภาพวาด
- ครูให้นักเรียนหญิงชี้ไปที่เครื่องแต่งกาย เช่น โม่ง แล้วให้เพื่อน ๆ ลองออกเสียงทั้งหมด พร้อม ๆ กัน
- ครู ออกเสียงคำศัพท์ให้นักเรียนฟัง นักเรียน ออกเสียงตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ครูปล่อยให้ นักเรียนที่อาสาสมัครเข้าที่ พร้อมกับกล่าว ขอบใจนักเรียน
- ครู อธิบายความเป็นมาเกี่ยวกับการแต่งกายแบบชมดั้งเดิม
- ครู ชี้ไปยัง ซังปิง ผ้าโพกหัวและซี่ ซังติ พร้อมกับให้นักเรียนออกเสียงให้เพื่อนฟัง
- ครู ออกเสียงให้นักเรียนฟังหลาย ๆ ครั้ง
- ครูให้นักเรียนออกเสียงตาม
- ครู สังเกต นักเรียนที่ออกเสียงว่าถูกต้องไหม
- ครู เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม
- ให้นักเรียนอาสาสมัคร 4 - 5 คน ออกมาอธิบายเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย ที่ตัวเองชอบคนละ 1 ชิ้น ทั้งสาธิตวิธีการใช้
- ครู กล่าวชมเชยนักเรียนที่ออกมาสาธิต
- ครูนำเครื่องประดับที่สามารถหาได้ เพื่อให้นักเรียนดูและฝึกออกเสียง
- ครูแจกกระดาษ “ใบงาน” แล้วให้วาดภาพตัวเอง พร้อมกับวาดเครื่องประดับการแต่งกาย จากนั้นระบายสี
- ให้นักเรียนเขียนลูกศรชี้ไปที่เครื่องแต่งกาย พร้อมทั้งเขียนคำศัพท์
- เสร็จแล้ว เปลี่ยนกันตรวจกับเพื่อนๆ (ใส่คะแนนไปด้วย)

- จากนั้น ให้นักเรียนรวบรวมส่งครู เพื่อตรวจและให้คะแนนนักเรียนอีกครั้ง
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกคน
- ครู เขียนคำศัพท์ที่นักเรียนเขียนผิด แล้วสะกดให้นักเรียนเขียนตาม แล้วออกเสียงให้ฟัง
- ครูสรุป เรื่องเครื่องแต่งกายแบบขมุอีกครั้ง พร้อมออกเสียงให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องไหม
- ครู แนะนำนักเรียนว่าเมื่อกลับบ้านให้ลองสังเกต การแต่งกายของคนแก่ หรือคนสูงวัย ว่าสวมใส่เครื่องประดับอะไรบ้าง? แล้วถามคนแก่ว่าใส่ทำไม? เพื่ออะไร? มีประโยชน์อะไร

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จัก เครื่องประดับในการแต่งกาย ส่วนใหญ่จะเรียกเป็นภาษาไทยเกือบหมด เช่น ชีรปวด โมง และชายฮัด คือ แหวน นาฬิกา และเข็มขัด หลังจากเรียนเด็กๆ เริ่มรู้จัก ชนิดของเครื่องแต่งกายมากขึ้น โดยเฉพาะคำศัพท์ที่ใช้เรียกและก็สามารถออกเสียงได้ดี

ครูผู้สอน : ครูผู้สอน ยังลำดับขั้นตอนการสอนไม่ค่อยต่อเนื่อง ครูยังดึงความสนใจเด็กไม่ค่อยได้ และเสียงยังดังไม่พอ ประโยคที่พูดยังปะปนภาษาไทย.

23) ครั้งที่ 23 เรื่องเครื่องจักสาน

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้เด็กรู้จักชื่อเรียกเครื่องจักสาน รู้วิธีใช้ และนำไปใช้ประโยชน์ได้

จริง

สื่อการสอน : ไม้ไผ่ (คาล), เครื่องจักสาน

ครูผู้สอน : นายโกติเศส วงศ์ชัย, ปราชญ์

วิธีการสอน :

- ทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “เครื่องแต่งกาย” ถามนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงว่าใครบ้างที่ไปกลับไปถามคนแก่ หรือผู้เฒ่าในหมู่บ้านบ้าง?
- ให้ออกมาเล่าสิ่งที่ได้ไปถาม หรือประสบการณ์ที่ได้รับ
- ครู กล่าวชมเชยนักเรียน ทั้งชาย และหญิงที่เรียนที่นำไปปฏิบัติจริง และครูแนะนำ ให้นักเรียนที่ยังไม่ได้ทำ ก็พยายามทำ
- ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดย นำนักเรียนทุกคนออกไปยังหมู่บ้าน เพื่อไปดูเครื่องจักสาน ในบ้านของปราชญ์ เมื่อมาถึง ครูเชิญปราชญ์มาแนะนำตัว และเพื่อช่วยสอนเกี่ยวกับเครื่องจักสาน
- ปราชญ์ อธิบายประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสานแบบขมุและประเภทของการสาน
- ปราชญ์ ถามนักเรียนชายก่อนพร้อมกับชี้ไปที่ “ชะจะ” แล้วให้นักเรียนตอบว่าคืออะไร? สานลายอะไร? พร้อมกับออกเสียง
- ปราชญ์ ถามนักเรียนหญิง คือชี้ไปที่ “แอบมะฮ” สานลายอะไร? แล้วให้นักเรียนตอบคืออะไร? พร้อมออกเสียง

- ปราชญ์ ชี้ไปยังเครื่องจักสานแต่ละชิ้น แล้วถามนักเรียน แต่ละชิ้นสานด้วยลายอะไร? พร้อมออกเสียงให้ฟังอีก ทั้งสาธิตวิธีการใช้ หรือประโยชน์ต่าง ๆ ให้นักเรียน
- ปราชญ์ ออกเสียงให้นักเรียนฟังหลาย ๆ ครั้ง นักเรียนออกเสียงตามปราชญ์
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ปราชญ์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม
- ปราชญ์ นำไม้ที่เตรียมมา “คาล” ไม้ไผ่ที่เหลาแล้ว สำหรับให้นักเรียนลองสาน
- ให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม แล้วแจก คาล ให้ทุก ๆ กลุ่ม
- ปราชญ์ สาธิต และสอนวิธีการสานเครื่องใช้ที่ง่าย ๆ เช่น ตะแล ซึ่งใช้ในการประกอบพิธีกรรมของคนมอญ
- ครูคอยอยู่ใกล้ ๆ แต่ละกลุ่ม เพื่อช่วยแนะนำ หรือช่วยในการสานตะแล เสร็จแล้ว
- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาสาธิตวิธีการสาน พร้อมโชว์สิ่งที่สานให้กลุ่มเพื่อน ๆ ดู
- ปราชญ์ กล่าวชมเชยนักเรียนทุกกลุ่ม
- ครู และนักเรียนกล่าวขอบคุณปราชญ์
- ครูนำนักเรียนกลับสู่ห้องเรียน
- ครู ให้นักเรียนเขียนตามคำบอกเสร็จแล้วเปลี่ยนกันตรวจกับเพื่อน
- ครู เขียนคำศัพท์ที่นักเรียนเขียนผิด แล้วสะกดให้นักเรียนเขียนตาม แล้วออกเสียงให้ฟัง
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกคน
- ครูสรุป เรื่องการจักสานอีกครั้ง พร้อมออกเสียงให้นักเรียนฟัง นักเรียนออกเสียงตามครู
- ครูสังเกตการออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องไหม
- ครู แนะนำนักเรียนว่าเมื่อกลับบ้านให้ลองสังเกตในบ้านตัวเองว่ามีเครื่องจักสานอะไรบ้าง? ถามผู้ปกครองว่าได้มาอย่างไร? มีประโยชน์อะไร?
- ครูสั่งให้นักเรียนเตรียม ถักดำ เพื่อเพาะเมล็ดพันธุ์ คนละ 1 ถัก และปุยคอกคนละ ครึ่ง กิโลกรัมเพื่อนำมาวันเสาร์หน้า

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักเกี่ยวกับเครื่องจักสาน ทั้ง ๆ ที่มีอยู่ในบ้าน เช่น ชะปุง ตีรเยร เตียร (กระบุง กระดัง คราด) อีกทั้งไม่รู้ว่แต่ละชนิดใช้ประโยชน์อย่างไร? แม้แต่เรียกชื่อยังไม่ถูก อีกทั้งปัจจุบันไม่ค่อยมีการสานขึ้นมา ทำให้ไม่ค่อยมีคนรู้จัก หลังจากเรียนแล้วเด็ก ๆ เริ่มรู้จักเครื่องจักสานแต่ละชนิด และวิธีการใช้ประโยชน์

ครูผู้สอน : ครูผู้สอน อธิบายค่อนข้างดี บางครั้งก็อธิบายลัดขั้นตอนอยู่บ้าง ส่วนประโยคที่ใช้พูดยังปะปนภาษาไทยอยู่บ้าง

24) ครั้งที่ 24 เรื่องเมล็ดพันธุ์

วัตถุประสงค์การสอน : เพื่อให้รู้จักเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อให้สามารถรู้วิธีการเพาะเมล็ดพันธุ์

สื่อการสอน : เมล็ดพันธุ์, วัสดุ อุปกรณ์ในการเพาะปลูก, บ้านครู

ครูผู้สอน : นางสาวกัลยา หมั่นเอือน

วิธีการสอน :

- ทบทวนบทเรียนเดิม เรื่อง “การจักสาน” สุ่มถามนักเรียนว่าที่บ้านนักเรียนมีเครื่องจักสานอะไรบ้าง? ได้มาจากที่ไหน? หรือมีที่หายาก ให้ยกตัวอย่าง 1 - 2 ชิ้น
- ครูกล่าวชมเชยนักเรียน ที่นำไปปฏิบัติจริง และครูแนะนำ ให้นักเรียนที่ยังไม่ได้ทำ ก็พยายามทำ
- ครูนำเข้าสู่วิธีสอนโดยนำนักเรียนไปที่บ้านครู พร้อมกับอุปกรณ์ สิ่งของที่ครูสั่งให้นำมา
- ครูนำเมล็ดพันธุ์ แต่ละชนิดมาเพื่อให้นักเรียนดู และให้นักเรียนสังเกตความแตกต่าง
- ครู ยกตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ เช่น ครอบ, มันแกว แล้วถามนักเรียน คืออะไร? ปลูกอย่างไร? ทานอย่างไร? และมีประโยชน์อะไร?
- ครูสังเกตดูนักเรียนทุกคนที่ตอบ และสังเกตการออกเสียงด้วย
- ครูอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ ที่เตรียมมา บอกวิธีปลูก การเก็บเกี่ยว และการนำมาบริโภค เป็นต้น
- ครูให้นักเรียนเลือกเมล็ดพันธุ์ ที่ตัวเองชอบ 1 ชนิด แล้วนำมาปลูกในถุงดำ ใส่ปุ๋ย แล้วรดน้ำ จากนั้นเขียนชื่อตัวเองติดที่ถุงดำ
- ให้นักเรียนเปลี่ยนกันมารดน้ำ จากนั้นให้สังเกตดูเมล็ดพันธุ์ในถุงดำว่างอกขึ้นมาไหม? บันทึกทุกครั้ง
- ครูนำนักเรียนทุกคน กลับเข้าห้องเรียน
- ครู สอบถามนักเรียนว่าทำกิจกรรมวันนี้รู้สึกอย่างไร? เพราะอะไร?
- ครูให้นักเรียน จับคู่กัน แล้วช่วยกันระดมความคิด แล้วเขียนชื่อเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ ที่ตัวเองรู้จัก ให้ได้มากที่สุด เสร็จแล้ว นำมาส่งครู ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจ
- ครู ออกเสียงคำศัพท์ให้นักเรียนฟัง นักเรียน ออกเสียงตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องหรือไม่
- ครูเขียนคำศัพท์บนกระดาน และสะกดให้นักเรียนฝึกเขียน
- ครู เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม
- ครูเขียนคำศัพท์ที่นักเรียนเขียนผิด แล้วสะกดให้นักเรียนเขียนตาม แล้วออกเสียงให้ฟัง
- ครูสรุป เรื่อง เมล็ดพันธุ์ อีกครั้ง พร้อมออกเสียงให้นักเรียนฟัง นักเรียนพูดตามครู
- ครูสังเกต การออกเสียงของนักเรียนว่าถูกต้องไหม

- ครู แนะนำนักเรียนว่าเมื่อกลับบ้านให้ลองถามเมล็ดพันธุ์ จากผู้ปกครอง เช่น ปิรเลด กลอง อิมปรียม และกวยฮอ เป็นต้น ซึ่งสามารถปลูกไว้ใกล้ ๆ บ้าน อีกทั้งปลูกง่าย ดูแลง่าย นอกจากทานได้แล้ว ยังสามารถนำไปขายได้

บันทึกหลังการสอน

นักเรียน : ก่อนเรียนเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักเมล็ดพันธุ์พืช เช่น เงาะปรีนรี เงาะยอ เมล็ดพันธุ์ ข้าวของขมุ ยังมีส่วนน้อยมากที่เห็นเมล็ดพันธุ์แล้วบอกได้เลยว่าเป็นเมล็ดอะไร? เด็กตื่นตื่นเวลาทำกิจกรรม หลังจากเรียนแล้ว เด็กๆ เริ่มรู้จักเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก การนำไปรับประทาน และการนำมาใช้ประโยชน์

ครูผู้สอน : ครูผู้สอน อธิบายค่อนข้างดี เด็กเข้าใจง่าย ส่วนประโยชน์ที่ผู้พูดยังปะปนภาษาไทยอยู่บ้าง

4. การประเมินผลการเรียนภาษาขมุของเด็กในชุมชน

ทีมวิจัยได้ร่วมกันออกแบบทดสอบ เพื่อประเมินความรู้ของนักเรียนหลังการสอน โดยแบบทดสอบมีทั้งหมด 19 ข้อ คะแนนเต็ม 82 คะแนน โดยในแต่ละข้อ ถูกแบ่งเป็นข้อย่อย มีทั้งแบบเติมคำ แต่งประโยค เลือกคำถูกคำผิด โยงเส้น จับคู่ และแบบแสดงความคิดเห็น (ดูตัวอย่างแบบทดสอบที่ภาคผนวก) โดยมีนักเรียนร่วมทำแบบประเมินในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559 จำนวน 13 คน มีผลการทดสอบดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงคะแนนผลการประเมินการเรียนภาษาขมุของเด็กในชุมชน

นักเรียน	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 82 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ (100 %)
นักเรียนคนที่ 1	75	91.46
นักเรียนคนที่ 2	65	79.26
นักเรียนคนที่ 3	60	73.17
นักเรียนคนที่ 4	75.5	92.07
นักเรียนคนที่ 5	60.5	73.78
นักเรียนคนที่ 6	77	93.90
นักเรียนคนที่ 7	80	97.56
นักเรียนคนที่ 8	61	74.39
นักเรียนคนที่ 9	64.5	78.65
นักเรียนคนที่ 10	43	52.43
นักเรียนคนที่ 11	79	96.34
นักเรียนคนที่ 12	62	75.60

นักเรียน	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 82 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ (100 %)
นักเรียนคนที่ 13	77	93.90
ค่าคะแนนเฉลี่ย	67.65	82.50

อาจกล่าวได้ว่าคะแนนของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยคะแนนที่นักเรียนได้สูงสุดคือ 80 คะแนน คิดเป็น 97.56% ส่วนคะแนนที่นักเรียนทำได้น้อยที่สุดคือ 43 คะแนน คิดเป็น 52.43% ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยรวมคิดเป็น 67.65 คะแนน คิดเป็น 82.50% อาจกล่าวสรุปได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่าน เขียน ภาษาขมุได้ในระดับดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งที่นักเรียนเข้ามาเรียนอย่างต่อเนื่องด้วย

บทที่ 5

สรุปและวิเคราะห์ผลงานวิจัย

1. สรุปผลการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานในโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน เพื่อเด็กและเยาวชน” เกิดขึ้นเนื่องจากทีมวิจัยเริ่มสังเกตเห็นว่า เด็กชุมชนใหญ่พูดภาษาชุมชนกับภาษาเมือง รวมทั้งยังพูดภาษาชุมชนไม่ชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมบางอย่างของชาวชุมชนเริ่มหายไปทุกที่ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย เป็นต้น จึงทำให้ทีมวิจัยชุมชนได้รวมกลุ่มกันดำเนินงานวิจัย โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนภาษาชุมชนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้ภาษาชุมชนได้อย่างถูกต้อง ไม่พูดปนกับภาษาเมือง พร้อมกับการฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

กระบวนการในการดำเนินงานวิจัย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก และได้ดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ ฯ, การจัดทำและปรับปรุงระบบเขียนภาษาชุมชน ร่วมกับนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์, การเขียนคำศัพท์ เรื่องเล่า นิทาน และภูมิปัญญาท้องถิ่น, การผลิตสื่อการสอน เช่น หนังสือนิทานเล่มเล็ก หนังสือนิทานเล่มยักษ์ ฉากภาพวัฒนธรรม นิทานภาพ เป็นต้น, การจัดทำแผนการสอนและการฝึกกลวิธีการสอน, การทดลองจัดการเรียนการสอนในชุมชน, การจัดวัดผลประเมินการเรียนรู้, การเข้าร่วมงานเสวนาวิชาการ “วันภาษาแม่สากล”, การจัดกิจกรรมปิดเวทีโครงการ และการสรุปและถอดบทเรียนการทำงาน

จากกระบวนการดำเนินงานวิจัย ทำให้เกิดผลลัพธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

- 1) เกิดระบบเขียนภาษาชุมชน ประกอบด้วย พยัญชนะต้น, พยัญชนะท้าย, สระเดี่ยว, สระประสมและเสียงวรรณยุกต์
- 2) เกิดการบันทึกองค์ความรู้ด้านภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชุมชน ได้แก่ คำศัพท์ทั้งหมด 19 หมวด เช่น หมวดตัวเลข หมวดสัตว์ หมวดสี หมวดร่างกาย รวมทั้งสิ้น 458 คำ, สุภาษิต คำพังเพย จำนวน 11 ประโยค, การเติม, นิทาน จำนวน 6 เรื่อง
- 3) เกิดสื่อการเรียนการสอนภาษาชุมชนในชุมชน ได้แก่ หนังสือนิทานเล่มเล็ก จำนวน 15 เรื่อง, หนังสือนิทานเล่มยักษ์ จำนวน 6 เรื่อง, นิทานภาพ จำนวน 10 เรื่อง, ฉากภาพวัฒนธรรม จำนวน 6 เรื่อง รวมทั้งสื่อประกอบการสอนอื่น ๆ เช่น สื่อภาพผลไม้, สื่อภาพจำนวนนับ, สื่อภาพเครื่องแต่งกาย เป็นต้น
- 4) การจัดการเรียนการสอนภาษาชุมชนในชุมชน โดยมีการจัดการเรียนการสอนทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. – 12.00 น. โดยนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีทีมวิจัยเป็นครูผู้สอน เริ่มมีการสอนตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2558 จนกระทั่งถึงเดือน 30 มกราคม 2559 รวมทั้งหมด 24 ครั้ง ส่วนเรื่องการสอนจะไล่ระดับจากง่ายไปยาก เช่น เริ่มจากการสอนให้ใช้ระบบเขียนภาษาชุมชน, สัตว์, สี, ร่างกาย, ผลไม้, สุภาษิต, เครื่องจักสาน เป็นต้น นอกจากนี้การสอนภาษาชุมชนในชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียนเท่านั้น

แต่ทีมวิจัยยังพาคณะนักเรียนออกไปเรียนรู้นอกชุมชนร่วมกับปราชญ์ และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การเรียนรู้เรื่องการจักสาน การเรียนรู้เรื่องการทำอาหาร เป็นต้น

จากการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนทั้งหมด 13 คน พบว่า เด็กส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอ่านออก เขียนภาษาขมุได้อยู่ในระดับดี กล่าวคือ มีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ที่ 67.65 คะแนน จากคะแนนเต็ม 82 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.50 แต่อย่างไรก็ตามปัญหาอุปสรรค คือ การเรียนรู้ของนักเรียน จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครบทุกสัปดาห์ แต่จากการทดลองการจัดการเรียนการสอนในชุมชน พบว่า เด็กนักเรียนที่มาเรียนครบทั้ง 24 ครั้ง มีเพียง 9 คนเท่านั้น

2. วิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิจัย

จากการดำเนินงานตามโครงการ “การฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุ เพื่อเด็กและเยาวชน” สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) สามารถรวบรวมองค์ความรู้ ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุได้ กล่าวคือ มีการพัฒนาและปรับปรุงระบบเขียนภาษาขมุ ด้วยตัวอักษรไทย ร่วมกับนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ ทำให้ทีมวิจัยสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมั่นใจ ดังเช่น การบันทึกคำศัพท์, เรื่องเล่า, นิทาน, สุภาษิต, คำพังเพย ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถนำระบบเขียนไปใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนได้ในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย เช่น การทำหนังสือนิทานเล่มเล็ก การทำหนังสือนิทานเล่มยักษ์

2) สามารถทำให้เกิดแนวทางทางการถ่ายทอดภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวขมุภายในชุมชนเพื่อกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ กล่าวคือ ทีมวิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและหลักการการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาแม่ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้จากสิ่งที่รู้แล้ว สู่สิ่งที่ไม่รู้ โดยเริ่มจากการสอนสิ่งที่ใกล้ตัว เช่น เรื่องสัตว์ เรื่องสี เรื่องร่างกาย ไปสู่การเรียนรู้เรื่องที่ยากขึ้น เช่น เรื่องการจักสาน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นการฟัง – พูด และการอ่าน – เขียน โดยสื่อที่เน้นการฟัง – พูด เช่น นิทานภาพ, ฉากภาพวัฒนธรรม และสื่อที่เน้นการอ่าน – เขียน เช่น หนังสือนิทานเล่มยักษ์ เป็นต้น โดยวิธีการสอนของครูมุ่งเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงออก และมีการใช้สื่อผ่านกลวิธีการสอนที่มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทางสมอง กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดจินตนาการและมีความกล้าแสดงออก สอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก 6 ชั้นตามแนวคิดของ Benjamin Bloom (1956) ได้แก่ การรู้ / จำได้, เข้าใจ, ประยุกต์, วิเคราะห์, ประเมิน และสร้างสรรค์

นอกจากการใช้สื่อต่าง ๆ ในการสอนในห้องเรียนแล้ว ทีมวิจัยยังได้จัดให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยมีปราชญ์ ผู้รู้ หรือผู้อาวุโสมาให้ความรู้ และทำให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กระบวนการเหล่านี้ทำให้เด็กสนุกในการเรียนรู้ และทำให้กลุ่มผู้อาวุโส หรือปราชญ์ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจอีกด้วย

3) จากการจัดการเรียนการสอนภาษาขมุให้เด็กในชุมชน ทำให้คนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มผู้สูงอายุ เกิดความภาคภูมิใจที่เด็ก ๆ ได้เรียนภาษาขมุ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ส่งผลให้คนในชุมชนมีความต้องการให้จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนอย่างชัดเจนมากขึ้น

นอกจากนี้ผลที่เกิดจากการทำงานวิจัยได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ กล่าวคือ ทีมวิจัยพร้อมกับกลุ่มเยาวชนชาวขมุได้มีโอกาสนำผลงานไปนำเสนอในงานสมัชชาเด็กและเยาวชนชนเผ่าพื้นเมือง “มีดีมาโซว์” Together We Can ระหว่างวันที่ 4 – 6 พฤษภาคม 2559 ณ ห้องประชุมวิทยาลัยโพธิวิชชาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อ.แม่สอด จ.ตาก ซึ่งกลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยต่อผู้เข้าร่วมประชุม ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวขมุเป็นอย่างมาก

3. ปัญหา อุปสรรค

จากการทดลองจัดการเรียนการสอนในชุมชน ทุกวันเสาร์ เวลา 9.00 น. – 12.00 น. พบว่า เด็กนักเรียนเข้ามาเรียนอย่างไม่ต่อเนื่อง มีเพียงนักเรียน 9 คนเท่านั้นที่มีการเข้ามาเรียนอย่างต่อเนื่อง ครบทั้ง 24 ครั้ง ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ขาดช่วง จากปัญหา และอุปสรรคนี้ ทำให้ทีมวิจัยชุมชนมีความคิดที่อยากจะนำภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปจัดสอนในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเป็นระบบอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ถอดบทเรียนการทำงานโครงการ ฯ

ภายหลังจากการดำเนินงานวิจัยเสร็จสิ้น ทีมพี่เลี้ยงได้จัดประชุมเพื่อสรุปการดำเนินงานโครงการ ฯ และถอดบทเรียนร่วมกัน โดยทีมพี่เลี้ยงเป็นผู้ตั้งคำถาม และให้ทีมวิจัยแต่ละคนช่วยกันตอบและแสดงความคิดเห็น โดยใช้คำถามในการถอดบทเรียนตามกรอบการถอดบทเรียนหลังการดำเนินงาน (retrospect) (ศุภวัตรย์ พลายน้อย, 2551)¹ มีคำถามสำคัญในการถอดบทเรียน ดังนี้

ช่วงที่ 1 เพื่อทบทวนตนเอง

- 1) ท่านเข้าร่วมโครงการนี้ได้อย่างไร
- 2) อะไรเป็นแรงจูงใจให้มาทำโครงการนี้

ช่วงที่ 2 เพื่อทบทวน ตอบโจทย์ ตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) ก่อนทำโครงการนี้ ท่านคาดหวังอะไรบ้าง
- 2) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร มีประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนอย่างไร
- 3) สิ่งที่เกิดขึ้นจริง แตกต่างจากสิ่งที่คาดหวังหรือไม่

¹ ศุภวัตรย์ พลายน้อย. (2551). นวัตวิถีการถอดบทเรียน. โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนทางวิชาการ (Technical Support) ด้านการติดตามประเมินผล และการพัฒนาศักยภาพด้านบริหารจัดการโครงการอย่างมีส่วนร่วม คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

4) ได้เรียนรู้อะไรจากโครงการนี้บ้าง

ช่วงที่ 3 ข้อเสนอแนะ / ปัจจัย เงื่อนไข ความสำเร็จ

1) อะไรคือความสำเร็จของโครงการนี้

2) เราจะทำอะไรต่อไป

คำถามจากการถอดบทเรียนข้างต้น ทีมวิจัยได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ท่านเข้าร่วมโครงการนี้ได้อย่างไร / อะไรเป็นเหตุจูงใจ

ทีมวิจัยแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

นายโกติเศส วงศ์ชัย: เคยไปเชียงใหม่ ประมาณปี 2552 แล้วได้ยินอาจารย์ ดร. งามว่า ขมมีตัวตนหรือเปล่า พอมีคนมาถามข้อมูล เราก็ให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ เพราะเราเองก็มีความสนใจอยู่แล้ว ในช่วงปี 2551 อาจารย์จากมหิดล เดินทางมาที่นี่ มีการประชุมร่วมกันจากตัวแทนกรรมการทุกหมู่บ้าน แต่พอต้องไปที่ม.มหิดล ไปทำระบบเขียน บ้านเราไปแค่ 4 คน เพราะเกิดการประสานงานที่ผิดพลาด ตอนนั้นเราจึงยังไม่ได้ทำงานวิจัย หายไป 5 ปี จนกระทั่งเราได้ทำงานวิจัยเป็นของเราเอง

นางสาวนภาพร สมศรี: ตอนแรกมีความสนใจมาก แต่ตอนนั้นมีครอบครัวและกำลังจะมีลูก พอช่วงหลังก็กลัวว่าจะไม่มีเวลาทำงานวิจัย เพราะเป็น อสม. เป็นคนทำบัญชีของหมู่บ้าน แต่ความรู้สึกเราไม่อยากจะให้ภาษาขมหายไป เรามีลูกก็อยากให้ลูกพูดภาษาขมได้ เมื่อก่อนตัวเองอยู่กรุงเทพ ก็ไม่ค่อยได้ใช้ภาษาขม แต่พอกลับมาทำงานวิจัย ก็ได้ใช้ภาษาขมมากยิ่งขึ้น

นายพาส เชื้อน้อย : ตัวเองเป็นคนชอบเขียนเพลงภาษาขม เวลาที่มีจัดงานที่ไหนก็จะแต่งเพลงเขียนเพลงให้อนุชนได้ร้อง ตอนนี้สามารถใช้ระบบเขียนภาษาขม มาเขียนเพลงได้แล้ว

ผู้ใหญ่บ้าน : ส่วนตัวมีความสนใจ เห็นเผ่าอื่นมีตัวเขียนก็อยากมีด้วย เพราะว่าเคยได้ไปเห็นในงานมหกรรมชนเผ่าที่เชียงใหม่

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน : คิดว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ทำเพื่อเด็ก เพื่อลูกหลานของเรา สนใจที่จะทำ

นายคณานต์ เรือนเทอม : ผมได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าโครงการ ตอนที่ไปประชุมกันที่โรงเรียน เพราะเคยเป็นประธานชนเผ่าขม พอหลงเองก็บอกว่าให้ช่วยกัน เพราะว่าผมมีประสบการณ์เคยเป็นครูมาก่อน

2) ก่อนทำโครงการนี้ ท่านคาดหวังอะไรบ้าง

- อยากให้ภาษาขมเข้าไปสอนในโรงเรียนบ้านห้วยเอียน เพราะเป็นโรงเรียนที่อยู่ในหมู่บ้าน เคยไปคุยกับครู ครูก็บอกว่า อยู่ที่บ้านก็พูดอยู่แล้ว

- อยากจะทำโครงการวิจัย อยากจะทำระบบตัวเขียนมาตั้งแต่ปี 2551 แล้ว แต่ด้วยความผิดพลาด เพราะว่ามี การประสานงานกลุ่มขมในชุมชนอื่นด้วย จึงคิดว่าควรเริ่มจากบ้านเราก่อน

- เมื่อก่อนเคยคิดว่าวันหนึ่งภาษาขมจะหายไป เพราะคนในหมู่บ้านแต่งงานกับคนภายนอก ความคิดความอ่านที่เป็นขม ก็จะถูกลืมไป กลัวคนอื่นจะดูถูกว่าพูดเป็นภาษาขม ก็ต้องพูดเป็นภาษาเมือง ภาษาขมก็จะเลือนหายไป ถึงแม้จะมีโรงเรียน แต่คนรุ่นใหม่ก็ต้องไปทำงานในเมือง แะใส่ชุดชนเผ่ายังมีคนอายุ

คนรุ่นใหม่ไม่รู้วิธีทำไร่ ไม่รู้วิธีทำมาหากิน ถ้าเราไม่ทำโครงการวิจัย ความรู้ก็จะหายไป ศัพท์บางคำเรายังไม่รู้เลย

3) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร มีประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนอย่างไร

- เราสามารถทำสื่อได้ ตอนแรกเราทำไม่เป็น เราก็พยายามคิดว่าเมื่อก่อนพ่อแม่สอนอะไรเรา เราก็เริ่มเอาที่พ่อแม่เคยสอนเรามาคิดจะสอนเด็ก กว่าจะคิดออกมาได้ก็เครียดมาก
- บางครอบครัว เด็กที่เคยใช้ภาษาไทย ก็กลับมาใช้ภาษาขมุคุยกับเพื่อนหรือกับครู (นักวิจัย) ก็ใช้ภาษาขมุ
- ในช่วงแรกก็ไม่ค่อยอยากสอน เพราะเราก็พูดภาษาขมุไม่ค่อยชัด แต่เพราะมีเพื่อน ๆ ช่วยกันฝึก มาช่วยกันสอน เราก็มีความมั่นใจมากขึ้น
- หลานเรียนอยู่ ป.4 เมื่อก่อนอยู่โรงเรียนเขียนไม่ค่อยได้ ไม่สนใจการเรียน แต่พอได้มาเรียนภาษาขมุ ก็เริ่มเขียนได้มากขึ้น มีการพัฒนาที่ดี สามารถฟังภาษาขมุจากครู แล้วเอามาเล่าให้ฟังได้
- คำศัพท์บางอย่างที่เด็กไม่รู้ ผู้ใหญ่ไม่เคยพูด แต่พอเราสอน เด็ก ๆ ก็พูดได้ชัดเจนขึ้น
- ทำให้สามารถใช้ระบบเขียนได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ
- เกิดความภาคภูมิใจ เห็นเด็กอ่านได้ เขียนได้
- ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้อะไรมากขึ้น เรื่องบางเรื่องเราไม่รู้ ก็ต้องไปถามปราชญ์มากขึ้น
- ทำให้เราเป็นที่ยอมรับของคนภายนอก เมื่อก่อนไปที่ไหนก็จะมีคนถามว่า ขมามีภาษาเขียนไหม ก็บอกไปว่า ไม่มี แต่พอเราทำวิจัยแล้ว เราก็มีตัวเขียนเป็นของเราเอง

4) สิ่งที่เกิดขึ้นจริง แตกต่างจากสิ่งที่คาดหวังหรือไม่

- ตอนแรกคิดว่าคงไม่มีผลอะไร พอทำจริงแล้วเราเห็นว่าเด็กมีพัฒนาการ สนใจเรียนรู้เพิ่มขึ้น เด็ก ๆ ชอบ มีความสนุก หลังจากไม่ได้สอน เด็ก ๆ ก็ถามว่าจะสอนอีกไหม

5) ได้เรียนรู้อะไรจากโครงการนี้บ้าง

- ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม ได้ช่วยเหลือกัน ใครนัดทำอะไรก็ช่วยกันทำ ถ้าเราไม่สามัคคีกัน งานก็จะไม่สำเร็จ ผู้นำก็จะทำคนเดียวไม่ได้
- ทำให้ตัวเราเองมีความรับผิดชอบสูงขึ้น เพราะต้องประสานงาน เรียกทีมงาน
- เกิดความมั่นใจในการเขียนมากขึ้น
- เราได้เรียนรู้เรื่องที่เราไม่รู้ ด้วยการสอบถามจากผู้เฒ่า อย่างเช่น เครื่องดนตรีบางอย่างเราไม่รู้ เราก็ได้รู้

6) อะไรคือความสำเร็จของโครงการนี้

- โครงการนี้เราทำระบบเขียนสำเร็จแล้ว แต่อยากทำให้นานกว่านี้ หลังจากเสร็จโครงการก็มีชาวบ้านเริ่มสนใจมากขึ้น เพราะเห็นเด็ก ๆ สนใจ แต่มันก็ยังไม่พอ เพราะการทำโครงการนี้เป็นเพียงโครงการแรก เราจะทำอย่างไรที่จะให้กลุ่มอนุชนเอาระบบเขียนไปใช้ จะกระตุ้นให้คนในครอบครัวใช้ภาษาขมุกับเด็กมากขึ้นได้อย่างไร

- ถ้าไม่มีเด็ก หรือเด็ก ๆ ไม่ให้ความสนใจ โครงการนี้ก็จะไม่สำเร็จ ถ้าครูสอนไม่ดี หรือครูสอนเฉื่อยชา เด็กก็จะไม่สนใจ
- ที่โครงการนี้สำเร็จลงได้ เพราะว่าพวกเรามีความสามัคคี ร่วมใจกัน มีกำลังใจให้กัน ทำให้ทำงานด้วยกันอย่างสนุกสนาน ส่วนพี่น้องในชุมชน ผู้อาวุโส ก็จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเต็มที่
- ที่เราสามารถทำงานได้ เพราะมีหน่วยงานสนับสนุน ทั้งมหาวิทยาลัยมหิดล และ สกว. ที่สนับสนุนงบประมาณ

บรรณานุกรม

- มีรินดำ บุรุงโรจน์. (2553). โครงการวิจัยปฏิบัติการเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ : กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย – ภาษามลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย. (2551). นวัตกรรมการถอดบทเรียน. โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนทางวิชาการ (Technical Support) ด้านการติดตามประเมินผล และการพัฒนาศักยภาพด้านบริหารจัดการโครงการอย่างมีส่วนร่วม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- สกล โตสุวรรณ และคณะ. (2553). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการ “รูปแบบการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา โดยใช้ภาษาชุมชนร่วมจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านภาษาชุมชนและภาษาไทยกลางของนักเรียนโรงเรียนบรรณโคธิษฐ์ ต.ชนแดน อ.สองแคว จ.น่าน”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2553). กลวิธีการสอนเพื่อพัฒนาการทางสมองความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโครงการทวิภาษา ฯ. ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2541). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชน. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาคผนวก

1. รายชื่อทีมวิจัย

คณะกรรมการทีมวิจัย

1) นายศตนันต์	เรือนท่อม	(หัวหน้าโครงการ)
2) นายอนุชา	บุปผาเจริญศิลป์	(ทีมวิจัย รองหัวหน้าโครงการ)
3) นางสาวนภาพร	สมศรี	ทีมวิจัย (การเงิน)
4) นายโกติเศส	วงศ์ชัย	ทีมวิจัย (เลขานุการ)
5) นายพาส	เชื้อน้อย	ทีมวิจัย (รองเลขานุการ)
6) นางสาวกัลยา	หมั่นเนียน	ทีมวิจัย (กรรมการ)
7) นางสาวเทน	เชื้อน้อย	ทีมวิจัย (กรรมการ)
8) นายคุณ	หมั่นเนียน	ทีมวิจัย (กรรมการ)
9) นายรัตน์	ยอมยา	ทีมวิจัย (กรรมการ)
10) นายสมบูรณ์	จันทร์พันธ์	ทีมวิจัย (กรรมการ)
11) นายสว่าง	บุญยัน	ทีมวิจัย (กรรมการ)

ปราชญ์ผู้ให้ความรู้

1) นายแดง	บุญยัน
2) นายทองศักดิ์	มาที
3) นายทิม	จั่งจอม
4) นายบัณฑิต	บุญเสริม
5) นายฟอง	เยอเมิน
6) นายรอด	บุญเรือน
7) นายสุทิน	เทพวิวัน

กลุ่มเยาวชน

1) ด.ญ.ทัศนิกา	จันทร์พันธ์
2) ด.ญ.วรัรัตน์	บุญมี
3) ด.ญ.อรณี	บุญเรือน
4) นางสาวกาญจนา	เทพวิวัน
5) นางสาวชไมพร	บุญเรือง
6) นางสาวนิตยา	สมศรี
7) นายวัชรพงษ์	บุญเสริม

เด็กเยาวชนที่เข้าเรียนภาษาขมุในชุมชน

1)	ด.ช. ณัฐวุฒิ	ฮุงอวน	ชั้น ป. 4	เข้าเรียน 1 ครั้ง
2)	ด.ช. ธนโชติ	สมศรี	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 14 ครั้ง
3)	ด.ช. ภูวรินทร์	อันมณี	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 3 ครั้ง
4)	ด.ช. วรวิทย์	บุญมี	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 1 ครั้ง
5)	ด.ช. วุฒิชัย	จั่งจอม	ชั้น ป. 4	เข้าเรียน 4 ครั้ง
6)	ด.ช. ศุภกานต์	จันทรผืน	ชั้น ป. 4	เข้าเรียน 18 ครั้ง
7)	ด.ช. ธีรยุทธ	หมั่นเทียม	ชั้น ป. 6	เข้าเรียน 11 ครั้ง
8)	ด.ช. วิเชษฐ์	บุญแสวง	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 9 ครั้ง
9)	ด.ช. วีรยุทธ	อัยฮ้วน	ชั้น ป. 6	เข้าเรียน 12 ครั้ง
10)	ด.ญ. เพ็ญพิชา	หมั่นเยื่อน	ชั้น ป. 4	เข้าเรียน 24 ครั้ง
11)	ด.ญ. ศุภสุดา	พรพิงค์	ชั้น ป. 4	เข้าเรียน 24 ครั้ง
12)	ด.ญ. สุกัญญา	ศรแดง	ชั้น ป. 4	เข้าเรียน 24 ครั้ง
13)	ด.ญ. กมลลักษณ์	บุญยัน	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 24 ครั้ง
14)	ด.ญ. จิตาภา	จันทรวิลา	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 24 ครั้ง
15)	ด.ญ. ณัฐชยา	เพ็งสวัสต์	ชั้น ป. 6	เข้าเรียน 24 ครั้ง
16)	ด.ญ. ณัฐริกา	บุญเรือง	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 24 ครั้ง
17)	ด.ญ. ณัฐวดี	พรหมภักดี	ชั้น ป. 6	เข้าเรียน 5 ครั้ง
18)	ด.ญ. ปิยะวรรณ	บุญเพ็ง	ชั้น ป. 6	เข้าเรียน 24 ครั้ง
19)	ด.ญ. พันธิสา	จันทรวิลา	ชั้น ป. 6	เข้าเรียน 23 ครั้ง
20)	ด.ญ. แพรวนภา	หมั่นเยื่อน	ชั้น ป. 5	เข้าเรียน 24 ครั้ง

2. แบบทดสอบภาษาชมุของเด็กในชุมชน

แบบทดสอบกัมกะมุ จัน 4 – 6

1. อวนนักเขียนจดกัมพยันชนะนมอวน จดรวด 10 กัม

1) ก

.....

2) จ

.....

3) ง

.....

4) ต

.....

5) น

.....

6) ป

.....

7) ล

.....

8) ม

.....

9) ย

.....

10) ร

.....

2. อวนตดกัมนั้มลองกะนิ พยันชนะท้าย _จ.เจื่อง 5 กั้ม

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

3. อวนเราะกั้ม.....นั้มลองกะนิพยันชนะท้าย _ล.ลั้ะ 5 กั้ม

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

4. อวนเราะกั้ม.....นั้มลองกะนิพยันชนะ _ฮ.ฮวล 5 กั้ม

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

5. อวนนักเขียนเดอมกู กะเมอะฮนั้มเลาพยันชนะท้าย เมื่อนเยาะ

มาร	มะฮ	แวล	ปืรเนาะกาง
1)	เซื่อง	2)	ฮิเอ็ยร
3)	ปวยฮ	4)	ฮวล

6. อวนชอกกัมนั้มเลียนวันนะไม้โท _ โสจชอกนั้มเมื่อนเยาะ 3 กู

1)		2)	
3)		4)	

7. อวนักเขียน ○ นัมนอแฮต สระพืเซต

1) ระววย	2) เวิร์	3) ดีฮ	4) แวล
5) โยล	6) ตราก	7) ฮอยฮ	8) เกลอะ

8. อวนเซ้กัมตา..... อวนแมน

1) โ..... ร	2)	3)	4)ะ	5) แ.....
6) ...จ.....	7)า	8) แ.....ะ	9)ะ	10)า

9. อวนจนจื่อพักรอด 3 ยางโฮจแตงประกโยก

- 1).....
- 2)
- 3)

10. อวนเซ้ะ โตนัับ อวนแมนปรอมฮูบ

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

11. อวนชอกกุกัมน์มเกอแมน (ซังมะฮ)

1) อูร	ลุฮ
2) คั้ว	มะฮ
3) รุง	กะ
4) จิมงาย	กะตง
5) กูบ	กอง

12. อวนเซ้ะ ○ คองจัยนัมเมอะซังตาญ

ชาต	กิมโนะฮ	ชะจะ	กะตัง	เคิบ
จ้อย	กลีบ	ชะปุง	ระนียบ	กลางตึงเกือล

13. กอจเซนคองญามนัมปุง

- โท้ร ระปาง ยาน ปี โรง แชร่ง ซิมญาง

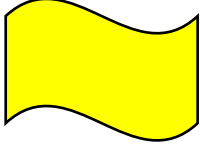
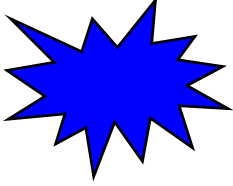
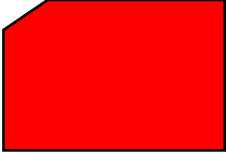
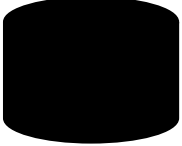
14. ปอเจมอดเมอะรอดแตง อิมรังตะลอย อวนกอจ

- ละตะลอย ตุดตะลอย เปละตะลอย กรองตะลอย เร็ยจตะลอย

15. อีเจเซ้ะกับ จูบ กะเนะ พรอก อีเจ เซ้ะซังปะนามเมอะ

- ก. จ้อย ค. ปราย ง. เร็บ จ. ซัย

16. อวนักเขียนกองจฮบนั่มเกอเมือนซีเต

1.		ซียิม
2.		ซีเฮียง
3.		ซีจะงาร
4.		ซีเลื่อง
5.		ซีกลอก

17. ฮาเจรอดซังจิรมมอลระ นั่มอิเจตงกาลเปรียงอะโตเมอะแอเลาอวนอิเนอง

- 1).....
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)

18. ฮวนนักเขียนกอล เลอิจแต่งจะเมอะ อวนกัมกะทูนองแยด ชังนัมกนเทาคนแก

นอเออะเปอะฮ เปอวนลาจเยาะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

19. ปออะซังเลาเมอะแตนัมเจเลา ชังอิตีนปอ กอจรอด (ซังกอลเปเลาเมอะเลาเกอเปแมน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....